

Statsforvalteren i Agder

Årsrapport 2023

Innholdsliste

Innholdsliste	2
1 Statsforvalterens beretning	4
2 Introduksjon til statsforvalteren og hovedtall	6
2.1 Statsforvalteren og samfunnsoppdraget	6
2.2 Organisasjon og ledelse	6
2.3 Presentasjon av utvalgte nøkkeltall	7
3 Årets aktiviteter og resultater	9
3.1 Redegjørelse for, analyse og vurdering av oppnådde resultater	9
Hovedmål 1 - Nasjonal politikk er kjent og iverksatt	9
Hovedmål 2 - Statlig virksomhet er godt samordnet på regionalt nivå	12
Hovedmål 3 - Rettssikkerhet er ivaretatt på en enhetlig måte	13
3.1.1 Nasjonal politikk er kjent og iverksatt	15
3.1.1.1 En bærekraftig, trygg og fremtidsrettet samfunnsutvikling og arealbruk	15
3.1.1.2 Helhetlig og samordnet oppfølging av samfunnsikkerhet og beredskap i kommunene	21
3.1.1.3 Et velfungerende plansystem i kommunene	23
3.1.1.4 Økt kunnskap om sosialtjenesteloven	25
3.1.1.5 Tilgjengelighet og kapasitet, samt styrket kvalitet og pasientsikkerhet i helse- og omsorgssektoren i kommunene	25
3.1.1.6 Økosystemene i fylket skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester	28
3.1.1.7 Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal forbedres	29
3.1.1.8 Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner	30
3.1.1.9 Forurensning skal ikke skade helse og miljø	30
3.1.1.10 God økonomiforvaltning i kommunene	32
3.1.1.11 Økt verdiskaping i landbruket og landbruk over hele landet	33
3.1.1.12 Bærekraftig landbruk	35
3.1.1.13 Barnehageeiere og skoleeiere har ansatte med kompetanse som fremmer utvikling, læring og trivsel tilpasset barn og unges behov	38
3.1.1.14 Andre oppdrag	40
3.1.2 Statlig virksomhet er godt samordnet på regionalt nivå	41
3.1.2.1 Gode og helhetlige tjenester til utsatte barn og unge	41
3.1.2.2 Tilsyn skal være samordnet, målrettet og medvirke til læring og forbedring	43
3.1.2.3 Klimahensyn skal ivaretas i alle sektorer	44
3.1.2.4 Beredskap i en endret sikkerhetspolitisk situasjon	45
3.1.2.5 Andre oppdrag	47
3.1.3 Rettssikkerhet er ivaretatt på en enhetlig måte	47
3.1.3.1 Høy kvalitet i veiledning, kontroll, tilsyn og saksbehandling	47
3.1.3.2 Effektiv og korrekt lov- og tilskuddsforvaltning	49
3.1.3.3 Befolkningen har tillit til tjenestene og får ivaretatt sin rett til forsvarlige og nødvendige tjenester	51
3.1.3.4 Andre oppdrag	55
3.1.3.5 En effektiv og velfungerende vergemålsforvaltning	56
3.1.3.6 Vergemål utøves med respekt for vergehavers behov og vilje	57
3.1.3.7 Barnehagemyndigheter, barnehageeiere og skoleeiere forstår, formidler og etterlever regelverket	57
3.1.3.8 Statsforvalteren understøtter nasjonale myndigheters, fylkeskommunenes og kommunenes arbeid med bosetting og integrering	65

3.1.4 Gjennomførte evalueringer	66
3.2 Avvik på oppdrag i tildelingsbrevet og/eller faste oppgaver i hovedinstruks	66
3.2.1 Tverrsektorielle oppdrag/oppgaver	66
3.2.2 Arbeids- og inkluderingsdepartementet	66
3.2.3 Barne- og familiedepartementet	66
3.2.4 Helse- og omsorgsdepartementet	66
3.2.5 Justis- og beredskapsdepartementet	66
3.2.6 Klima- og miljødepartementet	66
3.2.7 Kommunal- og distriktsdepartementet	67
3.2.8 Kunnskapsdepartementet	67
3.2.9 Landbruksdepartementet	67
3.3 Særskilte rapporteringskrav fra tildelingsbrevet	67
3.4 Redegjørelse for, analyse og vurdering av ressursbruk	97
3.5 Samlet vurdering av måloppnåelse i forhold til samfunnsoppdraget og regnskapsresultat	99
4 Styring og kontroll hos statsforvalteren	100
4.1 Redegjørelse for vesentlige forhold hos statsforvalterens planlegging, gjennomføring og oppfølging	100
4.1.1 Statsforvalterens risikostyring	100
4.1.2 Statsforvalterens internkontroll, herunder iverksatte tiltak	100
4.1.3 Bemanning, kapasitet og kompetansesituasjonen hos statsforvalteren	101
4.1.4 Forvaltning av egne eiendeler (materielle verdier)	101
4.1.5 Oppfølging av eventuelle avdekkede svakheter/utfordringer, herunder merknader fra Riksrevisjonen og status for arbeidet med informasjonssikkerhet	101
4.2 Rapportering av andre vesentlige forhold knyttet til personalmessige forhold, likestilling, HMS/arbeidsmiljø, diskriminering, ytre miljø og lignende	101
4.3 Andre forhold	102
5 Vurdering av framtidsutsikter	103
5.1 Forhold i og utenfor statsforvalteren som kan påvirke statsforvalterens evne til å løse samfunnsoppdraget på sikt	103
5.2 Konsekvenser for statsforvalterens evne til å nå fastsatte mål og resultater på lengre sikt	103
6 Årsregnskap	104
7 Vedlegg	105

1 Statsforvalterens beretning

Jeg mener resultatene, til tross for betydelige utfordringer, samlet sett må karakteriseres som god,

Innledning

Jeg fremhevet i rapporten for ett år siden at økende oppdragsmengde kombinert med reduserte budsjetter utfordrer oss. Vi må jobbe mest med det som er viktigst. Vi trenger tydeligere ledelse og skarpere prioriteringer. I 2023 har jeg derfor satt i gang en omorganisering av embetet. Målet er å ruste oss for framtida gjennom mer strategisk ledelse, klarere prioriteringer og bedre ivaretagelse av vår stadig mer konkurranseutsatte humankapital.

Interne forhold – økonomi og bemanning

Embetet drives nå innen meget stramme rammer. Vi startet 2023 med et overført mindreforbruk fra 2022 på 1,9 mill. kr. Vi har brukt både dette og ekstraordinær bevilgning til plan- og byggesaksklager i tillegg til årets budsjett. Vi har i 2023 lagt inn vakansperiode før utlysning av stillinger, inndratt stillinger etter pensjonering og begrenset kostnader på de aller fleste områder. Likevel fikk embetet et merforbruk i 2023 på 1,9 mill. kr. Prognosen for 2024 viser et stort merforbruk. Vi vil måtte nedbemanne ytterligere i 2024. Det er risiko for at saksbehandlingstidene igjen øker, og noen oppgaver må prioriteres ned eller utgå.

Jeg er glad for at vi nå har fått kontroll på et av våre største avvik, som var saksbehandlingstiden på plan- og byggesaksklager. Dette hadde vi ikke klart uten støtten vi fikk fra departementet.

Vi hadde i 2023 en turnover på 14 %. Det er nesten dobbelt så høyt som snittet i statlig tariffområde. En merkbar effekt er tap av erfarne medarbeidere. Knappe bemanning, et utfordringsbilde i endring og økende saksmengde på mange felt, er noen av årsakene til at organisasjonen viser tegn på slitasje.

Vi merker godt at kompetansetilfanget på Agder er begrenset, og at «kampen om hodene» hardner til. Lønnsnivået i embetet er en betydelig og voksende utfordring. Statsforvalterens lønnsnivå er blant de laveste i offentlig sektor i regionen, og både kommunene og andre statsetater tilbyr bedre lønn. Samtidig presses lønnsnivået vårt av at mye av den kompetansen vi ønsker også etterspørres i omliggende næringsliv.

Tross dette har vi relativt lavt sykefravær og gode resultater på arbeidsmiljøundersøkelsene. «Framtidstro» var det eneste området vi scoret svakt på i fjorårets medarbeiderundersøkelse. Pågående omstillingsprosess skal møte dette og forebygge negativt fokus gjennom endrede arbeidsmåter og mer ressurser til ledelse og personaloppfølging.

Koblingen av alle våre oppdrag mot FNs bærekraftsmål er en styrke og et nyttig verktøy når knappe ressurser skal fordeles mellom de ulike sektorer og arbeidsoppgaver. Siden individuelle klagesaker og andre rettsikkerhetsoppgaver i stor grad må prioriteres, vil dette over tid ramme arbeidet med faglig utvikling i kommunene. En dreining fra forebyggende arbeid og veiledning til behandling og etterkontroll er ikke formålstjenlig. Den bekymrer meg.

Utfordringsbildet i Agder – vår respons på dette

Det overordnede globale og nasjonale utfordringsbildet er preget av større usikkerhet, klima- og naturkrise, krig i våre nærområder med flyktningstrøm som konsekvens, energikrise og økonomisk utfordrende tider. I tillegg kommer demografiske endringer, som nå er tydelige i helsesektoren og i arbeidsmarkedet generelt. Jeg ser at disse store utfordringene treffer Agder sterkt og til dels sterkere enn andre regioner i Norge. Agder er i kjernen av det grønne skiftet innen energi- og industrisektoren, og Agder har samtidig mottatt et høyt antall flyktninger fra Ukraina målt pr innbygger. Våre utfordringer på levekårsområdet gir et svakere ressursgrunnlag til å håndtere utfordringene.

Selv om rettsikkerhetsoppdraget har førsteprioritet ved ressursmangel, er politikkformidling og utviklingsarbeid i samhandling med kommunene en helt avgjørende forutsetning for at det skal være mulig å opprettholde kvalitet og kompetanse til rettsikkerhetsoppdraget over tid. Dette er også spesielt viktig for de minste kommunene, som har størst behov for den faglige støtten embetet kan gi.

Jeg prioriterer dialogen med kommunenes politiske og administrative ledelse svært høyt, og vil besøke alle kommunestyrene våren 2024. Tillit og resultater bygges gjennom dialog basert på gjensidig god rolleforståelse og respekt for de oppgaver vi er satt til å forvalte.

På området **social bærekraft** preges Agder av vedvarende tunge utfordringer på levekårsområdet. Situasjonen er særlig alvorlig for de unge. Agders andel unge uføre mellom 15 og 19 år er nest høyest i landet. Lav likestillingsindeks, lav arbeidsmarkedsdeltagelse, rusproblematikk og helseutfordringer preger landsdelen. Kompetansenivået er gjennomgående også noe lavere enn i resten av landet. En bedring i gjennomføringsgraden i videregående skole er et lyspunkt, ellers er dette tunge utfordringer hvor det tar tid å oppnå forbedring.

«Laget rundt barnet» er sentral bærebjelke i dagens nasjonale føringer i oppvekst- og helsesektoren. Det er økende forventninger til at kommunene skal jobbe tverrfaglig, forebyggende og med tidlig innsats for å hjelpe sårbare barn og deres familier. Statsforvalteren er pådriver for god samhandling mellom tjenestene, til beste for det enkelte barn og familie. Levekårsutfordringene på Agder er store, men jeg opplever en region som nå samhandler strukturert for å nå felles mål.

Flyktningssituasjonen og særlig arbeidet med bosetting i kommunene har preget dette året. For å sikre god koordinering internt, har jeg etablert en egen tverrfaglig gruppe i embetet knyttet til flyktninger og integrering, kalt Amira-gruppen. Kommunene har også etterlyst bedre regional samordning og tettere samarbeid med nasjonalt nivå om bosettingen. Høsten 2023 tok vi derfor initiativ til et «Stor Amira» for hele fylket med felles møter med Agder fylkeskommune, UDI region Sør, NAV Agder, Husbanken og KS Agder. Alle aktørene understreket nytten av økt samhandling og deling av informasjon på området, og vi har i samarbeid invitert kommunene på Agder til månedlige møter for 2024. Vi har også bedt UDI om å bli involvert før mottak etableres i kommuner på Agder. Det er vår erfaring at disse grepene har styrket samhandlingen og måloppnåelsen.

Den **økonomiske bærekraften** varierer mye mellom kommunene på Agder. Mange av våre 25 kommuner er små. Ti kommuner (40%) har mindre enn 2.500 innbyggere og to har rundt 1.000 innbyggere. Selv om Agder ikke er så stort i areal, er avstandene i kystaksen og til dal/fjellstrøk betydelige, og kraftrelaterte inntekter bidrar til store økonomiske forskjeller mellom kommunene. Agder har noen av landets rikeste kommuner, og flere som er minsteinntektskommuner. Flere kommuner er nå på vippepunktet til Robek. Froland ble utmeldt av Robek i løpet av 2023, mens Vegårshei nå er innmeldt på nyåret 2024.

Vi har merket oss Generalistkommune-utvalgets anbefaling om mer interkommunalt samarbeid i faste langsiktige konstellasjoner som en løsning på de mindre kommunenes utfordringer framover. Vi arbeider tett med kommunene og vil bistå med mer informasjon og veiledning innenfor dette område.

For Kristiansand kommune har hele 2023 vært preget av usikkerhet på grunn av delingssaken. Et av de viktige momentene som kom klart fram da vi for et år siden utarbeidet kunnskapsgrunnlaget om konsekvensene av å dele Kristiansand kommune, var den viktige rollen storkommunen gjennom egen innovasjonsavdeling og deltakelse i storbynettverket har som utviklingsaktør for regionen vår. Omstilling til ny aldersfordeling i befolkningen og et lavutslippssamfunn, stiller omfattende krav til endring i kommunal sektor. Jeg prioriterer disse utfordringene høyt i dialogen med kommunene.

På området **økologiske bærekraft** opplever vi størst avstand mellom daglig praksis og vedtatte mål. Utbygging av hovedveinettet E18 og E39 de siste 10-15 årene representerer et meget stort arealforbruk. Medfølgende næringsutbygging i vegkryss skjer på meget arealkrevende måte. Nye industritomter for fremtidig kraftkrevende industri og fornybar energiproduksjon, og tilrettelegging av kystsonerealer for "blå vekst", skaper sammen med dette et voldsomt press for nedbygging av natur. Områdene som allerede er disponert til hyttebygging både langs kysten og i fjellområdene har samlet sett blitt svært store. Fortsatt er 56 % av det planlagte framtidig utbyggingsarealet på Agder avsatt til ferie og fritidsformål.

Summen av alle kommuners ambisjoner i areal- og miljøpolitikken er ikke i tråd med våre nasjonale målsettinger og forpliktelser. Vi opplever at embetet i praksis er den viktigste aktøren for å begrense ny nedbygging av uberørt natur. Det er stor avstand mellom de vedtatte klima- naturmålene både nasjonalt og lokalt, og de virkemidler som til nå er politisk vedtatt. Vi ønsker oss et tydeligere mandat og virkemidler i vårt arbeid med dette. Tydeligere statlige føringer til kommuner og fylkeskommuner om regionale avklaringer av hvor de største utbyggingene skal lokaliseres, og om større vektlegging av natur i planprosessene, synes helt nødvendig for å kunne få måloppnåelse.

Tilstanden og utviklingen i marine økosystemer i Agders kystzone er svært bekymringsfull. Jeg tok derfor dette året initiativ til å igangsette et regionalt program for å sikre bærekraftig forvaltning av marin kystzone, kalt «SOS Skagerrak» - «Sammen om Skagerrak». Programmet er et samarbeid mellom offentlig forvaltning, frivillighet, akademia og næringslivet. Målet er varige samfunnsendringer som på lang sikt sikrer god tilstand på Agderkysten og i Skagerrak. Programmet har blitt godt mottatt, og vi er optimistiske med tanke både på effekt for økosystemene og for allmennhetens forståelse av økosystemets betydning.

Agder fylkeskommune er blant de ledende i landet på arealregnskap. Regnskapet har fått oppmerksomhet i regionen, og kommunene har blitt oppmerksomme på statlige forventninger om å ta verktøyet i bruk. Dette har bidratt til en gryende bevisstgjøring både på politisk og administrativt nivå om behovet for å økonomisere med intakt natur i arealplanleggingen, og noen kommuner har igangsatt «planvask» ved rullering av kommuneplanens arealdel.

Sluttkommentar

Demokratiet utfordres. Kampen om ressurser hardner til. Bruk av alternative fakta pågår. Den geopolitiske situasjonen, krig, med påfølgende flyktningsstrøm, klima- og naturkrise samt dyrtid og økende sosiale og økonomiske forskjeller påvirker hele verden også Agder.

Embetsverkets rolle som garantist for faktabasert og kunnskapsbasert forvaltning, ivaretagelse av rettssikkerhet og som premissleverandør for politikkutvikling er grunnleggende.

Statsforvalteren er, og skal fortsatt være, både en rettssikkerhetsgarantist og en kompetanseresurs for kommuner og innbyggere i vår region.

Arendal, 29. februar 2024

Gina Lund

2 Introduksjon til statsforvalteren og hovedtall

2.1 Statsforvalteren og samfunnsoppdraget

Statsforvalteren er statens, dvs. Kongens og Regjeringens, representant i fylket. Statsforvalteren er administrativt underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet, men utførte i 2023 faglige oppdrag for 13 departementer og en rekke direktorater og tilsyn. Statsforvalteren har også oppgaver for Kongehuset.

Statsforvalteren er både en stillingstittel (person) og en etat. Statsforvalterembetet er administrativt en del av den sentrale statsforvaltningen, og følger samme ordninger og regelverk som departementer og direktorater. Statsforvalterordningen har røtter tilbake til amtmennene midt på 1600-tallet.

Statsforvalterens rolle og oppgaver beskrives i dag gjennom «Instruks for statsforvaltere» med endringer sist fra 01.01.2022, i tillegg til de årlige styringsdokumentene. Statsforvalteren skal arbeide for at Stortingets og Regjeringens vedtak, mål og retningslinjer blir fulgt opp, og skal ifølge instruksene "med dette som utgangspunkt virke til gagn og beste for fylket og ta de initiativ som finnes påkrevd".

Statsforvalteren har en svært bred portefølje og mange ulike oppgaver. Embetets rolle kan beskrives gjennom de fire hovedoppgavene som er angitt i våre styrende dokumenter:

- **Sektormyndighet og iverksetter.** Statsforvalteren er regional sektormyndighet for flere departementer på en rekke viktige politikkområder.
- **Rettsikkerhetsmyndighet.** Statsforvalteren skal sørge for rettsikkerheten for den enkelte innbygger, virksomhet og organisasjon ved å se til at grunnleggende prinsipper som likebehandling, likeverd, forutsigbarhet, uavhengighet, transparens, habilitet og rettferdighet blir ivarettatt i forvaltningen. Vi er klageinstans for kommunale vedtak og tilsynsmyndighet på sentrale velferdsområder som forvaltes av kommunene. Vi er også førstelinje for viktige velferdsordninger som vergemål.
- **Samordningsmyndighet.** Statsforvalteren skal bidra til å samordne, forenkle og effektivisere den statlige virksomheten i fylkene. Vi har et særlig ansvar for å samordne statens styring av kommunene.
- **Informasjonsformidler og tilbakemelder.** Statsforvalteren skal holde sentrale myndigheter orientert om viktige spørsmål i fylket og om hvordan nasjonal politikk virker i vår region. Vi skal også formidle relevant informasjon til kommunale, fylkeskommunale og statlige organer.

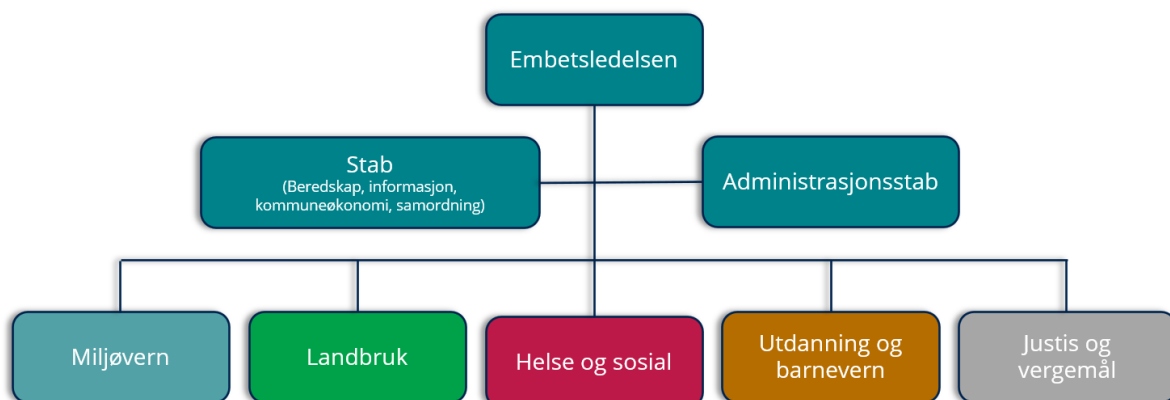
Embetet har løpende kontakt med andre embeter på alle nivå i organisasjonen, og utveksler erfaringer og ideer med andre fylker. Møteformer og reisemønster er fortsatt annerledes enn før pandemien, med større grad av digital samhandling og færre fysiske reiser enn tidligere. Vi ser dette som en ønskelig utvikling i retning et mer bærekraftig samfunn. Arbeidet på ledernivå med styringsdialogen og Statsforvaltermøtene, Statsforvalternes arbeidsutvalg, og i samarbeidsorganene med Statsforvalterens fellestjenester (STAF) på det administrative området, er nå tilbake til normale arbeidsformer. Vidsyn-programmet har bidratt til økt kontakt mellom alle ti embeter, og økt vekt på videre harmonisering og erfaringsutveksling mellom embetene. Nettverket av de ti assisterende statsforvalterne er nyttig i flere sammenhenger.

Statsforvalteren er det viktigste bindeleddet mellom sentral stat og kommunene, og kommunene er totalt sett embetets viktigste målgruppe og samarbeidspartner. Både embetsledelsen og avdelingsdirektørene prioriterer kommunedialogen svært høyt, og bruker mye tid på dette. I 2023 har mottak av flyktninger vært sentralt tema. Vår faste høstsamling for ordførere og kommunedirektører hadde i år tiltak for utsatte barn og unge som hovedtema. Vårt mål er å besøke alle kommuner i heldags møte en gang i hver valgperiode, med oppdaterte kommunebilder som grunnlag for møtene. Vi krafthsamlere nå med sikte på å besøke alle kommunene i løpet av første halvdel av valgperioden.

Andre viktige aktører og samarbeidspartnere er bl.a. helseforetaket, fylkeskommunen, KS, næringslivet, de frivillige vergene, organisasjoner og andre regionale statsetater. Vi samarbeider også tett om samordning av den statlige tilsynsaktiviteten.

2.2 Organisasjon og ledelse

Organisasjonskart 2023

I 2023 hadde embetet 164 ansatte og disponerte 143,5 årsverk. Alle medarbeidere har nå kontorsted i Arendal, med unntak av tre

verneområdeforvaltere som har eksterne kontorer i hhv. Sirdal, Valle og Lindesnes kommuner.

Vi har siden sammenslåingen til ett embete i 2016 hatt 5 ordinære fagavdelinger ledet av en avdelingsdirektør, mens beredskap, samordning, kommuneøkonomi og kommunedialogen ellers har vært organisert i stab. Gjenværende del av administrasjonsavdelingen ble også organisert som en stab etter etableringen av STAF. Fagavdelingene har vært organisert i faggrupper med faggruppeledere i en faglig koordineringsrolle uten personalansvar. Vi har i 2023 startet en omorganiseringsprosess, hvor fagavdelingene seksjoneres og det ansettes seksjonsleder med fullt personalansvar. Hensikten med dette er å gi avdelingslederne mer tid til strategisk og faglig ledelse, samtidig som vi ser på muligheter for både økonomiske innsparinger og mer samarbeid på tvers. Ved utgangen av 2023 er omleggingen gjennomført i avdelingene Miljøvern, Helse og sosial, samt Utdanning og barnevern. Arbeidet vil fortsette i 2024.

Statsforvalteren har i tillegg i slutten av året brukt styringsretten til å midlertidig splitte Justis- og vergemålsavdelingen, for å oppnå en kraftsamling med fullt lederfokus på faggruppe Justis, for å ta kontroll over saksbehandlingstiden for klager etter plan- og bygningsloven.

Samarbeid på tvers av avdelingene var en helt sentral målsetting da vi planla innplassering av de ulike faggruppene i det nye bygget i Arendal fra desember 2020. Vi mener dette bidrar til bedre tversektoriell samhandling i embetet. Statsforvalteren gjennomfører årlig flere oppdrag som krever samarbeid på tvers av fagavdelingene. Slike oppdrag blir i mange tilfeller organisert som embetsinterne prosjekter med embetets ledergruppe som styringsgruppe.

2.3 Presentasjon av utvalgte nøkkeltall

Statsforvalteren i Agder fikk totalt en tildeling på kr 124 538 000 i 2023 på ordinær drift. I dette beløpet ligger overføring av mindreforbruk på kr 1 995 000 fra 2022 og kompensasjon for lønnsoppgjør i 2023 på kr 3 668 000. Tildelt beløp er lavere enn 2022. Reduksjonen skyldes nedtrekk i forbindelse med ny budsjettfordelingsmodell.

Lønnsandelen av driftsutgiftene på kap. 0525 post 01 utgjør 79,0% i 2023 mot 80,1% i 2022. Årsaken til reduksjonen på 1,1% er i hovedsak reduserte lønnskostnader i 2023 sammenlignet med 2022. Dette skyldes i hovedsak økte sykepengerefusjoner og at vi har holdt noen stillinger vakante på grunn av den pågående omorganiseringsprosessen og innføring av seksjonsledere. Hvis vi sammenligner oss med andre embeter ser vi at lønnsandelen av driftsutgifter ligger på omtrent samme nivå.

Husleieandelen av driftsutgiftene utgjør 12,0%. Beløpet for husleie på kr 15 320 000 inkluderer utgifter til renovasjon, strøm, renhold, annen kostnad lokaler og fellestjenester. I beløpet for husleie er det trukket fra refusjoner fra STAF på kr 1 916 000.

I 2023 har vi hatt to Statsborgerseremonier, hvor begge to ble avholdt i Kristiansand. Til sammen ble 998 nye statsborgere invitert, og det deltok til sammen 441 personer på disse to seremoniene.

I 2023 har det vært ett stort søkelys på å bygge ned restanser på klagesaker på plan- og bygningsrettens område. Embetet fikk i 2023 ekstra tildeling fra KDD på til sammen kr 1,5 mill. Midlene er benyttet til å kjøpe ressurser av de andre embetene, i tillegg er det brukt interne ressurser i form av engasjement og overtid. Vi har nå en saksbehandlingstid på klagesaker etter plan- og bygningsrettens område som ligger på 3-4 måneder.

Pensjonskostnader til SPK i 2023 ble ca. kr 1,6 millioner høyere enn prognosen tilsa. Budsjettavviket for 2023 ble på -1,5%. For å kunne klare budsjettet for 2024 må vi iverksette ytterligere reduksjoner av våre driftskostnader og årsverk. Vi gjør oppmerksom på at dette vil kunne påvirke oppdragsløsningen vår gjennom sterkere prioriteringer av oppgaver.

Antall journalposter i 2023 var 60941 i Elements og 39030 for VERA. Dette er en liten økning for Elements og noe nedgang i VERA.

Statsforvalteren i Agder hadde i 2023 et sykefravær på 6,7% mot 5,4% i 2022. I hovedsak er det langtidssykmeldte som trekker opp fraværet, og vi har hatt et lavt korttidsfravær gjennom hele året.

Vi har også i 2023 valgt å tilby ansatte influensavaksine gjennom vår bedriftshelsetjeneste i år, noe 69 ansatte takket ja til.

Lønnsnivået for kvinner ligger nå over lønnsnivået til menn, når vi ser organisasjonen samlet og på ledernivå. Vi ser likevel at på saksbehandlernivå så har kvinner fremdeles lavere lønn enn menn. Sammenligner vi med 2022, ser vi at det totalt i virksomheten har vært en økning i lønnsnivået til kvinner i forhold til menn, på både saksbehandler 1 (2023:97,5%) og saksbehandler 2 (2023:99,7%).

Sammenlignet med andre embeter ligger vi høyt totalt sett, men vi er omtrent på gjennomsnittet på saksbehandlernivå.

Vi har hatt en økning i turnover sammenlignet med 2022. En del av forklaringen skyldes at omstillingsavtalene som ble gitt i forbindelse med samlokaliseringen utløp 31.12.22. Det må påpekes at vi i hovedsak ser vi at vi mister ansatte til annen offentlig sektor som tilbyr langt høyere lønn, og at vi på mange fagfelt mister dyktige ansatte fordi vi ikke er konkurransedyktige på lønn. Det er bekymringsfullt fremover hvor vi ser at kampen om kompetansemedarbeiderne er stor.

Statsforvalteren i Agder hadde ved utgangen av 2023 164 medarbeidere, 119 kvinner og 45 menn. Vi har hatt en reduksjon i andel medarbeidere over 60 år, fra 42 medarbeidere i 2022 til 33 medarbeidere i 2023. Ved utgangen av 2023 hadde vi 7 midlertidig ansatte, 5 kvinner og 2 menn. Dette er en reduksjon fra 2022, hvor vi hadde 15 midlertidige fordelt på 11 kvinner og 4 menn.

Nøkkeltall

Nøkkeltall	2023	2022
Antall ansatte	164.0	171.0
Utførte årsverk	143.5	151.8
Turnover (%)	14.0	10.5
Sykefravær (%)	6.7	5.4
Samlet tildeling alle poster	349 167.0	354 996.6
Driftsutgifter	136 106.0	133 693.0
Budsjettavvik driftsutgifter (%)	-1.5	1.6
Lønnsandel av driftsutgifter (%)	79.0	80.1
Lønnsutgifter per årsverk	954.7	892.8
Husleie	15 320.0	15 160.0
Journalposter (totalt)	100.0	105.8

3 Årets aktiviteter og resultater

3.1 Redegjørelse for, analyse og vurdering av oppnådde resultater

Hovedmål 1 - Nasjonal politikk er kjent og iverksatt

Samlet vurdering

Vi vurderer at statlig politikk og målsettinger i hovedsak er godt kjent både i kommunene og helseforetaket mm., og til dels også i befolkningen ellers. Den samlede måloppnåelsen vurderes derfor fortsatt som forholdsvis god. Formidling og oppfølging av nasjonal politikk i Agder har i likhet med tidligere også dette året vært en hovedoppgave for alle embetets fagavdelinger og faggrupper.

Vi mener imidlertid at den nødvendige prioriteringen av rettsikkerhetsoppgavene nå har nådd et omfang som i faretruende grad går på bekostning av tilgjengelige «rest-ressurser» som kan brukes på faglig utviklingsarbeid og forebyggende tiltak. Dette er spesielt akutt på helsefeltet, der antall rettighetsklager har økt meget sterkt. Men det er et gjennomgående problem i embetet på de fleste sektorer. I kombinasjon med reduserte totalrammer for embetet vil dette svekke forebyggende arbeid og motvirke tidlig innsats, og er særlig uheldig i en tid hvor presset på kommunenes ressurser øker. Dette er også åpenbart i motstrid til erklærte målsettinger, og samfunnsøkonomisk svært negativt.

Totalforsvarsarbeid og flyktningsmottak som følge av krigen i Ukraina har vært et viktig tema i kommunedialogen.

Avveining mellom næringsareal og vern av natur har vært et vesentlig tema i arealplanarbeidet dette året. Et felles arbeid med fylkeskommunen og en rekke kommuner for å klargjøre utfordringsbildet og vitalisere kommuneplanens samfunnsdel som politisk styringsdokument har pågått andre halvår, og tegner bra.

Arealpolitikk og planarbeid

Arealplanfeltet er et stort, viktig og krevende arbeidsfelt med stor politisk oppmerksomhet, både for kommunene og Statsforvalteren. Det er vår oppfatning at den nasjonale politikken innen arealforvaltning, by- og samfunnsutvikling er godt kjent i kommunene, men at det fortsatt er svært krevende å sikre at politikken reflekteres godt i de konkrete planer og beslutninger som kommunene vedtar.

Dette bildet er forsterket av politiske føringer både nasjonalt og regionalt om rask regulering av konkurransedyktige industritomter for fremtidig kraftkrevende industri og fornybar energi, og for å tilrettelegge kystsonearealer for "blå vekst" som del av det grønne skiftet. I tillegg har også Statens arbeid med omfattende planlegging og utbygging av hovedveinettet E18 og E39 de siste 10-15 årene tatt stor kapasitet både hos oss og de berørte kommunene, og gjør det fortsatt. Dreiningen i vegbygging mot økt gjenbruk og mer fleksibel fartsgrense bidrar til å redusere konfliktnivået med nasjonale miljøverdier, som også er positivt for planprosessene. Det har vært en klart økende interesse for, og saker knytta til, utbygging av store solcelleanlegg i 2023. Vi ser et klart behov for en tydeliggjøring av nasjonale føringer for lokalisering av slike anlegg, spesielt mtp. etablering i intakte naturområder og på jordbruksområder.

Utvikling av "grønn industri" og "blå vekst" må forventes å gi mange ønskede og positive virkninger for Agder. Målkonfliktene mellom økologisk, sosial og økonomisk bærekraft er imidlertid mange og krevende, og etter hva vi kan se av nasjonal karakter. Hvis en slik grønn omstilling skal kunne bli økologisk bærekraftig, ser vi et klart behov for justeringer av det juridiske rammeverket for arealplanlegging. Plan- og bygningsloven må utvikles slik at det i mye større grad blir mulig å stille krav om skadereduserende tiltak, restaurering og økologisk kompensasjon for i størst mulig grad nulle ut den naturskaden som følger av en utbygging. Det er også et behov for en rask nasjonal klargjøring av hva som kan ansees som vesentlig samfunnsmessig verdi, og hva som er mindre samfunnsnyttig, jf. T-2/16 kap. 2c. En slik klargjøring er nødvendig for å sikre nasjonal kalibrering av påkrevde avveier etter T-2/16. Vi etterspør et nasjonalt verktøy for å vurdere reell bærekraft i en arealplan, herunder en operativ indeks for samlede miljøskader som både kommuner og tiltakshavere kan drive målstyring etter.

Arealregnskap og naturregnskap: Vi vil fremheve Agder fylkeskommune sitt pågående offensive arbeid og gode leveranser på arealregnskap i 2023. Dette kommer hele regionen til gode som grunnlag for dialog og forståelse for de store utfordringene og målkonfliktene i arealbruk. Leveransene fra fylkeskommunen er også et viktig kunnskapsgrunnlag og støtte som bidrar til økt måloppnåelse på hele vårt areal- og naturoppdrag. Dette gjelder ikke minst med tanke på forståelse for behovet for planvask, som enkelte kommuner i Agder har tatt på alvor i 2023. Vi savner imidlertid en tverrsektoriell offensiv fra nasjonale myndigheter på området, som vi mener kunne gi stor effekt mtp. vår måloppnåelse på grønn omstilling i arealbrukssektoren.

Arealplaner som sendes på høring med svake og mangelfulle utredninger og manglende (plan)faglig kvalitetssikring i kommunene er en vesentlig utfordring for ressursbruken vår. Dersom en høyere andel av planene hadde holdt tilstrekkelig faglig kvalitet i tråd med nasjonale krav og føringer, ville dette kunne spare oss for mye arbeid, og redusert antall innsigelser kraftig. Slik situasjonen er i dag har vi ingen kapasitet til å drive proaktiv veiledning på areal- og miljøområdet. Vi har heller ikke kapasitet til å uttale oss i dispensasjonssaker, slik at vi, som de siste 5-6 årene, i svært liten grad uttaler oss til dispensasjonssaker som er på høring. Vi mener imidlertid at dette har begrenset effekt for de interessene vi skal ivareta, sammenholdt med effekten av alternativet som er å gi overfladisk eller ingen behandling av arealplaner på høring. Merk at vi gjennomgår alle vedtak på dispensasjonssaker og påklager disse når det er påkrevd.

At kommunene innvilger et svært høyt antall dispensasjoner, ofte med svak begrunnelse eller manglende hjemmel, er bekymringsfullt både fordi det svekker etterlevelsen av vedtatte planer, og fordi det gjenspeiler seg i antall arbeidskrevende klagesaker embetet må behandle.

Arealplanarbeidet ved embetet er tverrfaglig, og har solid lederforankring. I vår eksterne dialog har bærekraftig og trygg arealbruk stort fokus. Vi får mange tilbakemeldinger på at vår faglige spisskompetanse og konstruktive dialog med kommunene med tidlig og tydelig deltakelse i planprosessene i stor grad bidrar til å heve kvaliteten på arealplaner, og dermed helt klart bidrar til måloppnåelse. Utviklingen viser også etter vår skjønn at denne innsatsen over tid er et viktig bidrag til å styrke kommunenes evne til å arbeide godt med arealplanfeltet. Mange gamle arealplaner og omfattende bruk av

dispensasjoner er likevel et vedvarende problem.

Arbeidet med etablering av batterifabrikk i Arendal har et svært stort omfang og pågår fremdeles i høyt tempo, noe som utløser mye merarbeid på ulike områder. Både kommunen og vi selv har akutt behov for økt kapasitet og kompetanse til å følge opp prosessene på en forsvarlig måte.

Fylkeskommunen vil også nå etter planen gå i gang med en regional plan for kraftkrevende industri, som ventelig vil kreve en del innsats fra oss for å håndtere målkonflikter med viktige regionale og nasjonale interesser.

Statsforvalteren har jordvern høyt på dagsorden i all eksternt dialog, og stiller krav om realiserbare matjordplaner i alle relevante plansaker. Vi opplever noe økende forståelse for jordvern, men fremdeles varierende grad av ivaretagelse nasjonale føringer.

Vi har stort fokus på å ivareta barn og unges interesser og folkehelse i arealplanleggingen. Videre har vi stor oppmerksomhet på gode oppvekstmiljø, sosiale møteplasser, trygge skoleveier, og gode kollektivknutepunkt. Vi opplever at arbeidet vårt bidrar til klar økning i kvaliteten på arealplaner for disse interessene i mange saker, og dermed er et viktig bidrag til måloppnåelse.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Det er vår vurdering at kommuner, etater og virksomheter som har oppgaver innen samfunnssikkerhet og beredskap i all hovedsak er godt kjent med rolle- og ansvarsfordelingen på området. Senere års hendelser har bidratt til å styrke denne forståelsen.

Covid-19-pandemien ble erklært avsluttet av WHO i mai 2023, men allerede en stund før dette var situasjonen normalisert. Covid-19 har ikke påvirket regional og kommunal beredskap i særlig grad i 2023. Statsforvalteren forventer at kommunene evaluerer hendelsen og implementerer erfaringene i risiko- og sårbarhetsanalyser og beredskapsplaner.

Krigen i Ukraina fortsetter med full styrke og totalforsvaret har høyt fokus. Kommunene ble invitert inn i Heimevernets øvelse JØSSING i mars, noe som bidro til en viss konkretisering av nasjonale forventninger til regionalt og lokalt nivå. Den mest konkrete utfordringen for kommunene som følge av krigen er håndteringen av flyktninger. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap formidler nasjonale føringer og forventninger gjennom regelmessige møter med statsforvalterne, som videreformidler til kommunene. Statsforvalteren i Agder har nylig gjeninnført regelmessige kommunemøter om flyktningssituasjonen i samarbeid med UDI, NAV, fylkeskommunen, KS og Husbanken. Bakgrunnen for dette er den økte belastningen kommunene opplever på sine tjenester som følge av tilstrømmingen av flyktninger. Statsforvalteren har ønsket å bli involvert i prosessen rundt valg av kommuner for bosetting av flyktninger, slik at vår kommunekjennskap kunne vært en del av beslutningsgrunnlaget.

En kompliserende faktor i håndteringen har vært at en del informasjon har vært sikkerhetsgradert. Spesielt gjelder dette kontakten med kommunene, som ikke har sikkerhetsgraderte sambandsmidler. Gjennom tilpasninger og midlertidige godkjenninger har vi klart å gjennomføre samlinger der lavgradert informasjon har blitt formidlet, men dette har ikke kunnet være en løpende aktivitet.

I 2023 har det vært arbeidet med å oppdatere Å Energis planverk for kraftrasjonering. Statsforvalteren støtter nettselskapet i dette arbeidet, som videreføres selv om risikoen for kraftrasjonering nå er kraftig redusert. Arbeidet er basert på nasjonale føringer, og Statsforvalteren og Å Energi har i fellesskap utarbeidet en veileder for kommunene i utpeking av prioriterte abonnenter.

Naturhendelser i 2023 har vært en påminnelse om at klimatilpasning må stå høyt på den kommunale og regionale dagsorden. Det har vært flere vær-situasjoner der kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner (KIKS) har blitt utfordret, bl.a. gjennom omfattende kraftutfall. Gjennom flere prosjekter, gjennom arbeidet med kraftrasjoneringsplanverket og gjennom oppfølging av hendelser fokuserer Statsforvalteren på viktigheten av KIKS og på at kommunene må ha høy bevissthet rundt dette.

Gjennom tilsyn, øvelser og hendelser er det vår erfaring at kommunenes beredskapsbevissthet og krisehåndteringsevne er god.

Helse- og sosialområdet

Vi vurderer at vår innsats gjennom 2023 gjennom målrettet og tilpassede opplæringstiltak har bidratt til økt kunnskap om sosialtjenesteloven. Kunnskapen om regelverket er varierende, blant annet på grunn av høy turnover ved noen Nav-kontorer. Det er derfor et kontinuerlig behov for å videreføre de etablerte opplæringsarenaene.

Vi vurderer at kommuneledelsene gjennomgående er godt kjent med utfordringene knyttet til demografiutviklingen, samt det å rekruttere og beholde kvalifisert helsepersonell. Helsefelleskapet Agder har en felles situasjonsforståelse på tvers av helsetjenestene, og legger til rette for å finne løsninger i fellesskap heller enn å konkurrere innbyrdes om personell. Det er positivt at vi på Agder har fått flere desentraliserte utdanningsmuligheter innenfor helse- og omsorg.

Det er varierer mye hvor langt kommunene våre har kommet i omstillingsarbeidet for å møte demografiutfordringen. Vi mener det må satses sterkere på forebyggende helsetiltak, man må tørre å foreta nødvendige prioriteringer og bidra til å redusere "forventningsgapet". Videreutvikling av robuste og forpliktende interkommunale samarbeid synes nødvendig.

Kommunenes arealplanlegging er et viktig verktøy for å redusere fremtidig press på kapasitet i helse- og omsorgstjenestene, eksempelvis gjennom å sikre nok tilrettelagte boliger for eldre og andre med nedsatt funksjonsevne sentrumsnært i kommunene. Vi fokuserer på dette i vårt arealplanarbeid og øvrig dialog med kommunene.

Vi ser til dels store forskjeller både internt i en og samme kommune og mellom kommunene på området systematisk kvalitetsforbedringsarbeid. Det er vårt inntrykk at vår oppfølging av kommunene gjennom fagsamlinger, løpende veiledning/dialog, samt tilsyns- og klagesaker, bidrar til å styrke kommunenes arbeid med kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet. Forebyggende tilsyn hvor vi følger opp lovbrudd over tid, er ressurskrevende, men sannsynligvis det som på systemnivå bidrar sterkest til videreutvikling av virksomhetenes systematiske kvalitetsforbedringsarbeid.

Vi ser også et tydelig behov for å videreføre dialogen om kommunens ansvar for kvalitet i allmennlegetjenesten.

Barn og unge

For alle våre områder merker vi en økning i henvendelser fra både kommuner og innbyggere. Vi ser at kommunene trenger veiledning på flere fagfelt for barn- og unge, og samtidig at kompleksiteten i henvendelsene og enkeltsakene er sammensatt. For å bygge gode lag rundt barn, unge og deres familier, har vi fått henvendelser knyttet taushetsplikt og meldeplikt til barnevernet over tid. Vi har veiledet på dette regelverket sett i lys av tverrfaglig samarbeid, og ser en bedring i praksis blant annet gjennom at meldte saker om brudd på taushetsplikt oftere avsluttes uten lovbrudd. Vi har hatt kontakt med barneverntjenestene for å følge med på om varsel til barnevernet går ned, og om det er de rette sakene som meldes. På grunnlag av denne kontakten, varslet vi om tverrfaglig tilsyn for en av våre største kommuner i 2023/24. Det at kommunene møter Statsforvalteren tverrsektorielt blir godt mottatt og gir større effekt enn om vi møter tjenestene hver for oss.

Vi ser en økt forvaltningskompetanse for de fleste av våre kommuner. Særlig ser vi at tjenestene i større grad sikrer barn og unges rett til å bli hørt i sine saker. Vi ser også at vedtakene nå inneholder barnets beste vurderinger der barnet syn på saken kommer frem.

Naturforvaltning og forurensning

Kunnskapsgrunnlaget til å kunne gjøre overordnede tilstandsvurderinger for økosystemene i fylket og utviklingen i deres status foreligger ikke. Presset på de mest trua naturtypene er på et overordna nivå klart økende. Utviklingen går ikke i riktig retning. Statsforvalterens innsats er sammenholdt med utfordringsbildet svært beskjeden og dermed også av begrenset effekt.

Vi mener likevel at vår innsats helt klart bidrar til å bremse negativ utvikling for mange økosystemer, spesielt i vann og vassdrag, våtmark og i fjellområder. Andelen natur som er vernet i fylket øker årlig. Vi vil særlig framheve innsatsen innenfor frivillig skogvern på Agder, som i 2023 resulterte i opprettelse av 10 nye verneområder og utvidelse av 4 eksisterende områder. Det er stort tilstrømming av relevante tilbud om frivillig vern, og vi har et stort etterslep på saker.

Kapasitetsmangel bidrar også til at forvaltningen av etablerte verneområder ikke er god nok.

Uavhengig av vår innsats, vil samfunnsutviklingen på Agder i praksis innebære et økt press på nær alle hovedøkosystemer i årene som kommer, og en økt samlet belastning. Det er et klart behov for å planlegge og igangsette restaurering av myr, våtmarker og vassdrag på Agder. Utviklingen til de aller fleste truede og nær truede artene er negativ, med enkelte spesielle unntak som f.eks. damfrosk og kanskje strandtorn som har økt svakt.

Tilstanden og utviklingen i marine økosystemer er svært bekymringsfull. Statsforvalteren tok i 2023 initiativ til å igangsette et regionalt program for å sikre bærekraftig forvaltning av marin kystzone, kalt SOS - Sammen om Skagerrak. Programmet er et samarbeid mellom offentlig forvaltning, akademia og næringslivet, hvor målet er varige samfunnsendringer som på lang sikt sikrer god tilstand på Agderkysten og i Skagerrak. Programmet har blitt godt mottatt, og vi er optimistiske mtp. effekt for økosystemene.

Vårt arbeid på forurensningsfeltet med tilsyn, veiledning og nye utslippstillatelser mm. er konkret og målrettet arbeid som vi ser har direkte positiv miljøeffekt. Oppfølging i anleggsfasen og overvåking i ettertid av de store motorvegprosjektene gjennom fylket er en viktig oppgave med stor effekt. Arbeid et med opprydding i forurenset sjøbunn går framover.

Kommuneøkonomi

I vår dialog med kommunene om kommuneøkonomien er vår strategi å skape en god og tillitsfull dialog, slik at kommunene har en lav terskel for å be om veiledning. Vi prioriterer slik veiledning høyt, noe vi mener bidrar til å forebygge økonomisk ubalanse.

Gjennom dialogen ønsker vi å bidra til at kommunene arbeider målrettet med å tilpasse driften innenfor de økonomiske rammene som gis i kommuneopplegget. Dette gjør vi blant annet gjennom tilbakemeldingsbrevene, som vi hvert år sender til alle 25 kommunene. I brevet kommenterer vi hvilke anslag kommunen har lagt til grunn for frie inntekter og utbytte. I tillegg kommenterer vi den økonomiske utviklingen som kommunen legger opp til i økonomiplanperioden, sammenlignet med de finansielle måltallene kommunen selv har vedtatt.

Vi arrangerte ikke fysisk vårsamling for ordførere og kommunedirektører i mai 2023, men oppfordret kommunene til å følge det nasjonale digitale stormøtet om kommuneproposisjonen for 2024. Det samme var tilfellet for det digitale stormøtet ifm. kommuneopplegget i regjeringens forslag til statsbudsjettet for 2024.

De årlige skjønns møtene som vi gjennomfører i august/september med alle våre 25 kommuner ble i 2023 arrangert som fysiske møter. I tillegg til dialogen rundt særegne forhold som ikke fanges opp i inntektssystemet, hadde vi i møtene i 2023 spesielt dialog om den ukrainske flyktningsituasjonen og om barnevern.

Vi registrerer en stadig større forskjell mellom kommuner som over tid har hatt mye midler på disposisjonsfond og en relativt lav gjeld og kommuner med lave fondsreserver og relativt høy gjeld. Mange av kommunene i den førstnevnte kategorien har siden 2021 både fått økte kraftrelaterede inntekter og i tillegg i mindre grad blitt rammet av renteøkningene. I den andre kategorien har vi kommuner som ikke har fått en like vesentlig økning i kraftrelaterede inntekter, og samtidig en negativ effekt på netto renteutgifter pga. det økte rentenivået.

Et nytt utviklingstrekk de siste par årene har også vært at stadig flere kommuner velger å øke anslagene for frie inntekter ut over prognosen i statsbudsjettet, begrunnet med at det har vært mange år med merskattevekst. Ved inngangen til 2024 er vi mest bekymret for de kommunene som budsjetterer med frie inntekter ut over statsbudsjettets anslag og som samtidig ikke har tilstrekkelig med reserver på disposisjonsfond til å kunne håndtere uforutsette utgiftsøkninger eller inntektssvikt. Vi vurderer at dette kan bidra til en økt risiko for ROBEK-innmelding for disse kommunene.

Ingen Agder-kommuner var registrert i ROBEK ved utgangen av 2023. Froland kommune ble meldt ut av ROBEK i juni 2023. I desember 2023 vedtok

Vegårshei kommune en økonomiplan for perioden 2024-2027 som var i ubalanse. Dette gjør at kommunen vil bli meldt inn i ROBEK i januar 2024. Statsforvalteren veiledet kommunen høsten 2023 og vil våren 2024 ha videre dialog med kommunen, samt følge opp at kommunen vedtar en tiltaksplan innen 30.juni i tråd med kommunelovens krav.

I tillegg til å følge opp vår ROBEK-kommune, vil vi i 2024 også ha ekstra oppmerksomhet mot 3-4 andre kommuner som kan stå i fare for å komme i ROBEK. Vi har holdt tilbake deler av skjønnspotten for 2024 til kommuner i økonomisk ubalanse, og vil vurdere å benytte disse til å delvis støtte omstrukturings- og analyseprosjekter for å hindre ROBEK-innmelding for disse kommunene.

Landbruk

Vi vurderer at landbrukspolitikken er godt kjent i sektoren. Det er god kontakt mellom alle ledd i Agder-landbruket. Vårt arbeid på landbruksområdet har dette året vært preget av rullering av det regionale miljøprogrammet, betydelig avlingssvikt i deler av regionen, prosjektsamarbeid innen ungsogkopleie, Tre på Agder, matregion Agder og Inn på TUNET.

Jordvern står høyt på dagsorden og administrasjonen i kommunene er tydelige i sine framlegg. I den videre politiske behandlingen er jordvernet ofte ikke like tydelig prioritert, men dette varierer en del mellom kommunene. Vårt arbeid knyttet til klimautfordringene har stått høyere på agendaen i 2023. Næringa lokalt har også engasjert seg mer, med særlig fokus på klimarådgivning, bruk av klimakalkulator og bioenergi.

Vi har tatt dialog med Mattilsynet i regionen. Vi har vært forskånet fra store hendelser innen dyrevelferd og dyrehelse. Det er en utfordrende veterinærsituasjon i vestre deler av Agder. I løpet av høsten er det rigget et prosjekt som skal se nærmere på dette. Vi har initiert mye av dette og deltar også i arbeidet. Jordbrukets beredskapsforum for Agder er også engasjert i problemstillingen.

Vårt oppdrag innen næringsutvikling er nå begrenset. Næringen og kommunene ønsker likevel bidrag fra oss i mange ulike sammenhenger. Denne etterspørselen er overraskende nok økende, da vi hadde regnet med at denne skulle avta, i og med endringene i oppgavefordelingen. Vi bruker jordbrukets beredskapsforum aktivt i forebyggende arbeid for å være forberedt den dagen vi står overfor større utfordringer. Videre er Landbruk godt koblet på det generelle beredskapsarbeidet i embetet.

Vi har gjennom hele 2023 hatt for liten kapasitet innen landbrukslovgivningen. Dette har gått utover veiledningen til kommunene og økt saksbehandlingstid. Vi har ikke prioritert hundeloven, og vi har ikke hatt kapasitet til å starte opp arbeidet med vernskog i Agder.

Hovedmål 2 - Statlig virksomhet er godt samordnet på regionalt nivå

Samlet vurdering

Vår egen vurdering er at tilstanden på Agder innen samordningsoppdraget kan karakteriseres som «godt samordnet». Arbeidet med samordning av statlig tilsyn med kommunene inkludert kommunerevisjonene og kontrollutvalgssekretariatene på Agder har over tid vært vellykket. Det er innarbeidet en fast organisering og framdrift, og kommunene gir i all hovedsak positive tilbakemeldinger.

Agder er en relativt homogen region med 25 kommuner og en fylkeskommune, hvor interkommunalt samarbeid og felles innsats på store utfordringer fungerer relativt godt. Regionplan Agder 2030 legges bredt til grunn for arbeidet, og fylkeskommunens samhandlingsarena #vårtagder er et nytt positivt bidrag. Det er svært sjelden konflikter knyttet til statlige pålegg til kommunene. Ordningen med samordning av statlige innsigelser til planer etter plan- og bygningsloven fungerer godt. Det er en utfordring for Statsforvalterens samordningsfunksjon på fylkesnivå at økende antall statlige etater omorganiserer seg fra geografisk inndeling til funksjonell inndeling. Samarbeidet i fylkesberedskapsrådet er tett og godt.

Embetet har fokus på samordning av arbeidet mottak av flyktninger, og mot barn og unge, med ivaretagelse av sårbare grupper som særlig framhevet. Samordning av arbeidet på helsesektoren, både mellom kommunene og i overgangen mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten, er en vesentlig oppgave som vektlegges løpende.

Gode og helhetlige tjenester til utsatte barn og unge

Gjennom 2023 ser vi at kommunene samhandler bedre for å gi sine innbyggere helhetlige tjenester. Vi ser samarbeidet gjennom forebyggende plan og fagdager på tvers, samt videreføring av tidligere satsinger som Bedre tverrfaglig innsats, Nye Mønstre og Godt begynt. Statsforvalteren har et godt samarbeid med fagmiljøer som RVTS og Korus, og vi ser at felles samlinger har godt oppmøte. Kommunene melder om nyttig innhold og viktig nettverksbygging gjennom slike dager. Vi ser at kommunene gjennom felles veiledning, kompetanseheving og dialog finner gode løsninger lokalt.

Kommunene har gode planer og viser en større forståelse for, og bruk av, barnets beste vurderinger og barnas rett til å bli hørt. Dette fører til at tjenestene i økt grad tilpasses brukerne.

Samordning av tilsyn

Etter vår oppfatning har arbeidet med samordning av statlig tilsyn med kommunene på Agder over tid vært vellykket, og tilstanden på området oppfatter vi nå som godt samordnet. Denne konklusjonen bygger på at arbeidet over lengre tid har hatt en fast organisering og framdrift. Samtidig gir kommunene gjennom tett kontakt i vår kommunedialog i all hovedsak positive tilbakemeldinger.

Internt i embetet har vi «Statsforvalterens tilsynsgruppe», der alle fagavdelingene som har kommunerettede tilsyn deltar. For å sikre samordning og dialog med andre statlige tilsynsetater og med kommunenes egenkontroll, har vi «Statsforvalterens tilsynsforum». Her møter også alle andre statlige etater som har kommunerettede tilsyn, de kommunale revisjonsdistriktene i Agder, kontrollutvalgssekretariatene i Agder og KS Agder. Ett av målene for statlig tilsyn er å utnytte synergiene mellom den kommunale egenkontrollen og tilsyn. Vi føler vi nå er godt i gang med å ha dette som etablerte rutiner på Agder.

Vi har også hvert år et møte i Tilsynsforum der vi deler erfaringer og læring etter tilsyn. Fagavdelingene følger også opp med erfaringsdeling til

kommunene innen sine sektorer.

Klimahensyn skal ivaretas i alle sektorer

Våre bidrag på klimaområdet fører helt klart til større oppmerksomhet om hvordan kommunen kan benytte sine roller til å kutte i klimagassutslippene både fra egen drift, og tilrettelegge for at innbyggerne kan redusere sine utslipp. Vi har i en årrekke vært aktive bidragsyttere i regionale planfora, og anerkjennes regionalt som en tydelig, faglig sterk stemme i klimasaken. Vi har hatt særlig fokus på at klima- og naturmangfold må ses i sammenheng. Vi er imidlertid bekymret for at det fremdeles er langt mellom liv og lære, og at det er krevende å få politisk oppslutning om nødvendige tiltak. I en del sammenhenger kan det dessverre synes som om avstanden mellom kunnskapsgrunnlaget om hva slags arealbruk som skaper reell bærekraft og lokal politikk øker.

Bærekraftsoppdraget gjør det lettere å sette klimaarbeidet i en større sammenheng, og slik lettere nå flere sektorer. Vi har i 2023 etablert en egen fagleder bærekraft i stab for å styrke arbeidet med å integrere FN's bærekraftsmål som en ramme for all aktivitet, både internt og eksternt. I Agder er det fremdeles langt å gå før de økologiske og sosiale bærekraftsmålene får like stor vekt som de økonomiske målene i politiske beslutninger.

Innen landbrukssektoren er det økende oppmerksomhet om klima både hos forvaltningen og i næringen. Oppfølging av lovpålagt foryngelse etter hogst, fremme satsing på lokal treindustri og vårt arbeid for økt bruk av tre i bygg, bidrar til realisering av prosjekter med klimaeffekt. Vårt informasjonsarbeid rettet mot jordbruket gir resultater. Kurs og kompetanseheving innenfor eksempelvis ny teknologi i jordbruket og energiløsninger har bidratt til realisering av gode klimagassreduserende prosjekter.

Vi opplever at klimatilpasning blir vektlagt og at klimaprofiler legges til grunn ved utforming av planforslag. Utfordringen er klimatilpasning av eksisterende bebyggelse og infrastruktur. Vi understreker betydningen av dette i uttalelser til saker hvor nye tiltak kan føre til økt klimarisiko for eksisterende anlegg og bebyggelse, samt i ulike samarbeidsforum.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Statsforvalteren utfører oppgavene relatert til helhetlig og samordnet arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap i fylket gjennom ulike aktiviteter og tiltak. Etablering og vedlikehold av et bredt beredskapsnettverk med kommuner og regionale aktører er sentralt. Vi legger ansvarsprinsippet til grunn for vårt arbeid, og terskelen for å ta kontakt er lav.

Under hendelser har vi samordnet på regionalt nivå gjennom regelmessige møter i Fylkesberedskapsrådet og med kommunene.

Utenom Fylkesberedskapsrådet samordner Statsforvalteren gjennom Atomberedskapsutvalget og Infopool Agder. FylkesROS – ROS Agder – er også et verktøy for samordning. Analysen er under revisjon. Statsforvalteren opplever det som utfordrende å involvere eksterne aktører i utarbeidelse og oppfølging av ROS Agder.

Agder er et enhetlig fylke der aktørenes geografiske grenser i stor grad er overensstemmende med fylkesgrensen. Det er en utfordring for Statsforvalterens samordningsfunksjon når etatene omorganiserer seg fra geografisk inndeling til funksjonell inndeling. Det at alle aktører har god kunnskap om fylket er avgjørende for effektiv samordning i alle faser av beredskapsarbeidet.

Liv og helse vil være tema i de fleste hendelser, og derfor er fylkeslegen fast representant i Statsforvalterens krisestab, Fylkesberedskapsrådet og Atomberedskapsutvalget. Tilsynene med beredskapen i kommunene gjennomføres til dels sammen med helse- og sosialavdelingen. Gjennom pandemien og Ukraina-krigen har vi sett nytten av å involvere alle avdelingene ved embetet langt tettere i beredskapsarbeidet. Vi har derfor etablert en forsterkning til krisestaben bestående av en representant for hver fagavdeling.

Arbeidet med totalforsvaret krever stor grad av samordning mellom aktørene. Statsforvalteren har vært involvert i det DSB-ledede arbeidet med revisjon av regionalt vertslandsstøttekonsept. Dette konseptet ligger til grunn for kommunale planer for vertslandsstøtte, som Statsforvalteren skal hjelpe utvalgte kommuner med å utarbeide i 2024.

Hovedmål 3 - Rettssikkerhet er ivaretatt på en enhetlig måte

Samlet vurdering

Statsforvalterens rolle som rettssikkerhetsgarantist er den delen av vår portefølje som er best kjent i befolkningen, og vi betrakter rettssikkerhetsoppdraget som embetets kjernevirksomhet. Klagesaksbehandling og tilsyn har derfor klar førsteprioritet ved ressursmangel. Det er nå en klar bekymring at forebyggende arbeid og faglig utvikling nå blir skadelidende fordi klagesakene øker så sterkt i omfang. Dette har vært særlig tydelig innen helsesektoren over noe tid. Overholdelse av kravet om maksimalt 12 ukers behandlingstid for klager etter plan- og bygningsloven har vært en langvarig utfordring for embetet, men er gjennom bistand fra andre embeter i nærheten av lovkravet. Vi ser også en økning innen arealplan og deler av miljøvernfeltet. Samlet for embetet vurderer vi at måltallene for saksbehandlingstid fortsatt blir nådd helt eller i stor grad på et flertall saksområder, men dessverre med noen viktige unntak.

Våre tilsyn innen oppvekstsektor med barnevern, helse- og omsorg og samfunnssikkerhet får stor oppmerksomhet i lokale media og til dels riksmedia. Vi må anta at tilsynene bidrar til å sikre kvalitet og tillit over tid. Vi samarbeider med andre embeter og sentrale etater for kalibrering og læring ved alle tilgjengelige anledninger.

Det er en vesentlig oppgave for embetet å bidra til at befolkningens tillit til offentlig sektor videreføres, med åpenhet, likebehandling og kvalitet som kjennetegn ved tjenestene som tilbys. Vårt viktigste bidrag til denne tilliten er å opprettholde høyeste kvalitet i tilsynsarbeid og saksbehandling i hele embetet. Dette sikrer vi løpende gjennom gode rekrutteringsrutiner og kontinuerlig faglig oppdatering og kompetanseheving av medarbeiderne. Våre ansatte på alle fagområder deltar på nasjonale samlinger i regi av tilsyn, direktorater og departementer, og vi har gjennomgående et tett og godt samarbeid med andre embeter. Lik praksis er et viktig hensyn i slikt faglig samarbeid.

Helse- og sosialområdet

Det har vært viktig for helse- og sosialavdelingen å prioritere oppgaver på en formålstjenlig måte og spre innsatsen vår slik at ingen saksområder skulle bli spesielt skadelidende. I tillegg til saksbehandling og tilsyn, har vi prioritert å opprettholde en aktiv holdning til ekstern kommunikasjon, blant annet ved å ha en systematisk kommunedialog på helseområdet.

Vi har dermed bidratt til å styrke kommunenes arbeid med kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet gjennom oppfølging av kommunene via ulike fagsamlinger, løpende veiledning/dialog samt i vår behandling av tilsynssaker og klagesaker.

Innenfor tilsynssaker mener vi å ha lyktes med å videreutvikle møtene mellom virksomhet og pasient, der virksomhetene må bli samordnet og ta ansvar, slik at pasient/bruker får forsvarlige tjenester og at tilliten til virksomhetene blir styrket (behandlingsmåte 4 i tilsynsveilederen). I flere av saken har vi jobbet godt tverrfaglig og hatt tett samarbeid med Utdanning- og barnevernsavdelingen.

Den store økningen av rettighetsklager på helseområdet førte til at vi laget en intern prioriteringsnøkkel for denne type klager slik at vi klarte å ivareta de «viktigste» sakene som dreier seg om særlig sårbare grupper, men som igjen førte til en lengre saksbehandlingstid for andre pasienter/brukere.

På sosialtjenesteområdet har vi bidratt til økt kunnskap om sosialtjenesteloven gjennom god dialog og målrettede og tilpassede opplærings tiltak for NAV-kontorene.

Barn og unge

Vi vurderer at kommunene leverer stadig bedre og mer helhetlige tjenester tilpasset barn og unges behov. Til tross for dette merker vi en økning i henvendelser og saker for alle våre områder. Gjennom økt oppmerksomhet på barnekonvensjonens rettigheter, og barn- og unges stemme i saksbehandlingen og tjenesteytelsen, oppnår kommunene å i enda større grad enn tidligere å treffe barn og unges behov. Det prioriteres å se tjenestene enda bedre i sammenheng, også i tidlig og forebyggende fase. Også vi hos Statsforvalteren trenger fokus på samarbeid, samhandling og helhet når vi behandler saker, fører tilsyn og gir veiledning. Dette vil kunne styrke innsatsen ytterligere.

Lov- og tilskuddsforvaltning i landbruket

Arbeidet med internkontroll er i godt gjenge, både internt i avdelingen og i dialogen med kommunene. Vi har restanser på saker etter eiendomslovgivningen. Mange av sakene er omstendelige og langvarige. Vi registrerer at advokater involveres i stadig flere klagesaker.

Plan- og bygningsloven og kommuneloven

Overholdelse av kravet om maksimalt 12 ukers behandlingstid for klager etter plan- og bygningsloven har vært en langvarig utfordring for embetet. Vi hadde i august 2023 over 300 ubehandlede klagesaker på dette området, med overskredet frist i over 200 av sakene. Dette var en bekymringsfull situasjon også sett i forhold til et rettssikkerhetsperspektiv. Det ble derfor igangsatt et eget prosjekt for å bygge ned restansene, og departementet gav en tilleggsbevilgning på 1,5 millioner kroner til dette. 226 saker ble overført til andre embeter. Samtidig har ledelsen brukt arbeidsgivers styringsrett til å gjennomføre en midlertidig organisatorisk endring internt i embetet, for å styrke vårt eget arbeid med disse sakene. Vi arbeider i tillegg målrettet med mottakskontroll, konkrete produksjonsmål, og aktiv prioritering mellom saker i porteføljen.

Denne samlede innsatsen har gitt gode resultater. Vi har nå i februar 2024 en saksbehandlingstid på ca. 3-4 måneder for nye saker.

Vi er imidlertid fortsatt bekymret for at saksbehandlingstidene igjen kan øke. Vi ser en utvikling der saksmengden stadig øker, og der sakene blir stadig mer komplekse. Dette kombinert med reduserte budsjetter og utfordringer på bemanningssiden, gir risiko for manglende måloppnåelse også i 2024 og framover.

Klager etter offentliglova over kommunens avslag på krav om innsyn har økt betydelig de siste årene. Sakene kan være komplekse og tidkrevende. En åpen forvaltning og retten til innsyn er viktig i rettssikkerhetssammenheng. Vi opplever i vårt veiledningsarbeid at dette er et krevende område for kommunene både i forhold til juridiske problemstillinger og i forhold til håndteringen av den store mengden innsynskrav.

Vi har på normal måte veiledet kommuner og folkevalgte i forbindelse med konstituerende møter i nye kommunestyrene etter lokalvalget. Temaene omfattet bl.a. avtalevalg og forholdsvalg, varamedlemslister og kjønnsrepresentasjon, mandatutregning og valgbarhet til kontrollutvalget.

Vergemålsforvaltning

Vergemål er et frivillig velferdsgode som er av stor betydning for den enkelte vergehaver og for samfunnet generelt, ved at enkeltpersonene med vergens bistand og beslutningsstøtte i større grad kan bli i stand til å håndtere sin livssituasjon. Det samme gjelder fremtidsfullmakter, som kommer til stadfestelse i økende antall hos Statsforvalteren i Agder.

I 2023 som i 2022 opplevde vi større utfordringer med å nå målkravene enn tidligere år. Dette skyldes at tilskuddet fra kapittel 0525 til vergemålsområdet er bortfalt, og bemanningen tilsvarende redusert. Ressurssituasjonen har i tillegg vært preget av sykefravær og permisjoner. Dette er delvis kompensert midlertidig ansettelse og engasjement av studenter fra Universitetet i Agder i sommer- og deltidsjobb, samt andre interne tiltak med positiv effekt. Men dette belyser sårbarheten vår i måloppnåelsen på saksbehandlingstid.

Vi ønsker spesielt å fremheve Statsforvalterens rolle i skiftesaker med arvinger med verge som særlig ressurskrevende og viktig for rettsikkerheten, sett i forhold til hvor lite synlig og kjent oppgaven er. Vergemålsmyndigheten er den eneste garantisten for at arvinger med verge får sitt rettmessige arveoppgjør, og dette burde gjenspeiles i tildelingen.

Vi har i 2023 fortsatt god erfaring med et profesjonalisert vergekorps. Dette sikrer en god rolleforståelse og bedre rettssikkerhet for vergehavere, og gjennomgående respekt for vergehavers selvbestemmelse. Vi arbeider bevisst og kontinuerlig med dette i all kommunikasjon med vergene.»

Bosetting og integrering

Arbeidet har vært preget av de høye ankomstene av ukrainske flyktninger. Statsforvalteren har lagt vekt på å etablere god regional situasjonsforståelse og å styrke et bredt samarbeid om bosetting og integrering på Agder. For å sikre at alle delene embetsoppdraget og utførelsen av oppgaver skal være godt koordinert internt, er det etablert en egen tverrfaglig gruppe som jobber med saker knyttet til flyktninger og integrering (Amira-gruppen). Vi har også sett samme koordineringsbehov nasjonalt og regionalt. Dette har også kommunene etterlyst. Høsten 2023 tok vi initiativ til felles møter med Agder fylkeskommune, UDI region Sør, NAV Agder, Husbanken og KS Agder. Alle aktørene understreket nytten av samhandling og deling av informasjon på området, og vi har i samarbeid invitert kommunene på Agder til månedlige møter for 2024.

Vi er glad for etableringen av departementets faste møter med statsforvalterne. Det er etter vår vurdering likevel behov for økt nasjonal koordinering av flyktningssituasjonen. Tjenestetilbudet i kommunene er presset, og det vil fremover være ytterligere behov for koordinering og bistand fra nasjonale myndigheter for at kommunene skal kunne gjennomføre bosetting i tråd med IMDis anmodning.

Veiledning av kommunene om integreringsloven, herunder midlertidig lovverk, viderefremføring av tolkningsuttalelser og gjennomføring av tilsyn med introduksjonsprogram og norskopplæring inngår i det løpende arbeidet.

3.1.1 Nasjonal politikk er kjent og iverksatt

3.1.1.1 En bærekraftig, trygg og fremtidsrettet samfunnsutvikling og arealbruk

Vi opplever fortsatt et økende fokus på bærekraft i samfunnsutvikling og arealbruk på både regionalpolitisk og lokalpolitisk hold i Agder. Målkonfliktene er imidlertid mange og krevende både for kommunene og Statsforvalteren, og da spesielt målkonfliktene mellom vekst i grønn industri, reduserte klimagassutslipp og redusert samlet belastning for natur. Regionen og kommunene har fortsatt stor fokus på tilrettelegging av arealer for kraftkrevende "grønn industri", for land- og havnearealer for havvind og nå i økende omfang også solkraft. Dette er svært arealkrevende virksomheter som utfordrer målet om redusert nedbygging av intakt natur og landbruksmark. Trenden er nå en klar økning i samla belastning på natur i fylket.

Det er stort press for høyt tempo både i planarbeid og gjennomføring, som utfordrer både demokratiske grunnprinsipper for planprosesser og prinsippet om kunnskapsbasert arealplanlegging. Manglende regionale planer for lokalisering av «grønn industri» bidrar også til å forsterke disse utfordringene. Hovedargumentet for utviklingen og det høye tempoet er at det haster hvis vi skal nå globale og nasjonale klimamål. Hvis utviklingen fortsetter som i dag uten omfattende kompensasjonstiltak for nedbygging og degradering av natur i neste 10-årsperiode vil resultatet bli en historisk rask økning i samlet belastning for økosystemene og naturmangfoldet i Agder, spesielt i lavlandet og i kystsonen. Hvorvidt klimaregnskapet i sum blir positivt eller negativt er et svært komplisert regnestykke, men vi har så langt ikke sett dokumentasjon på positive klimaregnskap for noen prosjekter eller planer.

Jordvern har fått økende oppmerksomhet i kommunene, både administrativt og politisk. Dette skyldes innsatsen fra sentrale myndigheter og vårt eget systematiske planarbeid. De konkrete arealplanforslagene vi mottar til høring gjenspeiler fremdeles begrenset vilje til faktisk å unngå nedbygging av dyrka og dyrkbar mark. I de tilfellene det foreligger forslag til kompensasjonsplaner har de etter vår vurdering begrenset realisme og holder gjennomgående utilstrekkelig faglig kvalitet.

Vi er i sum svært usikre på om vi er nærmere delmålet om bærekraftig utvikling. Usikkerheten er i hovedsak knyttet til at det styres mot en eskalerende nedbygging av natur som del av "det grønne skiftet" uten at dette på noen måte kompenseres økologisk. Målet om bærekraftig kystforvaltning er også høyst usikkert som følge av et markant økende press for etablering av akvakultur og havvind i marine økosystemer med allerede høy samlet belastning. Hvis trenden fortsetter uten aktiv bruk av naturrestaurering, økologisk kompensasjon og økt områdevern vil samlet belastning for natur og klima på Agder øke og ikke avta både på kort og lang sikt.

Fokuset på ROS-analyser knyttet til naturfare og klimatilpasning har blitt klart styrket, som innebærer at vi anser at målet om trygg samfunnsplanlegging er noe nærmere. Klimavennlig overordnet arealplanlegging har klart økt fokus i mange kommuneadministrasjoner. Effekten av klimasmarte plangrep fra administrativt hold oppheves imidlertid ofte etter politisk behandling som følge av innføring/tilbakeføring av lite klimavennlige byggeområder. Klimasmarte kommuneplaner vil være avgjørende for å nå nasjonale klimamål, men vi er svært usikre på om dette er innen rekkevidde.

Vår innsats både i saksbehandling og nettverksarbeid bidrar slik vi opplever det positivt til økt forståelse at hensikten med grønn omstilling er at den skal bidra til å løse både natur- og klimakrisen, ikke forsterke den, og at riktig arealplanlegging er en helt avgjørende del av løsningen.

Nasjonale og regionale hensyn (fra kapittel 3.1.1.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Kommunene har god kunnskap om nye Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027, vedtatt ved kgl. res. 20. juni 2023 og nye statlige planretningslinjer for samordnet bolig, areal- og transportplanlegging.

Statsforvalteren har, i samarbeid med Agder fylkeskommune, gjennomført regionale samlinger høsten 2023 med alle kommuner i Agder der de nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging ble presentert. Kommunene var tverrsektorielt representert og jobbet med utfordringsbilde, nasjonale forventninger og bærekraftsmål på disse samlingene. Varsel om landsomfattende tilsyn på folkehelse i 2024 og informasjon om ny boligsosial

lov ble presentert.

Vi formidler nasjonale og viktige interesser til kommunene på en rekke ulike måter: Skriftlige uttalelser i arealplaner og andre kommunale og regionale planer, dialog i konkrete saker og i relevante fora både på fag- og ledernivå, veiledning, planforum, planfaglig nettverk, seminarer mv. Temaet er også sentralt i all dialog på ledernivå, mellom statsforvalter og politisk og administrativ ledelse både på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Det ble viet stor plass i Statsforvalterens samling for ordførere og kommunedirektører, samt i høstens Agderkonferanse for næringslivet og kommuner hvor statsforvalteren selv deltok i paneldebatten. Statsforvalteren har selv det siste året hatt en tydelig stemme i media i Agder, hvor forventningen om at kommunene fører en bærekraftig arealpolitikk har vært tydelig. Vi formidler også klart at fylkeskommunen har en viktig rolle for å sette retning og rammer for dette, og adresserer dette direkte. Vi mener at dette skaper forutsigbarhet for kommunene, med den effekt at de i større grad vil velge å ta nødvendige grep for å være innenfor nasjonale rammer i sine arealplaner.

Fokus på spesielle tema: Vi har hatt særskilt fokus på hensyn til natur og bruk av tiltakspyramiden i arealplanlegging. Videre har vi vektlagt viktigheten av at klima- og naturkrisen må løses sammen, og hvilke grep dette krever i arealplanleggingen.

Vår vurdering er at mange kommuner har tilstrekkelig kunnskap om nødvendige grep for bærekraftig arealbruk, men at kunnskapen brukes og vektlegges i for liten grad. De fleste kommunene har et stort behov for økt kompetanse og kapasitet på arealplan- og miljøfag, både som bestillere av konsulenttjenester og som kvalitets-sikrere av planforslag og konsekvensutredninger. Effekten av dette er at vi som Statsforvalter i for stor grad får rollen som kvalitets-sikrere, som er uheldig bla. fordi det gir en mindre smidig planprosess. Vi opplever at tiltak fra vår side (uttalelser, dialog, veiledning, seminar mv.) har effekt ved at kunnskapen om nasjonale og viktige regionale interesser blir bedre, og at ikke-prissatte tema i noen grad gis økt vekt. Vårt arbeid har en klar effekt ved at kunnskapen om og forståelsen for nasjonale og viktige regional interesser blir bedre, og at ikke-prissatte tema gradvis gis økt vekt. Vår medvirkning har i mange saker ført til økt kvalitet på utredning og planforslag. Med kvalitet mener vi da økt måloppnåelse for bærekraftig arealbruk og klargjøring av virkninger for vesentlig regionale og nasjonale interesser på en objektiv og etterrettelig måte. Vi får tilbakemeldinger i en rekke saker fra kommuner og statlige tiltakshavere om at Statsforvalterens medvirkning/våre tiltak i planprosesser har ført til en klar kvalitetsheving på planforslaget. Vi får også eksplisitte tilbakemeldinger fra allmennheten om at de setter stor pris på at Statsforvalteren er en tydelig aktør som bidrar til å sikre viktige ikke-prissatte samfunnsinteresser i arealplanleggingen.

Statsforvalteren har et forbedringspotensial i proaktiv veiledning og dialog, og tidlig medvirkning i kommunenes planarbeid. Begrenset kapasitet på plan spesielt og embetet generelt gjør at dette ikke er oppnåelig for tiden.

Vurdering av andre aktørers innflytelse på konkret effekt/resultat: Vårt aktive og konstruktive samarbeid med fylkeskommunen med særlig fokus på bærekraftig utvikling bidrar til å styrke effekten av vårt arbeid med formidling av nasjonale og viktige regionale interesser. Dialogen er forankret i embetsledelsen og tilsvarende nivå i fylkeskommunen, noe som helt klart styrker effekten. Et godt samarbeid med regional stat, her under f.eks. Statens Vegvesen, NVE, Mattilsynet m.fl. styrker også effekten av vårt arbeid.

Ivaretagelse og samordning av nasjonale og viktige regionale interesser (fra kapittel 3.1.1.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Nasjonale og viktige regionale interesser er ivaretatt i kommunale og regionale planer.

Det varierer fra kommune til kommune og fra sak til sak, hvordan nasjonale og regionale hensyntas i planene. Vi opplever at aktuelle interesser stort sett er synliggjort i middels til betydelig grad i planprogram og vedtatte planer, men slik at negative konsekvenser for disse interessene i en del tilfeller underkommuniseres gjennom strategisk argumentasjon og metodebruk som reduserer synligheten av negative konsekvenser. I majoriteten av planene synes imidlertid planforslagene i liten grad å være forsøkt tilpasset eller utformet med tanke på å minimalisere negative konsekvenser for ikke-prissatte interesser. Vi registrerer liten interesse for å implementere juridisk bindende avbøtende eller kompensierende tiltak hvis dette innebærer reelle kostnader i form av f.eks. tapt profitt. I saker hvor det gjør seg gjeldende sterke grunneierinteresser og/eller næringsinteresser, blir nasjonale og viktige regionale interesser i mindre grad søkt ivaretatt.

Årsakssammenheng: Tiltak fra vår side er i en del tilfeller årsak til at nasjonale og viktige regionale interesser i større grad blir ivaretatt i endelig plan, enn i opprinnelig planforslag. I noen tilfeller er bruk av innsigelse eneste virkemiddel for å oppnå et tilstrekkelig resultat.

Forbedringspotensiale: Vi kan i større grad jobbe forebyggende og bruke mer av ressursene våre på veiledning av og dialog med både administrativt og politisk nivå i kommunene. I vår kommunikasjon har vi også et potensial i å være enda tydeligere, mer spissa, presise og konkrete i våre tilbakemeldinger, jf. også resultatmål-rapport over.

Andre aktørers innflytelse: Vi mener dialog og innspill fra andre statlige etater er avgjørende for ivaretagelse av konkrete fagtema, og viktig for å heve kvaliteten på planer. Vi savner formelle verktøy for å kunne stille krav om og implementere økologisk kompensasjon i arealplaner.

Samordne og løse statlige innsigelser (fra kapittel 3.1.1.1.2.2 i TB)

Rapportere på

Statlige innsigelser er blitt færre og er samordnet.

Statsforvalteren i Agder har relativt få samordningssaker, og vi har ennå ikke opplevd at det er fremmet innsigelser som er i direkte motstrid. I de saker det er fremmet flere innsigelser til samme plan, er disse enten sammenfallende, eller slik at de gjelder ulike forhold ved planen. Innsigelser fra andre

etater behandles iht. gitte rutiner som er kjent for alle aktuelle statlige etater og kommunene. De fleste saker som er gjenstand for samordning i Agder, er innsigelser fra NVE. NVE har svært god dialog med de enkelte kommuner, og løser mye gjennom direkte dialog både ifm. høring og etter at innsigelse er fremmet. Statsforvalteren opplever også et godt samarbeid med NVE, og bistår både NVE og andre etater ved behov, i arbeidet med å løse innsigelser.

Oppfølging av samfunnssikkerhet i planer etter plan- og bygningsloven (fra kapittel 3.1.1.1.3.1 i TB)

Rapportere på

Samfunnssikkerhet er ivaretatt i alle planer etter plan- og bygningsloven.

Beredskapsenheten hos Statsforvalteren vurderer alle planstrategier, planprogram, kommuneplaner og kommunedelplaner med hensyn til om samfunnssikkerhet og beredskap er ivaretatt. I tillegg vurderer vi enkelte større reguleringsplaner.

I uttalelsene til planstrategier minner vi kommunene om at helhetlig ROS-analyse og overordnet- og sektorplanverk må tas med i oversikten over planverk som skal revideres eller oppdateres i planperioden. Ifm. vurderingen av planbehovet trekker vi fram de samfunnssikkerhetsmessige utfordringene som kommunen må ta hensyn til. Vi nevner her spesielt klimautviklingen, bevissthet rundt kritisk infrastruktur, digitalisering og totalforsvaret. Vi ber også om at fylkesROS tas med i oversikten over regionale planer som legger føringer for kommunens planlegging.

I gjennomgang av planprogram for kommuneplanens samfunnsdel gjentar vi mye av det samme som for planstrategien. I tillegg beskriver vi en forventning om at kommunen har en målstruktur for beredskapsarbeidet basert på bl. a. funn i helhetlig ROS-analyse. Dette gjentas om nødvendig i uttalelsen til planutkast. Dette er også tema ifm. tilsyn. Uttalelsene til planprogram for kommuneplanens arealdel vil naturlig nok ha mer fokus på naturfare enn på andre fareforhold.

Vår erfaring er at kommunene i sterkt varierende grad beskriver samfunnssikkerhetsforhold i kommuneplanens samfunnsdel. Noen kommuner integrerer helhetlig ROS-analyse i samfunnsdelen, noe som er en lettvinnt løsning som vi fraråder. Enkelte kommuner velger å fokusere på utvalgte satsningsområder i sine samfunnsdeler, og samfunnssikkerhet og beredskap er sjelden blant disse. Det er en utfordring at kommuneplanens samfunnsdel ikke er juridisk bindende og ikke gjenstand for innsigelse. Hvis ikke veiledning og rådgivning fører fram er det derfor reaksjoner gjennom tilsyn som er vårt virkemiddel.

Status på ivaretagelse av samfunnssikkerhet og beredskap er bedre i kommuneplanens arealdel. Det skyldes sannsynligvis tre forhold:

- Planen er juridisk bindende og kan reises innsigelse mot.
- Det som analyseres (naturfareforhold) er konkret og håndgripelig.
- Konsekvensen av en naturhendelse kan være alvorlig og livstruende.

Vi anbefaler kommunene å lage en kommunedelplan for samfunnssikkerhet. En kommunedelplan vil gi samfunnssikkerhet og beredskap en mer sentral plass i kommunens styringssystem samtidig som politisk nivå gjennom behandlingen vil måtte ta stilling til kommunens beredskap.

Hensynssoner rundt storulykkevirksomheter (fra kapittel 3.1.1.1.3.2 i TB)

Rapportere på

Hensynssoner med tilhørende bestemmelser rundt storulykkevirksomheter er ivaretatt i kommunale planer når planer revideres/rulleres.

Kommunene følger opp storulykkesrisiko i relevante planer i stor grad. Batterifabrikk i Arendal er under bygging og det er planer om storulykkesvirksomheter flere steder i fylket. Kommunen er tett på utbyggere og har også vært med i dialogen med DSB. Det har generelt vært lite arealutvikling som berører de eksisterende storulykkebedriftene på Agder. Statsforvalteren har reist innsigelse mot en konflikt i Lindesnes kommune.

Risiko ved etablering av anlegg (fra kapittel 3.1.1.1.3.3 i TB)

Rapportere på

Hensynet til samfunnssikkerhet fanger opp risiko ved etablering av anlegg for nye energibærere og endret håndtering av farlige stoffer, inkludert fortetting av industriområder og endring av transportmønstre.

Bortsett fra etableringen av batterifabrikk i Arendal har det vært lite aktivitet så langt rundt etablering av anlegg for nye energibærere. I plan for etablering av vindmøllefabrikk i Lindesnes kommune har beredskapsenheten gitt innspill til planen. Vi er orientert om planer for anlegg for nye energibærere i Kvinesdal kommune, men her har det skjedd lite konkret så langt.

Nasjonale og vesentlige regionale miljøinteresser formidlet i tråd med T-2/16 (fra kapittel 3.1.1.1.4.1 i TB)

Rapportere på

Nasjonale og vesentlige regionale interesser i tråd med revidert T-2/16 er i større grad ivaretatt

Ivaretagelse: I middels grad. Dette varierer i stor grad, fra kommune til kommune, og fra sak til sak. Vi opplever at i saker hvor det gjør seg gjeldende sterke grunneierinteresser og/eller næringsinteresser, blir nasjonale og viktige regionale føringer ivaretatt i mindre grad. Økologisk grunnkart benyttes i

svært begrenset grad av kommunene i praktisk arealplanlegging.

Vi viser systematisk til Rundskriv T-2/16 ifm. enkeltsaker, både i skriftlige uttalelser og i dialog med kommunene. Herunder referer vi eksplisitt til rundskrivet i vår begrunnelse for alle innsigelser på miljøområdet, og vi gjør også konkrete vurderinger av planforslagenes samfunnsnytte. Det er et klart behov for nasjonal klargjøring av hvilke arealformål og -tiltak som kan ansees som vesentlig samfunnsmessig verdi, og hva som er mindre samfunnsnyttig, jf. T-2/16 kap. 2c. En slik klargjøring er nødvendig for å sikre nasjonal kalibrering av påkrevde avveier etter T-2/16. I lys av at bærekraftsmålene skal være rammen rundt all planlegging er det kanskje rimelig å vurdere om dagens system med avveier av "samfunnsnytte" og "samfunnsmessig verdi" opp mot miljø kunne erstattes av mer helhetlige vurderinger av planforslagenes samla bærekraft. Det vil i så fall være viktig med klare nasjonale føringer og kriterier for vurdering av hvorvidt et planforslag kan ansees som bærekraftig eller ikke.

Årsakssammenheng: Tiltak fra vår side er i en del tilfeller årsak til at nasjonale og viktige regionale interesser på klima- og miljøområdet ivaretas i større grad enn ved opprinnelig planforslag. I noen tilfeller er bruk av innsigelse eneste virkemiddel for å oppnå et tilstrekkelig resultat.

Forbedringspotensiale: Bli flinkere til å fremme betydningen av, og få kommunene til å innse at det (også) er i deres egen interesse, å ivareta nasjonale og viktige regionale interesser. Bli enda flinkere på dialog med kommunene, også utenom ordinære planprosesser.

Andre aktørers innflytelse: Vi mener innspill fra andre statlige etater er avgjørende for ivaretagelse av konkrete fagtema, og viktig for å heve kvaliteten på enkeltplaner. Etter vår vurdering har private interesser/aktører i en del saker, for stor innflytelse på resultatet, og slik at nasjonale/viktige regionale interesser ivaretas i for liten grad.

Kommunene har god kunnskap om ansvar på det boligsosiale feltet (fra kapittel 3.1.1.5.1 i TB)

Rapportere på

Kommunene har god kunnskap om sitt ansvar, blant annet gjennom ny lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet.

Vi har i 2023 gjennomført flere tiltak, alene og i samarbeid med andre, som dreier seg om kommunens ansvar for det boligsosiale arbeidet. Ny boligsosial lov har i 2023 blitt presentert og drøftet på

- Den årlige boligsosiale konferansen,
- NAV- ledersamling,
- Fagdag for fagansvarlige Nav,
- Samling for økonomiske rådgivere,
- Kommuneoverlege-samling samt i
- Regionale plansamlinger for kommunene i samarbeid med fylkeskommunen.

Videre har vi i samarbeid med Statsforvalteren i Vestfold og Telemark og Husbanken arrangert tre webinarer med tema boligsosialt arbeid og kommunenes ansvar i 2023.

Samlet sett vurderer vi at disse tiltakene har bidratt til å styrke kommunenes kunnskap om sitt ansvar for boligsosialt arbeid.

Vi har også gjennomført kartlegging ut mot kommunene for å få oversikt over hvilken instans i kommunen som har ansvaret for å fatte vedtak etter ny boligsosial lov. I kartleggingen har vi også etterspurt om det er behov for kompetanseheving og opplæring i boligsosialt arbeid. Denne kartleggingen skal vi følge opp i 2024.

Boligsosiale hensyn i plan (fra kapittel 3.1.1.5.2 i TB)

Rapportere på

Boligsosiale hensyn er ivaretatt i kommunale planer.

Vi vurderer at kommunene på Agder stadig kan bli enda bedre på å ivareta boligsosiale hensyn i plan, slik at vi også i år vurderer at dette ivaretas i middels grad. Gjennom vårt arbeid med å gi høringsuttalelser på kommunale planer opplever vi imidlertid at våre kommuner har et økende fokus på boligsosiale hensyn, men at det fortsatt er rom for forbedring i å inkludere slike tema når det planlegges med nye arealformål eller utbygging.

I 2023 har vi brukt tid på samlinger med kommunale ledere innen helse og omsorg samt ledere innen samfunnsplanlegging og arealplanlegging, på å tydeliggjøre behovet for å se større på begrepet "boligsosiale hensyn" - at det er langt flere innbyggere som omfattes av et slikt begrep enn hva man til nå har lagt vekt på. Spesielt knyttet opp til demografiendringer kommunene opplever med flere eldre, samt dyrtid og kobling mot enslige og barnefamilier i etableringsfase.

I samarbeid med Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, samt Husbanken, arrangerte Statsforvalteren i Agder i høst en webinarrekke om boligsosiale tema. Ett av disse webinarene hadde spesielt fokus på boligsosial planlegging med eksempler på arealplanlegging og nye boformer. Webinaret ble også profilert spesifikt ut mot kommunenes arealplanleggere for å få til en sterkere kobling tverrsektorielt om dette temaet i kommunene. Vår vurdering er at disse webinarene har hatt en ønsket effekt, men vi ser stadig at det er behov for å opprettholde fokus på dette temaet i 2024. Kommunene har i stor grad behov for/ønsker at innbyggere i større grad klarer seg selv i egne hjem - noe som igjen betyr at behovet for å etablere flere boligtyper/varierte bebyggelse, på riktige steder, blir stadig viktigere for å få dette til.

Endelig vurderer vi at vi også i embetet kan bli ytterligere bedre til jobbe på tvers av avdelinger på dette temaet.

Rekruttering og kompetanseplanlegging innen helse- og omsorgsområdet (fra kapittel 3.1.1.6.1 i TB)

Rapportere på

Rekrutterings- og kompetanseplanlegging ivaretas godt i samfunnsplanarbeidet i kommunene.

Kommunene har hatt ulik tilnærming til arbeid med kompetansekartlegging/-behov. Det er gjennomgående lite fokus i samfunnsplaner på fremtidens kompetansebehov innen helse/omsorg. Det er eksempelvis lettere å finne behov/strategier rundt kompetansebehov innen fornybar energi og grønn omstilling, enn på helse/omsorg. Noen kommuner har jobbet detaljert med problemstillingen og analysert detaljer i behov for i årene fremover og hvilket volum. Disse kommunene har uttalt at de både er overrasket og bekymret over volumene de finner. Mange steder skal man ikke bare ha flere årsverk for å dekke veksten i tjenestebehovet, men de skal også erstatte årsverk på personer som går av med pensjon. Det er fortsatt behov for å belyse slike tema i 2024, da bevissthet rundt dette påvirker kommunal prioritering i svært stor grad. Enkelte kommunalsjefer gir uttrykk for at de synes tallene/volumet på behov for flere ansatte er så stort at det umulig kan la seg løse. Og at det på bakgrunn av dette også påvirker satsningen på styrkning i omsorgssektoren - de "har ikke råd" og "har heller ikke folkene". Dersom dette fester seg som en sannhet i kommunene, uten en troverdig alternativ strategi og alternativ plan, vil man i prinsippet avvike deler av det velferdssystemet vi kjenner i dag.

Høy arealutnyttelse (fra kapittel 3.1.1.1.7.1 i TB)**Rapportere på**

Planleggingen skjer geografisk differensiert og i tråd med statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.

Ivaretagelse: Dette varierer i stor grad, fra kommune til kommune, og fra sak til sak. Planleggingen skjer geografisk differensiert ved at omfang på planarbeidet og type interesser varierer i de ulike kommunene. Vi opplever generelt at planlegging i liten grad skjer i tråd med SPR for BATP; særlig i saker hvor det gjør seg gjeldende sterke næringsinteresser. Dog ser vi nå økende grad at større bykommuner tar aktive grep i overordna planlegging ved administrativ behandling. Effekten av dette oppheves ofte ved at byggeområder i strid med BATP som administrasjonen tar ut, legges inn igjen ved politisk behandling av planforslagene. Vi opplever et stort press på å legge ut nye næringsarealer langt ut over estimert behov i den enkelte kommune, med argumentasjon om at kommunene trenger slike arealer som "hyllevare" for å tiltrekke seg næringsaktører. Presset er særlig stort i tilknytning til ny E39 og E18. Fokuset ligger i liten grad på å tilrettelegge for gange og sykkel, og det planlegges i for stor grad for bilbruk, herunder parkering. Det legges også for stor vekt på økonomiske interesser, og slik at kvalitet i boligområder generelt ivaretas i liten, til middels grad.

Årsakssammenheng: Tiltak fra vår side er i en del tilfeller årsak til at SPR for BATP ivaretas i større grad enn ved opprinnelig planforslag. I noen tilfeller er bruk av innsigelse eneste virkemiddel for å oppnå et tilstrekkelig resultat.

Forbedringspotensiale: Bli flinkere til å fremme betydningen av, og få kommunene til å innse at det (også) er deres ansvar, og i deres egen interesse, å ivareta SPR for BATP.

Andre aktørers innflytelse: Vi mener innspill fra andre statlige etater er viktig for ivaretagelse av SPR for BATP. Som nevnt over, mener vi private interesser/aktører i en del saker, har for stor innflytelse på resultatet, og slik at SPR for BATP og hensynet til kvalitet ivaretas i for liten grad.

Høy arealutnyttelse (fra kapittel 3.1.1.1.7.2 i TB)**Rapportere på**

Massehåndtering avklares i regionale og kommunale planer

Massehåndtering blir generelt sett avklart i liten grad i arealplaner, men dette varierer fra sak til sak. Både kommuner og entreprenører har generelt sett, lav bevissthet rundt formelle krav til massehåndtering, og slik at det er mange "villfyllinger" i fylket, både fra eldre og nyere terrengarbeid. Etter det vi kjenner til, forfølger kommunene i liten grad saker med ulovlige masseutfyllinger. Vi har pga. manglende kapasitet både på plan og forurensning ikke hatt særskilte kurs på temaet for kommunene i 2023. Vi har imidlertid høy bevissthet rundt problemstillingen, både arealmessig og forurensningsmessig, herunder økende fokus på tidlig avklaring og utarbeiding av egne massehåndteringsplaner i alle plansaker hvor dette er relevant.

Vi stiller krav om utslippstillatelse ifm. alle store veisaker, og behandler utfyllinger og deponier iht. forurensningsregelverket; noe som gir en viss styring med massehåndteringen i disse sakene.

Strandsone og vassdragsforvaltning (fra kapittel 3.1.1.1.8.1 i TB)**Rapportere på**

Planlegging i strandsonen langs sjø og vassdrag skjer i tråd med plan- og bygningsloven § 1-8, statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen, rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag og regionale planer.

Planlegging i kystnære sjøområder skjer i tråd med nasjonale og regionale føringer.

Ivaretagelse: Dette varierer i stor grad, fra kommune til kommune, og fra sak til sak. I saker hvor det gjør seg gjeldende sterke grunneierinteresser og/eller næringsinteresser, blir nasjonale og viktige regionale interesser ivaretatt i liten grad. Vi ser en tendens til at små kommuner i mindre grad ivaretar strandsonehensyn enn større kommuner, både i dispensasjonsbehandling og planforslag. Det er lite omfang av oppdateringer/revisjoner av arealplaner i kystnære områder.

Årsakssammenheng: Tiltak fra vår side er i en del tilfeller årsak til at nasjonale og viktige regionale interesser er ivaretatt i større grad i endelig plan enn ved opprinnelig planforslag. I noen tilfeller er bruk av innsigelse eneste virkemiddel for å oppnå et tilstrekkelig resultat.

Forbedringspotensiale: Bli flinkere til å fremme betydningen av, og få kommunene til å innse at det (også) er deres ansvar, og i deres egen interesse, å ivareta nasjonale og viktige regionale interesser.

Andre aktørers innflytelse: Vi mener innspill fra andre statlige etater er svært viktig. F.eks. ser vi i noen tilfeller at informasjon og råd fra Fiskeridirektoratet medfører endring, slik at negative konsekvenser for det marine miljø blir mindre. Dog mener vi at private interesser/aktører i en del saker, har for stor innflytelse på resultatet, og slik at nasjonale/viktige regionale interesser blir ivaretatt i for liten grad.

Bærekraftig forvaltning fjell og utmark (fra kapittel 3.1.1.1.8.2 i TB)

Rapportere på

Planlegging i fjell og utmark skjer i tråd med Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027, vedtatt ved kgl. res. 20. juni 2023, og regionale planer. Det vises her til Rettleiar om planlegging av fritidsbustader

Ivaretagelse: Liten til middels grad. Dette varierer fra kommune til kommune og fra sak til sak. I saker hvor det gjør seg gjeldende sterke grunneierinteresser og/eller næringsinteresser opplever vi at planlegging i liten grad skjer i tråd med nasjonale og regionale føringer. Fastsetting av langsiktige utbyggingsgrenser og oppfølging av regionale planer skjer i middels grad.

Årsakssammenheng: Tiltak fra vår side er i en del tilfeller årsak til at nasjonale og viktige regionale føringer blir ivaretatt i større grad i endelig plan enn ved opprinnelig planforslag. I noen tilfeller er bruk av innsigelse eneste virkemiddel for å oppnå et tilstrekkelig resultat.

Forbedringspotensiale: Bli flinkere til å fremme betydningen av, og få kommunene til å innse at det (også) er i deres egen interesse å ivareta nasjonale og viktige regionale interesser; samt at kommunene har et selvstendig ansvar for å etterleve overordnede føringer.

Andre aktørers innflytelse: Vi mener innspill fra andre statlige etater er avgjørende for ivaretagelse av konkrete fagtema, og viktig for å heve kvaliteten på enkeltplaner. Villreinnemnda er en viktig aktør som bidrar til å fremme nasjonale mål for villrein i områder som omfattes av Heiplanen. Etter vår vurdering har private interesser/aktører i en del saker for stor innflytelse på resultatet, og slik at nasjonale/viktige regionale interesser ivaretas i for liten grad.

Forslag til ny tiltaksplan for villrein i Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke er sendt Miljødirektoratet for videre behandling. Det forventes at tiltaksplanen setter større fokus på hensynet til villrein-interessene i arealforvaltningen i de aktuelle kommunene, og at tiltak i planen vil gi en bedre ivaretagelse av villrein-interessene i kommunale planer generelt.

Ivaretagelse av landbrukets arealressurser (fra kapittel 3.1.1.1.9.1 i TB)

Rapportere på

God ivaretagelse av jordbrukets arealressurser, i tråd med nasjonalt jordvernmål og øvrig nasjonal politikk for forvaltning av jordbrukets arealressurser.

Statsforvalteren i Agder opplever at kommunene i noe varierende grad ivaretar nasjonale føringer innen jordvern. KOSTRA-tallene viser at 233 daa dyrka jord ble omdisponert i 2022. Sammenlignet med snittet i omdisponering i perioden 2017-2021, hvor 170 daa ble omdisponert, representerer dette en oppgang. Som for 2019 og 2020 var motorveiutbygging hovedårsaken til den betydelige omdisponeringen i 2022. Mer konkret gjaldt dette detaljreguleringsplanen for E39 Mandal-Lyngdal øst, som ble vedtatt i fjor. Ellers merker vi at kommunene er mer bevisste på å ta jordvern hensynet på alvor som følge av skjerpa politiske signaler på området. Flere kommuner har blant annet jobbet med å tilbakeføre urealiserte utbyggingsområder som beslaglegger dyrka jord til LNF i forbindelse med kommuneplanrevisjon.

Vi vurderer at vi i ganske stor grad kan iverksette tiltak som har ønsket effekt på jordvernensida. Blant annet opplever vi jevnt over at innsigelser er et effektivt virkemiddel for å kunne sette makt bak kravene våre. I 2023 fremmet Statsforvalteren 6 innsigelser som helt eller delvis var begrunnet med jordvern. I tre av disse sakene har vi frafalt innsigelsen, hvor våre jordvern-merknader har blitt hensyntatt.

En sentral utfordring vi har erfart i 2023 er at kommunene vedtar omdisponering av dyrka jord «bit for bit» gjennom dispensasjon. I den forbindelse har klage vært et viktig verktøy som vi har tatt i bruk; i 2023 påklagde vi 8 slike vedtak. En utfordring, som kan knyttes til stor arbeidsmengde i forhold til ressurser, er at vi ikke fikk gitt forhåndsuttalelse til alle sakene som ble påklagd. Om vi hadde fått gitt uttalelse til disse dispensasjonssøknadene kunne kanskje klagen vært unngått.

Selv om der er en økt bevissthet rundt jordvern, opplever vi fremdeles som en utfordring at flere kommuner har kommuneplaner som med fordel kunne vært oppdatert i tråd med nye jordvernføringer. Her opplever vi imidlertid en større bevissthet og vilje til "planvask". Det er nyttig at det nye jordvernbrevet av januar 2024 er tydelig på de store mulighetene som ligger i dette. En neste utfordring er at muligheten for flytting og gjenbruk av matjord relativt ofte ses på som en måte å rettferdiggjøre omdisponering på. Statsforvalteren i Agder er tydelige på at dette ikke utgjør noen god kompensasjon - det viktige er å unngå omdisponering. Det er nyttig at nevnte jordvernbrev er tydelig på at nydyrkingsmulighetene er svært avgrensa.

Reduksjon i omdisponering av dyrka jord

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
134	220	266	209	169	58	288	246	91	233

Tilbakeføring av areal (fra kapittel 3.1.1.1.9.2 i TB)**Rapportere på**

Areal tilbakeføres i større grad fra utbyggingsformål til LNF-R.

Ivaretagelse: I liten grad, men med enkelte unntak. Bygland kommune gjennomførte en stor planvask i sin kommuneplan, der flere 1000 daa ble tilbakeført fra fritidsbebyggelse til LNF-R.

I andre saker har vi opplevd at administrasjonen tar gode grep og gjennomfører planvask i utarbeidelse av plan, men der det ved politisk behandling blir viktig å fronte grunneierinteresser og å ha utbyggingsarealer i "reserve".

Kommunene setter av mindre naturareal til utbyggingsformål (fra kapittel 3.1.1.1.11.1 i TB)**Rapportere på**

Kommunene setter av mindre naturareal til utbyggingsformål enn tidligere i sin overordnede planlegging.

Ivaretagelse: I middels grad. Kommunene ivaretar nasjonale føringer i middels grad når det gjelder å legge til rette for høy arealutnyttelse i byområder gjennom fortetting og transformasjon. Det er stor variasjon fra kommune til kommune. Samla sett er inntrykket at det i like stor grad som før foreslås byggeområder i intakt natur/LNF, særlig til bolig og næringsarealer i kommuneplaner. Det økte fokuset på å tilrettelegge arealer for grønn industri har medført flere store plansaker der vi har fremmet innsigelser på grunn av konflikt med intakt og viktig natur. Flere kommuner peker på et behov for regulerte næringsarealer som "hyllevare", slik at omfanget på regulerte arealer langt overstiger estimert behov.

Vi ser et klart behov for regionale planer for bl.a. kraftkrevende industri og kraftproduksjon, og for økt interkommunalt samarbeid om planlegging av næringsområder for handel og grønn industri.

Statsforvalteren legger mye arbeid med innspill ved oppstart av kommuneplaner, med stort fokus på nasjonale forventninger og nasjonale og regionale føringer om å redusere nedbygging av intakt natur og ivaretagelse av karbonrik mark.

I forbindelse med nye planstrategier 2023 - 2027, har vi stort fokus på å kommunisere nye nasjonale forventninger, mål og føringer til kommunene.

3.1.1.2 Helhetlig og samordnet oppfølging av samfunnssikkerhet og beredskap i kommunene

Statsforvalteren følger opp kommunenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap gjennom en strukturert oppfølgingsmodell basert på ett tilsyn og en øvelse i løpet av en fireårs-periode, samt faste aktiviteter som f. eks. fagsamlinger for beredskapskoordinatorer. I tillegg kommer løpende veiledning og deltakelse i kommunale aktiviteter som f. eks. beredskapsråd og nettverksmøter.

I 2023 har det vært gjennomført seks øvelser og seks tilsyn. Av andre aktiviteter som har vært gjennomført kan nevnes:

- Bidrag i beredskapsråd i Iveland, Lillesand og Birkenes kommuner
- Bidrag i møte for beredskapskoordinatorer i Lister
- Bidrag i møte for beredskapskoordinatorer i Setesdal
- Fagsamling for kommunenes beredskapskoordinatorer
- Fagdag for kommunale veterankontakter, i samarbeid med RVTS Sør
- Tett oppfølging av Grimstad og Lillesand kommuner før, under og etter årets LRS-øvelse
- Møte med Arendal kommune ang. vannforsyning og forholdet til sikkerhetsloven
- Seminar om samtidige hendelser (atom og flyktning) for utvalgte kommuner, Atomberedskapsutvalget og Infopool Agder
- Kompetanseoppbygging i Nasjonalt beredskapssystem for fylkesberedskapsrådet og kommunene
- Involvering av kommunene i HV-08s øvelse JØSSING
- Deltakelse i samarbeidskonferanse om velferdsteknologi.
- Bidrag i MICHON-prosjektet om beskyttelse av vemeverdige bygninger ved ekstremhendelser
- Gjennomført to øvelser for kommunene i bruk av Nødnett
- Involvering av kommunene i prosjekt og delprosjekt knyttet til økt robusthet i kraft, ekom, informasjon og velferdsteknologi (KEIV-prosjektet) gjennom møter og seminarer

Statsforvalteren har også i 2023 brukt ressurser på å understøtte kommunene i deres håndtering av konsekvensene av krigen i Ukraina. Vi har fremdeles kontinuerlig, men redusert beredskap, vi formidler informasjon fortløpende ut til kommunene, svarer ut spørsmål og veileder så langt vi kan og sender for øvrig spørsmål til sentrale myndigheter for avklaring. Gjennom etablering av en intern gruppe - AMIRA - har denne oppfølgingen fått en sterkere tverrsektoriell forankring. AMIRA består av representanter for de avdelingene og stabene i embetet som har oppgaver knyttet til flyktningshåndtering. Beredskapsenheten er med i gruppen.

Statsforvalteren i Agder har lang tradisjon for felles tilsyn mellom beredskapsenheten og Helse- og sosialavdelingen. I 2023 var to av fire tilsyn samordnet.

Virkemiddelbruk (fra kapittel 3.1.1.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Orienterer kommunene om deres samlede ansvar og rolle innen sivil beredskap, ref. veileder til forskrift om kommunal beredskapsplikt. Statsforvalteren skal veilede i bruk av samfunnsikkerhetsvirkemidlene slik at kommunene er forberedt på den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen.

Begrepet "sivil beredskap" omfatter beredskap både mot utilsiktede og tilsiktede fredstidshendelser og sikkerhetspolitisk krise og krig. Orientering om kommunenes samlede ansvar og rolle ifm. dette skjer gjennom strukturerte aktiviteter, løpende dialog og rådgivning og gjennom håndtering av hendelser.

Strukturerte aktiviteter er tilsyn, øvelser, fagsamlinger, seminarer, etc. som gjennomføres gjennom året. Disse følger et fast mønster der kommunene tilføres oppdatert informasjon og Statsforvalteren opparbeider seg et situasjonsbilde over status som grunnlag for videre arbeid. Detaljer om disse aktivitetene finnes i andre rapporteringspunkter. Vi vil trekke fram HV-08s øvelse JØSSING som en arena for bevisstgjøring rundt roller og ansvar ifm. sikkerhetspolitisk krise og krig. Vi vil likevel påpeke utfordringen i å motivere kommunene for å jobbe med dette over tid når det meste av nasjonalt initiert militær øvingsaktivitet fokuserer på Nord-Norge samtidig som hele landet er målområde for sammensatte operasjoner. Med Sverige og Finlands inntreden i NATO bør Sør-Norge, herunder også Agder, gis større sikkerhetspolitisk fokus fra nasjonalt nivå.

Forebyggende perspektiv i klimatilpasningsarbeidet (fra kapittel 3.1.1.2.1.2 i TB)

Rapportere på

Legge til rette for et forebyggende perspektiv i klimatilpasningsarbeidet.

Statsforvalteren ble invitert til Agder fylkeskommune til å gi et innspill til faggrunnlaget til Regionplan Agder 2030 om samfunnsikkerhet og beredskap. Det er første gang vi har fått denne muligheten, og i innspillet trekker vi fram utviklingstrekk innen samfunnsikkerhet, herunder klimautfordringen. Vi sier at god forebygging er avgjørende for å tilpasse oss et klima i endring. Innspillet er også sendt til kommunene og er tatt opp i relevante fora.

Klimatilpasning er et naturlig vurderingspunkt i plangjennomganger på alle nivåer. Forventninger om klimatilpasning kommuniseres også tydelig i alle våre innspill til arealplansaker. På tilsyn er det tema ved at vi ber kommunene redegjøre for sin praksis i forhold til å ta beredskapsmessige hensyn i samfunnsplanleggingen.

Vårt inntrykk er at kommunene er bevisste på dette og at de i all hovedsak har gode rutiner for å påse at samfunnet utvikles i en sikker retning. Vi ser imidlertid også at det er et kontinuerlig behov for å holde en høy bevissthet omkring dette ettersom kommunene opplever press fra bolig- og næringsutviklere.

Øvelser for kommuners kriseorganisasjon (fra kapittel 3.1.1.2.1.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal i løpet av 2019- 2024 gjennomføre øvelse for alle kommuners kriseorganisasjon.

Statsforvalteren i Agder understøtter kommunenes arbeid med samfunnsikkerhet og beredskap gjennom en strukturert oppfølgingsmodell og andre veilednings og pådriveraktiviteter. Statsforvalteren gjennomfører forberedende møter med den enkelte kommune som skal øves, hvor aktuelle tema blir belyst og gjensidige forventningsavklaringer blir gjort.

I 2023 ble kommunene Arendal, Froland, Gjerstad, Risør, Vegårshei og Åmli øvd i regi av beredskapsenheten hos Statsforvalteren. I tillegg ble Grimstad og Lillesand kommuner øvd under den årlige fullskala redningsøvelsen i regi av LRS Agders øvingsutvalg.

Temaet «DIGITAL SIKKERHET» har blitt valgt som scenario for øvelsene. Hovedfokus er å sette kommunene i stand til å håndtere bortfall av digitale tjenester, med mål om å opprettholde de kommunale tjenestene på alle nivå. Hovedmålgruppen for øvelsene, er kommunenes overordnede kriseledelse og sektorlederne, samtidig som man involverer bredt, med problemstillinger dypt ned i de ulike sektorene.

Øvelsene har hatt fokus på krisehåndtering og stabstjeneste med DSB-CIM og Rayvn som verktøy. Kommunene er i forkant av øvelsene gitt en innføring i stabsmetodikk, hvordan den kommunale kriseledelsen kan organisere seg og fungere effektivt som en krisehåndteringsstab. Evalueringene tilsier at øvingsutbyttet er godt og at kommunene har en helhetlig forståelse av beredskapsarbeidet og krisehåndteringsprinsippene; ansvar-, nærhet-, likhet- og samvirke.

Fra Statsforvalterens side tilstrebes det å engasjere eksterne aktører i øvelsene. Dette gjøres for å synliggjøre ansvarsområdene til aktørene og drive nettverksbygging på tvers av organisasjonene. Kommuneøvelsene er en god arena for å synliggjøre koordineringsansvaret for de ulike hendelsene, samt belyse viktigheten av å etablere et oppdatert situasjonsbilde på tvers av krisehåndteringsapparatet. Evalueringene viser at den tverrfaglige forståelsen økes gjennom kommuneøvelsene og at utgangspunktet for å håndtere en kommende krise blir bedre, ikke bare hver for seg, men også på tvers av samvirkende organisasjoner.

Gjennomførte øvelser med kriseorganisasjonen i kommunene

År	Totalt antall kommuner i embetet	Antall gjennomførte øvelser for kommunens kriseorganisasjon	Overordnet øvingsmål
2019	30	8	Hovedhensikten med øvelsene er å øve «overordnet beredskapsplan» og gjøre de som inngår i kriseledelsen kjent med planens innhold og kriseledelsens funksjon og konkrete oppgaver i en krise/ alvorlig situasjon.
2020	25	0	
2021	25	5	Hovedhensikten med øvelsene er å øve «overordnet beredskapsplan» og gjøre de som inngår i kriseledelsen kjent med planens innhold og kriseledelsens funksjon og konkrete oppgaver i en krise/ alvorlig situasjon.
2022	25	6	Hovedhensikten med øvelsene er å øve «overordnet beredskapsplan» og gjøre de som inngår i kriseledelsen kjent med planens innhold og kriseledelsens funksjon og konkrete oppgaver i en krise/ alvorlig situasjon.
2023	25	6	Hovedhensikten med øvelsene er å øve «overordnet beredskapsplan» og gjøre de som inngår i kriseledelsen kjent med planens innhold og kriseledelsens funksjon og konkrete oppgaver i en krise/ alvorlig situasjon.

Tilsyn med kommunal beredskapsplikt (fra kapittel 3.1.1.2.1.4 i TB)**Rapportere på**

Gjennomføre tilsyn med kommunal beredskapsplikt i kommunene, med vekt på kriseledelse og overordnet beredskapsplan.

Statsforvalteren har gjennomført tilsyn med beredskapsplanlegging i seks kommuner i 2023 - Farsund, Sirdal, Kristiansand, Lyngdal, Hægebostad og Valle. Tilsynene i Farsund og Sirdal var fellestilsyn med helse- og sosialavdelingen.

Hovedfokus i tilsynene er kommunens helhetlige og systematiske samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid, helhetlig ROS-analyse, overordnet beredskapsplan, kriseinformasjon, kommunens oversikt over kritisk infrastruktur og kommunens rutiner for ivaretagelse av samfunnssikkerhet i arealplanleggingen.

Oppfølging av skogskadeberedskap (fra kapittel 3.1.1.2.3.1 i TB)**Rapportere på**

Følge opp kommunenes oppgaver i beredskapsarbeid hjemlet i §§ 9 og 10 i skogbrukslova og § 16 i brann- og redningsvesenforordningen

Agder har vært forskånet fra større stormfelling, insektangrep (barkebiller) mm. Tørkeskader på skog om våren er et økende problem, i første rekke for skogbrann, men kan være aktuelt å følge opp videre hvis barkebillepopulasjonene øker her i sør.

I Agder har Statsforvalteren grunnet snutebilleskader vurdert skogbrukslovens §§ 9 og 10 i enkelte kommuner. Dette ser ut til å ramme først og fremst skogreste arealer. SFAG har kommet med anbefalinger og veiledning til de berørte kommuner om å ha ekstra fokus på problematikken hos skogeiere som får snutebilleskader, bl.a. ekstra veiledning i forbindelse med foryngelsesplikten §6. Siden disse skogeiendommene som rammes ikke alle har et "etablert" skogbruk, vil en eller flere ekstra runder med planting ofte betinge et behov for ekstra tilskudd for skogeiere som rammes.

Grunnet økende vintertrekk av hjort, er det er meldt inn utfordringer med beiteskader lokalt i Farsund kommune. Dette er foreløpig forsøkt løst med økte fellingsløyver lokalt.

3.1.1.3 Et velfungerende plansystem i kommunene

Kommunene i Agder følger i middels grad opp plan og bygningslovens bestemmelser og forventninger knyttet til prosesser og saksgang på planområdet. Særlig mindre kommuner med små administrative ressurser har et likevel et klart forbedringspotensial for gode medvirkningsprosesser i sine planer. Dette gjelder spesielt tilrettelegging for medvirkning fra barn og unge og andre interessegrupper som ikke har nødvendige forutsetninger for å følge med på standard plattform for offentlig medvirkning i arealplaner. Digitale løsninger for medvirkning brukes etter hva vi kjenner til i begrenset grad og har et stort potensial.

I forhold til saksbehandlingen av planenes realiteter er det embedets vurdering at kommunene i til dels alt for liten grad kvalitetssikrer planer før høring, og slik at vi i for stor grad må gjøre denne jobben. Etter vår vurdering er de viktigste årsakene til dette (i) manglende kompetanse og kapasitet i de små kommunene, og (ii) at planene i alle typer kommuner ofte endres vesentlig ved politisk behandling før utlegging til offentlig ettersyn. Denne situasjonen fører til at vi bruker helt unødig mye ressurser på å gjennomgå svake planforslag som i liten grad forholder seg til lovkrav, utredningskrav og øvrige nasjonale rammer, og følgelig også at antallet innsigelser er unødig høyt.

Pågående prosjekt for vitalisering av kommuneplanens samfunnsdel i samarbeid med KS og fylkeskommunen har ført til økt bevissthet om ulike modeller for medvirkning i ulike planer. Grepene med fokus på politiske verksteder om samfunnsdelen for de folkevalgte rett etter kommunevalg er positivt, og også klargjørende for hensikten med annen type medvirkning i arealdel og reguleringsplaner. Den økte vektleggingen av arealstrategi i samfunnsdelen og "planvask" i arealdelen er positivt, og bidrar til mindre overvekt av uheldig grunneier- og utbyggerstyring av kommuneplanprosesser.

Dialog med kommunene om (fasene i) plansystemet (fra kapittel 3.1.1.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Alle kommuner har oppdaterte overordnede planer

Kommuner og fylkeskommunen har vedtatt planstrategi i betydelig grad, og flere er i gang med ny planstrategi for perioden 2023 - 2027.

Vi mener at våre innspill er med på å heve kvaliteten på, og statusen til strategiarbeidet i kommunene.

Vi har ingen sikker informasjon om hvilken innflytelse andre aktører har hatt på strategiarbeidet, men det er all grunn til å anta at Regionplan Agder 2030 med tilhørende handlingsplaner for felt som klima og levekår, er en sentral felles føring for våre kommuner.

Klager over reguleringsplan (fra kapittel 3.1.1.3.2.1 i TB)**Rapportere på**

God og rask klagesaksbehandling

Eget søk i Sysam viser at vi i embetet behandlet 50 klager på vedtatte reguleringsplaner. 20 klager ble i tillegg behandlet av andre embeter i forbindelse med restanseprosjektet i Agder. Av de totalt 70 sakene som ble behandlet var 64 gått ut på frist. Gjennom bistand fra andre embeter og interne tiltak har vi nå kontroll på restansene for klager på vedtatte reguleringsplaner. Vi oppgir p.t 3-4 måneders saksbehandlingstid for nye saker. I det vesentligste oppfatter vi kommunenes forberedende klagebehandling i disse sakene som god. Vi som klageinstans har ikke igangsatt konkrete tiltak knyttet til kommunens behandling av reguleringsplaner utover generell veiledning.

Juridisk veiledning og kvalitetssikring (fra kapittel 3.1.1.3.3.1 i TB)**Rapportere på**

Kommunale planer har juridisk holdbare bestemmelser og plankart

Dette er en arbeidsoppgave som på grunn av ressursmangel, og prioritering av klagesaksbehandlingen med 12-ukerskravet, har vært lavt prioritert over lang tid. Vi har derfor ikke god oversikt over dette. Vi foretar en overordnet kontroll i den forstand at vi kontrollerer om det gis bestemmelser i kommuneplan eller reguleringsplan som innebærer at nasjonale eller regionale interesser ikke blir ivaretatt i tilstrekkelig grad. Dvs. vi forsøker å dekke det miljøpolitisk viktige, i mindre grad det rent juridiske. I denne forbindelse påpeker vi og gir veiledning dersom det er planbestemmelser som anses ugyldige. Vi har ikke ressurser til å gå like grundig inn i hver plan. Gjennom klagesaksbehandling vil det også kunne påpekes eventuelle ugyldige bestemmelser.

Juridisk veiledning og kvalitetssikring (fra kapittel 3.1.1.3.3.2 i TB)**Rapportere på**

Konsekvensutredningsforskriften er fulgt opp

KU forskriftens utredningskrav følges opp: I varierende grad, men gjennomgående liten-middels.

Begrunnelse: Vi ser svært varierende faglig kvalitet, her under metodeforståelse, i gjennomførte konsekvensutredninger. Kravene om utredning av anleggsfase og alternative løsninger (§19) følges i svært liten grad opp uten særskilt påtrykk fra oss. Kommunene sin utsjekk og kvalitetssikring av hvorvidt KU-er som skal sendes på høring er i tråd med KU-forskrift er etter vår vurdering svært mangelfull.

§§ 8, 10 og 27: Bruk: Dette er vurderinger kommunene skal gjøre og som er en prosessledende beslutning som ikke kan påklages. Det finnes kommuner i Agder som bruker §10 aktivt. I saker hvor arealformålet er i tråd med kommuneplanens arealdel, og KU-krav ikke slår inn automatisk, synes det imidlertid som om terskelen høy for at kommunen stiller krav om KU. Vurderingene som er knyttet til om KU-kravene slår inn eller ikke er av svært varierende kvalitet, men er ofte relativt tynne og enkle (f.eks.: "I tråd med overordna plan. KU-krav slår ikke inn").

Vedlegg 2- saker i KU-forskriften har vi lite av. Merk at vi er usikre på hvordan punkt 10 bokstav b skal tolkes (utviklingsprosjekter for by- og tettstedsområder). Vi har tidligere bedt om veiledning fra KDD på dette, men veiledningen vi har fått har i liten grad klargjort hva som omfattes av punktet. Det forekommer i liten/ingen grad at kommunene tolker f.eks. boligfelt inn under denne.

Effekten av arbeidet vårt med å få kommunene til å følge opp KU-forskriften §§8, 10 og 27: Vi spiller dette aktivt inn til kommunene i alle relevante saker. Vi har de siste 3 årene opplevd en økende bevissthet rundt kravene i ny KU-forskrift i kommuneadministrasjonene, som vi mener i all hovedsak kan tilskrives vårt gjennomgående høye fokus på utredningskrav og krav til kunnskapsgrunnlag i all relevant veiledning til kommunene.

Merknad: Det en gjennomgående utfordring at kravene til konsekvensutredning i forbindelse med overordna planer er "overordna nivå", jf. forskriften §18. Det er her arealbruksbeslutningen i praksis tas, og kommunene begrunner ofte fravær av krav om KU for reguleringsplaner med at planen er i tråd med

overordna plan. Dette utfordrer også prinsippene i tiltakspyramiden hvor UNNGÅ er det nederste trinnet og prioritert tiltak. Kunnskapsgrunnlaget i overordna utredninger på kommuneplannivå er erfaringsvis ikke tilstrekkelig til å kunne ta stilling til om området er egnet eller ikke til aktuelle formål sett ut fra potensielle konflikter med ikke-prissatte konsekvenser.

Oppdaterte digitale planregistre (fra kapittel 3.1.1.3.4.1 i TB)

Rapportere på

Alle kommuner holder digitalt planregister løpende oppdatert

Vi deltok i en dialog med Kartverket og andre embeter om dette temaet i 2022, og Kartverket har sendt ut en spørreundersøkelse til kommunene om hvordan planregisteret føres.

Statsforvalteren Agder har i 2023 ikke hatt kapasitet til å følge opp dette punktet i embetsoppdraget ettersom vi har vært uten GIS-koordinator i over ett år.

Kartverket og leverandørene av planløsninger holder jevnlig kurs i føring av digitalt planregister, noe som er populært blant kommunene, men burde hatt enda større deltakelse.

3.1.1.4 Økt kunnskap om sosialtjenesteloven

Vi har flere og ulike etablerte arenaer for opplæring, veiledning, dialog og erfaringsutveksling med Nav-kontorene om sosialtjenesteloven.

Vi ser også at kunnskap om sosialtjenesteloven og forskrifter er varierende, blant annet på grunn av høy turnover ved noen Nav-kontorer. Det er derfor et kontinuerlig behov for å videreføre disse etablerte arenaene.

Oppsummert vurderer vi imidlertid at vår innsats gjennom 2023 har bidratt med målrettet og tilpasset opplæringstiltak som har bidratt til økt kunnskap om sosialtjenesteloven.

Alle NAV-kontor i fylket (fra kapittel 3.1.2.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Alle NAV- kontor har god kunnskap om sosialtjenesteloven og forskrifter.

Alle Nav-kontor har fått tilbud om opplæring i 2023.

Opplæringen mot Nav-kontorene har særlig hatt fokus på

- konkrete individuelle vurderinger
- barneperspektivet/ sosialtjenestens arbeid med barnefamilier
- kvalifiseringsprogrammet og
- økonomisk rådgivning.

Vi har også deltatt med egne tema på Nav ledermøtene i NAV Agder,

Vi har deltatt på fagmøter ved fem Nav-kontor inkludert de to største Nav-kontorene i fylket og holdt innlegg om ønsket tema med påfølgende dialog.

Det er gjennomført fagsamlinger (vår og høst) for fagansvarlige hvor Nav presentere egne problemstillinger og Statsforvalteren sine.

Videre har vi engasjert ansatte ved enkelt kontorer som har bistått i forhold til tiltak rettet mot barnefamilier, ("Nye mønstre-trygg oppvekst"), kvalifiseringsprogrammet, og sosialt arbeid generelt.

Vi ser fra klagesaksbehandling at det er behov for bedre kartlegging av hjelpebehovet ved henvendelse, søknad og ved endringer i livssituasjonen. Erfaring fra fem landsomfattende tilsyn (LOT) om barns behov viser lovbrudd hos alle når det gjelder kartlegging og vurdering. Det har etter LOT vært gjennomført dialogmøter.

Vi følger med på utfordringer i kontorene gjennom alle våre ulike oppgaver og aktiviteter.

Nav-kontorene gir oss tilbakemelding på at vår utadrettede aktivitet har positiv effekt hos dem og deres arbeid med saksbehandling.

Opplæringstiltak for NAV

Resultatmål	Differanse resultatmål - resultat	Resultat	Antall NAV-kontor i fylket som har mottatt tilbud om opplæring	Antall NAV-kontor i fylket totalt
100 %	0 %	100 %	13	13

3.1.1.5 Tilgjengelighet og kapasitet, samt styrket kvalitet og pasientsikkerhet i helse- og omsorgssektoren i kommunene

Tilgjengelighet og kapasitet

Vi vurderer at kommuneledelsene gjennomgående er godt kjent med utfordringene knyttet til demografiutvikling samt det å rekruttere og beholde kvalifisert helsepersonell. Utfordringer knyttet til å rekruttere og beholde har også i 2023 vært tatt opp i strategisk samarbeidsutvalg i Helsefelleskapet Agder, noe som fører til felles situasjonsforståelse på tvers av helse tjenestene og legger til rette for å finne løsninger i fellesskap heller enn å konkurrere innbyrdes om personell. Det er positivt at vi på Agder har fått flere desentraliserte utdanningsmuligheter innenfor helse- og omsorg.

Det er imidlertid varierende hvor langt kommunene våre har startet det nødvendige omstillingsarbeidet gitt det fremtidige utfordringsbildet. Videre må det eksempelvis satses mer på omstilling i tjenestene gjennom:

- Flere forebyggende tiltak både individnivå, men ikke minst gjennom universelle tiltak
- Økning av befolkningens helsekompetanse
- Å tørre å foreta nødvendige prioriteringer
- Å bidra til tiltak som minsker "forventningsgapet" samt
- Videreutvikling av robuste og forpliktende interkommunale samarbeid

Vi ser en gjennomgående svakhet i at mål og strategier i samfunnsplanene ikke overføres til kommunens arealplaner. Kommunenes arealplanlegging er et viktig verktøy for å redusere fremtidig press på kapasitet i helse- og omsorgstjenestene, eksempelvis gjennom å sikre nok tilrettelagte boliger for eldre og andre med nedsatt funksjonsevne i nærheten av regionsentra/sentrum på småsteder mv.

Statsforvalteren vil i 2024 videreføre innsatsen på disse områdene gjennom vår plangruppe, våre forestående kommunemøter og ellers i vårt samarbeid og dialog med kommunene. På helse - og omsorgsfeltet vurderer vi at videreføringen av stillingen som regional koordinator er viktig.

Pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring

Vår vurdering er at kommunene i varierende grad arbeider med systematisk kvalitetsforbedringsarbeid. Vi ser til dels store forskjeller både internt i en og samme kommune (på tvers av ulike virksomheter) og mellom kommunene på dette området. Ledelsens rolle oppimot kunnskap, erfaring og tid til å sette dette arbeidet på dagsorden er av avgjørende betydning.

Ellers har vi i vår dialog med helseledere på Agder i 2023 tatt opp kommunens ansvar for kvalitet i allmennelegetjenesten. I forbindelse med forarbeidene om faglig pålegg - Prop. 57 L (2021-2022), ble det rettslige grunnlaget for kommunenes ansvar tydelig beskrevet. Vi ser et tydelig behov for å videreføre dialogen om dette samt være en pådriver for at kommuner kan lære av hverandres måte å jobbe med kvalitetsforbedring i allmennelegetjenesten på.

Vårt inntrykk er at vår oppfølging av kommune gjennom ulike fagsamlinger, løpende veiledning/dialog samt vår behandling av tilsynssaker og klagesaker bidrar til å styrke kommunenes arbeid med kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet. Forebyggende tilsyn hvor vi følger opp lovbrudd over tid, er ressurskrevende, men sannsynligvis det som på systemnivå bidrar sterkest til videreutvikling av virksomhetenes systematiske kvalitetsforbedringsarbeid. Vi skulle gjerne hatt kapasitet til å gjennomføre enda flere forebyggende tilsyn enn det vi har fått gjort i 2023. Videre følger vi spent med på evaluering av Statsforvalteren i Innlandet sitt opplæringsprogram "God ledelse i praksis" som har som mål å øke kompetanse og bruk av forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse - og omsorgstjenesten. Dette er et tiltak vi eventuelt kunne tenke oss å få til å gjennomføre også her på Agder.

Bistand til kommunene for å møte demografiutfordringene innen helse- og omsorgso (fra kapittel 3.1.3.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Kommunene gjennomfører en langsiktig og helhetlig planlegging knyttet til kapasitet, kompetanse og kvalitet i tjenestene.

Dette må ses i sammenheng med planlegging og utvikling av tjenester til de fire prioriterte gruppene i helsefelleskapene:

- barn og unge
- personer med alvorlige psykiske lidelser og rusproblemer
- skrøpelige eldre
- personer med flere kroniske lidelser

Kommunene på Agder har i noe varierende grad utarbeidet skriftlige og politisk vedtatte planer for å sikre kapasitet, kompetanse og kvalitet i helse- og omsorgstjenestene. Samtlige kommuner vedtok imidlertid planer som ivaretar deler av slike tema gjennom arbeidet med foregående års fokus på Leve hele livet-reformen. Etter dette er det varierende hvor mye kommunene har jobbet videre med dette og hvor detaljert man har gått til verks. Stillingen hos oss som regional koordinator vil være svært viktig i å følge opp kommuner på dette området i tiden fremover. Det vil også vårt videre arbeid med Kommunebildene og planlagte kommunebesøk.

Samtidig er det vår vurdering at kommunene på Agder og vårt helseforetak har et godt og tydelig fokus på at utfordringene knyttet til demografi og rekruttere/beholde helsepersonell fordrer en samlet innsats. Dette ser vi komme til uttrykk gjennom f.eks.

- interkommunalt samarbeid, eksempelvis i Region Setesdal som deler på kreftsykepleier og demenskoordinator
- ulike prosjekter og satsinger i Helsefelleskapet Agder

Statsforvalteren er representert ved fylkeslegen i Helsefelleskapets strategiske samarbeidsutvalg. I 2023 har Helsefelleskapet revidert sin strategi for 2023-2026. Helsefelleskapet har både videreført og igangsatt nye samhandlingsprosjekter som dreier seg om de fire prioriterte gruppene. I 2023 er eksempelvis igangsatt et prosjekt "Agdermodellen" inspirert av Helse Fonna modellen som har som målsetting å få til gode forløp for barn og unge med

rus og psykiske helseplager.

Veiledning psykisk helse, rus og vold (fra kapittel 3.1.3.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Kommunene har fått veiledning i hvordan de kan utvikle innsatsen innen psykisk helse, rus- og avhengighetsproblematikk samt og vold- og selvmordsforebygging

Statsforvalteren bidrar med veiledning til kommunene innen psykisk helse, rus, vold- og selvmordsforebygging. Mye skjer på fagfeltet både innenfor fagutvikling og med politiske satsinger, og det er behov for veiledning på mange områder. Ulike fagnettverk blir tatt godt imot av kommunene for å få informasjon og erfaringsdeling.

SFAG (SFVT og SVOC) deltar i Samhandlingsforum - rus, psykisk helse og vold (tjenester for voksne) med representanter fra brukersiden, Sørlandet sykehus HF, Sykehuset Telemark, Sykehuset i Vestfold HF, RVTS-sør, Napha og Korus-Sør. Gjennom dette forumet organiseres flere kompetansehevnede aktiviteter som tilbys fagfeltet. I 2023 var det kurs i Motiverende intervju, Kognitiv atferdsterapi, Naturterapikonferansen (27. - 28.09.23), nettverkssamling for overdoseforebyggende arbeid samt Alkoholkonferansen som arrangeres i jan 2024.

0–24-forum for barn og unge (Statsforvalter i Agder, Statsforvalter i Vestfold og Telemark, Statsforvalter i Viken/Buskerud, RVTS Sør, KORUS Sør, RBUP, KS). Forumet møtes 4 ganger pr år, for gjensidig informasjons- og erfaringsutveksling. 0-24 forum har etablert to arbeidsgrupper, med egne mandater. Den ene har i oppdrag å lage oversikt over kommuner kompetansesentrene har lite kontakt med, og som vi med bakgrunn i registerdata kan anta at kunne ha nytte av bidrag fra sentrene. Den andre gruppen handler om risikoutsatte gravide, sped- og småbarn i regionen. Formålet med satsingen er å bidra til at kommunene når målene med Oppvekstreformen, dvs. å forebygge omsorgssvikt og de negative følgende av dette, gjennom tidlig og samordnet innsats og felles kommunalt ansvar for barnas oppvekstvilkår. Arbeidsgruppen ble etablert i 2023, og består av representanter fra RBUP Øst og Sør, RVTS Sør og KORUS sør, samt statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og representant fra BUP spedbarnsteam i Arendal (Statsforvalteren i Agder holdes foreløpig orientert). Tilknyttet arbeidsgruppen er det opprettet en ressursgruppe av erfarne og engasjerte fagfolk og ledere fra de ulike tjenestene som møter gravide og sped- og småbarn med foreldre. Det er sammenheng mellom de to arbeidsgruppene mandater, ved at tiltakene som arbeides frem av sped- og småbarnsgruppen skal tilbys kommuner kompetansesentrene ellers har lite kontakt med.

0-24- forumet er styringsgruppe for den regionale fagsamlingen i sør, «Handlingsplanfestivalen». Dette er en årlig to-dagers samling for kommunale ledere, og har som formål å bidra til utvikling, realisering og samordning av kommunale handlingsplaner som gjelder psykisk helse, forebygging av vold og overgrep og skadelig bruk av rusmidler. Festivalen gjennomføres i et samarbeid mellom Statsforvalteren i Agder, Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, RBUP Øst og Sør, KORUS sør, RVTS Sør, NAPHA og KS. Vi ønsker å bidra til inspirasjon i arbeidet med å utarbeide kommunale planer. Det vil bidra til oppdateringer og endring i tjenestene, til beste for kommunens innbyggere. Målgruppen for festivalen er kommunedirektører, enhetsledere, fagledere, og andre som har ansvar for planarbeid- og tjenesteutvikling i kommunene. Årets tema var Oppvekstreformen, med hovedvekt på samarbeid og samordning på tvers. Fagsamlingen/festivalen samlet ca.150 kommunale ledere. Evalueringen viste at temaene er relevante, festivalen inspirerte til utarbeidelse av kommunale planer, ga god innsikt i oppvekstreformens formål og tydeliggjorde behovet for samarbeid og endring på tvers av tjenester.

Statsforvalteren har deltatt i flere lokale regionale nettverk innenfor psykisk helse og rus-området og informert om statlige føringer og satsninger. Herunder Fyrtårn for psykisk helse og rus i Listersamarbeidet og Setedalssamarbeidet. Statsforvalteren har økonomisk støttet Agder Recovery-nettverk og deltatt i det regionale nettverket for overdoseforebygging som Korus-Sør koordinerer.

IS-24/8 fra 2022 viste at tre kommuner i Agder ikke var kjent med sitt oppdrag om å etablere rådgivende enhet for russaker og 9 kommuner ikke hadde startet opp arbeidet med å etablere rådgivende enhet. Den 23.05.2023 ble det holdt et webinar om temaet i samarbeid med Korus - Sør, SFOV og SFVT, der Helsedirektoratet deltok ved siden av andre faglige innlegg. Videre inviterte Statsforvalteren i Agder og Korus -Sør, ledere og ansatte i rådgivende enheter til en fagdag i Kristiansand med erfaringsutveksling den 01.12.2023.

Det har blitt informert om mulighetene til å søke tilskudd til forprosjekt og etablering av FACT-team gjennom Statsforvalterens tilskuddswebinar 25.01.2023. Statsforvalteren arrangerte i samarbeid med Napha, Korus-Sør og RVTS-Sør en nettverkssamling for FACT-teamene (ung og voksen) i Agder 11. og 12.10.2023. På samlingen, som hadde integrert behandling som gjennomgående tema, ble det blant annet holdt innlegg om hvordan ledelsen i Arendal kommune og SSHF erfarer samarbeidet og hvilke mål de hadde fremover.

Helsefelleskapet i Agder ga i 2023 Samhandlingsråd for psykisk helse og rus oppdraget å etablere et forprosjekt som skal se på mulighetene og konsekvensene ved å lage en Agdermodell basert på gode forløp for barn og unge med rus og psykiske helseplager.

Prosjektet Agdermodellen har som mål å forbedre samhandling for barn og unge med psykiske helseplager. Gjennom prosjektperioden (foreløpige bare 23-24) vil brukere av tjenestene, fastleger, fagfolk i kommunale tjenester og spesialisthelsetjenesten sammen se på aktuelle samhandlingsforløp for barn og unge i Agder. Målet med satsningen er at barn og ungdom skal få rett hjelp av rett tjeneste når de trenger det og at tiltakene fra ulike tjenester henger sammen. Prosjektet er i oppstartsfasen og Statsforvalteren deltok med innlegg på oppstartskonferansen høst 23 fordi vi ser at det er behov for mer samordnede tjenester rundt denne gruppen. Vi informerte om erfaringer fra våre tilsyn og vektla betydningen at prosjektet sees i sammenheng med nytt forløp barnevern og ny veileder psykisk helse barn og unge.

Kommunene har fortsatt behov for videre veiledning og bistand innen disse fagområdene. Vi trekker frem kanskje særlig behov for bistand knyttet til planarbeid, implementering av veilederen psykisk helse barn og unge og råd/veiledning knyttet til virksomme tiltak for å forebygge psykisk uhelse.

3.1.1.6 Økosystemene i fylket skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester

Vi har ikke tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å kunne gjøre overordnede tilstandsvurderinger for økosystemene i fylket og utviklingen i deres status. Vi henviser derfor til de nasjonale miljøindikatorerne på Miljøstatus.

Utover dette, så bidrar vår innsats helt klart til å bremse negativ utvikling for mange hovedøkosystemer, spesielt i vann og vassdrag, våtmark og i fjellområder. Vi vil særlig framheve innsatsen innenfor frivillig skogvern på Agder, som i 2023 resulterte i opprettelse av 10 nye verneområder og utvidelse av 4 eksisterende områder.

Det er stort tilstrømming av relevante tilbud om frivillig vern, og vi har et stort etterslep på saker. Dvs. at det er stort potensial for å øke tempoet i skogvernet ved å sette på økte ressurser hos SFAG. Kapasitetsmangel bidrar i dag til at forvaltningen av etablerte verneområder ikke er god nok.

Uavhengig av vår innsats, så vil samfunnsutviklingen på Agder i praksis innebære et økt press på nær alle hovedøkosystemer i årene som kommer og en økt samla belastning. Det er et klart behov for å planlegge og igangsette restaurering av myr, våtmarker og vassdrag på Agder. Utviklingen går ikke i riktig retning.

Tilstanden og utviklingen i marine økosystemer er svært bekymringsfull. Statsforvalteren tok i 2023 initiativ til å igangsette et regionalt program for å sikre bærekraftig forvaltning av marin kystzone, kalt SOS - Sammen om Skagerrak. Programmet er et samarbeid mellom offentlig forvaltning, akademia og næringslivet, hvor målet er varige samfunnsendringer som på lang sikt sikrer god tilstand på Agderkysten og i Skagerrak. Programmet har blitt godt mottatt, og vi er optimistiske mtp. effekt for økosystemene.

Agder fylkeskommune er blant de ledende i landet på arealregnskap. Dette har fått en del oppmerksomhet i regionen, og slik at kommunene har blitt oppmerksomme på statlige forventninger om å ta verktøyet i bruk. Dette har bidratt til en gryende bevisstgjøring både på politisk og administrativt nivå om behovet for å økonomisere med intakt natur i arealplanleggingen.

Redusert negativ effekt av fremmede skadelige organismer på naturmangfoldet (fra kapittel 3.1.4.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Redusert negativ effekt av fremmede skadelige organismer på naturmangfoldet.

Den samlede effekten av bekjempelsen av fremmede arter er begrenset, og i beste fall lokal. Unntaket er mink i skjærgården, som har gått betydelig ned i prioriterte områder, og karplanten boersvineblom i tidl. Vest-Agder. Forekomstene av boersvineblom er redusert, både i hovedutbredelsesområdet og i satelittforekomstene.

Når det gjelder bekjempelse av gjedde i Gillsvann er det usikkert om rotenonbehandlingen har vært vellykket. Vi planlegger miljø DNA undersøkelser i 2024 for å kunne evaluere effekten og planlegge videre innsats.

Vi har ut fra kapasitetshensyn i liten grad prioritert vår oppgave som regional samordner, og har derfor begrensa kunnskap om innsatsen til øvrige sektorer.

Tilstanden i og kunnskapen om vannforekomstene (fra kapittel 3.1.4.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Tilstanden i vannforekomstene er forbedret.

I 2021 hadde 64,3% av vannforekomstene i Agder vannregion moderat, dårlig eller svært dårlig økologisk tilstand. Forbedringene fra 2021 til 2023 har vært marginale (63,2 % i moderat, dårlig eller svært dårlig tilstand ved inngangen til 2024). Andelen vannforekomster med økologisk tilstand dårligere enn miljømålet (god) gir grunn til bekymring.

Sur nedbør er en vesentlig påvirkning på vannmiljøet i vår region, hvor vår innsats innen kalking er vesentlig for å opprettholde miljøtilstanden i vann, vassdrag og kystvann.

Utover langtidseffektene av langtransportert forurensning (sur nedbør), bidrar samfunnsutviklingen generelt på Agder til et stort press på vannmiljøet. Dette innebærer at vi må prioritere innsats for å hindre ytterligere forringelse av vannmiljøet. Vi har i 2023 arbeidet særlig med samordning knyttet til påvirkninger fra vannkraft og samferdsel. Vi vurderer at innsatsen gir viktige miljøeffekter, mens man ideelt samlet sett skulle brukt mer tid på tiltak som kan gjenopprette god miljøtilstand.

Tilstanden i kystvannet på Agder er svært bekymringsfull. Skagerrak er det havområdet langs norskekysten som har de største endringene i naturmiljøet på grunn av klimaendringer og menneskeskapt påvirkninger. Vi ønsker å samordne innsatsen med øvrige sektorer i samfunnet gjennom programmet "SOS Skagerrak", hvor forarbeidet startet i 2023. I SOS Skagerrak vil det inngå et eget programområde som omfatter avrenning fra land til hav.

Kunnskapsgrunnlaget i vann- nett er dessverre ikke godt nok oppdatert og det kan være feilkilder i grunnlaget. Oppgaven med å oppdatere vann-nett er omfattende og vi har i 2023 ikke hatt nok ressurser til dette arbeidet. Innenfor de ressursene vi har, vil vi prioritere arbeidet med kunnskapsgrunnlaget og oppfølgingen av egne sektortiltak i 2024.

3.1.1.7 Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal forbedres

Vi er ikke kjent med at noen arter eller naturtyper er utryddet i Agder i 2023.

Utviklingen til de aller fleste truede og nær truede artene er negativ, med enkelte spesielle unntak som f.eks. damfrosk og kanskje strandtorn som har økt svakt.

Presset på de mest trua naturtypene er på et overordna nivå klart økende. Vi er ikke nærmere delmålet, og utviklingen går ikke i riktig retning. Statsforvalterens innsats er sammenholdt med utfordringsbildet svært beskjeden og dermed også av begrenset effekt.

Miljø DNA undersøkelser i 2023 har gitt foreløpige positive utslag for elvemusling i Mandalselva, hvor man tidligere trodde denne var arten var utryddet som følge av forurengning.

Forbedret tilstand for truet natur (fra kapittel 3.1.4.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Forbedret tilstand for truet natur med særskilt vekt på den mest truede naturen

Utvalgte naturtyper: Kulturmarkstyper som slåttemark, slåttemyrer, kystlyngheier og hule eiker er viktige utvalgte naturtyper på Agder. Arbeid rettet mot kommuner og grunneier har hatt effekt i forhold til registrering av lokaliteter og utført skjøtsel. Vi bistår gjennom tilskuddsforvaltning, veiledning og kursing. Det er over 100 lokaliteter på Agder som er registrert med A-, B- eller C-verdi. Målet er at C-lokalitetene skal bli utvalgt naturtype og A- og B-lokalitetene skal opprettholde verdi. Måloppnåelsen vil bli vurdert ved en re-kartlegging av tidligere kartlagte områder noen år fram i tid, men vi vurderer foreløpig på generell basis at arbeidet har god effekt.

Oppfølgingsplan for truet natur: Av truede naturtyper på oppfølgingsplanen har vi først og fremst gjort tiltak for sørlig etablert sanddynemark vest i Agder. Tiltaket har hatt effekt. Undersøkelser i 2023 har påvist at strandmuerbien har tatt i bruk restaurerte sanddyner på Lista. Damfrosken har videre hatt en svak bedring i bestandsutviklingen senere år pga. utsetninger og habitatforbedrende tiltak. Sirdalsikaden er også del av oppfølgingsplanen. Kartlegging er igangsatt i 2023, men ikke slutført.

Prioritert art- klippeblåvinge: Det er ikke gjennomført undersøkelser eller tiltak fra vår side i 2023. Vi vil følge opp nærmere i 2024.

Bestandsmålene for rovvilt er nådd og tapene av beitedyr til rovvilt er redusert (fra kapittel 3.1.4.2.2.1 i TB)

Rapportere på

Bestandsmålene for rovvilt er nådd og tapene av beitedyr til rovvilt er redusert.

Bestandsmålene for gaupe i rovviltregion 2 (som Agder, gamle Aust-Agder, er en del av) er nådd. Region 2 har ikke andre regionale mål for fredet rovvilt. Det er ingen regionale mål for fredet rovvilt i region 1 (som gamle Vest-Agder er en del av) og det er ikke registrert yngling av fredet rovvilt utover kongeørn i vestfylket.

Skadene knyttet til fredet rovvilt var høyere i 2023 enn i 2022.

Kvotejakt på gaupe i 2023 har bidratt til å holde skadebildet nede i regionen i forhold til gaupe. I gamle Aust Agder ble det registrert fire kadaverfunn knyttet til gaupe. Det ble registrert tre kadaverfunn dokumentert tatt av kongeørn på Agder i 2023. I kommunene Kvinesdal, Valle og Åseral ble det i tidsrommet 14.7 til 25.7 registrert ti kadaverfunn knyttet til ulv. Det ble søkt om skadefelling av én ulv i Agder i 2023. Statsforvalterens vurdering var at vilkårene for skadefelling ikke var oppfylt og fellingssøknaden ble avslått.

Vi vurderer at tildelte midler til forebyggende og konfliktreduserende tiltak har gitt både tapsreduserende og konfliktreduserende effekter. Tiltakene omfatter flytting av sau til mindre rovviltutsatte områder og elektronisk overvåkning, samt økt tilsyn. Videre er det gitt tilskudd til kursing og samling av de to skadefellingslagene i regionen.

Forvaltning av villrein (fra kapittel 3.1.4.2.3.1 i TB)

Rapportere på

De nasjonale villreinområdene er på vei til å nå minimum middels kvalitet ved neste klassifisering etter kvalitetsnormen.

Villreinområdene med areal i Agder (Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei) har henholdsvis dårlig og middels tilstand etter kvalitetsnormen for villrein.

Vår innsats i 2023 har omfattet arbeidet med utkast til tiltaksplan for villrein for Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei, som ble levert til Miljødirektoratet innen fristen den 01.12.2023. Arbeidet med tiltaksplanen har vært ressurskrevende for oss, og har stilt store krav til prosess og samordning. Vi har ledet styringsgruppa, prosjektgruppa og produsert tekstforslag til tiltaksplanen.

Hensyn til villrein har stort fokus fra oss i alle planer etter plan- og bygningsloven som er på høring hos oss, og i relevante dispensasjonssaker.

Det er oss bekjent ikke gjort noen større tiltak eller andre grep i Setesdal Ryfylke eller Setesdal Austhei som tilsier at kvaliteten for villrein har endret seg merkbart til det bedre i 2023.

3.1.1.8 Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner

Vi har også i 2023 hatt framdrift i arbeidet med å ivareta et representativt utvalg av norsk natur gjennom vern. Andelen natur som er vernet i fylket øker årlig og utviklingen går i rett retning.

Gjennom ordningen for frivillig skogvern ble det vedtatt 10 nye skogsreservater og utvidet 4 eksisterende reservater i 2023. Samlet sett økte vernet med 7670 dekar skog i Agder. De nye verneområdene omfatter skogstyper som gammel eikeskog, alm- lindeskog, gammel lauvskog, fuktig ospeskog, gammel barskog og ulike typer edellauvskog.

Kommunene Arendal, Evje og Grimstad ble besøkt i 2023 i forbindelse med supplerende vern. For ett område (Paddetjern i Arendal) er grunneier positiv, og vi kan arbeide videre med en tilrådning for opprettelse av verneområde i 2024.

Embetet bruker årlig tilsvarende to årsverk på arbeidet med frivillig skogvern og supplerende vern. Denne innsatsen er avgjørende for at nye verneområder kan tilrås og vedtas på Agder.

Myrer og andre våtmarker er restaurert (fra kapittel 3.1.4.3.1.1 i TB)**Rapportere på**

Myrer og andre våtmarker er restaurert til en tilstand som gir gevinster for karbonlagring, klimatilpasning og naturmangfold.

I Agder er det i 2023 restaurert to myrer i Bjynnustad naturreservat. Restaurering av våtmark i Lohnetjønn naturreservat er påbegynt og vil bli sluttført i 2024. Ved Bjynnustad er 6343 meter grøft tettet.

Det er et stort potensiale for naturrestaurering og arbeidet må gjøres i en større skala dersom det skal kunne ha vesentlig miljøeffekt utover det helt lokale.

3.1.1.9 Forurensning skal ikke skade helse og miljø

Gjennomføring av forurensningstilsyn har hatt god effekt da det har avdekket brudd på regelverk/tillatelser. I tillegg får vi gitt god veiledning til bedrifter og kommuner slik at de etablerer bedre rutiner som medfører at forurensningsfaren reduseres.

Høyt fokus på avløpsrenseanlegg, næringsmiddelbedrifter og landbasert akvakultur har medført flere tillatelser med strengere regulering av bl.a. næringsfaller.

Utbygging av E18 og E39 gjennom Agder de siste årene har blitt fulgt tett gjennom tillatelser til midlertidig anleggsarbeid. Dette har medført høyt fokus på tiltaksgjennomføring hos entreprenørene. Vår vurdering er at vår tette oppfølging både i plan- og anleggsfasen i stor grad har bidratt til å begrense belastningen på berørte vannforekomster. Vi ser imidlertid at påvirkning fra anleggsfasen i vann og vassdrag fortsetter lenge etter at veiprosjektene er ferdigstilt, spesielt i vann som har blitt sterkt påvirket av partikkelforurensning og avrenning fra sprengstein med syredannende bergarter. Vi mener derfor at det er viktig å fortsette med overvåking av vann og vassdrag i lang tid etter at prosjektene er ferdigstilt.

Fokus på oppfølging av avfallsbedrifter og andre virksomheter som kan omfattes av IED/BAT-krav har resultert i flere oppdateringer av tillatelser med strengere krav. Effekten er på sikt at forurensnings-omfanget fra bedriftene reduseres.

Arbeidet med forurenset sjøbunn og skipsverft har gitt fremdrift i 2023. Vårt arbeid kan bidra til å redusere videre utlekking og spredning av miljøgifter fra disse lokalitetene, slik at tilstanden på kystvannet på sikt bedres.

Forurensningskilder fra overgjødning (fra kapittel 3.1.4.4.1.1 i TB)

Rapportere på

Forurensningskilder som skaper eutrofiering, er godt regulert.

Forurensningskilder:

Lyngdal kommune har fått ny tillatelse med krav om sekundærrensing og fosforfjerning i 2023. Kommunen hadde tidligere kun primærrensing. Strengere utslippskrav vil bidra til bedre tilstand i fjorden.

Dialogmøter med samtlige kommuner med kap. 14. anlegg (og noen kap. 13. anlegg) i 2023 har medført at kommunene har fått avløpssituasjonen høyere på agendaen, slik at de nå utreder tiltak, her under nye og oppgraderte renseanlegg. Gjennomføring av tilsyn hos flere avløpsanlegg som ikke fungerer godt har gitt tilsvarende effekt. Flere saker er i prosess og vi forventer å motta/behandle flere søknader om utslippstillatelse i 2024/2025.

Ved oppfølging av resipientundersøkelser har vi påpekt at avløpsrenseanleggene må utrede behov for nitrogenrensing.

Dette følges nå opp av flere avløpsrenseanlegg og har medført at vi fremover kommer inn i en fase med kunnskapsinnhenting og utredninger om behov for nitrogenrensing.

Næringsmiddelbedriftene Jens Eide og Smaken av Grimstad har fått nye tillatelser med strengere rensekrav og krav til bedre utslippskontroll. Utslippene ledes til kommunalt nett. Strengere rensekrav bidrar til at de kommunale renseanleggene fungerer bedre, noe som også vil kunne gjenspeile seg i at resipientenes tilstand vil bli bedre. I dag er f.eks. Lillesandsfjorden/Skallefjorden sårbar for organisk belastning.

Vi er usikre på om utslipp fra akvakultur er godt nok regulert, spesielt landbasert hvor vi forventer store utslipp av næringssalt fremover fra bedrifter som nå er i oppstartsfasen. Vi har i 2022/2023 krevd trinnsvis utbygging i to tillatelser for å ha bedre kontroll med miljøpåvirkning og eventuell overgjødning. Det er behov for nasjonale føringer og veiledning for bedre regulering av akvakultur, og da særlig landbasert fiskeoppdrett.

Pågående og videre arbeid med innstramning og strengere regulering av forurensningskildene vil etter vår vurdering være avgjørende for å bedre miljøtilstand i vannforekomstene.

Jordbruk:

Det er særlig jordloven som hjemler en rekke forskrifter som regulerer jordbruk og miljø, loven er et viktig virkemiddel for å ivareta landbrukets sektoransvar for miljøet og kulturlandskapet i jordbruket.

Statsforvalteren har hjemmel i jordloven til å stille miljøkrav i områder der det er nødvendig for å nå miljømålene etter vannforskriften.

Slike miljøkrav som statsforvalteren kan sette er aktuelle i korn-, grønnsaks- og potetproduksjon der det er en mulighet å pålegge bonden å ha plantedecke gjennom vinteren enten i form av komarealer i stubb over vinteren eller ved bruk av fangvekster. Kantsoner på avrenningsutsatte arealer langs vassdrag kan også pålegges. Agder er ett grasfylke med hele 94% grovfôrareal, og vi vurderer det slik at pålagte miljøkrav regulert i forskrift ikke er så aktuelle, i alle fall ikke i denne omgangen. Vi har i stedet prioritert å innføre flere frivillige tiltak som kan bidra til redusert avrenning av næringsstoffer i Regionalt miljøprogram (RMP) for jordbruket i Agder.

I 2023 ble vi ferdige med rulling av RMP for programperioden 2023-2026, og programmet er altså betydelig styrket når det gjelder vannmiljøtiltak. Vi har blant annet innført tilskudd til kantsone i eng, fangvekster som underkultur og fangvekster med høy diversitet. Til sammen har vi nå 9 ordninger i RMP for Agder som kan bidra til redusert avrenning av næringsstoffer til vann. For søknadsomgangen 2023, som er den første søknadsomgangen i ny programperiode, viser det seg at utbetalinger for de 9 tiltakene totalt er økt med hele 47% sammenlignet med utbetalingen til vannmiljøtiltak i søknadsomgangen 2022.

Vannforvaltningsplaner

Tema	Hvor mange vannforekomster vil nå miljømålene, innen gitte frister	Hvor mange vannforekomster vil ikke nå miljømålene, innen gitte frister	I hvor mange vannforekomster er det fastsatt regionale forskrifter for å nå målene	I hvor mange vannforekomster har SF vurdert å innføre regionale forskrifter
Antall	1 722	562	0	0

Oppdaterte tillatelser (fra kapittel 3.1.4.4.2.1 i TB)

Rapportere på

En større andel av virksomhetene i fylket som er omfattet av EUs industriutslippsdirektiv, har oppdaterte tillatelser i tråd med Best Available Techniques (BAT)-konklusjoner

Vi har ikke gitt tillatelser i 2023 med BAT-AEL krav.

Noen avfallsanlegg har søkt om endring i utslippstillatelsens rammer for å komme under grensen for IED. Behandling av disse sakene har blitt nedprioritert i 2023. Flere virksomheter har fått revidert tillatelse i 2023, men ingen av disse har krav om BAT-AEL da de ikke er omfattet av IED.

3 anlegg/virksomheter som tidligere har fått oppdatert tillatelse med BAT-AEL krav vil ikke klare å oppfylle kravene i henhold til 4-års regelen. Se

nærmere beskrivelse under.

BAT for avfallsbehandling(WT-BAT)

Odderøya biogassanlegg (del av Odderøya avløpsrensaneanlegg) har vært jobbet mye med. Biogassanlegget har ikke tillatelse fra før og har nå søkt om unntak for BAT-AEL. Unntakssøknad ble sendt til Miljødirektoratet for samråd i 2023 og avklart høsten 2023. Saken skal behandles videre hos oss i 2024. Biogassanlegget vil ikke oppfylle BAT-AEL kravet innen 4-årsregelen.

BAT-for forbrenningsanlegg (WI - BAT)

Støleheia avfallsanlegg (Avfall Sør) driver med askesortering. Denne aktiviteten er ikke tatt inn i tillatelsen delvis pga. uklarheter om hvilke krav som gjelder for anlegget med mange aktiviteter med utslipp til felles oppsamlings- og rensesystem. Anlegget klarer ikke BAT-AEL krav i henhold til 4-årsregelen. Vi skal jobbe videre med saken i 2024.

BAT for food drink and milk (FDM)

Hennig Olsen is er omfattet av IED og som skal få revidert tillatelse med BAT-AEL krav. Bedriften har søkt om utsatt frist for gjennomføring av BAT-AEL. Saken ble sendt til Miljødirektoratet for samråd og avklart i september. Vi skal prioritere denne saken i 2024. Anlegget klarer dermed ikke BAT-AEL krav i henhold til 4-årsregelen.

3.1.1.10 God økonomiforvaltning i kommunene

Ved inngangen til 2024 er hovedbildet at det store flertallet av kommunene i Agder fortsatt har god styring og kontroll over økonomien. De fleste kommunene har fortsatt gode reserver på disposisjonsfond.

Den økonomiske situasjonen for kommunene i Agder vurderes samlet sett som ikke vesentlig endret ved utgangen av 2022 sammenlignet med utgangen av 2021. Imidlertid ser vi at de økonomiske forskjellene mellom kommunene øker, noe som bidrar til at vårt arbeid for å forebygge økonomisk ubalanse fremover må konsentreres mot et færre antall kommuner.

Tall fra 2022 viser at 5 av Agders 25 kommuner har frie inntekter («frie inntekter korrigeret for variasjoner i utgiftsbehov») som er høyere enn landsgjennomsnittet. 14 av 25 kommuner har høyere inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraft/hjemfallsinntekter enn landsgjennomsnittet. Dette skyldes blant annet at 18 av de 25 kommunene i Agder har konsesjonskraftinntekter. Disse inntektene har ulik betydning for de 18 kommunene, men var samlet sett historisk høye i 2023 med til sammen ca. 500 mill. kroner. Også for 2024 blir nivået høyt med en forventet utbetaling på drøye 300 mill. kroner. Vi forventer derfor at forskjellene i kommunenes inntektsnivå vil øke når regnskapstallene for 2023 foreligger.

I tillegg har en kommune i Agder høyere inntekter fra havbruk enn landsgjennomsnittet.

Et særtrekk for alle kommunene i Agder har vært at utbytte fra Å Energi (tidligere Agder Energi) over lengre tid har vært stabilt og høyt. Disse inntektene kommer i tillegg til «frie inntekter korrigeret for variasjoner i utgiftsbehov». Disse inntektene har ulik betydning for de enkelte kommunene, men de fleste kommunene budsjetterer med denne inntekten i driftsbudsjettet. For 2023 var utbyttet basert på selskapets resultat i 2021, som var rekordhøyt. Samlet utbytte for 2023 var 827 mill. kroner for de 25 kommunene. For 2024 blir utbyttet redusert med om lag 25% sammenlignet med 2023, men er likevel betydelig høyere enn tidligere år. Utbytnivået for resten av økonomiplanperioden (2025-2027) er imidlertid usikkert, blant annet pga. usikkerhet knyttet til nye skatteregler for kraftselskapene samt til utviklingen i strømprisene.

KOSTRA-tall for 2022 viser at 15 av de 25 kommunene hadde et positivt netto driftsresultat. Dette er en nedgang fra 23 av 25 kommuner i 2021. 11 av kommunene hadde i 2022 et bedre netto driftsresultat enn TBU sin anbefaling på 1,75 prosent av brutto driftsinntekter. Ureviderte KOSTRA-tall for 2023 vil foreligge i mars 2024.

Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter har samlet sett blitt gradvis redusert for kommunene i Agder for perioden 2020-2022. KOSTRA-tall for 2022 viste at 16 av de 25 kommunene i Agder hadde en lavere netto lånegjeld enn landet uten Oslo som hadde 92,8% av brutto driftsinntekter. Dette var det samme antallet som ved utgangen av 2021. Videre hadde omtrent halvparten av kommunene i Agder (13 av 25 kommuner) ved utgangen av 2022 en netto lånegjeld som var lavere enn den generelle anbefalingen på maksimalt 75% av brutto driftsinntekter.

Kommunenes økonomiplaner for 2023-2026 viser at det fortsatt er mange kommuner som må budsjettere med bruk av disposisjonsfond for å få budsjett og økonomiplan i balanse. Et stort flertall av kommunene klarer heller ikke å oppfylle sine egne måltall for netto driftsresultat i økonomiplanperioden. Det er også bare et fåtall av kommunene på Agder som budsjetterer med et netto driftsresultat i tråd med den generelle anbefalingen fra Teknisk BeregningsUtvalg (TBU) om 1,75% av brutto driftsinntekter.

Ved inngangen til 2024 er det usikkerhet rundt videre utvikling i kommuneøkonomien. Kommunene har så langt signalisert svært ulike forventninger til regnskapsresultatene for 2023. Mange kommuner venter også med spenning på regjeringens forslag til endringer i inntektssystemet, som er varslet våren 2024.

God oppfølging av kommuner som er i eller står i en situasjon der de kan komme i ROBEK (fra kapittel 3.1.5.1.1.1 i TB)

Rapportere på

God oppfølging av kommuner som er i eller står i en situasjon der de kan komme i ROBEK.

Høsten 2023 hadde Statsforvalteren tett dialog med Vegårshei kommune knyttet til ROBEK. Vi hadde blant annet innlegg for kommunestyret i etterkant av at kommunedirektøren hadde lagt frem sitt forslag til budsjett og økonomiplan for 2024-2027. Vi mener at det var riktig og nødvendig at vi gikk inn med en aktiv og tydelig veiledning av kommunen i en krevende budsjettprosess. Kommunestyret i Vegårshei vedtok 12. desember 2023 et årsbudsjett for 2024 i balanse men en økonomiplan for årene 2025-2027 i ubalanse.

Det store flertallet av kommunene i Agder har samlet sett over tid bygd opp en god buffer på disposisjonsfond. Ved utgangen av 2022 hadde 22 av 25 kommuner et nivå på disposisjonsfond som var høyere enn 5% av brutto driftsinntekter, det samme som ved utgangen av 2021. Disse kommunene vurderes derfor å ikke være i fare for å bli meldt inn i ROBEK på kort sikt.

De 3 kommunene som har lavest reserver på disposisjonsfond, har også vedtatt økonomiplaner som indikerer at de må inn i krevende omstillingsprosesser i tiden fremover. For disse kommunene vil vi i 2024 vurdere behovet for å bidra med tilbakeholdte skjønnsmidler for å bidra til å finansiere omstrukturings- og analyseprosjekter i enkelte kommuner for å støtte nødvendige omstillingsprosesser for å hindre at de havner i ROBEK.

Redusert merforbruk i kommuner som har slitt med store underskudd over tid. (fra kapittel 3.1.5.1.1.2 i TB)

Rapportere på

Redusert merforbruk i kommuner som har slitt med store underskudd over tid.

Agder har ved utgangen av 2023 ingen kommuner som har slitt med store underskudd over tid.

Kommunene skal aktivt bruke KOSTRA-data i styring av kommunene (fra kapittel 3.1.5.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Kommunene skal aktivt bruke KOSTRA-data i styring av kommunene.

Statsforvalteren i Agder har over tid jobbet opp mot kommunene for at disse skal øke bruken av KOSTRA-data i styringen. Dette har bl.a. vært et sentralt punkt i vår dialog med kommunene om de finansielle måltallene kommunene har.

Statsforvalteren i Agder gjennomgår kommunenes budsjett og økonomiplaner hvert år, og sender et tilbakemeldingsbrev hvor vi blant annet kommenterer kommunenes økonomiske utvikling i lys av enkelte KOSTRA-nøkkeltall. Vi merker over tid en økning av kommunenes bruk av KOSTRA-data, som erstatter eller kommer i tillegg til kommunenes egne styringsmål og handlingsregler.

3.1.1.11 Økt verdiskaping i landbruket og landbruk over hele landet

Vår hovedrolle i dette delmålet er en aktiv deltakelse i partnerskapet, kompetansenettverket og andre fora sammen med våre bidrag til innhold og oppfølging av den vedtatte landbruksstrategien for Agder. Statsforvalteren deltar i ulike nettverk innen jord- og skogbruk, samt innen urbant landbruk, økologisk jordbruk og Inn på tunet. I 2023 har vi videreført en felles satsing på fornybar energi i samarbeidet med fylkeskommunen og Statsforvalteren er sentral pådriver og deltaker i prosjekt Ungskogpleie. Aktivitetene knyttet til verdiskaping gjennomføres i stor grad ved samarbeid med de fylkeskommunale hovedprosjektene Matregion Agder, Tre på Agder (InnoTre), Ungskogpleieprosjektet og tilstøtende prosjekt. Delingen av virkemidler og ansvar i virkemiddelapparatet gjør at Statsforvalterens innsats kan anses som en del av virkemiddelapparatets samlede måloppnåelse. På regionale satsinger er fylkeskommunens og Innovasjon Norges virkemidler de vesentligste for måloppnåelsen. Likevel er vår vurdering at Statsforvalterens oppfølging på enkeltområder har en viktig betydning for måloppnåelsen. Dette gjelder særlig innen primærskogbruket, hvor blant annet tildeling av midler innen skogkultur og veg har betydning for måloppnåelsen. Videre er Statsforvalterens samlede kompetanse på landbruk en viktig bidragsyter i partnerskapet.

Verdiskaping (fra kapittel 3.1.6.1.1.1 i TB)

Rapportere på

God ivaretagelse av nasjonale mål og regionale strategiske føringer

Statsforvalteren har en aktiv rolle i partnerskapet og er en viktig aktør ved utarbeidelse av den regionale landbruksstrategien. Samarbeidet med fylkeskommunen som utviklingsaktør fungerer godt. Det er likevel flere områder hvor Statsforvalteren ikke lenger er en naturlig instans for å drive næringsrettet utviklingsarbeid. Denne kompetanse finnes hos mange aktører som driver prosjekttrettede tiltak finansiert av virkemiddelapparatet. Prosjektet Matregion Agder, Tre på Agder (InnoTre) og Ungskogpleieprosjektet er de viktigste regionale satsingene som følger opp nasjonale og regionale mål. Her er Statsforvalteren deltaker i styringsgrupper og aktiv med i oppstartsfasen og delprosjekter. Bortfall av økonomiske virkemidler for Statsforvalteren og prioritering i bruk av personell er faktorer som vi opplever som utfordrende for å sikre tilstrekkelig måloppnåelse fremover. Forventningene i regionen er større enn hva vi makter å oppfylle.

Tilfredsstillende foryngelse etter all hogst innen tre år etter hogst (fra kapittel 3.1.6.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Kommunenes arbeid med tilfredsstillende foryngelse innen tre år etter hogst er fulgt opp

Kommunenes arbeid med tilfredsstillende foryngelse innen tre år etter hogst blir fulgt opp av SFAG gjennom infomøter på Teams og fysiske samlinger.

Den høye aktiviteten i Agderskogbruket fortsatte i 2023. Det ble avirket litt mindre enn de to foregående årene, og endte på 856 200 m³ (nedgang på 4,7% fra 2022). Antall nyplantinger er omtrent på samme nivå med fjoråret, og endte på 2,18 mill i 2023. Det er i tillegg supplert med 0,178 mill planter.

I samarbeid med skognæring, kommuner og Agder fylkeskommune ble Ungskogpleieprosjektet 2023-2025 etablert i forkant av sesongen 2023. Prosjektets første år må betegnes som en suksess - areal med utført ungskogpleie økte fra 22.000 da i 2022 til 32.000 i 2023. Skogeierens egeninnsats i ungskogpleien økte til nær 46% (som under korona i 2020). Næringsaktørene har nå med seg en ordreservert inn i 2024.

Både den offentlige og private veiledningstjenesten på Agder har satt inn store ressurser for å lukke avviket mellom hogd granvolum og utsatte granplanter de siste årene. Det har vært tidlig utsending av info knyttet til Resultatkartlegging og Foryngelseskontroll april 2023, samt puring av begge kontroller i to omganger, august og november. SFAG har gjennomgang og kontroll i ØKS av at kommunene har utført oppdragene. I tillegg ble det i år purret opp i desember. Kontrollene følges opp i våre forvaltningskontroller og drøftes på kommunesamlinger. Vi hadde i 2023 ikke kapasitet til gjennomføring egen feltdag med gjennomgang, kalibrering og vurderinger av kontrollene.

SFAG arrangerte skogsamling for næringsaktører og kommunalt ansatte i juni 2023 med fokus ungskogpleie og ivaretagelse av kantsoner mot vann, bekker etc..Det møtte ca. 70 deltakere.

SFAG mener at kontrollen i all hovedsak utføres og fungerer etter hensikten, og at de aller fleste avvik lukkes innen treårsfristen. Det må imidlertid skilles mellom oppfyllelse av skoglovens minimumskrav og det som faglig sett er tilfredsstillende foryngelse. Sett i lys av dette burde plantetallene vært noe høyere.

Utfordringene er ulike i de forskjellige delene av Agder. Lengst øst og i skogstrøkene er det relativt få utfordringer - mest knyttet til dårlig tilslag ved naturlig foryngelse. Lengre vest, kystnært og i skogreisningsstrøk med 1. generasjon granskog, må skogeiere ofte "motiveres" mer for at foryngelsen skal bli god nok. En er mer avhengig av plantetilskudd sammen med skogfond her - det er lettere å bruke gulrot enn pisk.

Ingen kommuner har gått linja helt ut med å benytte tvangsvirkemidler for å få skogeier til å gjøre sin lovpålagte plikt i 2023.

Foryngelse etter hogst (opplæring)

Betegnelse på rapporteringskrav	Uttrekk antall felt/kontrollfelt	Antall slutført pr. 30.6	Antall slutført pr. 30.11	Antall ikke påbegynt 30.11	Antall med tilfredsstillende foryngelse pr. 30.11
Resultatkartlegging	90	20	89	1	72
Foryngelseskontroll	80	24	74	6	34

Farsund kommune har ny skogbruksansvarlig. Vedkommende har ikke fått gjennomført kontrollene tross puring. Resultatkartlegging: 8 felter utgått/omdisponert, 10 ikke tilfredsstillende og 72 tilfredsstillende foryngnet

Foryngelse etter hogst (gjennomføring)

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall fellesmøter med kommunene	Antall møter/befaring med enkeltkommuner
Gjennomførte tiltak og aktiviteter foryngelse, 2023	3	0
Effekt av gjennomførte tiltak (høy/middels/lav)	Middels	lav
Planlagte tiltak og aktiviteter foryngelse, 2024	3	0

Tiltak gjennomgås på fellesmøter med kommunene. SF burde gjennomført feltbefaring med kommunene for kalibrering av skjønn. Dette gikk ikke i 2023, og tvisomt om en rekke i 2024 grunnet kapasitetsutfordringer.

Tilskuddsordningene i skogbruket (fra kapittel 3.1.6.1.2.2 i TB)**Rapportere på**

Kommunene forvalter de økonomiske virkemidlene i skogbruket effektivt

SFAG mener at kommunene i Agder jevnt over er gode til å forvalte de økonomiske virkemidlene i skogbruket.

Det er svært viktig at funksjoner i ØKS blir oppdatert i tråd med behov for forvaltningen. Det er pr dd stort behov for dette!

NMSK skogkultur: Ordningen har eksistert og innarbeidet i kommunene gjennom mange år. Vi følger kommunene tett, både skriftlig og i ulike dialogpunkter.

Statsforvalteren tildeler midler til kommunene etter behov, dvs vurdert i forhold til areal utført i snitt de siste år, snitt avvikning de siste 4 år, samt innmeldte behov fra kommunene. Vi praktiserer en grunntildeling i jan/februar, en behovstildeling i august, samt behovsprøvet omfordeling av midler i desember for en mest mulig effektiv bruk av midlene.

Statsforvalteren er tydelig på hvilke prioriteringer som bør følges: ungskogpleie og planting, samt markberedning der snutebille er et problem, eller der felter skal forynges naturlig m frøtrær. De fleste kommunene følger anbefalingene på en god måte.

Vi har informert bredt om de nasjonale klimaordningene tettere planting og suppleringsplanting. Vi opplever nå at alle kommunene bruker disse ordningene på en god måte.

NMSK vei / drift: Vi ber kommunene foreta gjennomgang og årlig oppdatering av lokale retningslinjer og kontrollplaner. Alle kommuner har utarbeidet retningslinjer og kontrollplaner for vei/drift og NMSK virkemidler. SFAG ser igjennom dette og sender kommentarer tilbake ved behov.

Statsforvalteren har arrangert flere webinarer med opplæring/ oppfriskning i ØKS felles for alle kommunene. I tillegg er det en utstrakt én-til-én oppfølging gjennom året. Disse tiltak vil videreføres i 2024.

Statsforvalteren tildeler kommunene vei/drift-midler etter behov, dvs innmeldt i veibank og antatt behov meldt inn fra kommunene i januar 2023. Vi praktiserte en grunntildeling i februar (ca 85% av potten), en behovstildeling i april og august, samt behovstildeling med friske midler og omfordeling i desember. Statsforvalteren er tydelige på anbefaling og prioriteringer som bør følges: bilvei fremfor traktorvei, fellesanlegg fremfor ene-eide. Statsforvalteren legger også til grunn anbefalinger for hvilke tilskuddsprosent som er fornuftige til hhv bil- og traktorveier. Kommunene står allikevel fritt til å velge / prioritere dette gjennom sine egne retningslinjer.

De fleste kommunene følger Statsforvalterens anbefalinger, men enkeltkommuner kan ha andre behov i enkelte år.

SFAG planlegger å videreføre veiledning ovenfor kommunene for NMSK og LUF-ordningene. Hovedsakelig er det bruk av systemet ØKS innen forvaltning av vei/drift som er krevende for kommunene. Dette skyldes i stor grad at de bruker systemet lite i hver kommune (få saker). Vi må også i 2023 ta en runde med bruk av skogbrukets miljøvirkemidler.

Kontroller og skogfundsrevisjoner 2023:

I 2023 ble kommunene; Flekkefjord, Kvinesdal, Lyngdal, Froland og Arendal trukket ut til revisjon av skogfundsregnskapet for 2022. Revisors totalintrykk er at kommunene har god kontroll på skogfond- og rentemidler og at saksprosedyrene i all hovedsak følges og gjennomføres på en god måte. Statsforvalteren har bidratt til opplæring og informasjon til kommunene i forbindelse med innføring av to-trinns godkjenning for kommunene i fagsystemet ØKS. . Kontroll av delegeringsreglementet i kommunene ble fulgt opp på forvaltningskontrollene (se eget rapporteringspunkt om kontroll i landbruket). I 2023 gjennomførte vi forvaltningskontroll i Kristiansand, Lindesnes og Vegårshei med fokus på tilskuddsforvaltning på landbruksveier. Kommunene på Agder har egne retningslinjer for tildeling av tilskudd som jevnlig oppdateres. Kontroll og veiledning til kommunene via Teamsmøter bidrar til en mer enhetlig og effektiv virkemiddelbruk. Spesielt viktig er møtene vi har i starten av året før kommunen oppdaterer og forbedrer sine retningslinjer.

Økonomiske virkemidler i skogbruket (forvaltning)

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall kommuner i fylket	Tilfredsstillende (antall kommuner)	Med mulighet for forbedringer (antall kommuner)
Infrastruktur (skogsveier mm)	25	22	20
Skogkultur	25	23	10
Miljøtiltak	25	10	20

Økonomiske virkemidler i skogbruket (resultatoppnåelse)

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall kommuner i fylket	Tilfredsstillende (antall kommuner)	Med mulighet for forbedringer (antall kommuner)
Infrastruktur (skogsveier mm)	25	20	10
Skogkultur	25	22	8
Miljøtiltak			

Økonomiske virkemidler i skogbruket (gjennomføring)

Betegnelse på rapporteringskrav	Beskrivelse
Tiltak økonomiske virkemidler skogkultur	Statsforvalteren har tett oppfølging av kommunen i føring av skogfond og bruk av fagsystemet ØKS. I løpet av året har vi hatt flere Teams-møter og samlinger. Ved nyansettelser følger vi spesielt opp, noe som er nødvendig, spesielt på vei og skogfond.
Tiltak økonomiske virkemidler infrastruktur	Statsforvalteren har tett oppfølging av kommunen i føring av skogfond og bruk av fagsystemet ØKS. I løpet av året har vi hatt flere Teams-møter og samlinger. Ved nyansettelser følger vi spesielt opp, noe som er nødvendig, spesielt på vei og skogfond. Det har vært en svært utstrakt en til en opplæring og oppfølging innen veisaker i ØKS.
Tiltak økonomiske virkemidler miljøtiltak	Statsforvalteren har informert kommunene om økonomiske virkemidler innen miljøtiltak. I Agder har vi årlig noen søknader og godkjenninger på dette. I alle disse tilfellene har kommunene dialog med oss hos Statsforvalteren under søknads- og behandlingsprosessen.

3.1.1.12 Bærekraftig landbruk

Dette er arbeidskrevende ordninger å administrere når bevilgningene er såpass beskjedne. Ordningene er treffsikre, men bidrar ikke til så veldig tempoopkning på veien til en mer miljø- og klimavennlig landbruk.

Revisjon av RMP var en omstendelig prosess med mange nivåer og involverte, men vi ser at Statsforvalterens rolle er helt avgjørende for at programmet forankres, drøftes og realiseres, og at det har et positivt omdømme.

Regionale miljøutfordringer (fra kapittel 3.1.6.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Virkemidler på miljøområdet bidrar til å opprettholde kulturlandskapet og redusere miljøbelastningen fra jordbruksdriften

RMP:

Rullering av Regionalt miljøprogram for jordbruket i Agder foregikk i 2022 og 2023. Pågående klimakrise og naturkrise har medført en dreining i bruk av RMP-midlene for programperioden 2023–2026. Vi har i enda større grad enn tidligere prioritert tiltak som kan redusere miljøavlastningen fra jordbruksdriften. Sammenligning av søknadsomgangen i 2022 og søknadsomgangen 2023 som er første året i ny programperiode, viser at av totalt tilskuddsbeløp er tilskudd innenfor miljøtema Avrenning til vann, Utslipp til luft, Biologisk mangfold, Jord og jordhelse og Klimarådgiving økt til 43 %, mens det var 34 % i 2022. Tilskudd til miljøtema kulturlandskap er redusert fra 61 % av totalt tilskuddsbeløp i 2022 til 52 % i 2023. Men de tiltakene vi har beholdt i RMP til kulturlandskap er etter vår vurdering mer spissa og målretta, og de bidrar godt til å opprettholde kulturlandskapet i Agder.

SMIL:

Det var stor SMIL-aktivitet i fjor og hele 161 innvilga nye søknader, det er noen flere enn de foregående årene. Vi ser at kommunene i stor grad prioriterer miljøtema Kulturlandskap, hele 59% av SMIL-midlene ble brukt til dette miljøtemaet, det samme som i 2022. Disse midlene brukes i stor grad til generell rydding og inngjerding av gammel kulturmark. Gjengroing er en utfordring i Agder og kommunene prioriterer slike søknader høyt i sine SMIL-strategier. Øvrige utfordringer er tap av biologisk mangfold og forurensning fra jordbruket. 15% av midlene ble brukt til Avrenning til vann-tiltak. Det er en liten økning fra tidligere år, noe som er positivt. Kun 1 % av midlene ble brukt til tiltak innen Biologisk mangfold. Det er mindre enn i de foregående årene. Ellers er det bare mindre endringer i forhold til de foregående årene.

I det nye regionale miljøprogrammet (2023-2026) har vi prøvd å spisse RMP-tiltakene mer/ målrette dem bedre. Kommunenes SMIL-strategier skal ta utgangspunkt i RMP-prioriteringene. Vi ønsker derfor at kommunene i større grad prioriterer andre miljøtema i SMIL-ordningen, særlig Biologisk mangfold og forurensningstiltakene. I vår dialog med kommunene om SMIL-strategiene vil vi oppfordre kommunene til å i større grad å se hen til prioriteringene i RMP.

UKL:

Det var stor UKL-aktivitet også i 2023 og midlene ble brukt opp. Det ble innvilget midler til de fleste miljøtemaene, men lite til miljøtema Andre næringsretta tiltak (kun en liten sum til Ryddeaksjoner). 17% av midlene ble brukt til miljøtema Landskapsskjøtsel, 24% til Biologisk mangfold, 29% til Kulturminner og -miljøer, 19% til Planlegging, kartlegging og dokumentasjon, 10% til formidling og 1% er fordelt på Ferdsliv og Andre næringsretta tiltak.

Ordningen har i stor grad ønsket effekt og resultat. Det er et solid engasjement hos kommunene og mange grunneiere.

Vi vil fortsette med god dialog og samhandling med kommunene og arbeidsgruppene for områdene. Arbeidsplanen for 2024 vil blant annet inneholde teamsmøter og en feiring av 15-årsjubileet for UKL-satsingen.

Se for øvrig tabellen nedenfor om Utvalgte kulturlandskap og verdensarvområdene.

Drenering:

Nok midlar i 2023 førte til at prioritering mellom søknader og kommunar ikkje var naudsynt. Auka satsar på statleg dreneringsordning og fylkeskommunalt tilskot frå 01.07. førte til auka tal søknadar. Nokre kommunar gir også kommunale tilskot til drenering. Sist gong Agder fylkeskommune gav dreneringstilskot var i 2020. Den gongen vart det også stor auke i tal søknadar. Mange søknader for tre år sidan, førte til at sum inndradde midlar var større i 2023 enn vanleg.

Drenering har ein miljøgevinst i form av redusert avrenning og mindre skadar på dyrkajorda i form av jordpakking. Dessutan aukar produksjonen per arealeining, og me opprettheld kulturlandskap og produksjonsareal. Drenering er også eit viktig klimatilpassingstiltak.

Tilskudd til tiltak i beiteområder:

I Agder er dette en liten ordning med ca. en million kroner til fordeling. Etter kommunene ble førsteinstans på ordningen oppleves den som svært fragmentert og det er vanskelig å ha en målrettet forvaltning. Dette gjelder spesielt i de kommunene som har lite midler.

SFAG har som mål å ha en årlig samling, der vi kan informere om ordningen og kommunenes saksbehandlere kan utveksle erfaringer. Dette har vi ikke hatt ressurser til i 2023.

Klima og miljøprogrammet:

Midlene i programmet er innrettet mot prosjekter som bidrar til å styrke kunnskapsgrunnlaget om klima- og avrenningsutfordringer i jordbruket. Dette gjelder også kunnskap som muliggjør målretting av tiltak for redusert avrenning og reduserte klimagassutslipp. I 2023 har vi støttet prosjekter som bidrar til økt karbonbinding, bedre jordhelse, redusert forurensning og redusert utslipp av klimagasser. Vi legger vekt på at eksisterende eller ny kunnskap raskt når ut til næringsutøvere.

Virkemidler på miljøområdet (andel)

Miljøtema	Andel av de regionale miljøtilskuddene
Kulturlandskap	52 %
Biologisk mangfold	7 %
Kulturminner og kulturmiljøer	5 %
Avrenning til vann	9 %
Utslipp til luft	23 %
Jord og jordhelse	2 %
Plantevern	0 %
Miljøavtale og klimarådgiving	2 %
Sum	100 %

Oversikt over de ulike miljøtemaene i RMP, søknadsomgangen 2023

Miljøvirkemidlene (fra kapittel 3.1.6.2.1.2 i TB)**Rapportere på**

Innholdet i miljøvirkemidlene er godt kjent for aktuelle søkere, landbrukets organisasjoner og kommuner.

RMP: Det har vært 4 møter med næringsorganisasjonene i strategigruppen for Regionalt miljøprogram på Agder. Det har vært ekstra stor aktivitet i strategigruppen på grunn av rulleringsarbeidet som ble avsluttet våren 2023.

Vi ønsket å få inn tiltaket "Tilrettelegging av hekke- og beiteområder for fugl" for vipe i vårt RMP. Det klarte vi ikke på grunn av at det ble for hektisk å lage en god nok innretning av tiltaket.

SF har publisert informasjon minst 6 ganger på SFs nettside i løpet av året. I tillegg har vi også informert om ulike temaer innen RMP-ordningen i minst 8 infoskriv til kommunene i tillegg til løpende veiledning for kommunene.

SF har holdt 1 teamsmøte for alle kommunene i Agder og 3 regionale møter med kommunene om RMP med gjennomgang av regelverk og endringer for 2023.

Vi har informert om RMP på Landbruksforum og i vannregionutvalget (VRU) i regi av Agder fylkeskommune. Videre har bønder fått informasjon om endringer i regionalt miljøprogram gjennom 3 møter som vi arrangerte sammen med Agder bondelag, Vest-Agder bonde- og småbrukarlag, Aust-Agder bonde- og småbrukarlag og Norsk Landbruksrådgiving (NLR).

Alle søkere av produksjonstilskudd på Agder som har hatt gyldig epostadresse har fått e-post fra SF angående RMP. Vi minnet om at informasjon om RMP og de ulike ordningene, samt at veiledningsmaterieell for Agderfylkene var lagt ut på SFs nettside.

Det har vært travelt og krevende å holde tritt med alt arbeidet med RMP, på grunn av omfattende endringer og korte tidsfrister. Særlig ved oppstart av ny programperiode er det viktig å informere grundig, og i 2023 har vi brukt mye ressurser på informasjonsarbeid.

I søknadsomgangen 2023 var det 933 søker. Antall søknader har økt noe de siste årene. Det ser ut til at det blir gjennomført flere miljøtiltak spesielt innenfor miljøtema Avrenning til vann og til Klimarådgiving. På grunn av omfattende endringer i instruksjonen for miljøtema Utslipp til luft er det litt vanskelig å sammenligne årene 2022 og 2023, men totalt blir det utbetalt over 30% mer tilskudd til dette miljøtemaet i 2023 sammenlignet med året før. Det viser seg at stadig flere bønder investerer i utstyr til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel eller engasjerer entreprenører for å utføre slik spredning på sine arealer.

Det ligger til rette for økt miljøinnsats i jordbruket i denne programperioden siden vi har spisset programmet mot mer målrettede og effektive miljøtiltak. Forhåpentligvis blir de store endringene vi har foretatt i RMP stadig bedre kjent for hvert år som går i programperioden. Vi må forsøke å informere godt fremover også, særlig mot kommunene. Vi forventer at kommunene og NLR fortsetter med veiledning og informasjonsarbeid om ulike RMP-tiltak ovenfor bøndene i fylket.

SMIL: SF har egen nettside om SMIL-ordningen, men den er ikke oppdatert. I dialogen med kommunene i forbindelse med oppdatering av SMIL-strategiene, anbefaler SF at kommunene legger dokumentene ut på sine nettsider slik at allmennheten kan gjøre seg kjent med ordningen, kommunens prioriteringer og forvaltning av ordningen. Kommunene informerer om SMIL-ordningen på ulike måter.

UKL: SF har egen nettside om UKL-ordningen (som er oppdatert) der vi legger ut nyheter ved behov. UKL-kommunene informerer godt om ordningen gjennom brev, e-poster, facebook, grunneiørmøter, arrangementer og på sine nettsider. Møter i fylkesgruppen der Agder Fylkeskommune (kulturminnevern) og SF miljø deltar bidrar til at ordningen er godt kjent i viktige fagmiljø.

Innholdet i miljøvirkemidlene (andel)

Betegnelse på rapporteringskrav	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hvor stor en andel (%) av PT søkere søkte RMP	43,3	49	49,7	52,3	49,2	50,9

Vi ser at en økende andel av PT-søkere som har søkt RMP-tilskudd i denne 6 årsperioden er økt med 18 %. Det er en positiv utvikling. (Vi har summert antall PT-søknader med status godkjent, under behandling og mottatt per 29.01.2024.)

Innholdet i miljøvirkemidlene (vurdering)

Betegnelse på rapporteringskrav	Beskrivelse
Gi en vurdering av om omfanget av utførte miljøtiltak gjennom RMP har vært stabilt, stigende eller synkende de siste fem år.	RMP-potten har økt og det er i tillegg kommet noen ekstra tiltak inn i programmet i løpet av de fem siste årene. Dette har resultert i flere søknader og flere utførte tiltak i perioden. Utbetaling av tilskudd til gjennomførte tiltak var i 2019 15,6 mill. kr til 865 søkere, mens det for søknadsomgangen 2023 kommer til å bli utbetalt om lag 21,8 mill. kr til 933 søkere.
Gi en vurdering av om omfanget av utførte miljøtiltak gjennom SML har vært stabilt, stigende eller synkende de fem siste år.	I løpet av de siste 5 årene har omfanget av innvilget SML-tilskudd variert fra 5,3 mill. kr i 2019 til 5,6 mill. kr i 2023. Det ble innvilget mest i 2020 med 6,9 mill. kr (mye midler ble inndratt det året). Det er innvilget mest midler til miljøtema Kulturlandskap, men forurensingstiltakene – særlig Avrenning til vann viser en svak økning. Kommunenes SML-innsats er variabel – noen kommuner jobber svært bra med ordningen og har mange gode søknader, mens andre ikke er like engasjerte. Omfanget av utførte miljøtiltak gjennom SML-ordningen har vært stabil eller svakt økende i perioden.
Gi en vurdering av om omfanget av utførte miljøtiltak gjennom KMP har vært stabilt, stigende eller synkende de fem siste år.	Det var tre søknader i 2023 og potten på kr 250 000 ble brukt opp . Midlene ble brukt til tiltak nytt til økt karbonbinding, bedre jordhelse, redusert forurensning og reduserte utslipp av klimagasser. Søknadsomfanget har vært nokså stabilt de siste fem årene.
Gi en vurdering av om omfanget av utførte miljøtiltak gjennom øvrige miljøvirkemidler har vært stabilt, stigende eller synkende de fem siste år.	UKL: I løpet av de siste 5 årene har omfanget av innvilget UKL-tilskudd variert mye, fra 3,2 mill. kr i 2019 til 1,8 mill. kr i 2023. Dette skyldes både betydelige variasjoner i tildelingene til fylket fra år til år og at det i enkelte år har blitt inndratt betydelige UKL-midler – som i 2022. Da var potten på 1,95 mill. kr og det ble inndratt 1,8 mill. kr. Det året ble det innvilget hele 3,7 mill. kr som er mest i perioden. Omfanget av utførte miljøtiltak har variert alt etter hvor mye midler som har vært tilgjengelig. Tilgjengelige midler har blitt brukt til UKL-tiltak.
Gi en kort omtale av hvordan og i hvilken grad Statsforvalteren har bidratt til å gjøre ordningene kjent.	RMP: Se rapporten over. KMP: Vi lyser ut midlene på Stafforvalterens nettside og sender e-post til aktuelle søkere.

3.1.1.13 Barnehageeiere og skoleeiere har ansatte med kompetanse som fremmer utvikling, læring og trivsel tilpasset barn og unges behov

Barnehageeiere og skoleeiere i Agder følger i stor grad opp nasjonale signaler om prioriterte området gjennom tilskuddsordningen.

Agder har aktive nettverk som har stor deltakelse i de tiltakene de gjennomfører. Tiltakene har stor variasjon som både dekker faglig oppdatering, men også kompetanseutvikling som bidrar til å skape læring og trivsel i enhetene.

Vår vurdering er at dette samlet sett er med på å bidra til at kommunene har ansatte med kompetanse som eiere mener er aktuelle for å svare ut behovene i egne kommuner.

Vi har også viderefremidlet og promotert Udirs aktuelle kompetansepakker både på vårt årlige utdanningsmøte med skoleeierne, i møte med barnehagemyndighet samt i veiledningshenvendelser vi får fra sektor. Videre har vi gjennom andre oppdrag også viderefremidlet informasjon til skoleeiere og barnehagemyndighet om andre verktøy som er relevante for de ansattes kompetanse.

Grunnlaget for rapporteringen er hovedsakelig møter i Samarbeidsforum samt kontakt med og oppfølging av kompetansenettverk og UH, som i Agder er Universitetet i Agder (UiA). Vi hadde også sammen med UH en todagerssamling for alle nettverkene i januar 2023.

Organisering av nettverk, organisering av AU for samarbeidsforum og samarbeidet med UH har medført endringer knyttet til arbeidet med kompetanseordningene, og vi har ikke vært så tett på i det lokale arbeidet som i tidligere. Vi har i mindre grad deltatt på lokale nettverksmøter og dialogmøter i kompetanseordningene eller samlinger for barnehager og skoler. Vi har prioritert regionale samlinger for nettevverkene og samarbeid med det nye AU.

Barnehager og skoler vurderer sine behov for kompetanseutvikling gjennom kartleggings- og analysearbeid. Barnehage- og skoleeiere samarbeider i partnerskap med UH (UiA), om å planlegge tiltak som kan møte de lokale behovene. De melder sine behov til samarbeidsforumet i fylket.

Kompetansenettverk i Agder 2023: Agder er inndelt i tre kompetansenettverk i regional ordning og fem kompetansenettverk i desentralisert ordning.

I 2023 har også Setesdal deltatt i Dekomp og ReKomp, da som del av Kompetansenettverk Øvre Setesdal bestående av kommunene Valle og Bykle, og Nedre Setesdal bestående av kommunene Evje og Hornnes, Bygland og Åseral.

Region Kristiansand har i 2023 latt «vertskapsrollen» gå på rundgang mellom de fire sonene (Birkenes og Lillesand, Iveland og Vennesla, Lindesnes, og Kristiansand). Slik ordningen er nå inngår sonene partnerskap med UH direkte, men møtes i Kompetansenettverket i lærende fellesskap.

Felles for kompetansenettverkene er at de har alle gjennomført og kompetansehevet seg på kartlegging og analysearbeid og er godt i gang med tiltak. Satsingen på kartlegging og analysearbeid har blitt beskrevet i tidligere årsrapporter, både hvordan det startet i ett nettverk og spredte seg til alle ReKomp og Dekomp nettverkene som et resultat av gode erfaringer.

Når det gjelder Kompetanseløftet tildeles det midler til ti søkere. Søkerne består av enkeltkommuner og nettverk. Arbeidet med kompetanseløftet er ikke kommet like langt som i de andre ordningene, men vi ser at det arbeides aktivt med å få på plass denne ordningen i våre kommuner.

For mer informasjon se Statsforvalteren i Agder sine nettsider om Regional ordning for kompetanseutvikling i barnehage: <https://www.statsforvalteren.no>.

Samarbeidsforum: Vi har i 2023 hatt felles møter i Samarbeidsforum med både Rekomp, Dekomp og Kompetanseløftet. Vi har beholdt muligheten for å dele forumet inn etter ordningene, men ser at de fleste saker berører alle de tre ordningene.

Statsforvalteren i Agder ser det som sin oppgave å se helhet og sammenheng både mellom ordningene og regionene, og å legge til rette for at gode erfaringer deles og gjøres tilgjengelig for alle skoler og barnehager i Agder.

Tildelingene er pro-rata. Vi ser likevel at det er utfordringer knyttet til fordeling av midler. Det kunne vært større fokus på å framheve mangfoldet, det som gjøres av kompetanseheving lokalt, samt PPT sin rolle og plass.

Diskusjonen om Samarbeidsforums form og virke fortsetter, men vi tenker at kan gi ro i arbeidet og bedre mulighet for lærende møter i Samarbeidsforum. Det gir mulighet til å fokusere på utviklingsarbeidet heller enn bare fordeling av midler, jf.: «treårige kompetanseplaner og tilsagn om midler i Tilskuddsordningen for barnehage og skoleutvikling for å gi alle involverte parter bedre muligheter for langsiktig planlegging» (NOU 22: 13 Med videre betydning)

Samarbeidsforum har fungert som et lærende forum, men vi ser at dette har blitt vanskeligere etter at eierinteresser nå er tydeligere representert. Vårt samarbeidsforum har ønsket å skille mellom forvaltning og utvikling av ordningene. Forumet vil at utviklingsarbeid legges til egne arenaer.

Høsten 2022 kom det innspill fra Samarbeidsforum om endre strukturen i ledelsen av forumet. Gjennom 2023 har det blitt gjennomført en prosess som har ledet ut i at det er blitt opprettet et Arbeidsutvalg og lederrolle. Prosessen frem til etableringen gikk gjennom hele 2023, men er nå på plass.

Arbeidsutvalget består av 4 medlemmer, inkludert leder.

Sammensetning av AU:

- 1 skoleeier desentralisert ordning,
- 1 kommunal barnehageeier regional ordning
- 1 repr. fra PBL i samarbeidsforum
- 1 fra UH
- Statsforvalter er sekretariat

Kompetansetiltak i partnerskap med UH (fra kapittel 3.1.7.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Kommuner og fylkeskommuner utvikler og gjennomfører kompetansetiltak i partnerskap med UH.

I Agder har vi siden ordningene startet hatt et tydelig fokus på å utvikle partnerskap og samskapning som arbeidsform. Dette for å skape en felle forståelse av de sentrale begrepene og innretningen i tilskuddsordningen. Videre vektla vi dette for å løfte frem betydningen av at UH-sektoren deltar i de lokale prosessene, slik at nettverksarbeidet legger vekt på forsknings- og virksomhetsbasert profesjonsutvikling. Det er vår vurdering at dette har gitt et godt fundament for utvikling av samarbeidet innad i nettverkene, og mellom nettverkene og UH.

Vi jobber kontinuerlig for å legge til rette for gode partnerskap mellom barnehage/skoleeier og universitetet. Det meldes jevnt over om godt samarbeid og samskappingsprosesser. Tilbakemeldingene fra alle ordningene er at de nå har skriftlige partnerskapsavtaler med UiA og at det faglige utviklingsarbeidet fungerer godt.

I Agder er mer eller mindre samtlige barnehager og skoler med i nettverk som jobber med kompetanseutvikling. Det å få alle med har vært en målrettet strategi siden arbeidet med kompetanseutvikling startet i 2017/2018. I 2023 har alle barnehager og skoler, både private og kommunale, som er med i kompetansenettverk deltatt i utviklingsarbeid gjennom kompetanseordningene. De har aktivt meldt seg på temabaserte puljer og/eller at de har deltatt på fellessamlinger.

Kompetansenettverkene har langsiktige planer og det jobbes også med å få på plass en langsiktig plan for alle ordninger i hele regionen. AU for Samarbeidsforum er i gang med å utvikle denne planen for Agder.

Tiltakene i Kompetanseløftet sees i et tverrsektorielt perspektiv (fra kapittel 3.1.7.1.1.2 i TB)

Rapportere på

Tiltakene i Kompetanseløftet sees i et tverrsektorielt perspektiv hvor PP-tjenesten og andre relevante støttetjenester er inkludert

Vi er organisert med et felles samarbeidsforum for alle ordningene. Denne organiseringen mener vi er med på å styrke et mer tverrsektorielt perspektiv på kompetanseløftet. I Agder har man siden oppstart jobbet for å inkludere PPT og Statped i alle ordningene. PPT og Statped er aktive deltakere i arbeidet. Vi ser også at PP-tjenesten i stor grad involvert i tiltakene.

Vi har både i Samarbeidsforum og i nettverk tatt opp PP-tjenesten sin rolle, og påpekt ansvaret for å trekke dem inn som en naturlig del både av den

lokale kompetanseutviklingen og i laget rundt barnet/eleven.

Helsesykepleier og andre aktuelle fagpersoner er, eller kan være til stede.

Statsforvalter skal støtte og veilede kommunene i oppfølgingsordningen (fra kapittel 3.1.7.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Alle kommuner i oppfølgingsordningen har bedret sine systemer og økt sin kompetanse til å kartlegge, analysere og vurdere kompetansebehov i sine virksomheter

Statsforvalteren har hatt møter med alle de tre kommunene i 2022-uttrekket hvor vi har deltatt sammen med veilederne.

Statsforvalteren har også arrangert en todagers fagsamling med 2020- og 2022 uttrekket der tema var skolebasert vurdering og kompetanseutvikling, med dosent Per Garmannslund (NLA Høgskolen) og professor emeritus Sølvi Lillejord (UIB).

Veilederne i 2022-uttrekket har jobbet sammen med kommunene hvor fokus har vært på praktisk gjennomføring, analyse av resultat, og se sammenhenger som gir føringer og grunnlag for tiltak. To av kommunene har kommet frem til temaet, "kunnskapsbasert språkarbeid i barnehage og skole". Disse temaene skal de jobbe sammen om, med veiledning fra NTNU v/skrivesenteret.

Den siste kommunen skal jobbe med å: *løfte leseferdighetene til alle elevene i kommunen med mål om å redusere spriket i grunnskolepoeng mellom ungdomsskolene. Øke kompetanse i leseopplæring hos ansatte i skolene. Utvikle et godt system i hele kommunen for å fange opp og håndtere elever med leseutfordringer tidlig i skoleløpet.* Til dette arbeidet er det Lesesenteret i Stavanger som er veilederne. Denne kommunen har også valgt å ta med seg veilederne fra forfasen i det videre arbeidet.

Det er god progresjon i arbeidet hos alle de tre kommunene.

For Statsforvalteren har det vært utfordrende å rekruttere veileder i forfasen, men dette ordnet seg. Det jobbes fra Statsforvalteren med et initiativ til Universitetet i Agder (UIA) slik at denne prosessen skal gå lettere i fremtiden.

Statsforvalteren vurderer at kommunene har fått økt kompetanse gjennom forfasen som gir godt grunnlag for arbeid med tiltakene i gjennomføringsfasen frem til dette skal avsluttes våren 2025.

Statsforvalter skal støtte og veilede kommunene i oppfølgingsordningen (fra kapittel 3.1.7.1.2.2 i TB)

Rapportere på

Alle kommuner i oppfølgingsordningen jobber med målrettede tiltak basert på analyser av utfordringer og behov for å bedre læringsmiljøet og læringsutbyttet for barn og unge.

Organisering og bruk av veilederne i gjennomføringsfasen varierer noe mellom kommunene. En av kommunene har fortsatt med veilederne fra forfasen, i tillegg til veiledning fra Lesesenteret i Stavanger. De to andre kommunene har valgt å knytte til seg til kompetansemiljøet ved NTNU Skrivesenteret (Trondheim). Disse stedene ble valgt ut med bakgrunn i analysearbeidet fra forfasen. Alle kommunene har jevnlig avtaler med sine kompetansemiljøer.

På generell basis vurderer vi at det er veiledningsmiljøene som først og fremst skal være tett på i kommunenes konkrete arbeid med tiltakene, og at Statsforvalterens rolle er av mer tilretteleggende karakter, samtidig som vi forsøker å holde oss oppdatert på fremdriften i arbeidet. Vi har deltatt på flere ulike type aktiviteter med fysisk tilstedeværelse. Det er planlagt treff for våren 2024 for alle tre kommunene, hvor Statsforvalteren vil være til stede.

Når det gjelder i hvilken grad tiltakene som er iverksatt høsten 2023 bidrar til bedre læringsmiljø og læringsutbytte, er det for tidlig å si noe om dette. Likevel er det vår oppfatning at Oppfølgingsordningen allerede bidrar til prosesser og konkrete tiltak som kan føre til bedring i denne retning. I to av tre kommuner involveres flere instanser, og det er en god bredde i det tverrfaglige samarbeid med oppvekstsjef, skolefaglig rådgiver, representant fra barnehagemyndighet, SFO og skole. I den siste kommunen er det kun skole som er fokus.

Gjennom deltakelse på ulike møter gir mange av aktørene klart uttrykk for at de opplever arbeidet sammen med veilederne/kompetansemiljøene som konstruktivt og utviklende.

Veilederne gir også uttrykk for at de opplever kommunene og skolelederne som mottakelige for veiledningen og at det er gode prosesser i gang for å bedre læringsmiljø- og læringsutbytte.

3.1.1.14 Andre oppdrag

Statsforvalteren erfarer at kommunene har fått gode erfaringer med å jobbe sammen i læringsnettverk. Vi erfarer at læringsnettverk gir en fleksibilitet for kommunene, som kan velge å samarbeide om ulike prosjekter i ulike konstellasjoner. Dette gjør at tjenestene kan jobbe med de problemstillingene de selv erfarer er mest relevant.

Læringsnettverkene har blant annet også delt erfaringer og maler med hverandre knyttet til fosterhjemsarbeidet. Statsforvalteren får tilbakemeldinger om

at det jobbes med rekruttering av fosterhjem i slekt og nettverk, og at tjenestene ser at det krever mer av tjenesten å rekruttere, og å følge opp disse fosterhjemmene.

Statsforvalteren har gjennomført fire dialogmøter, som har representert 12 kommuner. Vi erfarer at dialogmøtene er en viktig møteplass for å sette barnevern på dagsorden. Vi ser samtidig noen utfordringer med å få dialogen vi ønsker i møte med interkommunale tjenester, fordi antallet deltakere blir stort. Vi har hatt særlig fokus på styring og ledelse av barnevernet, kommunenes plan for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer, og rekruttering av fosterhjem i familie og nære nettverk.

Plan for forebygging av nettverk har vært løftet som tema på barnevernsledersamling, hvor ledelsen for mange av kommunene også var representert. Videre har Statsforvalteren initiert en erfaringsutveksling mellom kommunene knyttet til arbeidet med å utarbeide en plan for forebygging. Vi har etterspurt planene, og har gjennom året fått flere planer tilsendt. Vi har likevel ikke mottatt planer for alle kommunene enda, men det er for oss uklart om dette skyldes at planene ikke er vedtatt politisk enda, eller om de ikke er ferdige.

Statsforvalteren har ved hjelp av RVTS gitt kommunene informasjon om de voldsforebyggende verktøyene "jegvet" og "snakke sammen" under en konferanse våren 2023. Det var oppvekstsektor inkludert ledere for skole og barnehage som i hovedsak deltok under arrangementet.

For å følge med på kommunenes ivaretagelse av målsettingen om å oppnå tilbakeføring og gjenforening av barn og foreldre etter omsorgsovertakelse, har Statsforvalteren i 2023 bedt om å få oversendt to saker fra utvalgte kommuner. Statsforvalterens tilbakemelding på arbeidet kommer i 2024.

3.1.2 Statlig virksomhet er godt samordnet på regionalt nivå

3.1.2.1 Gode og helhetlige tjenester til utsatte barn og unge

Aktiviteter vi har hatt for å bidra til gode og helhetlige tjenester til utsatte barn og unge, går frem av punkt 3.2.1.1.1.

Vi opplever en viss endringstretthet i kommunene. Det tar både tid og ressurser når kommunene skal implementere nye endringer. Dette gjelder kanskje særlig når endringene og tilpasningene skal skje på tvers av tjenesteområder og fag. Vi er bekymret for om det blir for mange endringer for raskt, og at kommune derfor ikke klarer å innfri nye krav, for eksempel ved at det nå skal implementeres nasjonalt forløp i barnevernet.

Vi har mange kommuner som er BTI- kommuner (1 ny kommune i 2023), og noen kommuner har tatt NAV sine tjenester inn i BTI- arbeidet. Vi ser at det tar tid å få med alle tjenestene og få en forståelse for BTI arbeidet i førstelinjetjenesten, men vi har flere kommuner som har jobbet godt og målrettet med dette gjennom flere år.

Vi opplever at det er liten bruk av IP i kommunene, og vi hører flere kommunalt ansatte forklare at IP ikke oppleves som et godt arbeidsverktøy for å sikre barn godt koordinerte og helhetlige tjenester. Dette er et område som krever mer oppmerksomhet og fokus fremover. Vår antakelse er også at dersom kommunene har god praksis for IP, vil dette ha en positiv virkning på samarbeidet mellom tjenestene i mindre "kompliserte" saker også. Det oppleves fortsatt mye uklarheter for ansatte i kommunene knyttet til alle de ulike "koordinator"-rollene. For mange som har denne rollen (BTI-koordinator, barnekoordinator, familiekoordinator, koordinator av IOP-arbeid, koordinator for pakkeforløp osv) er det uklart hva som forventes av de og hva som er deres mandat og myndighet.

Barn- og unge-gruppa hos Statsforvalteren har i 2023 jobbet etter en strategisk plan for oppfølgingen av endringene i velferdstjenestelovgivningen. Vi utarbeidet et webinar om lovendringene i samarbeid med Hdir, Bufdir og Avdir, hadde en inspirasjonsdag om samarbeid rundt utsatte barn og unge under Arendalsuka, og vi har jobbet ut en ramme for regionale samlinger om temaet som skal gjennomføres i 2024.

Vår vurdering er at det er sentralt at myndighetene jobber over tid, og ikke minst på tvers av fag og sektorer, med problemstillingene kommunene møter i sitt tverrfaglige utviklingsarbeid. For å møte kommunenes behov har det vært til god hjelp med Statsforvalterens egen barn- og unge-gruppe. Denne har representanter fra ulike fagområder. både barnehage, skole, helse, sosial og barnevern.

Godt og samordnet tjenestetilbud i kommunene til utsatte barn og unge (fra kapittel 3.2.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Godt og samordnet tjenestetilbud i kommunene til utsatte barn og unge

Statsforvalterens pådriverrolle via egen barn- og ungegruppe

Statsforvalteren i Agder har en tverrfaglig sammensatt barn- og ungegruppe, (barnevern, helse, skole, barnehage og sosial), som jobber med oppdrag på tvers av fagområdene.

I 2023 har barne- og ungegruppa fokusert på krav til samhandling, samordning og koordinator. Det er jobbet etter en strategisk plan hvor første skritt var et webinar om endringene i velferdstjeneste-lovgivningen. Dette var i samarbeid med Hdir, Bufdir og Avdir. Under Arendalsuka gjennomførte vi et inspirasjonsseminar om tverrfaglig samhandling rundt utsatte barn og unge. Høsten 2023 er brukt til å forberede regionale samlinger med kommunene (del tre), med fokus på erfaringsutveksling. Samlingene er planlagt sammen med en referansegruppe fra ulike fagområder og kommuner. Målet er også at vi skal få et mer konkretisert bilde av de sentrale utfordringer og muligheter kommuner i vårt fylke opplever, knyttet til samordning, samhandling og

koordinering.

Statsforvalterens prosjektskjønsmidler fordeles til større prosjekter i fylket, hvor en av tre prioriterte områder er prosjekter rettet mot utsatte barn og unge. Embetets barn- og ungegruppe vurderer søknader som kommer på dette området. Vi støttet i 2023 flere større prosjekter, som "Nye Mønstre - trygg oppvekst" og "Helhetlig oppfølging av risikoutsatte barn og familier".

I revisjon av Fylkes-Ros for Agder er det avsatt et eget kapittel om "Hvordan kriser påvirker barn og unge?". Embetets barn- og unge-gruppe brukte sine erfaringer fra korona-pandemien og vårt eget ungdomsråd til å si noe om anbefalinger om krisehåndtering til kommunene. Vi ber kommunene være oppmerksomme på at alle tiltak under kriser bør vurderes opp mot hvilken betydning det har for barn og unge og at konsekvenser for denne gruppa bør tillegges betydelig vekt. Vi ber kommunene sikre tilgang på lavterskel-tjenester som barn og unge vet hvor de kan finne informasjon om. I tillegg oppfordres det til å bruke barne- og ungdomsrådene, og å opprette normalitet så langt det lar seg gjøre for barn og unge.

Barn- og ungegruppa hos Statsforvalteren i Agder deltar i Statsforvalterenes nasjonale gruppe for barnekonvensjonen i praksis. I denne gruppen har det i 2023 vært jobbet med seminarer knyttet til "barns beste"- vurderinger, utarbeidet av Barneombudet. Seminarene skal lanseres i 2024, og vil bli digitalt tilgjengelige for kommunene på Agder.

Statsforvalteren i Agder har, i samarbeid med Statsforvalteren i Vestfold og Telemark og Husbanken region sør, publisert 3 webinarer i 2023, om boligsosialt arbeid. Boligsosialt arbeid knyttet til utsatte barnefamilier var tema for et av webinarne. Vårt inntrykk er at samarbeidet mellom kommunenes tjenester knyttet til bolig- bør styrkes, og at det boligsosiale arbeidet i kommunene fremstår som fragmentert.

Representanter fra barn- og ungegruppa deltar i "0-24-forum for barn og unge" (med Statsforvalter i Vestfold og Telemark, Statsforvalter i Viken/Buskerud, RVTS Sør, KORUS Sør, RBUP og KS). Det er faste møter for gjensidig informasjons- og erfaringsutveksling. 0-24 forum har etablert to arbeidsgrupper, med egne mandater. Den ene har i oppdrag å lage oversikt over kommuner kompetansesentrene har lite kontakt med og som det vurderes at kommunene trenger kompetanseheving fra og den andre gruppen handler om risikoutsatte gravide, sped- og småbarn i regionen (tidlig innsats). Tiltakene som arbeides frem av sped- og småbarnsgruppen skal tilbys kommuner kompetansesentrene ellers har lite kontakt med. 0-24-forumet er ellers styringsgruppe for den regionale fagsamlingen i sør, «Handlingsplanfestivalen». Dette er en årlig to-dagers samling for kommunale ledere, og har som formål å bidra til utvikling, realisering og samordning av kommunale handlingsplaner som gjelder psykisk helse, forebygging av vold og overgrep og skadelig bruk av rusmidler. Årets tema var Oppvekstreformen, med hovedvekt på samarbeid og samordning på tvers. Fagsamlingen/festivalen samlet ca.150 kommunale ledere.

Helsefelleskapet i Agder ga i 2023 Samhandlingsråd for psykisk helse og rus oppdraget å etablere et forprosjekt som skal se på mulighetene og konsekvensene ved å lage en Agdermodell basert på gode forløp for barn og unge med rus og psykiske helseplager. Prosjektet Agdermodellen har som mål å forbedre samhandling for barn og unge med psykiske helseplager. Prosjektet er i oppstartsfasen og Statsforvalteren deltok med innlegg på oppstartskonferansen høst 23 fordi vi ser at det er behov for mer samordnede tjenester rundt denne gruppen. Vi informerte om erfaringer fra våre tilsyn og vektla betydningen av at prosjektet sees i sammenheng med nytt forløp barnevern og ny veileder psykisk helse barn og unge.

Vurdering av om kommunene har et samordnet tjenestetilbud

I Agder har det gjennom folkehelseprogrammet vært satset regionalt på BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats) og det har gjort at mange kommuner (16/25?) har vært med på denne satsingen. Det har økt fokuset på samordning, men vårt inntrykk er at det ikke er godt nok kjent helt ute i tjenestene i alle kommunene. Fylkeskommunen i Agder avsluttet deltakelse i folkehelseprogrammet i 2022, dermed har det ikke vært den samme regionale støtten for kommunene med deres BTI-arbeid i 2023. Kommunene i Agder har samlet seg i et felles prosjekt "Helhetlig oppfølging av risikoutsatte barn og familier" hvor erfaringer fra videre satsing på blant annet BTI skal videreføres. Det skal også sees i sammenheng med andre større nasjonale/regionale satsinger som barnevernsreformen, kompetanseløft for spesialpedagogikk, "Nye Mønstre -trygg oppvekst" (koordinert innsats for barnefamilier med lav inntekt) og "Godt begynt" (systematisk kartlegging på helsestasjonene av barns helse og utvikling).

Vi er ikke kjent med hvorvidt kommunene ivaretar ansvaret med å beslutte hvilken instans i kommunene som skal ha koordineringsansvaret. Dette er noe vi vil følge opp i året som kommer.

Hovedutfordringene knyttet til samordnet tjenestetilbud

Lovendringene om samarbeid er kjent i kommunene, men det er fortsatt spørsmål knyttet til hvordan endringene skal forstås og utøves.

Vi erfarer gjennom vår kontakt med kommunene, at det fortsatt er uklarheter knyttet til koordineringsrollen, og når/hvordan ulike koordinatorfunksjoner skal ivaretas.

Vi mener at det er for liten praksis for å utarbeide IP for barn med behov for langvarige og koordinerte tjenester. Dette er noe vi vil følge opp videre gjennom våre regionale samlinger i 2024.

Statsforvalteren mottar fortsatt henvendelser fra kommuner, som handler om usikkerhet knyttet til hvordan meldeplikten (og taushetsplikt) skal ivaretas. Vi har også gjennomført møter med enkeltkommuner angående dette temaet. Av den grunn finner vi at det er uklarheter i kommunene rundt når skoler/barnehager /helsepersonell skal melde bekymring til barnevernet, og når taushetsplikten er til hinder for dette. Til tross for eget webinar om dette i 2022 og mye veiledning ut til tjenestene er det likevel usikkerhet rundt temaet i kommunene og behov for klargjøring av hvordan lowerket skal tolkes. Det fremstår som at det er flere faggrupper som mangler kompetanse på området. Det kan muligens skyldes at det er for lite fokus på meldeplikt og taushetsplikt i de aktuelle fagutdanningene. Statsforvalteren ser imidlertid at det er flere faggrupper som har behov for økt kompetanse på området og at dette representerer en utfordring for å kunne gi gode og helhetlige tjenester til barn og unge.

3.1.2.2 Tilsyn skal være samordnet, målrettet og medvirke til læring og forbedring

Etter vår oppfatning har arbeidet med samordning av statlig tilsyn med kommunene på Agder over tid vært vellykket. Tilstanden på området oppfatter vi nå som godt samordnet. Samlet sett får vi gode tilbakemeldinger på våre tilsyn. De er koordinert i tid, de oppleves som nyttige, med god veiledning og oppfølging, og de fører til endring. Vårt inntrykk over tid er at den samlede tilsynsbelastningen på kommunene i Agder er følbare, men ikke urimelig stor.

Samordningsarbeidet har en fast organisering og framdrift, og kommunene gir i all hovedsak positive tilbakemeldinger. Samarbeidet mellom embetet og kommunerevisjonene og kontrollutvalgssekretariatene er utviklet over tid, gjennom flere til dels nyskapende samarbeidsprosjekter, og er i dag tett og godt.

For å sikre den interne tilsynssamordningen i embetet, har vi «Statsforvalterens tilsynsgruppe», der alle Statsforvalterens fagavdelinger som har kommunerettede tilsyn deltar. For å legge til rette for samordning og dialog med andre statlige tilsynsetater og med kommunenes egenkontroll, har vi «Statsforvalterens tilsynsforum». Her møter alle statlige etater som har kommunerettede tilsyn, de kommunale revisjonsdistriktene i Agder, kontrollutvalgssekretariatene i Agder og KS Agder.

I november hvert år har vi møter både i tilsynsgruppen og i Tilsynsforum, der det utarbeides planer for tilsyn og forvaltningsrevisjoner for kommende år. Dette ender opp i en felles samordnet tilsynsplan, der vi ser til at belastningen på den enkelte kommune ikke blir urimelig, eller at noen kommuner får for mange tilsyn på samme fagområde på samme tidspunkt. Fra og med 2020 har endelig samordnet tilsynsplan blitt presentert på nettsiden til den nasjonale tilsynskalenderen.

Den langsiktige ambisjonen er at kommunene rundt nyttår skal ha en endelig samordnet tilsynskalender. I 2023 ble kalenderen ferdigstilt tidlig i februar måned. Alle tilsynsetater skal i utgangspunktet ferdigstille sine tilsynsplaner innen 1. desember året før. Dette har vist seg utfordrende å oppfylle både for enkelte fagavdelinger hos Statsforvalteren og for Mattilsynet og Arbeidstilsynet. Dermed blir det utfordrende å få gjort en samlet samordningsvurdering i desember. Det er også en utfordring at ikke alle etatene laster opp tilsynsrapporten i kalenderen etter at tilsynene er utført. Dermed blir det vanskeligere å oppfylle målet om at tilsynskalenderen også skal være en informasjonsdatabase både for planlagte og gjennomførte tilsyn.

Samordner deltok også i 2023 både i det nasjonale nettverket for samordnere og i nettverkets arbeidsutvalg. Det har også i 2023 vært jobbet systematisk i samordnernettverket med forenkling og forbedring av tilsynskalenderen i samarbeid med STAF. Vår vurdering er at den nasjonale Tilsynskalenderen ved utgangen av 2023 fungerer svært godt som verktøy.

Supplerende informasjon fra fagavdelingene.

Fra Helse- og sosialavdelingen:

Formålsbestemmelsen i helsetilsynsloven er styrende for vår tilsynsaktivitet, og vi etterstreber at få til virkningsfulle tilsyn. Det innebærer at vi i 2023 har:

- fortsatt å utvikle og ta i bruk alle behandlingsmåtene i hendelsesbaserte tilsynssaker,
- oftere bedt om svar på konkrete spørsmål i hendelsesbaserte tilsynssaker for å følge opp også etter at avgjørelsen er fattet samt at
- vi har fulgt opp våre systemrevisjoner over lengre tid før vi vurderer at vi har oppåndd formålet med tilsynet. Ett konkret eksempel er et tilsyn vi har gjennomført ved en interkommunal legevakt med flere lovbrudd, der vi som ledd i vår oppfølging har hatt og skal ha enda et dialogmøte for å bidra til at nødvendige praksisendring blir forstått, planlagt, implementert og etterlevd i praksis.

Dette viser samlet sett at utviklingen om at vår tilsynsaktivitet skal føre til læring og kvalitetsforbedring går i en stadig positiv retning. Vår aktive implementering av ny policy og saksbehandlerveileder er sterkt bidragende til dette.

Fra Miljøvernavdelingen:

Måloppnåelsen innen forurensingstilsyn i 2023 vurderes som god med hensyn til både kvalitet og antall gjennomførte tilsyn. Miljøvernavdelingen har samlet sett god tilsynskompetanse. Vi har sidemannskontroll på all saksbehandling, og har egen jurist i avdelingen som kan ivareta juridisk kvalitetssikring. Vi har en 100% tilsynskoordinator, og i tillegg deltok alle i seksjon forurensning på tilsyn innenfor sine arbeidsfelt/bransjer. Det er alltid minst to medarbeidere på hvert tilsyn, for å sikre god kalibrering og høy kvalitet på gjennomføringen.

Ved gjentakende tilsyn ser vi forbedringer hos bedriftene. Dersom det går for lang tid mellom tilsyn, er erfaringen at bedriftene får nye avvik. Kommune- og avløpsrensning har avdekket store mangler i oppfølging av regelverket. Kommune- og avløpsrensning er ressurskrevende for oss. Vi har færre virkemidler ovenfor kommuner enn bedrifter, og har erfaring med at kommunene ikke følger opp det som er påpekt i rapportene i tilstrekkelig grad.

Den samlede tilsynsbelastningen for den enkelte kommune skal ikke være for stor. (fra kapittel 3.2.1.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Den samlede tilsynsbelastningen for den enkelte kommune skal ikke være for stor.

Vårt hovedinntrykk over tid har vært at den samlede tilsynsbelastningen på kommunene i Agder er følbare, men ikke urimelig stor. Et viktig mål med samordningsarbeidet er å sikre at ikke flere aktører kommer til samme enhet samtidig. Dette ivaretas gjennom bruk av vår felles nasjonale tilsynskalender.

Statlige tilsynsetater registrerer inn planlagte tilsyn og kontrollutvalgssekretariatene legger inn planlagte forvaltningsrevisjoner i tilsynskalenderen. I desember året før gjør vi en samordningsvurdering der vi ser både på samlet tilsynsbelastning per kommune og på om det er behov for tidsmessig samordning. Dersom vi vurderer at samlet tilsynsbelastning for en kommune kan være for høy, tar vi kontakt med kommunedirektør for dialog. Deretter sender vi foreløpig tilsynskalender ut på høring til alle kommunedirektørene i desember og setter en svarfrist på 14 dager. I arbeidet med tilsynskalenderen for både 2022 og 2023 fikk vi kun tilbakemelding om tilsynsbelastningen fra en av kommuner. Så raskt som mulig etter nyttår sluttfører vi kalenderen.

I andre sammenhenger opplever vi også svært sjeldent at enkeltkommuner gir konkret uttrykk for at tilsynsbelastningen er for stor. Tvert om får vi mye positiv tilbakemelding om nytteverdi. Tjenestene ønsker å bli bedre, og de vil heller arbeide proaktivt med kvalitetsforbedring gjennom systemtilsyn enn reaktivt gjennom klagesaker.

En annen observasjon over noe tid er knyttet til vertskommunerollen i interkommunalt samarbeid om tjenestene. Når statsetatene har tilsyn med enkeltkommuner, vil vertskommunen bli noe involvert i alle tilsynene, og kan oppleve dette som en belastning. Når tilsyn gjøres i samarbeid mellom flere områder, eksempelvis barnevern, helse og beredskap i samme tilsyn, så kan flere vertskommuner bli berørt i tillegg til den som det er tilsyn med. Slike felles tilsyn er likevel svært nyttige. Rollen og ansvaret til vertskommunen er definert i kommuneloven, og ekstra belastningen ved tilsyn er noe kommunen må regne med når de inngår i et vertskommunesamarbeid.

Supplerende informasjon fra fagavdelingene:

Fra Helse- og sosialavdelingen:

Vi har i 2023 hatt møte med Arbeidstilsynet om gjennomførte og planlagte tilsyn ved virksomheter hvor vi også har gjennomført og/eller planlagt tilsyn.

Fra Miljøvernavdelingen:

Frekvensen av forurensningstilsyn med den enkelte kommune er lav pga. hovedvekten av tilsyn er med private bedrifter. Alt av F-tilsyn med kommunene tilpasses felles tilsynskalender.

Tilsyn mot kommunen innrettes slik at statsforvalterens ressurser benyttes effektivt (fra kapittel 3.2.1.2.2.1 i TB)

Rapportere på

Tilsyn mot kommunen innrettes slik at statsforvalterens ressurser benyttes effektivt.

Et av målene for statlig tilsyn er å utnytte synergiene mellom den kommunale egenkontrollen og tilsynene. I tillegg stiller kommuneloven krav til alle statlige tilsynsmyndigheter om å ta hensyn til både det samlede statlige tilsynet, og til relevante forvaltningsrevisjoner i kommuner og fylkeskommuner. Med utgangspunkt i Tilsynsforum, tilstreber vi derfor et stadig nærere samarbeid og dialog med kommunenes egenkontroll, slik at vi på den måten kan bidra til at Statsforvalterens ressurser benyttes effektivt. I praksis innebærer dette at dersom det er planlagt eller nylig fremlagt en forvaltningsrevisjon innen samme tema, vurderer Statsforvalteren og andre tilsynsetater å utsette eller å ikke gjennomføre tilsyn iht. kommunelovens bestemmelse.

Tilsyn fører til læring og forbedring i kommunen. (fra kapittel 3.2.1.2.3.1 i TB)

Rapportere på

Tilsyn fører til læring og forbedring i kommunen.

For å fremme og formidle læring etter tilsyn har Helse- og sosialavdelingen i 2023:

- Lagt ut nyhetssak på vår hjemmeside om gjennomført tilsyn, med lenke til rapport på Helsetilsynets nettside. Flere kommuner abonnerer på nyhetssaker fra fagavdelingen.
- Gjennomført et dialogmøte med ett Nav-kontor hvor vi ikke gjennomførte landsomfattende tilsyn om barneperspektivet, men hvor vi la frem resultater fra slike tilsyn ved andre Nav-kontorer og i landet for øvrig. I dette møtet bidro vi konkret til å fremme læring i en virksomhet basert i gjennomførte tilsyn ved andre liknende virksomheter.

3.1.2.3 Klimahensyn skal ivaretas i alle sektorer

Vårt inntrykk er at klimahensyn i økende grad blir inkludert i som premiss i virksomhetsstyringen i ulike sektorer. Utviklingen for delmålet går i så måte i riktig retning over tid, og forventes også å fortsette slik. Fremover forventer vi en positiv styrking på området. Effekten på klimagassutslipp regionalt følger imidlertid ikke målsettingene om reduserte utslipp. Utslippene for flere sektorer gikk opp fra 2021 til 2022, og det er i sum liten endring de siste 10 årene.

Våre bidrag på klimaområdet fører til større oppmerksomhet om hvordan kommunen kan benytte sine roller til å kutte i klimagassutslippene både fra egen drift og tilrettelegge for at innbyggerne kan redusere sine utslipp. Gjennom det kommunale og regionale planarbeidet bidrar vi til å skape oppmerksomhet rundt utfordringer og løsninger for gode klimagrep i bl.a. helse- og utdanningssektorene, i tillegg til den rene arealbruken.

Det er en utfordring å sette gode hensikter ut i praksis i landbrukssektoren. Heldigvis har landbrukets klimaavtale med staten i løpet av året blitt "aktivisert"

av næringen regionalt, og løftes nå fram i mange ulike sammenhenger. Vi bidrar med fagkompetanse og nettverk både som initiativtakere og medarrangører. Det gjenstår å se om dette gir effekter på klimautslippene fra sektoren.

Antallet Klimasats-søknader fra Agder har vært økende hvert år, også når rammene for støtteordningen har vært lavere. Vi tror at vår felles innsats med fylkeskommunen har bidratt til at det blir satt i gang flere klima-prosjekter i Agder, og ikke minst at flere kommuner er blitt kjent med ordningen og fått støtte.

Kommunale klima- og energiplaner klimatilpasning og klimagassreduksjon (fra kapittel 3.2.1.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Alle kommuner gjennomfører tiltak som bidrar til å redusere klimagassutslipp, og har integrert klimatilpasning i sine planer i tråd med Statlig planretningslinje (SPR) for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning.

De nasjonale forventningene og retningslinjene for klimatilpasning er et av mange områder vi formidler gjennom vår medvirkning planarbeidet; i uttalelser til plansaker på ulike nivå, i regionalt planforum og i løpende veiledning på beredskapsområdet.

Vi benytter både nettsidene våre og ulike møteplasser til å viderefordre informasjon om tilskuddsordningen for klimatilpasning og NVEs støtteordninger. Vi oppfordrer kommunene til å søke prosjektskønnsmidler for det kommunale klimatilpasningsarbeidet.

I planarbeidet går vi alltid igjennom kunnskapsgrunnlaget som benyttes i vurderingen av klimarisiko i de enkelte sakene, og vi påser at andre regionale sektormyndigheter, som NVE og DSB, blir involvert i alle relevante saker.

Vi opplever at klimatilpasning blir vektlagt og at klimaprofiler legges til grunn ved utforming av planforslag. Utfordringen er klimatilpasning av eksisterende bebyggelse og infrastruktur. Vi understreker betydningen av dette i uttalelser til saker hvor nye tiltak kan føre til økt klimarisiko for eksisterende tiltak, samt i ulike samarbeidsforum.

3.1.2.4 Beredskap i en endret sikkerhetspolitisk situasjon

Risikobildet i samfunnet blir stadig mer komplekst og krevende å håndtere og det berører alle nivåer, fra nasjonal til lokalt. Hendelser de siste årene gjør at samfunnsikkerhet og beredskap har blitt satt på agendaen på en helt annen måte enn tidligere. Forskjellige kommisjoner har levert rapporter som gir et godt og dekkende bilde av status og utfordringsbilde for beredskapen i Norge. Vi har et bedre grunnlag enn noen gang for å bygge en beredskap for fremtiden.

I et regionalt perspektiv kan flere utfordringer trekkes fram. Klimautviklingen medfører et stadig mer ekstremt værbylde. Vi erfarer varmere, våtere og villere vær som gir stadig flere flom- og rashendelser og lengre tørkeperioder. Ekstremværet «Hans» er et ferskt eksempel. Kommunene i Agder er gode på krisehåndtering. Et forverret klima gir imidlertid nye håndteringsutfordringer og gode evalueringer er viktige slik at krisehåndteringsevnen kan holde følge. Like viktig er det forebyggende beredskapsarbeidet, som skal bidra til å gjøre samfunnet mer motstandsdyktig mot klimarelaterte hendelser. Kommunene må unngå å bygge seg inn i fare. Utenom hendelser er det viktig at kommunene har politisk og administrativt fokus og prioritet på forebyggende beredskapsarbeid på lik linje med andre tjenesteområder.

Digitaliseringen av samfunnet har god framdrift. For kommunene gir digitalisering bedre tjenester og mer rasjonell drift. Stadig flere tjenester legges over på digital plattform. Omfanget av velferdsteknologi øker i kommunene i Agder. Digitalisering innebærer imidlertid også økt risiko. Digitale tjenester er avhengig av at elektronisk kommunikasjon fungerer. Det må gjøres gode risiko- og sårbarhetsanalyser som avdekker risikoen knyttet til alle ledd i digitale tjenester, herunder sannsynligheten for utfall og konsekvensene av det. Viktigheten av dette styrkes av at utfall i digitale tjenester i større grad enn tidligere rammer svake brukere, ref. utviklingen innen velferdsteknologi. Den demografiske utviklingen, med en eldre og mer sentralisert befolkning, styrker dette ytterligere.

Som følge av bl.a. økt digitalisering og det grønne skiftet er behovet for høy oppetid på kraftforsyning og elektronisk kommunikasjon økende. På regionalt og lokalt nivå er det viktig å ha kunnskap om kritiske infrastrukturer som understøtter dette og at samfunnsutviklingen tar hensyn til de behovene eiere har for å kunne holde en høy oppetid. I kommunale og fylkeskommunale planprosesser er det viktig med oversikt over og god dialog med eiere av kritisk infrastruktur.

Totalforsvaret har fått økt fokus som følge av Russlands annektering av Krim i 2014 og invasjonen av Ukraina i februar 2022. Totalforsvaret er summen av militær og sivil beredskap for forebygging og håndtering av hendelser i hele krisespekteret. I en gitt situasjon vil Forsvarets behov gå foran andre i samfunnet. På regionalt og lokalt nivå er det viktig å ha oversikt over hva dette i praksis kan innebære.

Som følge av krigen i Ukraina opplever vi en økt flyktningetilstrømming også til Agder. Flyktninger er en ressurs som kan bidra positivt i lokalsamfunnet, men innebærer også en økt belastning på allerede anstrengte helse- og oppvekstsektorer.

De siste årene har også vist oss at det kan oppstå hendelser av en type eller et omfang vi ikke har vært forberedt på. Det er derfor viktig at vi på regionalt og lokalt nivå har en god grunnberedskap. Med dette menes en generell krisehåndteringsevne som fungerer uavhengig av hva slags hendelse som inntreffer. Dette oppnås gjennom gode risiko- og sårbarhetsanalyser, god egenberedskap og øvelser.

En forutsetning for å kunne håndtere disse utfordringene er at det er en tverrsektoriell forståelse for hvordan samfunnsfunksjoner og infrastrukturer er avhengig av hverandre. Slik forståelse oppnås gjennom nettverk der brukere og eiere av infrastrukturer og samfunnsfunksjoner samvirker og gjennom en felles forståelse av situasjonen og de kravene den stiller.

Det sikkerhetspolitiske trusselbildet preges i stadig større grad av sammensatte trusler der et bredt spekter av virkemidler brukes for å oppnå målsetninger. De fleste av disse er ikke-militære og er under terskelen for krig eller krigslignende tilstander. Hele samfunnet er mål for slike operasjoner og skillet mellom samfunnssikkerhet og statssikkerhet viskes ut.

Oppdatert analyse (fra kapittel 3.2.1.4.1.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren har oppdatert analyse av sikkerhetspolitisk krise og væpnet konflikt i fylkesROS, inkludert oppfølgingsplan.

Første utgave av revidert fylkesROS - ROS Agder - ble publisert i slutten av desember 2023. Det gjenstår noe arbeid, bl.a. utarbeidelse av sikkerhetspolitisk scenario. Det er gjennomført mye grunnlagsarbeid, bl.a. har vi gjennomført workshop med god deltakelse. Scenarioet er planlagt ferdigstilt innen utgangen av februar 2024. Oppfølgingsplan vil bli utarbeidet når komplett analyse foreligger.

FylkesROS i sivil-militært samarbeid (fra kapittel 3.2.1.4.1.2 i TB)

Rapportere på

FylkesROS legges til grunn for revisjon av underliggende plan til SBS og embetets beredskaps- og kriseplan, samt embetets innspill til andre sektors planverk.

Arbeidet med plangrunnlag for regional SBS-plan er ikke kommet tilstrekkelig langt til at vi har startet regional planlegging. ROS Agder har vært revidert gjennom 2023 slik at det er analysen fra 2017 som har ligget til grunn for vår kriseplan. Kriseplanen er under revisjon og vil fange opp konklusjoner fra revidert ROS Agder.

Vi vil imidlertid presisere at vår kriseplan i større grad omhandler organisering, etablering og drift av embetets kriseorganisasjon enn håndtering av spesifikke hendelser. I en omskiftelig verden der ukjente hendelser i type og omfang inntreffer i økende grad, vektlegger vi grunnberedskap.

Statsforvalteren har bidratt i Glitre Netts arbeid med kraftrasjoneringsplanverket og i den sammenheng har ROS Agder vært en del av grunnlaget med bidrag knyttet til kritiske samfunnsfunksjoner og kritisk infrastruktur. Dette har forøvrig vært en toveis-prosess, der resultater fra planverksarbeidet har blitt inkludert i revidert ROS Agder.

FylkesROS i det sivil-militære samarbeidet (fra kapittel 3.2.1.4.1.3 i TB)

Rapportere på

FylkesROS legges til grunn i det sivil-militære samarbeidet, herunder beredskapsplanlegging og sivil-militære øvelser.

Det vises til rapportering på resultatmål 3.2.1.4.1.1 og 3.2.1.4.1.2.

Sikkerhetspolitisk scenario inkluderes i revidert ROS Agder og vil ligge til grunn for øvings- og beredskapsplanlegging, og sivil-militært samarbeid.

Økt oppmerksomhet (fra kapittel 3.2.1.4.1.4 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal ha økt oppmerksomhet på robusthet i verdi- og forsyningskjeder i den samordnede regionale beredskapsplanleggingen.

Det å ha god oversikt over robusthet i verdi- og forsyningskjeder er et omfattende oppdrag som Statsforvalteren ikke har kompetanse alene til å løse. Det er også et spørsmål om hvor langt bakover i kjedene man skal ha oversikt over robusthet på lokalt og regionalt nivå.

Statsforvalteren er svært bevisst på dette i sitt arbeid. Vi har tatt initiativ til prosjekter som fokuserer på dette, f.eks. KEIV-prosjektet som fokuserer på økt robusthet innen kraft, elektronisk kommunikasjon, informasjon og velferdsteknologi. Vi har tatt initiativ til et pilotprosjekt i Setesdal der fokus er sikker legging av fiberkabler i lys av samfunnets økte avhengighet av digitalisering. Arbeidet med kraftrasjoneringsplanverk inkluderer oversikt over kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner på regionalt og kommunalt nivå og de gjensidige avhengighetene mellom disse. På tilsyn kontrollerer vi om kommunene har oversikt over sårbarheter i egen og andre aktørers kritiske infrastruktur, hvilken beredskap underleverandører har for å sikre operativiteten til disse infrastrukturene og hvilke beredskapsplaner kommunene har for å sikre tjenesteleveranser i perioder der infrastrukturene er inoperative.

Oppfølgingsplan (fra kapittel 3.2.1.4.1.5 i TB)

Rapportere på

Prioriterte tiltak for å redusere risiko og sårbarhet inngår i oppdatert oppfølgingsplan behandlet i fylkesberedskapsrådet og hos embetsledelsen.

Revidert ROS Agder ble utgitt rett før jul i 2023, med to restpunkter som skal være ferdige i løpet av februar. Oppfølgingsplanen er derfor heller ikke ferdigstilt. Tiltak foreligger i analysen men er ennå ikke strukturert. Fylkesberedskapsrådet er kjent med tiltakene i og med at de har vært med i analysearbeidet, og en samlet oppfølgingsplan vil bli presentert i vårmøtet i rådet. Status på planen vil være tema på gjentatte møter i rådet i fireårsperioden fram til 2027 samt gjenstand for jevnlig oppfølging fra Statsforvalteren.

Oppfølgingsplanen vil først bli behandlet i styringsgruppen for revisjonsprosjektet, og embetsledelsen er representert der.

3.1.2.5 Andre oppdrag

3.2.1.5.1: Statsforvalteren i Agder har ikke utarbeidet en regional evalueringsrapport etter covid-19-pandemien, men erfaringer fra pandemien har vært tema i flere fora. Håndteringen av pandemien er tema i tilsyn med beredskapsplanlegging der vi ber om kommunenes erfaringer. I høringsuttalelser til kommunale planer uttrykker vi forventning om at erfaringer fra pandemien tas med i planarbeidet, eksempelvis ved bygging av nye omsorgssentre.

3.2.1.5.2: Vi evaluerer alle øvelser og hendelser av samfunnskritisk betydning og følger opp tiltakspunktene gjennom dialog med aktørene mer enn gjennom en strukturert plan. Fylkesberedskapsrådet er en viktig arena for slik oppfølging. Vi ønsker å trekke fram oppfølgingen av snøværet på E18 i desember 2021 der Statsforvalterens evalueringsrapport ble tatt opp i møte med aktørene et år etter hendelsen. Det ble da redegjort for hvordan rapporten var blitt fulgt opp. Måten aktørene har fulgt opp har medført bedre krisehåndteringsveve i liknende hendelser senere, sist ifm. snøværet i nyttårshelgen 2023-24.

3.2.1.5.5: Nordic Response 2024 gjennomføres i Nord-Norge og Statsforvalteren i Agder er ikke involvert. Vi har lyttet innpå i plankonferansene.

3.2.1.5.6: Bistand i arbeidet med prioriteringsordning for forsyninger ble fullført i 2022.

3.2.1.5.7: Det har ikke kommet føringer fra Nærings- og fiskeridepartementet omkring beredskapsplanlegging for forsyninger, og arbeidet er ikke iverksatt.

3.1.3 Rettssikkerhet er ivaretatt på en enhetlig måte**3.1.3.1 Høy kvalitet i veiledning, kontroll, tilsyn og saksbehandling**

Embetet hadde et stort etterslep av klagesaker etter plan- og bygningsloven ved inngangen til 2023. Prosjektet som er gjennomført høsten 2023 med tilleggsbevilgning og bistand fra andre embeter har vært vellykket. Vi har også økt vår egen produksjon betydelig, med 45% flere saker behandlet i 2023 enn i 2022.

Saksbehandlingstiden er nå i starten av 2024 3-4 måneder for nye saker. Vi har få eldre saker. Målet er i løpet av 2024 å komme så nær full måloppnåelse som mulig.

På området forurensingstilsyn vurderer vi måloppnåelsen til å være høy. Kapasiteten står ikke i forhold til oppgavemengden, men kompetansen i miljøvernavdelingen er høy og godt tilpasset porteføljen. På tross av høy turnover i personalet de siste årene, som følge av sammenslåingen, har vi ut fra egen vurdering opprettholdt og styrket det faglige nivået. Vi mener vi har god treffsikkerhet i oppgaveløsningen slik at de oppgavene vi prioriterer leveres med tilstrekkelig god kvalitet. Vi har gjennomgående høyt fokus på å være en lærende avdeling, avdekke behov for forbedring, og bruke ledelse aktivt for å korrigere ved behov.

Gjennomført tilsyn etter integreringsloven var vellykket og lærerik for begge parter. Ellers har vi bistått kommunene med veiledning i regelverk både ved direkte henvendelse og gjennom digital spørretime.

Alle klagesaker er behandlet innen (fra kapittel 3.3.1.1.1 i TB)**Rapportere på**

Alle klagesaker er behandlet innen 12 uker, jf. § 7-1 bokstav d, i byggesaksforskriften

Som kjent hadde vi et stort etterslep av saker inn i 2023. Høsten 2023 har det vært gjennomført et prosjekt for nedbygging av restanser. Vi fikk i denne forbindelse en tilleggsbevilgning. Det ble totalt oversendt 226 saker til andre embeter, av disse var 201 klage på byggesaker. Tallene som fremkommer i tabellen er inkludert de 201 byggesakene som ble overført andre embeter. Vi behandlet i 2024 272 byggesaker i embetet. Til sammenligning behandlet vi 188 byggesaker i 2022, med en oppnådd andel av totalt antall behandlede saker på 6 %. I 2021 behandlet vi 283 byggesaker med en måloppnåelse på 50%.

Saksbehandlingstiden er nå ca. 3-4 måneder for nye saker. Vi har få eldre saker. Målet er i løpet av 2024 å komme så nær full måloppnåelse som mulig.

Saksbehandlingstid i antall uker for klager over kommunens vedtak i byggesaker etter plan- og bygningsloven

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 12 uker
100 %	- 82 %	18 %	496	88

Tallet stemmer med tall fra statistikk alle embeter. Tall fra "oversikt saker" viser ekspederte saker på 530. Totalt behandlede saker omfatter også 224 saker behandlet av andre embeter i forbindelse med restanseprosjekt Agder.

Alle klagesaker der det er gitt (fra kapittel 3.3.1.1.1.2 i TB)**Rapportere på**

Alle klagesaker der det er gitt utsatt iverksetting etter forvaltningsloven § 42, er behandlet innen 6 uker, jf. § 7-1 bokstav e, i byggesaksforskriften

Tallene i tabellen ser ut til å være feil. Det er ikke mulig i Sysam å få et uttrekk som synliggjør antall saker behandlet der det er gitt utsatt iverksetting. Dette er også meldt inn tidligere.

Saksbehandlingstid for klagesaker der det er gitt utsatt iverksetting etter forvaltningsloven § 42

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 6 uker
100 %	- 56 %	44 %	16	7

Tallene i tabellen ser ut til å være feil. Det er ikke mulig i Sysam å få et uttrekk som synliggjør antall saker behandlet der det er gitt utsatt iverksetting. Dette er også meldt inn tidligere.

Alle ekspropriasjonssaker i førsteinstans (fra kapittel 3.3.1.1.2.1 i TB)**Rapportere på**

Alle ekspropriasjonssaker i førsteinstans på plan- og bygningsrettens område er behandlet innen 12 uker

Vi hadde ingen ekspropriasjonssaker som førsteinstans i 2023.

Saksbehandlingstid i antall uker for ekspropriasjonssaker på plan- og bygningsrettens område

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 12 uker
100 %	- 100 %		0	0

Alle ekspropriasjonssaker som klageinstans (fra kapittel 3.3.1.1.2.2 i TB)**Rapportere på**

Alle ekspropriasjonssaker som klageinstans på plan- og bygningsrettens område er behandlet innen 12 uker

Vi hadde ingen ekspropriasjonssaker som klageinstans i 2023.

Saksbehandlingstid i antall uker for ekspropriasjonssaker (klageinstans) på plan- og bygningsrettens område

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 12 uker
100 %	- 100 %		0	0

Forurensningstilsyn: Brudd på miljøregelverket er forebygget og avdekket (fra kapittel 3.3.1.1.3.1 i TB)**Rapportere på**

Brudd på miljøregelverket blir i større grad forebygget og avdekket

Antall gjennomførte tilsyn er lavere enn ønsket i 2023; 38 tilsyn og en revisjon. Dette skyldes at vi har hatt redusert bemanning på tilsyn i 2023 pga. sykemelding hos tilsynspersonell og vakanse på 5 mnd. etter at vår tidligere tilsynskoordinator sluttet i mars.

Vi har gjennomført risikobaserte tilsyn, fulgt opp tips, hatt en egeninitiert tilsynsaksjon (treforedling) og deltatt i fire landsomfattende tilsynsaksjoner (MDU-saker, deponi, kasserte kjøretøy og skipsverft).

Vi har i snitt gitt 2,76 avvik og 0,68 anmerkninger pr tilsyn i 2023. En virksomhet fikk alvorlig avvik. 71 prosent av virksomhetene som fikk tilsyn i 2023 har også fått tilsyn tidligere. Virksomhetene som har fått tilsyn tidligere har i snitt fått ca. ett avvik mer i 2023 enn ved forrige tilsyn. 70 % har fått flere avvik enn sist, 15 % har fått like mange avvik og 15 % har fått færre avvik enn sist. Selv om mange virksomheter har fått flere avvik enn tidligere betyr det ikke nødvendigvis at de har blitt dårligere siden forrige tilsyn da kontrolltemaene ikke har vært helt like og detaljgraden i kontrollerte tema nå har blitt større.

Samtidig ser vi at virksomheter som har blitt kontrollert før har færre avvik relatert til internkontroll i 2023 (40%) enn ved forrige tilsyn (26%). Dette kan tyde på at virksomhetene generelt har blitt noe bedre på internkontroll.

Deponiene og oppsamlingsplassene for kasserte kjøretøyer har i snitt fått flere avvik i 2023 enn ved forrige tilsyn. Det er 9 år siden forrige tilsynsaksjon ved deponier. Høyere antall avvik kan bety at deponiene ikke har blitt fulgt opp tett nok og at aksjonen i 2023 derfor var veldig nyttig for å få bedre miljøfokus ved deponiene.

3.1.3.2 Effektiv og korrekt lov- og tilskuddsforvaltning

Vi har har et stort fokus på veiledning, kompetanseoppbygging og kontroll for å bidra til effektiv og korrekt lov- og tilskuddsforvaltning i kommunene. For SF sine egne ordninger og vedtak har vi etablert en internkontroll som styrer mot samme måloppnåelse. Samlet sett mener vi at SF sin innsats i 2023 var på et tilstrekkelig nivå og har bidratt positivt i riktig retning. Mye av den samlede måloppnåelsen avhenger likevel av eksterne rammer og føringer. Graden av digitalisering, regelverksutforming samt fagsystemenes innretning for tilskuddsforvaltning har stor påvirkning for den samlede måloppnåelsen.

Effektiv internkontroll knyttet til tilskuddsforvaltning (fra kapittel 3.3.1.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Effektiv internkontroll med tilskuddsforvaltningen på landbruks- og reindriftsområdet

Statsforvalteren har jobbet systematisk med fokus på informasjon og kommunikasjon rundt internkontroll i perioden 2021-2022. I denne perioden ble det etablert og gjennomført en helhetlig og systematisk internkontroll. Kvalitetssystemet "Risk Manager" ble lagt ned i 2023 og erstattet med en annen løsning (Styringsbiblioteket) som ikke har samme de samme modulløsninger. Vi har derfor ikke fullt ut kunnet videreføre den etablerte internkontrollen fra tidligere. Vi har videreført dokumentene for rolleavklaringer, forventninger og struktur i internkontrollen gjennom det vi kaller policy dokumenter. Etterlevelse av internkontrollen sikres hovedsakelig gjennom årlig oppdatering av rutiner, risikovurderinger og prosedyrer. Videre har vi innlagte sjekkpunkter, både i policy og den enkelte rutine.

Vi opplever, som tidligere, særlige utfordringer knyttet til forvaltning av ordningen tilskudd ved produksjonssvikt, grovfôr med husdyr. Vi har et omfattende og godt rutineverk for arbeidet med den, og jobber mye med å få enhetlig behandling i vårt fylke. Vi mener likevel at restrisikoen i ordningen er høy, og den ligger etter vår vurdering i utformingen og forståelsen av ordningens utregninger. Det er høy risiko for upresise utbetalinger målt mot formålet med ordningen. I 2023 har vi sett at forvaltningen er ulik blant fylkene, spesielt med hensyn på vurdering av klimaprosent og begrunnelse for fastsettelse av denne.

Kontroll av foretak - husdyrkonsesjon

Betegnelse på rapporteringskrav	Svar
Er kontroll av foretak på husdyrkonsesjonsområdet gjennomført i samsvar med Ldirs rundskriv?	Ja
Antall foretak der det er innhentet opplysninger utover det som er tilgjengelig i egne systemer	0
Antall foretak som er fulgt opp etter kontroller i tidligere år	0
Antall foretak hvor det er gjennomført stedlig kontroll	0
Antall foretak som er kontrollert pga. mistanke om driftsfelleskap	0
Antall foretak som har fått vedtak om standardisert erstatning på grunn av overproduksjon	0
Antall foretak som har fått vedtak om standardisert erstatning pga. driftsfelleskap	0
Antall foretak som er kontrollert, og hvor vedtak om standardisert erstatning er under arbeid	3
Beløp standardisert erstatning sendt til Ldir for innkreving	0

Vi har funnet tre foretak i rapporten som er kontrollert mot tilgjengelig informasjon. På grunn av mye arbeid med produksjonssvikt, har ikke vedtak om standardisert erstatning blitt ferdig.

Kontroll av foretak - tidligpensjonsordningen

Betegnelse på rapporteringskrav	Svar
Kontrollert som følge av mistanke om avvik	4
Saker funnet i orden	4
Saker med feil	0
Beskrivelse av feilene	

Internkontroll for tilskuddsforvaltningen

Ordning	Etablert internkontroll	Risikobasert kontroll	Effekt av risikobasert kontroll
Tilskudd til tidligpensjon	Ja	Ja	Likebehandling, opplysning av sak, redusert risiko for feil.
Tilskudd til landbruksvikarvirksomhet	Ja	Nei	Vurderes som liten risiko knyttet til Agder. 2 mottakere
Tilskudd til veterinærreiser	Ja	Ja	liten, digitalisert ordning
Stimuleringsstilskudd til veterinærdeknning	Delvis	Nei	
Tilskudd til fylkesvise prosjekter innen klima og miljøprogrammet	Ja	Ja	Sørger for at søknadene behandles i tråd med retningslinjer for ordningen.
Erstatning etter offentlige pålegg	Ja	Ja	Oppmerksomhet rundt risikoindikatorer. Søknaden blir uansett fullstendig gjennomgått
Tilskudd ved produksjonssvikt	Ja	Ja	Større likebehandling, opplysning av sak, redusert risiko for feil. Avdekker kompleksiteten i ordningen for grovfôr med husdyr. Vanskelig med stedlig kontroll for SF da kommunen presaksbehandler og SF fatter vedtak i vinterhavvåret
Kompensasjon ved avvikling av hold av pelsdyr mv	Ja	Ja	Men ikke relevant i 2023
Kompensasjon for riving og opprydding av pelsdyrhus	Delvis	Nei	Få søknader som er veldig forskjellige som uansett blir behandlet fullstendig, derfor mindre effekt av risikobasert kontroll
Fylkesvise rentemidler fra skogfond	Ja	Ja	Etablert kontrollpunkt sent i 2023, effekt først i 2024
NMSK, kommuneskog	Delvis	Ja	Gjenstår skriftliggjøring av kontrollpunkter.
Tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer	Ja	Ja	Sørger for lik prosess. Viktige sjekkpunkter og krav i til prosjektgjennomføring.
Tilskudd til siidaandeler og reinlag	Ikke aktuell	Nei	
Tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag	Ikke aktuell	Nei	
Andre ordninger	Ikke aktuell	Nei	

Produksjonssvikt- Grovfôr med husdyr. Stor risiko for at formålet med ordningen i mange tilfeller ikke nås ved over- eller underkompensasjon.

Internkontroll som ivaretar kontroll med kommunenes tilskuddsforvaltning (fra kapittel 3.3.1.2.1.2 i TB)

Rapportere på

Effektiv internkontroll som ivaretar kontroll med at kommunenes tilskuddsforvaltning på landbruksområdet utføres på en forsvarlig måte og i henhold til etablert internkontroll. Forvaltningskontroll skal gjennomføres i minst 20 % av kommunene.

Statsforvalteren arbeider ut fra en etablert interkontroll som kobler overordnede styringsdokument og som avklarer ansvar, roller og innhold i rutiner og risikovurderinger. Vi etterstreber å utforme tiltak etter disse. Tiltak som kurs, webinar, én til én oppfølging og tett kontakt med kommunenes saksbehandlere er av stor betydning for å sikre forsvarlig saksbehandling. I tillegg gjennomføres forvaltningskontroller som også inkluderer ulike ledernivå avhengig av størrelsen på kommunene. Oppsummeringen av risikovurderinger og planlagte tiltak for 2023 samles i plan som bekrefte til Landbruksdirektoratet innen 1.april 2024.

Omfanget av forvaltningskontroller er gjennomført i tråd med resultatmål (20%). Resultatet av forvaltningskontrollene er på det jevne at praksis er forsvarlig, men at skriftligheten generelt bør økes for å utvikle internkontrollen. I 2023 har vi hatt større fokus på budsjettdisponeringsmyndighet i våre forvaltningskontroller, spesielt etter innføringen av to trinns godkjenning i ØKS, men også i andre ordninger som produksjons- og avløsertilskudd. Delegering av myndighet er i enkelte tilfeller ikke oppdatert i kommunenes delegeringsreglement. Men i de aller fleste tilfellene er myndighet ifm. tilgang til fagsystemene delegert videre til de aktuelle saksbehandlere. Disse tilfellene avdekker ofte at den helhetlige tilnærmingen og forståelsen kunne vært bedre. Kommunene etterstreber først og fremst å følge regelverket for den enkelte ordning, mens rammene rundt krever større involvering og forståelse i andre deler av kommunen.

Kommunenes arbeid med internkontroll på produksjons- og avløsertilskudd har hatt økt fokus de siste årene, men det er store forskjeller mellom kommunene på hvilke nivå de har på internkontrollen. I forbindelse med byte av personell synliggjøres ofte kommunens status når det gjelder internkontroll, både i positiv og negativ retning. Hvor godt etablert internkontroll kommunen har, påvirkes av kapasitet, forståelse, kompetanse og organisasjonskultur. Videre påvirkes nivået i stor grad av hvor mye som allerede er omfattet av fagsystemene og innretninger før delegering. Generelt er forvaltningspraksis forbedret ved at flere og flere kritiske elementer i forvaltningen kommer på plass og skriftliggjøres over tid. Dette skyldes delvis vår kontrollaktivitet og delvis vår løpende veiledning, samt tett oppfølging av innholdet rundskriv. Tydelige krav og internkontroll som kan innarbeides i fagsystemene er etter vår vurdering den mest effektive tilnærmingen for de delegerte tilskuddsordningene, spesielt for å nå målet om enhetlig forvaltning.

Kontroll med kommunenes tilskuddsforvaltning

Kommune	Omfang	Resultat	Oppfølging kontrollene
Åmli	Produksjons- og avløsertilskudd	Avik på budsjettdisponering/delegasjon. Merknad avledet habilitet	Endret i kommunen. Avvik lukket.
Flekkefjord	Produksjons- og avløsertilskudd	Ingen avvik. Merknader- Anbefalinger om en gjennomgang på delegasjon/tilgangsstyring og videreutvikling av skriftlighet på rutineverket	Tatt til etterretning i kommunen
Lindesnes	NMSK- veg	OK, enkelte kommentarer. Merknad ang. begrunnelse ifm. godkjenning av landbruksveg.	Tatt til etterretning i kommunen, ingen oppfølging av kommunen fra SF
Kristiansand	NMSK- veg	OK, kun generelle anbefalinger	Ingen oppfølging
Vegårshei (felles forvaltning med Tvedestrand)	NMSK	Oppfordring til skriftliggjøring av praksis, utvikling av rutineverk. Ingen avvik.	Tatt til etterretning i kommunen, ingen videre oppfølging av kommunen fra SF

Forvaltningskontroller av kommunene, 20%

Resultatmål	Differanse (resultatmål - resultat)	Resultat	Antall gjennomførte forvaltningskontroller	Antall kommuner i fylket
20 %	0	20 %	5	25

Internkontroll; informasjonssikkerheten i fagsystemene (fra kapittel 3.3.1.2.1.3 i TB)**Rapportere på**

Effektiv internkontroll som sikrer at kun brukere med tjenstlige behov hos kommunene og statsforvalteren har nødvendige tilganger til fagsystemene som Landbruksdirektoratet stiller til rådighet.

Statsforvalteren har god oversikt over saksbehandlerne for ordningene innen jordbruk og skogbruk. Ved personellbytte blant saksbehandlere melder kommunene straks om endringene slik at vi får oppdatert brukertilgangene.

Kommunenes forespørsel om nye tilganger, sletting av tilganger og endringer i tilganger arkiverer Statsforvalteren. Vi fører en liste over disse endringene der vi viser til journalpostnummer i arkiv.

Kontroll med tilgangene til Ldirs fagsystemer

Betegnelse på rapporteringskrav	Kortfattet beskrivelse
Hvordan gjennomføres periodisk kontroll/revisjon og hvilke risikovurderinger ligger bak?	Årets gjennomgang er gjort i november 2023. Avdelingsleinga og brukaradministratorar gjekk gjennom lista og identifiserte brukartilgangar som me ville sjekka med kommunar. Dette gjeld brukarar som ikkje er aktive, kanskje fungert mellomels, og settkommunenbrukarar for kommunar der me er usikre på om det frameis føreligg inhabilitet. Statsforvalteren sine tilgangar og roller er gjennomgått av avdelingsleiar og brukaradministratorar ved landbruksavdelinga. Oversyn og dialog er lagra i ein Excel-fil. Møtereferat og beskjed om endringar er arkivert.
Hvor ofte gjennomføres kontrollen?	Årlig kontroll på hausten. Minst annankvart år sender vi lister over alle tilgangar til alle kommunane for gjennomgang.
Hvilke avvik er eventuelt avdekket?	Vi fann ikkje store avvik. Nokre kommunar stadfesta at vi kunne ta bort brukarar som hadde hatt tilgang i ein overgangsfase med personalskifte.

Kontroll av "vanlig jordbruksproduksjon" (fra kapittel 3.3.1.2.1.4 i TB)**Rapportere på**

Kommunene kontrollerer grunnvilkåret om «vanlig jordbruksproduksjon» i behandlingen av produksjons- og avløsertilskudd.

Se punktene i tabellen. I tillegg kan vi nevne at vi hvert år oppdaterer tall for de ulike sauerasene, jf. sauekontrollen, til bruk for kommunene i vurdering av vanlig jordbruksproduksjon på sau.

Vanlig jordbruksproduksjon

Betegnelse på rapporteringskrav	Beskrivelse
Hvilke tiltak har Statsforvalteren iverksatt for å sikre at grunnvilkåret kontrolleres og at rapporter for å risikovurdere grunnvilkåret brukes i kommunene?	Vi går gjennom kommunenes rutiner for dette på forvaltningskontroller. Det har vært tema på møter med kommunene i flere år, men ikke i 2023 pga. mye fokus på arbeidet med produksjonssvikt. I den årlige gjennomgangen av avvikslista fanger vi opp eksempler på manglende eller utilstrekkelige vurderinger, og tar opp dette direkte med kommunen. Vi har fokusert mest på sau, siden vi vurderer risikoen størst i denne produksjonen.
Hvilken effekt har tiltakene overfor kommunene hatt?	Det er flere som sjekker for sau, men det er nok behov for mer veiledning mht. å bruke alle rapportene i eStil PT.

3.1.3.3 Befolkningen har tillit til tjenestene og får ivaretatt sin rett til forsvarlige og nødvendige tjenester**Helse og sosial**

Fagavdelingen har i hele 2023 vært i en prosess med en nødvendig omorganisering. Årets måloppnåelse må sees i sammenheng med at denne prosessen har tatt tid og derfor hatt en negativ innvirkning på tilgjengelig tid til saksbehandling. Omorganiseringen er imidlertid et grep som på lengre sikt skal føre til en positiv utvikling på måloppnåelsen.

Videre har vi under vist til at vi på flere felt, både på helse- og sosialområdet, har fått signifikant flere saker til behandling hos oss i 2023.

Som tidligere er vi lett tilgjengelig på telefon. Vi gir både tjenesten, fagfolk og befolkningen mye råd og veiledning over telefon. Dette bidrar til tillit og ivaretagelse av befolkningens rettssikkerhet.

Videre har vi arrangert flere samlinger, møter og konferanser mv. hvor vi gjennom dialog bidrar til økt kunnskap og forståelse av lover, forskrifter, veiledere mv som også bidrar til å sikre befolkningens rettssikkerhet.

Så må vi også nevne at vi har til dels omfattende saksbehandlingsoppgaver på helseområdet som både binder opp mye av våre tilgjengelige lege - og jurist ressurser, men som vi ikke blir bedt om å rapportere på i årsrapporten. Eksempler slike oppgaver er:

- behandling av klager på behandling uten samtykke etter psykisk helsevernloven,
- førerkortsaker,

- miljørettet helsevernaker
- klagesaker etter alkoholloven
- klagesaker etter loven om helligdagsfred
- overprøving og etterfølgende kontroll av vedtak etter Kap 4A i pasient- og brukerrettighetsloven.

Endelig har vi i 2023 styrket vårt fokus på viktigheten av å prioritere innebyrdes blant en saksportefølge slik at vi har lyktes med å prioritere saker som dreier seg om særlig sårbare grupper og saker som dreier seg om tvangsbruk.

Samlet sett vurderer vi at vi med våre tilgjengelige ressurser har evnet å opprettholde en aktiv holdning til eksternt kommunikasjon og at vi har lyktes med formålstjenlige prioriteringer samt spredt vår innsats utover på en måte slik at ikke noen saksområder har blitt særlig skadelidende.

Statsforvalteren skal ta kontakt med det enkelte barn (fra kapittel 3.3.1.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal ta kontakt med det enkelte barn med tilbud om tilsynssamtale og skal gjennomføre samtale med alle barn som ønsker det.

Alle tilsyn gjennomføres på ettermiddag/kveldstid. Kun der hvor vi er kjent med at ungdommene er hjemme på dagtid utføres det tilsyn på dagtid. Ved anmeldte tilsyn blir ungdommene informert i brev om tidspunktet for tilsynet. Ved uanmeldte tilsyn legger vi igjen kontaktinformasjon til ungdommene. Det er i løpet av året gjennomført samtale med 97 ungdommer. 176 har fått tilbud om samtale. Antall ungdommer på tilsynstidspunktene var 194. Vi har ikke kontaktet hver enkelt barn i etterkant av tilsynene, men vært tydelige i forhold til institusjonen at de må gi ungdommene tilbud og informasjon om at vi ønsker å snakke med dem.

Saksbehandlingstid for tilsynssaker HOD (fra kapittel 3.3.1.3.3.1 i TB)

Rapportere på

Saksbehandling av tilsynssaker:

- Behandlingsmåte 1 (avslutning med veiledning) og 2 (oversendelse til virksomheten/helsepersonellet): 80 % av sakene skal behandles innen 4 uker
- Behandlingsmåte 3 (virksomheten følge opp og rapporterer) og 4 (møte med virksomhet og pasient): 80 % av sakene skal behandles innen 3 måneder
- Behandlingsmåte 5 (statsforvalteren utreder og avgjør): 80 % av sakene skal behandles innen 6 måneder

Vi fokuserer stadig på å ta i bruk "hele verktøykassa" i vår behandling av tilsynssakene. Det som er styrende i valg av type behandlingsmåte, er hva vi vurderer å være mest formålstjenlig, jf. formålsparagrafen i helsetilsynsloven, Vi er godt fornøyde med at vi også i 2023 klarer å ta i bruk alle behandlingsmetoder.

Behandlingsmåte 1: Vi har avsluttet 285 saker i 2023 mot 192 i 2022, dvs. en betydelig økning i antall tilsynssaker behandlet etter denne behandlingsmåten på i 2023 sammenlignet med 2022 (andel hhv. 50 % og 35% av alle tilsynssaker).

Behandlingsmåte 2: Til tross for at vi anerkjenner betydningen av en rimelig rask oversendelse, oppnådde vi dessverre ikke resultatmålet på 80 % i 2023. Vi er ikke tilfreds med årets resultat.

Behandlingsmåte 3: I 2023 har vi løst litt flere saker etter behandlingsmåte 3 sammenlignet med 2022, hhv. 33 mot 27 saker. Dette er en ønsket utvikling, ref. policy om behandling av tilsynssaker. I vår dialog både med kommunene og spesialisthelsetjenesten er dette en metodikk som er godt mottatt av tjenestene. Likevel ser vi stadig behov for ytterligere evalueringer og korrigeringer av vår måte å løse saker på etter denne behandlingsmåten. Dette har vi tatt opp som ønske i vår dialog med Statens helsetilsyn.

Behandlingsmåte 4: Vi har også i 2023 hatt høyt fokus på å gjennomføre møter ifbm. i komplekse og/eller litt fastlåste saker der pasient/bruker/pårørende og de involverte tjenestene er innstilt på å komme fram til gode løsninger gjennom dialog. Dette erfarer vi som krevende, men særs virkningsfull måte å følge opp klager på. Vi gjennomfører også noen slike møter med vår utdannings- og barnevernsavdeling (UTBA), og der hvor denne avdelingen "eier" saken, fremgår ikke vår ressursinnsats i disse møtene av NESTOR. I 2023 gjaldt dette tre saker. Til sammen har vi altså hatt ni saker løst med behandlingsmåte 4 i 2023. I 2023 har vi også aktivt tatt grep for å få til en kompetanseoverføring fordi vi ønsker å bredde behandlingsmåte 4 til nye saksområder, eksempelvis for voksne pasienter som har oppfølging fra både somatisk og psykisk helsevern i spesialisthelsetjenesten. Potensielt nye møteledere har derfor deltatt inn som observatør i møter ledet av medarbeidere som nå har en del erfaring med å løse tilsynssaker med denne behandlingsmåten. I

For behandlingsmåte 5 har vi for 2023 en svært svak måloppnåelse. Vi ser også i år dette i sammenheng med turnover i avdelingen. Vi anerkjenner at lang saksbehandlingstid kan påvirke tilliten til oss som tilsynsmyndighet på en negativ måte. Vi klarer likevel å prioritere de sakene der vi vurderer at en pågående praksis kan utsette fremtidige pasienter og brukere for alvorlig risiko. Videre klare vi å prioritere saker som raskt må oversendes til Statens helsetilsyn for vurdering av administrativ reaksjon.

Saksbehandlingstid – tilsynssaker innen helse- og omsorgstjenester - behandlingsmåte 1

Behandlingsmåte	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Avgjorte tilsynssaker på HODs område, behandlingsmåte 1: Minst 80 prosent innen 4 uker.	80 %	- 7 %	73 %

Saksbehandlingstid – tilsynssaker innen helse- og omsorgstjenester - behandlingsmåte 2

Behandlingsmåte	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Avgjorte tilsynssaker på HODs område, behandlingsmåte 2: Minst 80 prosent innen 4 uker.	80 %	- 13 %	67 %

Saksbehandlingstid – tilsynssaker innen helse- og omsorgstjenester - behandlingsmåte 3

Behandlingsmåte	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Avgjorte tilsynssaker på HODs område, behandlingsmåte 3: Minst 80 prosent innen 3 måneder.	80 %	8 %	88 %

Saksbehandlingstid – tilsynssaker innen helse- og omsorgstjenester - behandlingsmåte 4

Behandlingsmåte	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Avgjorte tilsynssaker på HODs område, behandlingsmåte 4: Minst 80 prosent innen 3 måneder.	80 %	20 %	100 %

Saksbehandlingstid – tilsynssaker innen helse- og omsorgstjenester - behandlingsmåte 5

Behandlingsmåte	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Avgjorte tilsynssaker på HODs område, behandlingsmåte 5: Minst 80 prosent innen 6 måneder.	80 %	- 47 %	33 %

Saksbehandlingstid for tilsynssaker AID (fra kapittel 3.3.1.3.3.2 i TB)**Rapportere på**

Median saksbehandlingstid for tilsynssaker innen sosiale tjenester behandlet etter ny behandlingsmåte 5 (statsforvalteren utreder og avgjør) eller etter gammel veiledning: 5 måneder eller mindre

Vi hadde ingen tilsynssaker sosial i 2023 etter behandlingsmåte 5.

Saksbehandlingstid for tilsynssaker: 5 måneder eller mindre (Sosial)

Saksområde	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Sosial	50 %	- 50 %	0 %

Avsluttede klagesaker (fra kapittel 3.3.1.3.3.3 i TB)**Rapportere på**

Avsluttede klagesaker unntatt dekning av utgifter til pasientreiser (pbrl. § 2-6): Minst 90 prosent innen 3 måneder.

Sosial

Vi har en stor økning på hele 72 % i antall klagesaker sammenlignet med 2022. I 2023 realitetsbehandlet vi 236 saker mot 137 i 2022. Sommeren 2023 hadde vi en median saksbehandlingstid som var helt nede på cirka 65 %. Vi måtte da gjøre en ny vurdering oppimot klagesaksbehandling/tilgjengelige ressurser/planer for høstens landsomfattende tilsyn. I august 2023 besluttet vi derfor å nedskalere med ett planlagt landsomfattende tilsyn for å frigjøre ressurser til klagesaksbehandling, ref. tabell 168. Etter dette fikk vi en langtidssykmeldt saksbehandler, slik at vi ikke nådde et høyere resultat enn 74 % totalt sett. Men vi klarte altså å realitetsbehandle 99 flere klagesaker i 2023, og vår omprioritering i august 2023 illustrerer god internkontroll og etterlevelse av den overordnede prioriteringen om å prioritere enkeltpersoners rettigheter.

Helse

Vi har en stor økning på hele 75 % i antall klagesaker som dreier seg om rett til nødvendig helsehjelp sammenlignet med 2022 (realitetsbehandlet 288 saker i 2023 mot 165 i 2022).

En stor andel av denne økningen dreier seg om manglende rett til utredning av mulig ADD/ADHD i psykisk helsevern både for barn, ungdom og voksne.

Samtidig ligger vi an til en tredobling av antall BPA-saker i 2023 sammenlignet med 2022.

For førstnevnte saker stadfester vi majoriteten av sakene. Når det gjelder BPA-sakene erfarer vi at disse blir mer og mer omfangsrige og at det ofte er et høyt konfliktnivå i sakene. I vår dialog med ordførerne og kommunedirektørene (frokostmøte) hadde vi oppe BPA som eget tema 12.12.2023 ettersom vi ser at vi opphever en større andel BPA-saker sammenlignet med andre klagesaker på grunn av feil i saksbehandlingen og/eller feil i rettsanvendelsen.

Den store økningen av innkomne klagesaker førte til at vi tidlig i 2023 så oss nødt til å utarbeide og bruke en egenutviklet prioriteringsnøkkel for rettighetssaker helse med prioritering 1/2/3. Saker som dreier seg om barn/unge, psykiske lidelser og spesielt sårbare grupper ble gitt prioritert 1, og av vårt egenutviklet sideregnskap fremgår det at vi har klart å avslutte 75 % av disse innen 3 måneder, noe som naturligvis ikke fremgår av median tallet for

alle klagesakene i tabellen under.

Saksbehandlingstid - avslutning av klagesaker untatt dekning av utgifter til pasientreiser (pbrl. § 2-6): minst 90% innen 3 måneder

Saksområde	Resultatmål	Prosentpoeng	Realitetsbehandlet innen 3 md.
Sosial	90 %	- 16 %	74 %
Helse/omsorg	90 %	- 41 %	49 %

Overprøvede vedtak om bruk av tvang og makt (fra kapittel 3.3.1.3.3.4 i TB)

Rapportere på

Overprøvede vedtak om bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemning: Minst 90 prosent innen 3 måneder.

De i avdelingen som arbeider med kapittel 9 i helse- og omsorgstjenesteloven har i 2023 gjennomført fire landsomfattende tilsyn samt vært på flere stedlige tilsyn i 2023 sammenlignet med 2022. Videre har vi hatt noe turnover, sykefravær samt at flere har deltatt på kompetansehevende tiltak i regi av Statens helsetilsyn som også har ført til redusert tid til saksbehandling. Selv om vi altså jobber aktivt for å prioritere alt som dreier seg om tvang/makt overfor enkeltpersoner, er vi ikke tilfreds med dette resultatet, men nevnte forhold er forklaringsvariabler for nedgangen i måloppnåelsen i 2023 sammenlignet med 2022.

Tillegg: Enda en forklaringsvariabel er også at våre jurister som jobber på dette feltet også jobber med vedtak om behandling uten samtykke i psykisk helsevernloven, jf. HI 5.3.9.8. Dette er imidlertid en portefølje som vi ikke bes rapportere på noe sted, men som vi prioriterer høyt og hvor vi i 2023 har en svært gode resultatmål oppimot saksbehandlingstid, med median 4.0 kalenderdager.

Saksbehandlingstid - Vedtak om bruk av tvang og makt: minst 90% innen 3 måneder

Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
90 %	- 14 %	76 %

Behandlede søknader om dispensasjon fra utdanningskrav (fra kapittel 3.3.1.3.3.5 i TB)

Rapportere på

Behandlede søknader om dispensasjon fra utdanningskrav: Minst 90 prosent innen 3 måneder.

Søknader om dispensasjon fra utdanningskravet som kommer i vedtaksperioden blir prioritert og behandlet fortløpende. Vi mangler imidlertid en sikker oversikt over dette, men er sikre på at vi i 2023 har lyktes med å behandle minst 90 % av disse innen 3 måneder.

Avsluttede klagesaker som gjelder tvang i barneverninstitusjoner (fra kapittel 3.3.1.3.3.6 i TB)

Rapportere på

Avsluttede klagesaker som gjelder tvang i barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre: Minst 90 prosent innen 1 måned.

Klager fra beboere i institusjoner er en prioritert oppgave for Statsforvalteren. Statsforvalteren har i 2023 mottatt og behandlet 63 klagesaker som gjelder bruk av tvang i barneverninstitusjoner. 98% av klagen er behandlet innen 1 mnd.

Saksbehandlingstid - klager på tvang i barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre: minst 90% innen 1 måned

Resultatmål	Differanse	Avsluttet innen 1 måned
90 %	8 %	98 %

Resultatmål SFAG (fra kapittel 3.3.1.3.4.4 i TB)

Rapportere på

Tilsynsaktiviteter tilsvarende: 200 poeng

Gitt vår ressursituasjon varslet vi i vår tilbakemelding på foreløpige tildelingsbrev at vi i 2023 ikke ville klare måloppnåelsen for planlagte tilsyn, verken i spesialisthelsetjenesten eller kommunehelsetjenesten.

I 2023 har vi gjennomført:

- Tilsyn i fire kommuner ifbm landsomfattende tilsyn med barne- og avlastningsboliger
- Tilsyn i to kommuner sammen med embetets beredskapsavdeling
- Tre risikobaserte egeninitierte tilsyn med til dels alvorlige lovbrudd som stadig følges opp per januar 2024.

Ellers hadde vi planlagt et oppfølgingstilsyn ved en helprivat virksomhet, men det viste seg at behandlingene vi førte tilsyn med i 2022 hadde opphørt og at vår varslete oppfølging derfor ikke lenger var formålstjenelig.

Våre egeninitierte tilsyn ble gjennomført på bakgrunn av vår kjennskap til virksomhetene etter tidligere tilsynssaker, oppslag i media, mottatte klager og/eller bekymringsmeldinger. De alvorlige funnene fra disse tre tilsynene illustrerer viktigheten av at statsforvalteren har ressurser til å gjennomføre slike risikobaserte egeninitierte tilsyn som ledd i å bidra til å styrke tillit, kvalitet og pasientsikkerhet i tjenestene. Avdelingsledelsen må derfor sørge for å balansere pålagte volumkrav til LOT oppimot behov for også å bruke tilgjengelige ressurser på andre risikobaserte tilsyn som kan utgjøre en trussel for pasientsikkerheten.

Aktivitetsvolum av tilsyn med kommunale helse- og omsorgstjenester

Resultatmål	Differanse	Resultat
200	-108	92

Resultatmål SFAG og SFMR (fra kapittel 3.3.1.3.5.4 i TB)

Rapportere på

Tilsynsaktiviteter tilsvarende: 45 poeng

I 2023 har vi gjennomført følgende poenggivende tilsyn med spesialisthelsetjenesten:

- Ett landsomfattende tilsyn om Forebygging og gjennomføring av skjerming i akuttavdelinger for psykisk helsevern for voksne
- Oppfølging av det landsomfattende egenrevisningstilsynet med psykisk helsevern for barn og unge.

Aktivitetsvolum av tilsyn med spesialisthelsetjenesten

Resultatmål	Differanse	Resultat
45	-20	25

Resultatmål SFAG (fra kapittel 3.3.1.3.6.4 i TB)

Rapportere på

Tilsynsaktiviteter tilsvarende: 70 poeng

I 2023 gjennomførte vi ingen egeninitierte tilsyn, men gjennomført tre landsomfattende tilsyn (LOT) om barns behov når familien søker økonomisk stønad. Gitt økningen i inngang på klagesaker sosial måtte vi pga ressursituasjonen vår i august 2023 beslutte å redusere fra fire til tre planlagte LOT. Vi gjennomførte likevel et dialogmøte med det aktuelle NAV kontoret som vi da ikke førte tilsyn med, hvor vi tok vi opp temaet og resultater fra allerede gjennomførte LOT med samme tema. Vi vurderer at dette tiltaket har bidratt til refleksjon og læring ved det aktuelle NAV-kontoret om barns behov.

Resultatmålet må derfor sees i sammenheng med nødvendig behov for å bruke våre ressurser på klagesaksbehandlingen

Aktivitetsvolum av tilsyn med sosiale tjenester

Resultatmål	Differanse	Resultat
70	-31	39

3.1.3.4 Andre oppdrag

Internkontrollbestemmelsen

Fellesbestemmelsen som gjelder for alle de ulike sektorene i kommunen og fylkeskommunen som vi har tilsyn med, bidrar til at kommuner og fylkeskommuner etter hvert får et bedre internkontrollsystem. Vi har innarbeidet henvisning til internkontrollbestemmelsen i kommuneloven som del av standardteksten når vi sender over tilsynssaker i helsesektoren for oppfølging i kommunen. Internkontrollen har vært grunnlag for tilsyn på miljøvernområdet og i beredskapsarbeidet over lang tid.

Helse - og sosialavdelingen har i 2023 prioritert å etablere en mer systematisk kommunedialog på helseområdet. Ledelsen i helse - og sosialavdelingen har deltatt på to møter i hvert av fylkets fire helseledernetverk, ett om våren og ett om høsten. Denne ordningen skal evalueres etter 2024, men vår foreløpige vurdering er at dette tiltaket har bidratt til en styrket kommunedialog på helseområdet.

Konstituering etter valget

Vi har veiledet kommuner og folkevalgte i forbindelse med konstituerende møter i ny kommunestyre etter lokalvalget. Tematikken det ble veiledet om: avtalevalg og forholdvalg, varamedlemslister og kjønnsrepresentasjon på varalistene, mandatutregning, samt forholdet til lovens krav om at et medlem av kommunestyret skal sitte i kontrollutvalget, siden valgbarhetskriteriene utelukker også varamedlemmer til utvalg med beslutningsmyndighet og varamedlemmer til formannskapet.

3.1.3.5 En effektiv og velfungerende vergemålsforvaltning

Målkravet for opprettelse av vergemål er oppfylt i 2023. Vi mener likevel at vi er svært sårbare mht. måloppnåelse fremover, se eget punkt for dette resultatmålet 3.3.2.1.1.1.

I 2023 har vi gjennomført tiltak med endrede rutiner med sikte på raskere avslutning av aktiviteter for opprettelse av vergemål og samtykkesaker, som enten er dårlig begrunnet eller der det mangler dokumentasjon etter utløp av frist. Dette selvfølgelig med henblikk på at vi for svakt fungerende personer må ta større ansvar for sakens opplysning. Tiltaket antas å ha bidratt til en noe bedre resultatoppnåelse for opprettelse av vergemål enn hva som ellers ville vært tilfelle.

Vergemålsenheten har en stor bredde i sakstyper og oppgaver, som alle er viktige for den enkelte vergehavers rettssikkerhet. Vi opplever meget høy arbeidsbelastning, og uforholdsmessig lang saksbehandlingstid på enkelte sakstyper/oppgaver på grunn av arbeidsmengden. I 2023 mottok vi 16.920 skriftlige henvendelser ekskl. e-poster. Vi sendte 18.503 brev, og lagde 3607 notater. Telefonvakten for mottok 4279 telefonsamtaler, med tillegg av alle samtaler for den enkelte saksbehandler.

Spesielt ønsker vi å fremheve skiftesaker, med arvinger under vergemål, som særlig ressurskrevende. Samtidig ser vi at Statsforvalteren har en viktig rolle i å påse at vergehaverens arverettigheter blir respektert og ivaretatt, men oppgavene er lite synlig ettersom de hovedsakelig følger av arveloven, ikke vergemålsloven.

Statsforvalteren vurderer at vergemålsforvaltningen, med den store bredden av oppgaver, samlet sett må anses velfungerende og effektiv til tross for det overnevnte. Vi har eksempelvis løpende veiledning av verger med fokus på selvbestemmelse og rolleforståelse, tilsyn med verger ved bekymringsmeldinger, saksbehandling av samtykkesaker med fokus på vergehavers reelle vilje og gjennomført regnskapskontroll.

Opprett vergemål for voksne (fra kapittel 3.3.2.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Opprett vergemål for voksne – 80 % av vedtakene skal være fattet innen 90 dager.

Målkravet er oppnådd. Vi ønsker likevel å forklare utviklingen gjennom året, for å beskrive sårbarheten bak tallene. Vi gikk inn i 1. tertial med en solid og erfaren personalgruppe, med måloppnåelse på 93%. I løpet av første tertial mistet vi flere erfarne medarbeidere, men på grunn at utvidelse saksbehandlingsfristen fra 70 til 90 dager, fikk ikke dette effekt før i 2. tertial. I 2. tertial var måloppnåelse på 73%. I siste tertial rekrutterte vi produktive studenter/midlertidig ansatt, som bidro til at vi i siste tertial endte med med 81%. Totalt for året ble måloppnåelsen 82%.

Som nevnt i årsrapporten for 2022, har vi i 2023 videreført tiltak ved endring av rutiner med sikte på raskere avslutning av aktiviteter for opprettelse av vergemål, som enten er dårlig begrunnet eller der det mangler dokumentasjon etter utløp av frist. Dette selvfølgelig med henblikk på at vi for svakt fungerende personer må ta større ansvar for sakens opplysning. Tiltaket antas å ha bidratt til en noe bedre resultatoppnåelse for opprettelse av vergemål enn ellers. På tross av dette tiltaket, viser tallene for 2023 at vi bare så vidt oppnår målkravet.

Vi er bekymret for måloppnåelse på dette punktet i 2024 på grunn av bemanningssituasjonen.

Saksbehandlingstid - Opprett vergemål – 80 % av vedtakene skal være fattet innen 70 dager

Resultat	Resultatmål	Differanse
82 %	80 %	2 %

Målkravet er 80% innen 90 dager. Feil i tabellteksten.

Klagesaksbehandling (fra kapittel 3.3.2.1.1.2 i TB)

Rapportere på

Klagesaksbehandling – 80 % av klagen statsforvalteren mottar på vergemålsområdet skal være behandlet innen 60 dager.

Resultatmål er ikke oppnådd. En stor andel av klagen som har mer enn 60 dagers behandlingstid, gjelder vergedogtgjøring. De samme saksbehandlerne har stor belastning relatert til kontroll av vergeregnskap. Statistikken for klagesaker er preget av dette. Vi vil fortsette å prioritere vergeregnskapskontrollene, men vil samtidig ha fokus på å avvikle klagesaksbehandlingen innenfor saksbehandlingstiden.

Klagesaksbehandling – 80 % av klagen Statsforvalteren mottar på vergemålsområdet skal være behandlet innen 60 dager

Resultat	Resultatmål	Differanse
66 %	80 %	-14 %

Vergeregnskapskontroll (fra kapittel 3.3.2.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Alle vergeregnskap i sentralt uttrekk fra Statens sivilrettsforvaltning skal være kontrollert innen fristen.

Resultatmål oppnådd.

Alle vergeregnskap i sentralt uttrekk fra Statens sivilrettsforvaltning skal være kontrollert innen fristen

Resultat	Resultatmål	Differanse
100 %	100 %	0 %

3.1.3.6 Vergemål utøves med respekt for vergehavers behov og vilje

SFAG prioriterer fortsatt gjennomføring av samtaler med aktuelle vergehavere, slik beskrevet i årsrapporten for 2022 og tidligere år. Dette underbygges av at vi med unntak av SFTF, i følge styringsrapport vergemål i Power BI, er på landstoppen i prosentvis gjennomføring av samtaler med vergehavere før opprettelse av vergemål.

Gjennom profesjonalisering av fastvergekorpsset mener vi å ha kommet langt i å sikre god rolleforståelse, særlig med tanke på beslutningsstøtte og gjennomgående respekt for vergehavers selvbestemmelse. Dette er likevel noe vi må jobbe bevisst og kontinuerlig med i all kommunikasjon med vergene. Vergehavers selvbestemmelse har de siste årene vært tema i de årlige oppdragsamtalene med våre profesjonelle verger. Vi ser også viktigheten av at så vel vergene som Statsforvalteren i størst mulig grad bevisstgjør vergehaverne selv om sin selvbestemmelsesrett.

Vergers kompetanse (fra kapittel 3.3.2.2.1 i TB)**Rapportere på**

Vergene har god rolleforståelse og utøver rollen med respekt for vergehavers selvbestemmelsesrett.

Nye verger har gjennomført introduksjonskurs

Statsforvalteren har valgt å profesjonalisere deler av vergekorpsset, hvor flere oppdrag fordeles på færre verger. Vi ser at for den enkelte vergehaver bidrar profesjonaliseringen til bedre rolleforståelse og respekt for vergehavers selvbestemmelse. De profesjonelle vergene er motivert for å ta til seg læring, noe det også stilles klare forventninger til. Vi har ca. 30 profesjonelle verger som representerer omkring 1000 vergeoppdrag. Vi har årlige oppdragsamtaler med disse, hvor vi gjennomgår viktige tema og gir konkret veiledning og opplæring. Vi får da kontrollert at vergene har god rolleforståelse, samt at oppdragene håndteres forsvarlig og korrekt i henhold til lov, forskrift og sentrale føringer. I 2023 har vi gjennomført halvårlige fysiske vergesamlinger for de profesjonelle vergene.

Når det gjelder øvrige verger, benytter vi enhver anledning, både skriftlig og muntlig, til å korrigere eventuelle misforståelser rundt vergens rolle og vergehavers selvbestemmelse.

I alle vedtak om opprettelse av vergemål, stiller vi krav om at introduksjonskurset for nye verger skal gjennomføres innen angitt frist. Dette kontrolleres samtidig med øk. status, og purres ved behov. Vi har opplevd tekniske utfordringer mht. synlig registrering i VERA av gjennomførte kurs, som i perioder har gjort det vanskelig å kontrollere.

I 2023 har vi gjennomført webinar for samtlige verger, med tema selvbestemmelse og praktiske rutiner m.m.

3.1.3.7 Barnehagemyndigheter, barnehageeiere og skoleeiere forstår, formidler og etterlever regelverket

Vi har gjennom dette året videreført praksis med å være tett på både barnehagemyndighet og skoleeier gjennom ulike møter og samlinger, nettverk, oppfølging av henvendelser for veiledning, dialogmøter og enkeltsaker hvor vi er klageinstans. Statsforvalteren i Agder viderefremidler regelmessig ressurser som brukes til relevant kompetanseheving i sektoren. Vi har også i 2023 hatt møter for barnehagemyndighet og skoleeier der både forvaltningsloven, barnehageloven og opplæringsloven har vært på agendaen. Videre får vi gjennom våre tilsyn et tydelig inntrykk av om de forstår, formidler og etterlever regelverket. Den kontinuerlige områdeovervåkingen og ROS-analysene våre avdekker om det er nødvendig med regelverkskompetanse og økt rolleforståelse i den enkelte kommune.

Statsforvalteren skal bruke virkemidlene, tilsyn og veiledning, målrettet, for å bidra til regeletterlevelse hos barneha (fra kapittel 3.3.3.1.1.1 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal bruke virkemidlene, tilsyn og veiledning, målrettet, for å bidra til regeletterlevelse hos barnehagemyndigheter, barnehageeier og skoleeier.

Utdanningsavdelingen har ukentlige møter der vi deler informasjon om hendelser, henvendelser og funn i tilsyn/klagesaker. Vi har kommune-mapper og skjema der vi registrerer spørsmål om veiledning og andre henvendelser. Her registreres også informasjon som faller utenfor vår myndighet, dette er informasjon som kan indikere sårbarhet i tjenestene. I klagesaker jobber som regel pedagoger og jurister sammen og på den måten sikrer vi at det

er samsvar mellom lovkrav og praksis. Det er startet et arbeid med Statsforvalterenes verktøy: *Kommunebildet*. Her blir faste indikatorer vurdert opp mot tall hentet fra SSB og andre aktuelle kilder. Dette gir oss et bilde av kommunenes utvikling på gitte områder.

Den samlede informasjonen legges til grunn for valg av virkemiddel. Etter en konkret vurdering hvor vi ser på kommunens evne og vilje til endring og en vesentlighets-vurdering, velger vi virkemiddel. I de fleste tilfeller velges veiledning. Veiledning i form av informasjon på hjemmesiden vår, digitale møter med en eller flere kommuner eller alle kommunene i Agder. Hvis vi velger tilsyn som virkemiddel benyttes ofte nasjonale tema og tilsynene blir varslet i den statlige tilsynskalenderen, Hvis alvorlighetsgraden er høy, åpner vi egeninitierte tilsyn. I flere tilfeller har vi hatt tilstrekkelig informasjon til å konkludere med lovbrudd og har gitt pålegg om retting.

I 2023 har vi gjennomført "forenklede tilsyn" i tre saker. I alle tre sakene har kommunen redegjort for egen praksis og hvilke endringer som er iverksatt for å få praksis i samsvar med regelverket.

Statsforvalteren skal i økt grad innrette tilsyn med de temaer og i det omfang som er nødvendig, basert på den risikoen (fra kapittel 3.3.3.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal i økt grad innrette tilsyn med de temaer og i det omfang som er nødvendig, basert på den risikoen som er avdekket.

I 2023 har tilsynene vært færre, mindre omfangsrike og mer treffsikre enn tidligere år.

Vi har hatt flere egeninitierte tilsyn, dette skyldes informasjon fra henvendelser og klagesaker hvor vi har fått tilstrekkelig opplysninger til å konkludere med regelverksbrudd. Dette har vært på områder som kan få alvorlige konsekvenser for sårbare barn og unge. Vi har i disse sakene konkludert med regelverksbrudd uten å gå veien om åpningsbrev og innsending av dokumentasjon. Vi har vurdert at saken har vært tilstrekkelig nok opplyst til å varsle pålegg om retting. Brevet har inneholdt de samme opplysningene som en foreløpig tilsynsrapport, men har vært kortere ettersom det omfattet et avgrenset tema. Vi opplever at denne formen har fungert godt i disse tilfellene. Åpenbare brudd på regelverket er blitt rettet, og vi ser at kommunens rutiner er blitt endret, samtidig som formen er arbeids- og tidsbesparende både for oss og for kommunen.

Vi har å iverksatt læringsfremmende tiltak i sammenheng med tilsynene. Vi har gjennomført tilsyn i tre kommuner i samme region. Da har vi invitert de øvrige fem kommunene i regionen og tilhørende PPT til åpningsmøtet og sluttmøtet. Dette har vi også gjort i ett tilsyn med fylkeskommunen, der gjennomførte vi tilsynet i videregående skole og inviterte skoleledere og PPT fra hele fylkeskommunen til åpnings- og sluttmøte. Målet har vært å styrke regionen, spredning av erfaringer og effektivisering av vårt arbeid. Vi håper ved dette på sikt vil øke forvaltningskompetansen og å gi faglig påfyll og støtte til å utvikle praksis.

I to av tilsynene i 2023 har vi hatt kommunens internkontroll etter kommuneloven § 25 som en del av tilsynet. Bestemmelsen i kommuneloven skal på sikt bidra til å forebygge og hindre regelverksbrudd, og vil kunne sikre at brudd blir oppdaget og korrigert. Siden dette er en fellesbestemmelse som gjelder for de ulike sektorene i kommunen og fylkeskommunen som vi har tilsyn med, håper vi at kommuner og fylkeskommuner etter hvert får et bedre internkontrollsystem.

Statsforvalteren skal følge opp avdekket risiko som ikke er fulgt opp med tilsyn. (fra kapittel 3.3.3.1.2.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal følge opp avdekket risiko som ikke er fulgt opp med tilsyn.

For kommuner der vi avdekker særlig risiko, vurderes alltid tilsyn som virkemiddel. I vurderingen av vår og kommunens kapasitet og omfang av bekymringene, velger vi i noen tilfeller å ha egne møter med kommuneledelsen. Dette er tilfeller der vi ser at kommunen strever på flere områder, og at vi er bekymret for om kommunen er i stand til å rette egne lovbrudd ved bruk av tilsyn. For disse kommunene har vi sett fortsatte feil i saksbehandlingen selv etter veiledning og tidligere tilsyn, eller der vi finner grunn til å tro at det er interne samarbeidsrutiner eller mangelfull oppfølging internt som ligger til grunn for kommunens lovbrudd. I disse tilfellene ser vi at kommunene i etterkant av våre møter starter en internkontroll som hjelper dem til å avdekke svikt i egne tjenester eller rutiner, og ser at de endrer praksis i tråd med regelverket.

For kommuner vi ser mangler særskilt kompetanse på enkelte områder, benytter vi også kompetanseordningene, læringsmiljøprosjektet eller oppfølgingsordningen til å koble fagmiljøer som kan bistå kommunen i deres utviklingsarbeid og dermed endring av egen praksis.

I enkeltsaker har vi også i noen tilfeller benyttet tilsynshjemmelen for å be om redegjørelse fra kommunen om kommunens praksis generelt og for konkrete saker. Dette har vært gjort på bakgrunn av innmeldte klagesaker eller henvendelser som gir bekymring for kommunenes regelverksetterlevelse på ulike områder. Sakene vi har fulgt opp har vært knyttet til spesialpedagogisk hjelp i barnehagen, taushetsplikt og gratisprinsippet. Vi ser at kommunene ved en slik forespørsel gjør en egenvurdering av sin praksis. Her skjer det at de selv finner at denne ikke samsvarer med regelverket, og retter dette gjennom f.eks. nye rutiner og maler og opplæring av ansatte.

For saker vi har fulgt opp uten bruk av tilsyn har vi i flere tilfeller kunnet avslutte etter redegjørelse fra og veiledning til kommunen. For tilfeller der vi ikke kan avslutte, har vi fulgt opp med tilsyn i etterkant eller brukt dette som grunnlag for planlagte tilsyn i 2024 og 2025.

Statsforvalteren skal bruke tilsynsopplegget for Felles Nasjonalt Tilsyn (fra kapittel 3.3.3.1.2.3 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal bruke tilsynsopplegget for Felles Nasjonalt Tilsyn (FNT) i 2023, når det vurderes at det er risiko knyttet til tema for FNT.

For opplæringsloven har vi i 2023 har vi hatt to FNT om skolemiljø og internkontroll og ett FNT om spesialundervisning og internkontroll. Vi fattet vedtak om brudd med pålegg til kommunene/fylkeskommunen i alle tre tilsyn.

Tilsynsobjektene ble valgt ut på bakgrunn av vår helhetlige områdeovervåkning samt vår risiko- og sårbarhetsanalyse. Vi benyttet våre enkeltstående kilder som klage- og veiledningssaker og sektoromspennende kilder som Elevundersøkelsen, GSI og analysebrettet for skoler.

Vi har vi deltatt i arbeidsgruppen som har utviklet FNT spesialundervisning/spesialpedagogisk hjelp og internkontroll. Vi ser frem til å bruke tilsynsopplegget i 2024. Våre risikovurderinger tilsier at fokus på kommunens internkontroll er er riktig innfallsvinkel til disse tilsynene.

På barnehageområdet har vi i 2023 gjennomført tre tilsyn med individuell tilrettelegging i tre kommuner. Vi har i benyttet det nasjonale tilsynsopplegget for disse tilsynene. Det samme gjelder for tilsynet med barnehagemyndighetens veiledning og tilsyn.

Kompetanse på trygt og godt skolemiljø (fra kapittel 3.3.3.1.3.1 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal bidra til at skolene har kompetanse på hva som gir et trygt og godt skolemiljø.

Statsforvalteren i Agder har satt skolemiljø og inkluderende læringsmiljø på agendaen for eksempel i vårt årlige utdanningsmøte, som var for alle skoleeiere og skolefaglige rådgivere. Dette har også vært tema gjennom året på andre møter med sektor, både i enkeltsaker, i dialogmøter, i skriftlig kommunikasjon og i forbindelse med tilsynsaktivitet. Samtidig ser vi dette i sammenheng med vår oppfølging av de ulike kompetanseordningene. Det at vi bidrar til å sette skolemiljø kontinuerlig på agendaen mener vi har hatt en effekt ved at vi får inn flere generelle problemstillinger som kan bidra til å heve kompetansen på regelverket innen dette område.

Vi ser gjennom henvendelser at vår kompetanse og erfaring som håndhevingsinstans gir oss et godt utgangspunkt for veiledning av både skoler og skoleeiere. Vi skrev i forrige rapport at vi ville oppsummere våre erfaringer i Agder og videreformidle dette til sektor. Dette gjennomførte vi på et todagers utdanningsmøte der skolemiljø og inkluderende praksis var ett av hovedtemaene. På møtet hadde vi derfor en gjennomgang av våre erfaringer fra håndhevingsordningen til skoleeiernivå. Dette innebar både en gjennomgang av delpliktene, overordnede funn fra Agder og hva som forventes av skoleeiernivå. På dette møtet var det også flere praksiseksempler fra både kommuner i Agder og fra andre deler av landet.

Vi fikk gode tilbakemeldinger fra deltakerne på at innholdet var relevant og nyttig. I etterkant av møtet har vi erfart at flere skoleeiere har etterspurt både verktøy, presentasjoner og kontaktinformasjon. Dette kan vise at disse dagene satte i gang både prosesser internt i kommunene samt førte til flere avklaringer som vi vurderer at bidrar til økt kompetanse både hos skoleeierene og i skolene de har ansvar for. Det var derfor en viktig forutsetning i vår planlegging at deltakerne fikk med seg verktøyene til å videreformidle hos skolelederne. Vi har også vært ute på kommunenivå på forespørsel for å snakke om dette.

I dette møtet snakket vi også noe om kompetansepakken fra Udir, som fortsatt er svært relevante og som gir en unik mulighet for skolene til å eie sin egen kompetanseprosess og sette dette på agendaen. Vi hadde invitert RVTS til å snakke om to konkrete verktøy for å snakke med barn, og de promoterte også kompetansepakken de har vært med å utvikle. Samtidig ser vi at det har tatt noe tid før skolene kommer gjennom dette materialet og tar det i bruk på alle nivå. Vår vurdering er at det derfor har en effekt å videreformidle dette jevnlig både i møter og i andre informasjonskanaler til sektor.

Gjennom arbeidet som håndhevingsinstans ser vi at skolene jobber mye med både forebygging og oppfølging av skolemiljøet generelt og i konkrete saker. Frem til oktober har vi tilbudt møter med skole og skoleeier i saker om skolens aktivitetsplikt, men at vi har etter tilbakemelding fra Utdanningsdirektoratet gjort en vurdering av dette opp mot saksbehandlingstiden i disse sakene. Dette har ført til at vi ikke lenger tilbyr dette mens vi jobber med vedtak. Vi ser allikevel at vi vil initiere dialogmøter ut ifra risiko- og sårbarhetsvurderinger når vi ser at det er alvorlige saker, mange saker eller tydelig manglende regelverksforståelse. Effekten av disse møtene er at skoler og skoleeiere gjennom både våre vedtak og generell veiledning kan oppnå økt kompetanse om hvordan de kan jobbe målrettet med disse sakene.

Vi viderefører vår praksis med å invitere representanter for skoleeier sammen med aktuelle skoleledere til møte hos oss for å ta en spisset og tilpasset gjennomgang av regelverket i kapittel 9A. Behovet for disse møtene kartlegges i vår interne trafikkentral i forkant, slik at vi eventuelt kan koordinere andre veiledningsbehov samtidig. I disse kommunemøtene ser vi skolemiljø og det generelle arbeidet med trygge og gode læringsmiljø også i et helhetlig perspektiv. Når vi i tillegg til enkeltsakene skal sikre vårt arbeid i å fortløpende vurdere hvilke virkemidler som vil ha størst effekt for å sikre kompetanse i sektor, benytter vi blant annet den interne trafikksentralen, verktøyet Kommunebildet og samlemappene for hver kommune i Elements.

I 2023 mottok vi som håndhevingsinstans 126 meldinger fra elever og foresatte fra hele fylket. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle saker (både de med vedtak og de som avsluttes, trekkes eller avvises) er 44 dager. Vi har mottatt henvendelser fra tilnærmet alle kommunene. Vi gir gjennom meldinger og andre henvendelser veiledning til både innbyggere og skoler/skoleeiere. Gjennom dette arbeidet ser vi flere saker der det er behov for veiledning og avklaringer i saker hvor det er elever som er utrygge på skolen blant annet på grunn av manglende tilpasset opplæring eller manglende gjennomføring av vedtak om spesialundervisning. For å sikre at den generelle veiledningen forstås, kan benyttes og dermed

vil ha effekt, så gjøres den skriftlig når det er aktuelt. Vi viser da til relevant regelverk og aktuelle ressurser både når det er innbyggere og skoler/skoleeiere som tar kontakt og ønsker dette.

Vi har jevnlig samarbeidsmøter med Agder fylkeskommunes fire oppvekstombud samt elevombudet i Kristiansand kommune. Dette gjelder møter som angår enkeltsaker, men vi har også hatt et det årlige møtet skolemiljø knyttet opp mot ombudenes og våre erfaringer fra de ulike kommunene og skolene i Agder. Dette har også i år gjort at vi både får ytterligere kunnskap om kompetansebehov, behov for veiledning og mulig tilsynsbehov samt kunnskap om hvilke virkemidler som har best effekt de ulike stedene.

Vi har kontinuerlig fokus på bruk av barnekonvensjonen som grunnleggende utgangspunkt når vi både behandler enkeltsaker som skolenes aktivitetsplikt og veileder skoler og skoleeier om dette regelverket. Vi hadde planer om å lage en veiledningsfilm om det konkrete vurderingsarbeidet rundt barns beste i enkeltvedtak. Dette har vi ikke hatt ressurser til internt, men viser i den forbindelse til at Statsforvalteren i Agder er med i Statsforvalternes nasjonale gruppe for arbeid med barnekonvensjonen i praksis. Denne gruppa har jobbet gjennom året med dette temaet og arrangerer nå i vår nettseminar om dette. I tillegg har vi videreformidlet til sektor et webinar om samme tema laget av Stine Sofie-Stiftelsen. Dette webinaret har vært et svært nyttig kunnskapsgrunnlag for vår interne saksbehandling, og det hadde et innhold som var nært opp mot det vi hadde som grovskisse for vår planlagte veiledningsfilm. Vår vurdering er at effekten ved dette arbeidet både var relevant for det saksbehandlerne i kommunen har etterspurt samt har vært en mer bærekraftig bruk av våre ressurser. Det er et pågående arbeid, så den langsiktige effekten må vurderes videre.

Psykososialt barnehagemiljø (fra kapittel 3.3.3.1.3.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bidra til at barnehageeier og de som arbeider i barnehagen har kompetanse på hva som gir et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

Vi har hatt fokus på trygt og godt barnehagemiljø i flere år, og har det fortsatt.

I Agder har vi valgt å forholde oss aktivt til kommunenes barnehage-myndighet og deres påserolle i denne sammenheng. Vi har derfor ikke gått ut direkte til barnehageeiere/barnehager fordi vi mener det er naturlig at barnehagemyndighet i kommunene er de som gjør dette. Men, alle nettressurser er tilgjengelig på våre hjemmesider og videreformidlet til kommunene slik at både barnehageeier og barnehager skal ha en enkel tilgang til disse.

I 2022 gjennomførte vi stedlige dialogmøter med barnehagemyndigheten i flere av kommunene våre. Formålet med dialogmøtene var både å skaffe oss god kunnskap om status ute i kommunene som igjen kunne bidra til mer treffsikre risikovurderinger framover. Vi ønsker blant annet å drøfte følgende sentrale oppgaver og barnehagefaglige temaer med barnehagemyndighet spesielt slik som: Trygt og godt barnehagemiljø. På bakgrunn av disse samtalene så vi at det var behov for å følge opp temaet «Trygt og godt barnehagemiljø».

Vi har kun mottatt to henvendelser om veiledning som omhandler trygt og godt barnehagemiljø i løpet av 2022 og tre i 2023. Det at vi i tillegg får så få henvendelser gjør at vi er usikre på hvor godt regelverket om trygt og godt barnehagemiljø er forstått og realisert ute i barnehagene. Funnene i "Spørsmål til Barnehage - Norge 2022" forsterket denne bekymringen når de oppsummerer at mange barnehagestyrere mener at både de selv og de ansatte trenger mer kompetanse innen psykososialt barnehagemiljø.

Vi hadde derfor dette som ett av to hovedtema på vårens fagmøte for barnehagemyndigheten i februar 2023. Vi hadde en gjennomgang av lovgrunnlaget innledningsvis, men vektla det praktiske arbeidet i barnehagene som aktivitetsplikten. Læringsmiljøsentert utdypet og drøftet barnehagenes aktivitetsplikt og hadde en gjennomgang av metodikk knyttet til temaet. Barnehagemyndighetens påserolle knyttet til dette ble også drøftet. En av våre kommuner presenterte sin plan for trygt og godt barnehagemiljø, og de gikk gjennom hvordan de hadde utviklet denne sammen med sine barnehager.

I 2023 har fire kommuner med totalt seks barnehager deltatt i Læringsmiljøprosjektets pulje seks og syv. Statsforvalteren har deltatt i styringsgruppemøter i begge puljene. Vi har deltatt på de nasjonale samlingene som er avholdt i regi av Utdanningsdirektoratet og vi har deltatt på digitale fagdager. Statsforvalteren har på eget initiativ invitert veilederne i de to puljene til et statusmøte for hver av puljene på slutten av året, og vi har hatt statusmøter med alle kommunene som deltar hver for seg i samme tidsrom.

Det er vanskelig for Statsforvalteren å vurdere hvilken effekt dette prosjektet har på det psykososiale barnehagemiljøet ute i barnehagene, og hvordan det påvirker praksisen hos barnehageeier og blant de ansatte i barnehagene som deltar. Til det er vi for langt unna praksis til å uttale oss. Likevel får vi informasjon gjennom styringsgruppemøtene at det helt konkret er synlig og merkbart at enkelte barnehager er med i prosjektet. Her nevnes blant annet informasjonsplakater om prosjekt og prosess som er synlige for ansatte, barn og foresatte.

Gjennom vår kontakt med styringsgrupper og veiledere får vi klare tilbakemeldinger om at prosjektet har god effekt når det gjelder å heve kompetansen om trygt og godt barnehagemiljø, og at kommunene ser betydningen av å jobbe systematisk med dette feltet. Det pekes på at prosjektet legger til rette for samarbeid mellom barnehage og skole i de kommunene som deltar, og at det slik kan bidra til å sikre gode overganger og sammenheng i praksis på dette området. Vi vurderer at ved at kommunenivået deltar i styringsgruppene vil dette kunne bidra til at erfaringer fra prosjektet deles i kommunen.

Barn og unge-gruppa hos oss har hvert år et arrangement under Arendalsuka. Hovedmålgruppen er deltakere fra ulike tjenester som jobber med barn og unge, og vi vet at mange av deltakerne kommer fra skole- og barnehagesektoren i våre kommuner.

I 2023 var temaet «Om samarbeid – kultur, struktur, kunst eller...?». I seminaret ble det viktige samarbeidet belyst fra nye og analoge innfallsvinkler og erfaringer. Målet med årets seminar var å gi deltakerne inspirasjon og nye tanker om tverrfaglig samarbeid og at de skulle få konkrete verktøy som de kan

bruke for å løse kompliserte utfordringer. Inspirasjonen ble hentet fra flere sektorer, fra musikkens verden hvor temaet handlet om betydningen av å lytte. Fra pedagogikken, hvor de lærte om ulike forståelser av et problem påvirker problemløsningen. Fra forskningen om hvordan samarbeidet kan gjøres nyttig, og fra redningstjenesten hvor de fikk innsikt i hvordan tjenesten rigger seg for å sikre at de klarer å løse nye problemer raskt.

Vår vurdering av måloppnåelse:

Vi mener det er svært utfordrende å måle en klar effekt av de tiltakene vi har gjennomført. Likevel er vi sikker på at våre tiltak samlet sett har bidratt til å sette fokus på hva som gir et trygt og godt barnehagemiljø ute i våre kommuner. Det er barnehagemyndighet som gjennom sine risikovurderinger er den som har oversikt over kompetanse og regelverksetterlevelse hos den enkelte eier og barnehage og som må sikre at praksisen ute er i tråd med lovens krav. Men, vi ser at det også er viktig at statsforvalteren har et «trykk» på dette temaet. Et systematisk arbeid på dette området fra vår side er med på å gi barnehagemyndighet i kommunene mulighet til å opparbeide seg en grunnleggende forståelse for både regelverk og hva som bidrar til et trygt og godt barnehagemiljø, slik at de er godt rustet til å veilede barnehageeiere om kravene i kap. VIII i barnehageloven.

Vi er bekymret for om foreldre/foresatte har kunnskap om hvor og hvordan de kan melde ifra til dersom de opplever at barnehagene ikke tar meldinger om manglende trygt og godt barnehagemiljø på alvor. Dette vurderer vi som alvorlig med tanke på rettsikkerheten til barnehagebarn, særlig dersom vi sammenligner dette med håndhevingsordningen på skoleområdet, der det er lagt vekt på at det skal være lett og å melde fra om at saker ikke blir tatt tak i og til hvem en skal henvende seg til.

Vi opplever at statsforvalteren har begrenset tilgang på data om hvordan barnehagene ivaretar dette regelverket. Vi er derfor usikre på status ute i sektoren på dette området og vi antar at kompetansen er ulik i kommunene og barnehagene og kommer til å videreføre en innsats på dette området i 2024. Til neste år skal vi prioritere(?)

Rask behandling i saker etter § 9 A-6 (fra kapittel 3.3.3.1.3.3 i TB)

Rapportere på

Alle saker er ferdigbehandlet så raskt som mulig

De korte, ukentlige møtene, felles rutiner, felles maler, tilstedeværende fagledelse, samarbeidsrutiner og tydelige rammer for tidsfrister og samtaler gir oss en samlet erfaring av at saksbehandlingsrutinene våre sikrer både kvalitet og tidsperspektivet som disse sakene tilsier.

Statsforvalteren i Agder har fortsatt en gruppe saksbehandlere (nå fire jurister og fire pedagoger) som jobber med håndhevingsordningen parallelt med annet saksarbeid innen opplæringslov og barnehagelov. I 2023 har dette vært fire (etter hvert tre) erfare ansatte og fire nye ansatte fra starten av året. De nyansatte fikk opplæring parallelt med arbeidet med enkeltsaker. Dette gjorde at vi brukte noe lenger tid på saksbehandling i starten, men samtidig økte antall saker betraktelig, noe som gjorde at de nye kom imponerende raskt inn i arbeidsmetoden.

Vi arbeider systematisk med å behandle saker innen rimelig tid og med god kvalitet. Hver uke har vi et kort internt møte der vi går gjennom nye saker, drøfter mulige problemstillinger og fordeler ansvar i saker etter kompetanse og kapasitet. På den måten sikrer vi likebehandling, kontinuerlig fremdrift i sakene og kortere behandlingstid. Vi har i tillegg egne fagmøter ca. en gang i måneden der ulike relevante tema er på agendaen. Gjennom 2023 har vi på nytt revidert maler og rutiner internt for å sikre en rask og likeverdig behandling. Vi fikk nyttig og konkret veiledning av Utdanningsdirektoratet i oktober, og har etter det gjort endringer i vedtaksmalen vår som gjør dem kortere og mer presise. Dette har allerede også vist seg å være tidsbesparende.

Hos oss er vi fortsatt i hovedsak to saksbehandlere i de sakene der vi fatter vedtak - oftest en pedagog og en jurist. Dette gjør saksbehandlingen mindre sårbar, at vi på en enkel måte kan samarbeide om å løse saken raskere og gir oss mulighet til å avlaste hverandre dersom uforutsette ting skulle oppstå.

Vi tar alltid kontakt med den som melder til oss innen fem dager, og i denne første samtalen sikrer vi gjennom malen vår at saksbehandler stiller spørsmål som belyser saken og som er viktige for vår videre behandling. I denne samtalen veileder vi om vår rolle, elevs rett til å høres samt videre behandling hos oss. Etter samtale med melder så tar vi kontakt med rektor og skoleeier. Vi orienterer om innhold i melding og kartlegger grunnlag for videre behandling hos oss.

Hvis saken er innenfor vårt mandat som håndhevingsinstans, så sender vi brev til skole/skoleeier der vi ber om dokumentasjon innen et visst antall virkedager.

Etter det nyttige møtet med Utdanningsdirektoratet angående vår behandling av disse sakene, så har vi endret frist for dokumentasjon fra ti til syv dager. Vi har også endret praksis og tilbyr ikke lenger et møte med skole/skoleeier før vedtak fattes i saken. Denne nye praksisen startet i oktober, og vi ser at det har hatt en effekt for saksbehandlingstiden i positiv retning.

Brevet der vi ber om dokumentasjon inneholder et skjema som bidrar til å systematisere skolens redegjørelse og dokumentasjon innen de ulike delpliktene samt vurdering av barnets beste. Den reviderte versjonen av dette skjemaet har gjort dokumentasjonens innhold lettere tilgjengelig for oss når vi mottar den, noe som også gjør at vi bruker mindre tid på å kartlegge det vi har mottatt når vi vurderer innholdet.

Rett etter at dokumentasjonen i saken er kommet inn fra skolen tilbyr vi alltid en samtale med eleven.

I den interne rutinen vår har vi også videreutviklet praksis og mal for vedtak i saker der skolene ikke har startet arbeidet med å utarbeide aktivitetsplaner selv om de i mer enn fem dager har vært kjent med at eleven ikke opplever å ha et trygt og godt skolemiljø. Dette gir effektive og treffsikre vedtak som raskt kan føre til en reell endring til elevens beste.

Arbeide systematisk for å behandle skolemiljø saker (fra kapittel 3.3.3.1.3.4 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal arbeide systematisk for å behandle skolemiljø saker innen rimelig tid.

Vårt interne systematiske arbeid med saksbehandlingstiden for skolemiljø saker omhandler både organisering av ansatte, intern møtevirksomhet, systematisk arbeid med rutiner, systematisk revidering av maler, målrettet opplæring av nyansatte på området samt tilstedeværende fagledelse som koordinerer og fordeler.

For ytterligere utdyping av dette systematiske arbeidet viser vi til vår rapportering under resultatmål 3.3.3.1.3.3 om rask behandling av saker etter § 9 A-6. Arbeidet vi beskrev for å behandle skolemiljø saker raskt, sammenfaller med arbeidsmetode og systematikk for å behandle disse sakene innen rimelig tid.

Vi bemerker at vi i etterkant av møtet med Udir om håndhevingsordningen har gjort ytterligere grep for å sikre at sakene behandles innen rimelig tid. Vi har gjort endringer vedrørende tidsfrist for å få inn dokumentasjon, omfang og innhold i vedtak og møtevirksomhet i saksgangen.

Rettsanvendelse og forståelse av saksbehandlingsreglene i vedtak (fra kapittel 3.3.3.1.4.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal arbeide systematisk for å bidra til at antall vedtak med feil fra skoleeier reduseres

I 2023 har vi mottatt flere veiledningshenvendelser om regelverk og klagesaker fra kommunene enn i fjor. Dette er en utvikling som vi ser også foregående år. Dette er en av flere viktige kilder for vår områdeovervåking angående kommunens regelverksforståelse. Våre erfaringer gjennom disse henvendelsene er at skoleeierne fortsatt kontakter oss med både enklere og mer kompliserte behov for regelverkstolkninger. Flere av disse henvendelsene har vi hatt behov for å sende videre til Utdanningsdirektoratet for å få en tolkning derfra.

På årets utdanningsmøte gjennomgikk juristgruppa hos oss forvaltningslov og vedtaksarbeid for alle skoleeierne fra kommuner, fylkeskommune og de privatskolene som var til stede. Det er kort tid siden møtet, og vi må følge dette opp videre etter avtale med sektor. Vi bemerker allikevel at dette innlegget fikk gode tilbakemeldinger fra de som var der, og vi har sett at flere skoleeiere i ettertid både har tatt kontakt for ytterligere avklaringer og at de som var til stede i møtet har tatt det med i sin stab for lokalt vedtaksarbeid.

Vi viser til at vi gjennom direkte veiledning, dialog og tilsynsarbeid får informasjon om saksbehandling og rettsanvendelse hos skoleeier. Flere tilsyn har vært tilknyttet kommuners vedtak, og i disse tilsynene er også regler for forvaltning fast tema for møter. Vi ser at dette er med på å endre maler og praksis.

I klagesaksbehandlingen gir vi skoleeiere generell veiledning i regelverkstolkninger og forvaltningsrett når vi ser at det er behov for det eller de etterspør. Vi tar direkte kontakt med kommuner ved alvorlige og/eller vedvarende feil, og vi har hatt flere møter med skoleeiere for å veilede og sikre færre vedtak med feil. Vår vurdering er at dette er et tiltak som har effekt og som sikrer innbyggernes rettssikkerhet.

Vi har en tydelig saksfordeling internt blant de som arbeider særlig med opplæringsloven, og dette har vi synliggjort for sektor gjennom informasjon på vår hjemmeside. Henvendelser kommer både gjennom e-poster, på telefon og sikker melding. Vår rolle som veiledningsinstans er et viktig bidrag til å sikre rettssikkerheten til barn og unge, blant annet fordi flere kommuner har lite tilgang til juridisk bistand eller fordi det er krevende problemstillinger.

Vedtak fra barnehagemyndighet med rettsanvendelsesfeil eller saksbehandlingsfeil (fra kapittel 3.3.3.1.4.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal arbeide systematisk for å bidra til at antall vedtak med feil fra barnehagemyndigheten reduseres

Statsforvalteren i Agder er opptatt av styrke kommunenes regelverks- forståelse for å bidra til god rettssikkerhet for barn og unge. Det gjør vi gjennom veiledning, dialogmøter med kommunene, og i fagsamlinger hvor gjennomgang av lovgrunnlag og drøfting av praksis er sentrale virkemidler. Vi vektlegger å ha god dialog med kommunene når de henvender seg med veiledningsspørsmål, og ved at våre skriftlige svar gir god veiledning om riktig rettsanvendelse. Det er også viktig å for oss å opparbeide et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om hvor saksbehandlings- og rettsanvendelsesfeilene er

for å kunne drive god veiledning.

Gjennom flere år vi har valgt å gjennomføre flere tilsyn med samme tema etter opplæringslov og barnehagelov. Valg av kommuner ble gjort ut ifra en risiko- og sårbarhetsvurdering, og tema har i forgående år vært det nasjonale tilsynet med kommunenes vedtakspraksis knyttet til henholdsvis spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning. Vi har gjennomført til sammen 10 tilsyn med kommunenes vedtakspraksis i løpet av 2021/22, syv tilsyn med barnehagesektoren og tre med skolesektoren. I 2023 har vi hatt samme tema i tilsyn med fylkeskommunen og videregående skole.

På barnehageområdet har vi i 2023 hatt tilsyn med kommunens vedtak knyttet til tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne jf. bhl § 37. Vi ser at funnene er sammenfallende med det vi har sett i de andre tilsynene.

Tilsynene har vist at kommunene har sammenfallende saksbehandlings- og rettsanvendelses-feil. Hovedfunnene er oppsummert, og vi har sett at kommunene hadde mangelfull forvaltningskompetanse og manglende forståelse for kravene til innhold i enkeltvedtak både for spesialpedagogisk hjelp, tilrettelegging og spesialundervisning.

Vi har sett at ved å gjøre det på denne måten kan vi arbeide mer lærende ut mot sektor og slik bidra til å øke kompetansen i sektor.

Vi har brukt dette kunnskapsgrunnlaget i ulike møter med sektor. Til sluttmøtene i tilsyn har vi invitert barnehagemyndighets-nettverk i en region, og PPT. I ett tilfelle har det vært nødvendig å invitere til møte hos oss med hele kommuneledelsen tilstede, og det har blitt gjennomført egen initierte tilsyn (forenklete tilsyn) der det har vært nødvendig.

Vi mener dette systematiske arbeidet har gitt barnehagemyndighet i kommunene mulighet til å opparbeide seg en grunnleggende forståelse for regelverket.

Vår oppfatning er at barnehageloven med forskrifter på mange måter er et vanskelig regelverk å forvalte for kommunene. Dette underbygges av at vi får mange spørsmål om veiledning, og det har vært behov for flere avklaringer fra Utdanningsdirektoratet om tolkningen.

Vi har i 2023 behandlet 19 klagesaker over enkeltvedtak etter barnehageloven, dette er en økning fra forrige år. Vi har hatt nedgang i klager på spesialpedagogisk hjelp etter § 35. Den store økningen gjelder særlig klager på tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne etter § 37. Dette temaet er det vi har hatt fokus på i tilsyn i år, og vi håper og tror at dette vil bidra til færre slike klager i 2024. I klagesaksbehandlingen er vi prøvd å veilede kommunene konkret når vi ser at de har gjort feil, også i saker der feilen ikke medfører at vedtaket omgjøres eller oppheves.

Vi opplever at vi får en del henvendelser fra barnehagemyndighet på telefon og e-post. Vi har hatt kapasitets-utfordringer i 2023, men vi prøver å være tilgjengelige og senke terskelen for å gi generell veiledning gjennom disse kanalene. Dette mener vi har en god effekt, særlig fordi mange av kommunene har liten tilgang til juridisk bistand internt.

Statsforvalteren skal bidra til at elever får den spesialpedagogiske tilretteleggingen de har krav på (fra kapittel 3.3.3.1.5.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bidra til at elever får den spesialpedagogiske tilretteleggingen de har krav på etter opplæringsloven

Statsforvalteren i Agder førte i 2023 tilsyn med Agder fylkeskommune etter det felles nasjonale tilsynsopplegget for spesialundervisning og internkontroll. Vi viser til rapporteringsmål 3.3.3.1.5.4 for mer informasjon om dette.

Vi har i 2023 hatt et økt antall henvendelser om regelverket i kapittel 5 i opplæringsloven samt flere klager på gjennomføring av spesialundervisningsvedtak. Vi veileder generelt om regelverk og rettigheter, viser til rett instans der det er aktuelt og overvåker området for å vurdere virkemidler der det er behov for videre oppfølging. Henvendelsene vi får er fra PPT, skoler, skoleeiere og innbyggere.

Vi har vurdert at det er behov for tilsyn på dette området også i 2024.

Vurderingen vår er også at effekten av den økt veiledningsaktiviteten også frembringer økt forespørsel og økt fokus på området. Resultatet av dette samlede omfanget av tilsyn, informasjon og veiledning er med på å sikre elevenes tilbud.

I våre møter med sektor har vi gjennom høsten hatt et særlig fokus på endringene i ny opplæringslov. I tillegg har vi hatt veiledningsmøter i etterkant av enkeltsaker med kommuner der det fremkommer behov for økt regelverksforståelse både på opplæringsloven og forvaltningsloven innenfor dette området.

Statsforvalteren har i tillegg jevnlig møter med PPT-lederne i kommunene/fylkeskommunen. Vi ser også spesialpedagogisk tilrettelegging i sammenheng med innholdet i kompetanseordningene, der PPT også deltar.

På utdanningsmøtet for skoleeiere i Agder i oktober var inkluderende praksis og skjæringspunktet skolemiljø/spesialpedagogikk sentralt tema. Møtet ble gjennomført med både nasjonale ressurser og lokale eksempler på ulike rutiner, planer og arbeid.

Vi viser også til at når vi får skolemiljø saker der spesialpedagogisk tilrettelegging er et moment, så veileder vi om regelverket i kapittel 5, klagerett og sentrale føringer.

Spesialpedagogisk hjelp etter barnehageloven (fra kapittel 3.3.3.1.5.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bidra til at barn får den spesialpedagogiske hjelpen de har krav på etter barnehageloven.

Vi har i flere år (2020-2022) gjennomført tilsyn med vedtak om spesialpedagogisk hjelp. Det ble i disse tilsynene avdekket mange lovbrudd. Vi fant lovbrudd knyttet til foreldrenes medvirkning og samtykke, det var mangler i vedtakene og manglende barnets beste vurderinger. Vi har i 2023 åpnet vi et egen-initiert tilsyn på bakgrunn av henvendelser knyttet til lang saksbehandlingstid hos PPT med sakkyndig vurdering. Vi har som hovedregel å alltid ha tettere oppfølging med kommuner der vi avdekker at barn ikke får ivarett sine rettigheter.

Etter tilsynene gjennomførte vi i 2022 åtte dialogmøter med kommuner og nettverk av kommuner. Her har vi blant annet har drøftet kravene til spesialpedagogisk hjelp, herunder kommunens ansvar, enkeltvedtaket betydning for barnets rettigheter og for gjennomføringen av selve spesialundervisningen.

I juni 2022 gjennomførte vi et todagers oppvekstmøte med tittelen «Et støttesystem i endring – hva nå». Målgruppen her var kommunalsjefer, barnehagemyndighet og ledere fra oppvekstsektoren. På samlingen drøftet vi aktuelle utfordringer og dilemmaer innen det spesialpedagogiske feltet.

Antallet klagesaker på spesialpedagogisk hjelp har gått ned. Vi hadde før tilsynene i snitt 4-5 klagesaker i året. I 2023 behandlet vi en klagesak. Dette kan bety at kommunens vedtak er blitt bedre, og at vedtakene er godt begrunnet.

I 2023 har vi hatt fokus på tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne.

Fritak for fag (fra kapittel 3.3.3.1.5.3 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal bidra til at alle skoleeiere følger regelverket om fritak for fag.

Vi har i 2023 ikke fått inn noen klagesaker om dette. Vår områdeovervåking viser også i år at det ikke er klager på enkeltvedtak om fritak som påklages i sektor.

Vi har gjennom året fått flere henvendelser om problemstillinger angående dette regelverket både fra skoleeiere, PPT og innbyggere. Vi har halvårige nettverksmøter med lederne for PPT i Agder, og har avklart at vi skriftlig og fortløpende sender ut til fast kontaktperson den generelle veiledningen vi gir til PP-tjenestene slik at vi sammen sikrer både reglene om fritak og andre problemstillinger for kapittel 5. Ellers er dette også en del av vår oppfølging knyttet til spesialundervisning og forvaltningskompetanse for skoleeier. Dette gjelder der eleven ikke kan følge full opplæringsstid og et enkeltvedtak innebærer fritak fra opplæringen i enkeltfag på bakgrunn av sakkyndig vurdering. Denne problemstillingen har vært behandlet i klagesaker om spesialundervisning. Vi er ikke bekymret for praktisering og forståelse av dette i sektor.

Spesialundervisning i videregående opplæring (fra kapittel 3.3.3.1.5.4 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal bidra til at elever i videregående opplæring får spesialundervisning i tråd med regelverket

Vi har i 2023 hatt tilsyn med fylkeskommunens vedtak om spesialundervisning. Dette ble gjennomført på bakgrunn av risiko- og sårbarhetsvurdering for 2022. Vi gjennomførte tilsyn med alle kontrollspørsmålene for å se helheten og fordi vår områdeovervåking viste risiko for brudd på opplæringsloven.

I åpningsmøte og sluttmøte for tilsynet inviterte vi med både representanter for skoleeier, PPT, aktuelle ansatte ved den skolen som var gjenstand for tilsynet samt aktuelle representanter ved de andre videregående skolene i fylket. Dette vurderer vi hadde en effekt fordi regelverket ble gjennomgått, konkrete eksempler ble trukket frem og kontrollspørsmål ble drøftet. Forventet effekt vil være økt kompetanse og dermed bidrag til at elever i videregående opplæring får spesialundervisning i tråd med regelverket.

Vi har også jevnlig møter med alle PP-lederne i fylket, og der er også PPT i fylket representert.

Innføring av nye læreplaner (fra kapittel 3.3.3.1.6.1 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal bidra til at skoleeiere, skoler og lærebedrifter forstår og etterlever Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK20/LK20-S).

Vi ser dette resultatmålet i tett sammenheng med spesielt Dekomp, men også Kompetanseløftet. I disse ordningene har LK20 hatt stor fokus gjennom flere år. Mange avklaringer, både rundt planlegging og praksis, gjøres i nettverkene og i samarbeid med UH.

Det er fortsatt vår erfaring at skoleeierne, skolelederne og lærebedriftene i stor grad nyttiggjør seg den informasjonen og de ressursene som ligger

tilgjengelig på nettsidene til Utdanningsdirektoratet. Dette jobber de med i kommuner og enheter gjennom hele skoleåret. Vi har også direkte viderefremmet til skoleeierne den informasjonen og de aktuelle kompetansepakkene som Utdanningsdirektoratet har utarbeidet på området.

Det kommer inn færre konkrete spørsmål og problemstillinger fra skoler og skoleeiere, som omhandler fag- og timefordeling, innhold i enkeltfag samt organisering av skolehverdagen. Med bakgrunn i vår kontakt med kommunen og fylkeskommunen og gjennom spørsmål og klagesaker, har vi ingen indikatorer som viser at dette regelverket ikke følges opp.

Våren 2023 spilte vi inn en veiledningsfilm om undervisningsvurdering, sluttvurdering og vår rolle som klageinstans på standpunkt karakterer i grunnskolen. Målgruppen var skoleeiere, rektorer og lærere. Videre har vi også sendt ut skriftlig informasjon om dette og hatt nyhetsoppslag på nettsidene våre. Samtidig har vi også fortsatt arbeidet med malene våre for klager, for å ytterligere sikre at vi tydeliggjør hva som legges til grunn for våre vurderinger og konklusjoner i disse sakene.

Statsforvalteren i Agder har ikke direkte oppdrag vedrørende gjennomføring av eksamen på videregående skole da dette er lagt til et annet embete. Vi fikk også få klager fra videregående skoler på særlig tilrettelegging.

I forbindelse med gjennomføring av eksamen på 10. trinn jobbet vi i forkant sammen med sektor for blant annet å få nok sensorer. Med hjelp også fra andre embeter og fra Utdanningsdirektoratet fikk vi dette til. I år hadde vi ansvaret for sensur av norsk- og engelskeksamen for 10. trinn på vegne av Agder og Rogaland. Både sensorskolering og fellessensur gikk som planlagt. Klagesensur for eksamen i sidemål på 10. trinn har vært vårt ansvar over flere år og vår vurdering er at også gjennomføringen i 2023 fungerte tilfredsstillende.

Rammeplan for SFO (fra kapittel 3.3.3.1.7.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bidra til at skoleeiere og skoler forstår og tar i bruk rammeplanen for SFO.

I arbeidet med rammeplanen for SFO, har vi benyttet SørVest-samarbeidet for å sikre god kvalitet i veiledningen til kommunene. Vi har fulgt opp med egen nyhetssak om rammeplanen, sendt lenke til Udir sine kompetansepakker, og gjort hovedinnholdet for rammeplanen kjent i vårt utdanningsmøte med kommunene høsten 2023. Også enkeltsaker med veiledning er svart ut.

Vi har få henvendelser til oss som omhandler SFO. Sakene vi har svart ut i 2023 gjelder

- foreldrebetaling og gratis opphold
- forhold mellom skole og SFO
- kompetansekraft for ansatte i SFO
- veiledning for å opprette FFO-ordning
- rettigheter for barn med særskilte behov ved privat SFO

Henvendelser kommer i hovedsak fra foresatte som ønsker å undersøke at kommunen har rett praksis, og også foresatte som ønsker et gratistilbud for private fritidstilbud. For henvendelsene har vi undersøkt kommunens praksis og/eller gitt veiledning for regelverket. Vi har ikke avdekket feil i kommunens behandling av disse sakene.

Andre saker vi har behandlet er skolemiljø saker som også omhandler SFO. 9A-sakene behandles etter vår rolle i håndhevsordningen.

Januar 2024 sendte vi ut en spørring til alle kommunene om hvordan rammeplanen for SFO er implementert i deres SFO-tilbud. Her deler vi også lenke til kompetansepakkene fra Udir. I spørringen inviterer vi kommunene til å sende oss spørsmål til en eventuell fellessamling med regelverk og rammeplan for SFO som tema.

3.1.3.8 Statsforvalteren understøtter nasjonale myndigheters, fylkeskommunenes og kommunenes arbeid med bosetting og integrering

Statsforvalteren har lagt vekt på å etablere god regional situasjonsforståelse og å styrke samarbeidet om bosetting og integrering på Agder. Vi har dialog og samarbeid med fylkeskommunen og kommunene i Agder om bosetting i fylket. Flyktnings situasjonen har vært tema i flere møter, og kommunenes arbeid med bosetting var fast tema på alle skjønns møtene i august.

Oppdraget til Statsforvalteren på området er omfattende og krever at vi involverer mange ulike aktører. Statsforvalteren har mange oppdrag som berører bosettings- og integreringsarbeidet, bla. innen opplæring, helse, sosial, beredskap og oppnevning av representanter for enslige mindreårige. For å sikre at ambetsoppdrag og utførelsen av oppgaver skal være godt koordinert internt, er det etablert en egen tverrfaglig gruppe som jobber med saker knyttet til flyktninger og integrering (Amira-gruppen). Like viktig som å sikre intern koordinering, har vi sett at det er behov for nasjonal og regional samordning og samarbeid. Dette har også kommunene etterlyst. Høsten 2023 tok vi initiativ til felles møter med Agder fylkeskommune, UDI region Sør, NAV Agder, Husbanken og KS Agder. Alle aktørene understreket nytten av samhandling og deling av informasjon på området, og vi har i samarbeid invitert kommunene på Agder til månedlige møter for 2024.

Det er vår erfaring at vi har styrket måloppnåelsen gjennom etableringen av Amira og det regionale samarbeidsforumet for flyktnings situasjonen. Det er kort vei og tett kontakt mellom aktørene, noe som gjør at vi raskt får informasjon som også videreformidles nasjonale myndigheter.

Gitt den lokale og regionale situasjonsforståelsen vi har, våre oppdrag samt vår samordningsrolle, ser vi det som naturlig at vi blir involvert før sentrale beslutninger på området fattes. Vi har i særlig grad bedt om å bli involvert før mottak etableres i kommuner på Agder. Vi hadde god dialog med UDI region Sør i siste runde. Vi har også erfart å bli lyttet til av nasjonale myndigheter når vi har tatt kontakt. Vi er glad for etableringen av departementets faste møter med statsforvalterne. Det er likevel etter vår vurdering fremdeles behov for økt nasjonal koordinering av flyktnings situasjonen. Tjenestetilbudet i kommunene er presset, og det vil fremover være ytterligere behov for koordinering og bistand fra nasjonale myndigheter for kommuner skal kunne opprettholde bosetting i tråd med IMDIs anmodning.

Statsforvalteren tar jevnlig imot veiledningsspørsmål fra kommunene om integreringsloven, herunder midlertidig lovverk. Vi har også holdt innlegg for FFKF og gjennomført en digital spørretime om lovverket. Vi videreformidler også tolkningsuttalelser mv. fra departement og direktorat. Vi har hatt tilsyn med Kristiansand kommune om differensiering av introduksjonsprogram og norskopplæring.

Samarbeid mellom stat, fylkeskommuner og kommuner om rask og treffsikker bosetting. (fra kapittel 3.3.4.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal bruke sine virkemidler til å understøtte at kommunene skal fatte vedtak om bosetting i tråd med anmodningen fra IMDi og at plassene gjøres raskt tilgjengelig for bosetting.

Statsforvalteren skal redegjøre for hvordan dette ivaretas i deres embeter.

Agder fylkeskommune har ansvar for å gi IMDi grunnlag for å anmode kommunene i Agder om å bosette flyktninger. Statsforvalteren i Agder har jevnlig dialog og samarbeid med fylkeskommunen på rådgivernivå. Vi utveksler informasjon om kommunene og hva eventuelle utfordringer består i.

I 2023 ble kommunene i Agder anmodet om å bosette 2535 flyktninger. Det ble fattet vedtak om å bosette 2213 og faktisk bosatt 2160. Kommunene melder ifra om at de største utfordringene knyttet til videre bosetting er bolig, sysselsetting (lykkes med kvalifiseringsarbeidet) og sammensatte helseutfordringer hos de som kommer. Flere av kommunene har fattet vedtak om bosetting for 2024. De fleste kommunene går kraftig ned fra i fjor. Det kommer dermed til å bli et stort underskudd på plasser.

Statsforvalteren veileder kommunene på integreringsloven. I 2023 har vi fått spesielt mange henvendelser knyttet til midlertidig regelverk (kapittel 6A), men også veiledning etter opplæringsloven og helse- og omsorgstjenesteloven.

3.1.4 Gjennomførte evalueringer

Det er ikke gjennomført større evalueringer i 2023.

3.2 Avvik på oppdrag i tildelingsbrevet og/eller faste oppgaver i hovedinstruks

3.2.1 Tverrsektorielle oppdrag/oppgaver

Ingen avvik.

3.2.2 Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Ingen avvik

3.2.3 Barne- og familiedepartementet

Ingen avvik.

3.2.4 Helse- og omsorgsdepartementet

Ingen avvik

3.2.5 Justis- og beredskapsdepartementet

Ingen avvik.

3.2.6 Klima- og miljødepartementet

Hovedinstruksen 5.1.4.8: Naturtypekartlegging: Varsle aktuelle grunneiere om det endelige utvalget av arealer for naturtypekartlegging og følge opp

grunneiere ved behov.

Grunneiere ble ikke varslet direkte. Oppdraget ble løst med annonsering i regionale og lokale medier pga. omfattende oppdrag og mangel på kapasitet.

Hovedinstruksen 5.3.5.1: Motorferdsel. Innenfor motorferdsel utføre kontroll av kommunens vedtak.

Oppdraget er nedprioritert i 2023, som i 2022 pga. redusert kapasitet som følge av nedbemanning. Stikkprøver viser imidlertid behov for lovlighetskontroll. Effekten av avviket er at det er stor usikkerhet knyttet til hvorvidt forvaltning av motorferdsel i kommunene er i tråd med loververket.

3.2.7 Kommunal- og distriktsdepartementet

Ingen avvik.

3.2.8 Kunnskapsdepartementet

Ingen avvik.

3.2.9 Landbruksdepartementet

Ingen avvik.

3.3 Særskilte rapporteringskrav fra tildelingsbrevet

Kvalifiseringsprogrammet (fra kapittel 7.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal redegjøre for:

- Hvor stor andel av NAV-kontorene har fått opplæring i den nye «Kompetansekassen» og hvilke resultater har dette gitt for NAV-kontoret?
- Hva er de største utfordringene i NAV-kontorenes arbeid med kvalifiseringsprogrammet og hva gjør statsforvalteren med utfordringene?
- Hva er resultatet av statsforvalterens oppfølging av NAV-kontor som har særlige utfordringer i arbeidet med kvalifiseringsprogrammet?

Fylkesleddet i Nav og Statsforvalteren har et eget nettverk på for fagansvarlig ved de enkelte Nav kontorene. Det er videre gjennomført fagmøter med KVP -kontaktene ved Nav-kontorene.

KVP er tema i ledermøter i Nav hvor vi også deltar regelmessig.

Det er også etablert en egen gruppe med ungdomskontaktene hvor KVP også er tema.

I tillegg gis det råd og veileder ved konkrete henvendelser fra Nav ansatte. I en region har vi engasjert en person som har bistått oss med å drive fagutvikling i KVP.

Alle Nav-kontorene på Agder har fått opplæring i den nye «Kompetansekassen».

Noen kontorer opplyser at det er utfordrende å finne kandidater som ønsker å delta i KVP og at de i stedet tas i bruk statlige tiltak og oppfølgingsløp som en erstatning for KVP.

I perioden 31.10.2022 til 31.10.2023 er antall aktive deltagere i programmet økt fra 327 til 465, en økning på 42 %. Pr.31.10.23 er det kun ett lite Nav-kontor som ikke har deltagere i program.

Vi har dialog med seks-sju Nav-kontorer hvor vi vurderer at de har få har få deltagere i KVP ut ifra levekårsdata.

Oppfølging gjennom faglige fora har bidratt til at også de med lav deltagelse har fått flere deltagere i KVP.

Aktivitetsplikt (fra kapittel 7.3.1.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal vurdere hvorvidt aktivitetsplikt for mottakere av økonomisk stønad under 30 år i fylket har hatt ønsket resultat. I tillegg skal det beskrives hva slags aktiviteter det stilles vilkår om å delta i.

En stor andel av kommunene har egne arbeidsrettede tiltak, eksempelvis deltakelse på jobbsøkerkurs, arbeidsverksted og diverse kommunale jobboppdrag. Disse benyttes enten alene eller i kombinasjon med statlige tiltak.

Kommunene mener selv at aktiviteten er hensiktsmessig for å øke overgangen til arbeid, men for en liten gruppe vurderer både vi og kommunene

at aktivitetsplikt har liten virkning.

Vi har ikke hatt noen klagesaker på vilkår som er stilt.

Vi har imidlertid hatt noen få klagesaker som har dreid seg om redusert sosialhjelpsutbetaling som følge av vilkårsbrudd.

Økonomisk rådgivning (fra kapittel 7.3.1.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal redegjøre for hvilken effekt kompetansehevende tiltak overfor kommunene innenfor økonomisk rådgivning har, og sitt øvrige arbeid med økonomisk rådgivning. Statsforvalteren må identifisere hvilke fagfelt i NAV og øvrige tjenester i kommunen som deltar på kursene.

Følgende kompetansehevende tiltak er gjennomført i 2023:

- Grunnkurs økonomisk rådgivning,
- Fagdag økonomisk rådgivning,
- Digitale ekspertkurs samt
- Egenutviklet basiskurs hvor målgruppen er alle ansatte ved NAV kontoret. Alle kontor har i 2023 fått tilbudet, og vi har gjennomført kurset ved tre Nav-kontorer

Løpende kompetanseheving, opplæring og bistand til å utføre mer krevende gjeldssaker driftes som før av "Interkommunalt ressursenter økonomi og gjeldsrådgivning". Dette sikrer kontinuitet og sikrer ivaretagelse av kompetanse ved de mindre kontorene.

Det har skjedd en økning i § 17 vedtak og nye økonomisk rådgivning saker ved Nav kontorene generelt og ved noen kontorer spesielt. Dette vurderer vi å være et resultat av økt kunnskap om og praktisering av økonomisk rådgivning ved Nav-kontorene.

Kompetansehevende tiltak utsatt ungdom (fra kapittel 7.3.1.4 i TB)

Rapportere på

Statsforvalterne skal vurdere effekten av kompetansehevende tiltak som de har iverksatt for oppfølging av utsatt ungdom i NAV-kontoret. Det bes også om en vurdering av effekten av statsforvalterens tilrettelegging for erfaringsutveksling om oppfølging av utsatt ungdom i NAV i samarbeid med NAV Fylke.

Vi samarbeider med Nav kontorene i ungdoms-satsningen. Vi har bidratt med ressurser og kompetanse inn i flere ulike tiltak rettet mot utsatt ungdom som f.eks.

- Grimstad Ungdomshub,
- Dampen som er for øst i Agder,
- Venneslabrua og
- Ungdomslos.

Vi har videre bidratt med ressurser og kompetanse inn i arbeidet med ungdomsgarantien, f.eks ved å gi økonomisk støtte til stillinger.

Videre er vi med som statens representant i Prosjektet Ung Support, et prosjekt som skal gi ny forskningsbasert kunnskap om ungt utenforskap. Agder fylkeskommune, forskningsinstituttet NORCE, og Nav har gått sammen for å undersøke effekten av tett, personlig og langvarig oppfølging av ungdom som er i risikozonen.

Arbeidet med både ungdomssatsing og ungdomsgaranti er knyttet sammen med KVP og opplæringskoordinatorene i Nav.

Det er vår vurdering at disse tiltakene har vært medvirkende til at samarbeidet mellom andre offentlige etater har blitt bedre samt at økningen av deltakere i KVP kan være et resultat av disse aktivitetene.

Tilgjengelighet til sosiale tjenester (fra kapittel 7.3.1.5 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal gi en vurdering av hvordan det jobbes med å sikre tilgjengelighet til sosiale tjenester for brukere som har ulike behov og forutsetninger, og hvordan digitalisering gjennom DIGISOS påvirker tilgjengelighet til de sosiale tjenestene.

Alle Nav-kontor i Agder benytter digital søknad om sosiale tjenester. DIGISOS har økt tilgjengeligheten til de sosiale tjenester, forutsatt at du er digital. Vi vurderer at det er viktig å vurdere konsekvensene DIGISOS har for ikke-digitale brukeres kontakt med Nav-kontoret.

Det er fortsatt mange kontor som har svært begrensede åpningstider for "drop in" henvendelser, men det kan avtales møte med veileder utenom åpningstidene. Flere kontor har også etablert et kontakt telefon nummer som gjør det mulig å komme i direkte kontakt med lokalkontoret selv om publikumsmottaket er stengt.

Tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i NAV- kontoret (fra kapittel 7.3.1.6 i TB)**Rapportere på**

Det skal foretas en kort, overordnet vurdering av måloppnåelsen i arbeidet med tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i NAV-kontoret.

I 2023 har vi prioritert å gi tilskuddsmidler i tråd med årets følgende prioriterte utviklingsområder:

- Tiltak for ungdom og utenforskap (sårbare overganger),
- Arbeid med barnefamilier, flyktninger /innvandrere og langtidsmottakere av økonomisk sosialhjelp.

Det har ikke vært tilskuddsmidler til samarbeid mellom NAV/barnevern eller NAV/tiltak etter straffegjennomføring.

Ovenfor en region med fylkets største levekårsutfordringer tok vi selv initiativ til at det ble etablert utviklingstiltak knyttet til tidlig innsats. Videre har vi stadig dialog med denne regionene med tanke på å få flere fremtidige søknader på tilskudd derfra.

Videre har vi sammen med andre statsforvalterembeter, herunder Innlandet, gjennomført en egen prosjektleder-opplæring. Deltakerne i dette opplæringsprogrammet har vært både prosjektledere, prosjektmedarbeidere og andre relevante aktører. Vår vurdering er at dette tiltaket blant annet har bidratt til bedre prosjektplaner. Deltakerne selv beskriver positiv effekt av tiltaket på grunn bedre struktur/systematikk i prosjektarbeidet.

Ellers ble det i 2023 søkt om utviklingsmidler til tiltak som vi vurderte at ikke var prioriterte innsatsområder. Det er grunnen til at bevilgningen ikke ble brukt fullt ut.

I forbindelse med introduksjonsordning... (fra kapittel 7.3.1.7.1 i TB)**Rapportere på**

I forbindelse med introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (integreringsloven/introduksjonsloven) skal statsforvalteren rapportere på antall klagesaker, hva klagen gjelder og utfallet av klagen. Statsforvalteren bes om å skille klager etter introduksjonsloven og integreringsloven, samt etter midlertidig kapittel 6A i integreringsloven.

I 2023 har vi behandlet 17 klagesaker som gjelder introduksjonsordning for nyankomne innvandrere.

9 av klagesakene gjaldt forlengelse av programtiden. Av disse var 6 saker etter det midlertidige regelverket i integreringsloven kapittel 6A. 2 av sakene var avgjort etter introduksjonsloven. Alle sakene ble opprettholdt.

2 av klagesakene gjaldt permisjon. Begge sakene var avgjort etter integreringsloven og begge ble opprettholdt.

3 saker gjaldt avslag på deltakelse i introduksjonsprogram. Alle sakene var avgjort etter integreringsloven. 2 av sakene ble opphevet og sendt tilbake til kommunen for ny behandling. 1 av sakene ble opprettholdt.

1 sak gjaldt innhold i introduksjonsprogrammet. Saken ble sendt tilbake til kommunen for klagebehandling, da den var sendt direkte til oss fra UDI.

1 sak gjaldt permanent stans av introduksjonsprogram. Saken var avgjort etter integreringsloven og ble opprettholdt.

1 sak gjaldt trekk i stønad og stans av program. Saken var avgjort etter introduksjonsloven og ble delvis opphevet.

På området opplæring i norsk... (fra kapittel 7.3.1.7.2 i TB)**Rapportere på**

På området opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (integreringsloven/introduksjonsloven) skal statsforvalteren oppgi antall klagesaker, hva klagen gjelder og utfallet av klagen. Statsforvalteren bes om å skille klager etter introduksjonsloven og integreringsloven, samt etter midlertidig kapittel 6A i integreringsloven.

Vi har i 2023 behandlet 3 klagesaker som gjelder opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

2 av sakene gjaldt avslag på fritak fra avsluttende prøver. Sakene var avgjort etter introduksjonsloven og ble opprettholdt.

1 av sakene gjaldt fritak fra opplæring i samfunnskunnskap. Saken ble avgjort etter integreringsloven og ble opprettholdt.

Statsforvalteren skal i årsrapporten... (fra kapittel 7.3.1.7.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal i årsrapporten rapportere på antall statsborgerseremonier som er avholdt, totalt antall utsendte invitasjoner til nye norske statsborgere og totalt antall nye statsborgere som har deltatt i statsborgerseremoniene i fylket.

Embetet har gjennomført 2 vellykkede statsborgerseremonier i 2023. Til sammen ble 998 nye statsborgere invitert, og det deltok til sammen 422 personer.

Statsforvalteren skal også rapportere på.... (fra kapittel 7.3.1.7.4 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal rapportere på antall deltakere i opplæring norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (også personer som ikke er omfattet av integreringsloven/introduksjonsloven). I tillegg skal statsforvalteren rapportere på antall årsverk i kommunene som gir opplæring i norsk og samfunnskunnskap iht. integreringsloven/introduksjonsloven.

Sendt som egen rapport til HK-dir 25. januar etter eget rapporteringskrav med frist. Rapporteringen er bekreftet mottatt og godkjent.

Kommunenes oppfølging av krisesenterloven (fra kapittel 7.3.2.1 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal rapportere på antall gjennomførte tilsyn med kommunenes oppfølging av krisesenterloven og gi en vurdering av tilgjengelighet og kvalitet på tilbudet i fylket.

Statsforvalteren i Agder gjennomførte ikke tilsyn med kommuner som har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune i 2023. Vi gjennomførte dokumenttilsyn med to samarbeidskommuner hvor tema var kommunenes oppfølging i reetableringsfasen etter opphold på krisesenteret. Det ble ikke avdekt lovbrudd i tilsynene.

I Agder er det et krisesenter lokalisert i Kristiansand som har samarbeid med kommunene vest i fylket, og et krisesenter lokalisert i Arendal som har inngått samarbeid med kommunene øst i fylket.

Vi har også i år fulgt med på arbeidet med etablering av et eget krisesenter tilbud til menn Øst i Agder, tilknyttet tilbudet lokalisert i Arendal.

Statsforvalteren har mottatt to skriftlige henvendelser angående krisesentrene i vår region. Disse ble sendt over til kommunene for oppfølging, og gav ikke grunnlag for videre tilsyn.

Det vurderes at tilgjengeligheten og kvaliteten på krisesentertilbudet i Agder samlet sett er god.

Tilsyn med kommunenes oppfølging av krisesenterloven

Totalt antall kommuner i fylket	25
Antall krisesentertilbud i fylket	2
Antall tilsyn med kommuner som har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune 2021	0
Antall tilsyn med samarbeidskommuner (som inngår i samarbeid, men ikke har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune) 2021	3
Antall tilsyn med kommuner som har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune 2022	1
Antall tilsyn med samarbeidskommuner (som inngår i samarbeid, men ikke har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune) 2022	0
Antall tilsyn med kommuner som har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune 2023	0
Antall tilsyn med samarbeidskommuner (som inngår i samarbeid, men ikke har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune) 2023	2

Ekteskapsloven, anerkjennelsesloven og brudvigjingslova (fra kapittel 7.3.2.2 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal i årsrapporten rapportere på saker statsforvalteren håndterer etter ekteskapsloven, anerkjennelsesloven og brudvigjingslova.

Det er innvilget 595 søknader om separasjon. 1 søknad er avslått og 1 søknad er trukket.

Det er innvilget 558 søknader om skilsmisse. 8 søknader er avslått og 6 er avvist. Dette under henvisning til at partene ikke har flyttet fra hverandre. Etter § 22 er det mottatt 20 søknader, der 17 er innvilget, 2 er avslått og 1 er avvist blant annet på bakgrunn av at partene ikke er enige i at de ikke har bodd fra hverandre, eller at det ikke har vært mulig å få kontakt med motparten.

Innsendt digitalt:

Separasjoner: 86 %

Skilsmisse: 79%

Anerkjennelsesloven:

Vi har mottatt 50 søknader herav innvilget 46.

Ekteskapsaker

Lov	Sakstype	Sum	Innvilgelser	Avslag	Avvisninger	Andel mottatt digitalt
Ekteskapsloven	Separasjon, jf. § 20	595	595	0	0	86 %
Ekteskapsloven	Skilsmisse, jf. § 21	572	558	14	0	79 %
Ekteskapsloven	Skilsmisse, jf. § 22	20	17	2	1	0 %
Ekteskapsloven	Tillatelse til å inngå ekteskap selv om vergen har nektet, jf. § 2	0				
Ekteskapsloven	Samtykke til ekteskap mellom adoptivbarn og tidligere adoptivfamilie medlem, jf. § 3 andre ledd	0				
Ekteskapsloven	Fritak fra krav om forlovere, jf. § 7j	0				
Ekteskapsloven	Fritak for dokumentasjon av skifte, jf. § 8 siste ledd	0				
Ekteskapsloven	Klage på at prøvingsattest ikke er utstedt, jf. § 10 andre ledd	0				
Ekteskapsloven	Klage på at vigsel er nektet, jf. § 14 tredje ledd	0				
Ekteskapsloven	Godkjenning av ugyldige ekteskap, jf. § 16 andre ledd	0				
Ekteskapsloven	Reise sak om et ekteskap består eller ikke, jf. § 16a	0				
Ekteskapsloven	Anerkjennelse av utenlandske ekteskap, jf. § 18a andre ledd bokstav a	0				
Ekteskapsloven	Anerkjennelse av utenlandske ekteskap, jf. § 18a andre ledd bokstav b	0				
Ekteskapsloven	Anerkjennelse av utenlandske ekteskap, jf. § 18a andre ledd bokstav c	0				
Ekteskapsloven	Reise sak for å oppløse ekteskap som er inngått i strid med § 3 eller § 4, jf. § 24 andre ledd	0				
Anerkjennelsesloven	Anerkjennelse av utenlandske skilsmisser eller separasjoner, jf. § 4 første ledd	46	46	0	0	0 %
Brudivigjingslova	Godkjenning av ugyldige ekteskap, jf. § 11 tredje ledd	0				

Vedtak etter barneloven (fra kapittel 7.3.2.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på antall fattede vedtak etter barneloven i årsrapporten. Statsforvalteren bes om å spesifisere sakstype etter hjemlene i barneloven.

Vi har ikke fattet vedtak etter barneloven i 2023. Vi mottar en del spørsmål på telefon/skriftlige henvendelser som gjelder barneloven. Vi har veiledet rundt barneloven § 55 om vedtak om tvangskraft for avtaler, men ikke fattet vedtak om dette.

Det er ikke kommet inn klager på avslag på krav om opplysninger etter barneloven § 47 andre ledd, men vi har behandlet flere klager på avslag om innsyn hvor vi har stadfestet barnevernstjenestens vedtak fordi den ene forelder ikke har hatt partstatus. I disse sakene ber vi kommunen vurdere forelderens rett til opplysninger om barnet etter barneloven § 47.

Det er ikke kommet inn sak om tap av opplysningsrett etter barneloven § 47 tredje ledd.

Saker etter barneloven

Lov	Sakstype	Antall vedtak
Barneloven	Klage på avslag på krav om opplysninger, jf. § 47 andre ledd	0
Barneloven	Tap av opplysningsrett, jf. § 47 tredje ledd	0
Barneloven	Vedtak om tvangskraft for avtaler, jf. § 55	0

Veiledning og informasjon på familierettens område (fra kapittel 7.3.2.4 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal gi en kort omtale av statsforvalterens arbeid med veiledning og informasjon på familierettens område.

Vi mottar en del spørsmål på telefon, men også skriftlige henvendelser, om barneloven.

Noen spørsmål er knyttet til tvangskraft av avtaler, jf. barneloven § 55. Dette kan gjelde avtaler om samvær, der den ene parten opplever at den andre parten ikke overholder samværsavtalen. Her er det ofte bare den ene parten som ønsker tvangskraft, eller de har ingen avtale som vi kan behandle. Vi veileder på vilkårene for vedtak om tvangskraft.

Vi mottar også henvendelser om retten til opplysninger om barnet etter § 47. Det er spørsmål om hvem som har rett på hvilke opplysninger, hvem som kan være til stede i møter når det er steforeldre involvert, hva foreldrene kan bestemme som bostedsforeldre eller samværsforeldre osv. Det kan være foreldrene selv som henvender seg, men også offentlige instanser som barnehage, skole og barnevernstjeneste. Disse sakene løser seg ofte uten skriftlig behandling.

Tilsyn med familievernkontorene (fra kapittel 7.3.2.5 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på antall tilsyn med familievernkontorene.

Statsforvalteren har gjennomført tilsyn med familievernkoret i Vest-Agder høsten 2023. Det ble ikke avdekket lovbrudd.

Det planlegges tilsyn med familievernkoret i Arendal i 2024.

Statsforvalteren har deltatt i panelet til familievernets kurs for foreldre som har mistet omsorgen for barnet/barna. Dette er et kurs som Familievernkoret får gode tilbakemeldinger på, og vi får tilbakemelding på at de som deltar har nytte av dette kurset. Vi ser spesielt etter de siste års avgjørelser i Høyesterett og Den europeiske menneskerettighetsdomstol, at det er mange spørsmål blant annet knyttet til oppfølging av foreldre og om samvær. Vi som statsforvalter får også mye ut av å være deltakende på paneldebatten, og nye faglige og juridiske problemstillinger kommer frem. Statsforvalteren har ikke behandlet noen klagesaker fra familievernkorene i 2023. Dette er det samme som i 2022.

Det er i gitt råd og veiledning på telefon.

Tilsyn med familievernkorene

Totalt antall familievernkort i fylket	Antall gjennomførte tilsyn i 2023	Antall gjennomførte tilsyn i 2022	Antall gjennomførte tilsyn i 2021
2	1	0	1

Akuttberedskap i kommunene (fra kapittel 7.3.2.6 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal redegjøre for statsforvalternes vurdering av kvalitet og risiko i barnevernet i fylket.

I 2023 ble det avgjort at 19 kommuner får felles barnevernvakt, som skal driftes av Kristiansand. Det er 1 tjeneste, som representerer 6 kommuner), som har en egen barnevernvakt. Kristiansand har erfaring med å drifte en stor barnevernvakt, som vil være en nyttig erfaring fremover. Statsforvalteren erfarer at alle kommuner i Agder har akuttberedskap. Vi får i liten grad henvendelser som handler om barnevernsvakten, og vi har derfor mindre informasjon om hvordan barnevernvaktene oppleves å fungere i praksis for barna som trenger de.

Tros- og livssynssamfunn (fra kapittel 7.3.2.7 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal rapportere om:

- Antall saker hvor registrering er nektet eller trukket tilbake etter trossamfunnsloven § 4 første og annet ledd.
- Antall saker hvor det er vurdert å nekte eller trekke tilbake registrering etter trossamfunnsloven § 4 tredje ledd samt antall saker hvor registreringen er nektet eller trukket tilbake.
- Antall saker hvor det er vurdert å nekte eller avkorte tilskudd etter trossamfunnsloven § 6 samt antall saker hvor tilskudd ble nektet eller avkortet. Tallet spesifiseres for saker § 6 første, andre, tredje og fjerde ledd.
- Antall saker hvor vigselfrett er trukket tilbake.

Statsforvalteren skal gi en kort orientering om hovedfunn og reaksjon i sakene ovenfor.

Etter trossamfunnsloven § 4 første og annet ledd er det nektet registrering for 22 tros- eller livssynssamfunn. Av disse har 8 samfunn hatt under 50 medlemmer, 4 har ikke lastet opp medlemsliste, 7 har ikke hatt en fast organisering.

Ett av samfunnene ble også nektet registrering i 2021 og 2022.

3 tros- eller livssynssamfunn er nektet registrering etter trossamfunnsloven § 4 tredje ledd.

Etter trossamfunnsloven § 6 tredje ledd er det gjort totalt 32 vedtak om å nekte, avvise eller avkorte krav om statstilskudd.

2 vedtak er vurdert etter § 6 første ledd, dette har vært en svært krevende sak som også har generert mye medieoppmærksomhet.

27 vedtak er vurdert etter tredje ledd, 18 er avvist pga manglende rapportering, enten i årsrapport eller regnskap. Samfunnene har heller ikke besvart våre henvendelser når vi har etterspurt opplysningene vi trenger. 5 samfunn har ikke sendt inn krav, 4 samfunn var under 50 medlemmer.

3 vedtak er vurdert etter fjerde ledd, dette handler i hovedsak om at tilskuddsmidlene er brukt til annet formål enn religiøse handlinger.

Det er gjort 3 vedtak om tilbaketrekking av vigselfrett og 1 vedtak om avslag på søknad om vigselfrett. 2 ønsket ikke lenger å være vigslere, og 1 har meldt seg ut av trossamfunnet.

Gravplassloven (fra kapittel 7.3.2.8 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal rapportere på antall saker om askespredning og utfallet i disse sakene. Statsforvalteren i Vestfold og Telemark skal gi en oversikt over antall saker av hver sakstype nevnt i oppdraget og utfallet i disse sakene.

Det har vært en oppgang i antall søknader fra 2022 til 2023.

Vi har mottatt 218 søknader om askespredning i 2023. Av disse søknadene er 98 forhåndssøknader, 185 søknader er innvilget som omsøkt, det vil si land, øde skogsområder, vann og hav.

18 søknader er avslått med begrunnelse i uegnet sted. f.eks nær bebyggelse, egen tomt, i turistområder og skjærgårdstrafikk.

Lov om helligdager og helligdagsfred (fra kapittel 7.3.2.9 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal rapportere på antall dispensasjonssøknader, avslag og innvilgelser, jf. § 5 i lov om helligdager og helligdagsfred. Statsforvalteren skal rapportere på antall søknader om typisk turiststed, avslag og innvilgelser.

I 2023 har vi behandlet en dispensasjonssak i anledning sykkelrittet «Tour of Norway» som vi innvilget. Ellers har vi veiledet om beregning av areal for «brustadbu» og søndagsåpent for butikk under ridestevner.

Videre har vi svart på en henvendelse fra Fair Play Agder som tar imot tips om mistanke om arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Henvendelsen dreide seg om en butikkjede hvor det blant annet var mistanke om søndagsåpne butikker uten at de verken hadde dispensasjon til det eller var lokalisert på steder definert som «typisk turiststed». I denne saken ga vi veiledning om å ta kontakt med politiet som har håndhevingsmyndighet etter lov om helligdagsfred.

I 2023 avholdt vi også et møte hvor statsforvalteren og fagavdelingen inviterte alle våre 25 kommuner til å få informasjon om lov om helligdagsfred, dispensasjonshjemmel og regler som gjelder «typisk turiststed». Det var et fåtall kommuner som møtte opp, slik at vi fulgte opp dette møte med et skriftlig informasjonsskriv til kommunene.

Endelig har vi også i år svart på henvendelse fra BFD om utviklingen i antall «typiske turiststeder» etter 2013.

Rapportering på Demensplan 2025 (fra kapittel 7.3.3.1 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal gi en vurdering av i hvilken grad kommunene i fylket planlegger og utvikler sine helse- og omsorgstjenester til personer med demens og deres pårørende i tråd med mål, strategier og tiltak i Demensplan 2025, samt den demografiske utviklingen og utfordringsbildet for øvrig, jf. demenskartet.no

Tall fra demenskartet.no viser at demensandelen i Agder vil øke med 13.44% fra 2020 til 2025. Blant våre 25 kommuner er det imidlertid store variasjoner, og dess mindre kommunene er, dess mer usikker blir tallet fra demenskartet.no. En tredjedel av våre kommuner har under 3 000 innbygger, noe som gjør det nødvendig for kommunene å selv skaffe og kvalitets sikre tall.

Gjennom et bredt samarbeid med KS, NAV, Fylkeskommune i Agder og Statsforvalteren i Agder (#vårtagder) er det lansert en oversiktlig databank: [Agdertall](#), som stadig er under utvikling, og vår erfaring er at denne databanken har gjort kommuneplanlegging enklere.

Statsforvalteren registrerer at i løpet av de siste årene har kommunene i Agder fått en helt ny bevissthet rundt utfordringer som er i vente, innenfor både demensomsorgen, men også innenfor omsorgsfeltet generelt. Arbeid med fremtidens utsikter og plan har økt betraktelig under perioden med Leve hele livet, økende rekrutteringsutfordringer og press på tjenestene.

I oktober 2022 holdt Statsforvalteren årets omsorgskonferanse, med ledere fra 22 av våre 25 kommuner til stede. Dag 1 var viet i sin helhet til demens, og i løpet av 2023 ser vi konsekvenser og gode resultater i demensfeltet på dette. Blant eksemplene som ble trukket frem var Strømmehagen (demenslandsby i Kristiansand, voksenskole for personer med demens i Grimstad, og Montessorisykehjem i Kvinesdal. Disse har merket en stor interesse fra andre kommunene i det året som har gått.

Verdien av tiltakspakke demens har i 2023 slått rot i enda flere kommuner i Agder, ikke minst på bakgrunn av at USHTene våre mottok i 2022 tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet for å være en pådriver for dette. Det er nå 21 av våre 25 kommuner i Agder som har en eller annen form for tiltakspakke demens, eller er i ferd med å ta i bruk metoden.

Parallelt med dette, har Statsforvalteren oppfordret kommunene til å spisse sine satsninger når de søker om tilskudd gjennom Kompetanse og tjenestesutviklingsstilskudd. Mange har dermed satset mer helhetlig på demensarbeid.

Gjennom tilskudd til desentraliserte studier som Statsforvalteren mottok under pandemien, har Universitet i Agder tilbudt et desentralisert tilbud på 3 x 10 studiepoeng i demensomsorgen. Over 100 ansatte har tatt en eller flere av studiene fra høsten 2022 og gjennom 2023.

I forbindelse med dette studiet var det arrangert en åpen fagdag for alle interesserte i Agder, med utfordrende adferd og bruk av TID modellen, velferdsteknologi og demenskararbeid som tema. Her var det en bred deltagelse på nærmere 200 personer.

Det nye desentraliserte tilbudet fra Universitet i Agder fra 2024 om ernæring gir 5 studiepoeng, og dette vil være et høyaktuelt kompetansehevende tilbud for ansatte som også arbeider opp mot personer med demens.

Statsforvalteren har også finansiert kurs for kursholdere i VIPS praksismodell, der 40 personer fra Agder deltok. Gjennom en slik felles innsats kunne langt flere benytte seg av dette kurset gjennom Nasjonalt senter for aldring og helse, når Statsforvalteren dekker kursutgifter, og reiseveien blir betydelig kortere for våre kommuner.

ABC er fortsatt et viktig kompetansehevende tiltak, der Demensomsorgen fortsatt er størst.

Nyheter og kampanjer innenfor demensområde, blir sendt ut av Statsforvalteren på e-post til kommunene og ledere i helse og – omsorgstjenestene og blir presenterte i våre ulike møter med kommunene, samt blir tatt opp i fagnettverkene som foreløpig holder de gamle fylkesgrensene. Statsforvalteren forsøker å delta på nettverkssamlinger, da dette er nyttig for oss, ikke minst for å kartlegge problemområder. Samtidig kan Statsforvalteren ofte bidra med innspill og oppklaringer, og ikke minst dele eksempler og erfaringer fra andre kommuner i Agder.

Vi registrerer at det er fortsatt et stort behov for både kompetanseheving og veiledning rundt kap. 4A og tvang.

USHT øst har, i samarbeid med Statsforvalteren, holdt flere fagdager i 2023 omkring tema samtykkekompetanse, tvang og makt samt laget gode veiledningsmaterialer som er delt med kommunene i Agder: [Samtykkekompetanse, tvang og makt - Grimstad kommune](#).

Rapportering på kompetanse- og rekrutteringssituasjonen (fra kapittel 7.3.3.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal gi en samlet vurdering av kompetanse- og rekrutteringssituasjonen innen helse- og omsorgstjenestene i kommunene, inklusive allmennlegetjenestene, svangerskapsomsorgen og helsestasjon- og skolehelsetjenesten, samt den fylkeskommunale tannhelsetjenesten, herunder gi en vurdering av tilgangen på utdanningstilbud i fylket, tilgangen på desentraliserte deltidsutdanninger i helse- og sosialfagutdanninger.

Omsorg

Norsk Sykepleierforbund har i to uker i mars de siste seks år undersøkt den faktiske bemanningen i kommunale helse - og omsorgstjenester. For Agders del viser undersøkelsen en utvikling av at det er en økende mangel på kvalifisert bemanning på vakt. Mangel på sykepleiere som har ligget på rundt 14 - 15 % i flere år, har nå kommet opp i nærmere 17 %. Undersøkelsen viser videre en økende bruk av ufaglærte inn i helsefagarbeiderstillinger. I ferier og til brukere med store behov, benyttes i økende grad bemanningsbyrå, noe som både er dyrt, uheldig for arbeidsmiljø samt en situasjon få ønsker. Oppgavedeling har blitt mer og mer aktualisert. På Agder har 17 av våre 25 kommuner deltatt i eller søkt om å delta i TØRN prosjekt. Statsforvalteren har oppfordret kommunene til å lære av hverandre i denne prosessen, og har aktiv promotert TØRN. Da vi i høst arrangerte Helse -og omsorgskonferanse hadde vi blant annet oppgavedeling som eget tema.

Oppgavedeling må sees i sammenheng med kompetansen til den enkelte medarbeider. Dette gir igjen drahjelp til at kommune ser behov for kompetanseplanlegging. Resultater fra "Rapport 33 -NORCE samfunn: Leiarspenn og organisering", tallfester lederspenntet i ulike tjenester. For hele kommunesektoren er medianverdien et lederspenntet på 43, mens på sykehjem og hjemmetjenestene er verdiene henholdsvis 93 og 59. Selv om vi har grunn til å tro at Agder-kommunene har noe lavere tall enn dette, er det likevel slik at ledere ofte har mer enn nok med å holde driften i gang, og oppgavene med fagutvikling og kompetanseheving blir fort nedprioritert i hverdagen. Statsforvalteren observerer at der det er størst aktivitet rundt kompetansebygging er sentrert rundt Lister-regionen. Kommunene Farsund, Flekkefjord, Kvinesdal, Lyngdal, Hægebostad og Sirdal har, sammen med Agder fylkeskommune, opprettet et eget kompetansesenter: [Lister kompetanse - Fleksibel utdanning Norge](#).

Allmennlegetjenesten

Informasjon om kompetanse- og rekrutteringssituasjonen i allmennlegetjenesten i kommunene i Agder har vi fått gjennom våre faste samarbeidsmøter med ALIS Sør som i sin dialog med kommunene også har innhentet en oversikt fra kommunene høsten 2023.

På Agder er det 129 leger i spesialisering, hvorav 18 er i gammel ordning og 111 ALIS leger (ny ordning). Det er usikkert om dette er det reelle tallet da en kommune ikke har besvart dette spørsmålet. Av 25 kommuner er 23 registeret utdanningsvirksomheter (dette inkludert også kommunen som ikke har besvart). En av de uregistrerte kommunene har en ansatt ALIS lege. De fleste kommuner rapporterer god tilgang på veiledere, men fem av kommunene rapporterer noen utfordringer. Dette gjelder både store og mindre kommuner. Noen kommuner benytter kommuneoverlege og pensjonister som individuelle veiledere.

Det oppfattes som at rekruttering av allmennleger er lettere nå, da det er flere søkere til stillinger. I de største kommuner rapporteres det nå om

anslagsvis 5-6 søkere med riktig kompetanse og færre ubesatte stillinger. Som med rekruttering av andre stillinger i helse- og omsorgstjenestene er det særlig viktig at kommunene er oppmerksomme på å bevare sitt personell. Eksempelvis vil det bli krevende for Kristiansand kommune om de ikke klarer å beholde sine erfarne spesialister i 40-årene. Denne kommunen har vedtatt en tiltakspakke som hjelper noe, eksempelvis med tilpasninger av jobbing i legevakt. Det betyr mye for allmennelegene at de opplever at kommunene lytter til deres ønsker og behov og tilrettelegger for dette. De kommuner som er opptatt av kvaliteten i tjenestene, får til dialog, arrangerer kurs osv., lykkes best.

ALIS-ordningen, med tilskudd til kommunene, vurderes også å ha vært en viktig rekrutterings- og bevaringsfaktor. ALIS-kontorene har hatt en sentral rolle i å veilede og opplyse kommunene om deres ansvar i ALIS løpet.

Fra våre LIS1-kurs erfarer vi at flere (2/3) LIS1 vurderer allmennelegene som sin spesialitet.

Når det gjelder LIS-1 ordningen opplever vi økt etterspørsel fra kommuner som etterspør flere LIS1-plasser.

Svangerskapsomsorg, helsestasjon og skolehelsetjeneste

Statsforvalteren i Agder har ikke foretatt kartlegging av kompetanse- og rekrutteringssituasjonen i helsestasjon og skolehelsetjenesten i 2023. Vi har likevel et inntrykk av situasjonen gjennom våre faste møter med lederne for helsestasjons- og skolehelsetjenestene i kommunene. Gjennom de halvårslige møtene har vi kunnet opprettholde en jevnlig kontakt og få informasjon om utfordringer og status i tjenestene. Vårt inntrykk er at helsestasjons- og skolehelsetjenestens rekrutteringssituasjon fortsatt har utfordringer med å få kvalifiserte søkere. Dette gjelder spesielt for helsesykepleierstillinger og for små kommuner som tilbyr mindre stillinger eller vikariater.

Etter at masterutdanningen i helsesykepleier ved Universitetet i Agder (UiA) startet opp høsten 2022, er inntrykket at det har ført til at flere kommuner får nødvendig kompetanse inn i tjenestene, og vi tror dette vil kunne bidra til å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenestene fremover. Det har vært vanskelig for tjenestene å stille med nok praksisplasser for studentene på masterutdanningen. Enkelte kommuner har tatt på seg et stort antall studenter og de melder om at det er krevende for tjenesten i denne fasen hvor de fortsatt mangler helsepersonell med rett kompetanse og samtidig skal følge opp studenter.

I møte med lederne for helsestasjon- og skolehelsetjenestene uttrykker de bekymring over det de opplever som en økning av ungdommer med behov for samtaler. Individuell oppfølging tar mye av kapasiteten og går tidvis ut over andre viktige oppgaver hvor de kan nå bredere ut, som for eksempel Circle Of Security (COS)-kurs. De forteller i sine møter at det er mange som sliter i foreldrerollen og at ungdommer med behov for oppfølging stadig blir yngre. Det uttrykkes også usikkerhet rundt Nasjonalt forløp for barnevern. Det er uklart i helsestasjons- og skolehelsetjenestene hvordan dette skal organiseres og hvilken helsetjeneste som skal ha ansvar for å gjennomføre helsesjekk av barnevernsbarn. Lederne er bekymret for at oppgaven skal legges til deres tjenester for å ytterligere belaste en allerede presset tjeneste.

Gjennom møter med lederne av tjenestene har Statsforvalteren tatt initiativ til å arrangere en fagdag om tidlig innsats for helsestasjons- og skolehelsetjenesten i Agder. Denne ble gjennomført våren 2023. En arbeidsgruppe bestående av helsesykepleier, jordmor, fysioterapeut og barnelege utformet programmet sammen med Statsforvalteren. Temaene ble valgt med utgangspunkt i ønske og behov fra tjenestene samt våre oppdrag. RBUP Øst og Sør stod for deler av programmet. Forholdet mellom taushetsplikt og meldeplikt har vært et tilbakevendende tema og tjenestene har hatt behov for klargjøring av hvordan lovverket skal tolkes. Temaet ble gjennomgått av jurist fra Statsforvalteren under fagdagen. Evalueringen i etterkant viste at de aller fleste opplevde programmet som nyttig og relevant, og at det var etterlengtet med faglig påfyll og å treffes på tvers av faggruppene i disse tjenestene.

Tannhelsetjenesten

Statsforvalteren har i liten grad hatt kontakt med den fylkeskommunale tannhelsetjenesten i 2023. Gjennom vår faste dialog med Agder fylkeskommune er vi imidlertid kjent med at det er en utfordring å ivareta god kvalitet i desentraliserte tilbud i små kommuner.

Tilgangen på utdanningstilbud i fylket

Regionsvise kompetansesentre som i Lister fungerer som pådriver for desentraliserte utdanninger og langsiktig jobbing mot kvalifisering av ufaglærte. I år var det rekordhøy søkning til desentralisert vernepleierutdanning. Lister kompetansesenter har tilbudt andre kommuner i Agder å bli medlemmer, men det er hittil vært lite interesse for dette, og vi ser at det synes å være vanskeligere å opprette desentraliserte studier øst i fylket. Vi ser imidlertid tydelig at desentraliserte utdanninger i Agder har fått mye god drahjelp gjennom tilskuddet til desentraliserte studier som Agder fikk under pandemien. Universitetet i Agder (UiA) og kommunene ser stadige nye muligheter for desentraliserte utdanninger, og tilbudet utvides stadig.

Det er nå 264 sykepleier som har tatt 30 studiepoeng i avansert kartlegging i kommunehelsetjenesten, og 89 som har fullført en eller flere moduler av demens (10 +10 +10 studiepoeng). Begge disse utdanninger har vært gjennomført desentralisert.

Videreutdanningen i demens er tverrfaglig og åpen for alle med bachelorgrad. UiA tilbyr distriktsvennlig sykepleierutdanning, som et fire års deltidsstudium, med undervisning på samlinger som er spredt på tre studiesteder i regionen. Det er spesielt tilrettelagt for studenter som ikke bor i nærheten av campus, og det åpner for at flere kan gjennomføre sykepleierutdanning i distriktet og i et noe lengre studieforløp. Dette tilbudet er også mest benyttet i Lister-regionen.

I 2022 startet mastergradprogrammet for Avansert Klinisk Sykepleie (AKS) opp på UiA. Det første kullet blir nå ferdig med sitt studieprogram i 2024, og Statsforvalteren har vært i dialog med deres respektive kommuner om hvilke muligheter de har for å få best mulig utnyttelse av den nye kompetansen som AKS sykepleiere representerer.

UiA har et studieprogram for helseinformatikk på masternivå som går på deltid, i tillegg til et 5-poengs studie om velferdsteknologi. Det er også tilbud på

fagskolen om videreutdanning i velferdsteknologi. I tillegg er det ABC utdanning på fagfeltet som organiseres gjennom USHT.

I 2023 har Statsforvalteren, i samarbeid med USHT-ene, arrangert flere viktige konferanser og fagdager om tema som krever spesiell oppmerksomhet.

- En konferanse for ansatte som jobber i habiliteringstjenester hadde temaene «Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming, etikk og seksuell helse»
- To fagdager er gjennomført om tema ernæring
- En fagdag om demens samt
- To kursdager for kursholdere i VIPS praksismodell hvor 40 personer fra Agder deltok.

Slike kompetansehevende tiltak har sjelden kommunene mulighet til å arrangere på egenhånd, både på grunn av ressurser, men ikke minst fordi de blir uforholdsmessige dyre. Fellesnevner for alle disse tilbud er at de er åpne for alle kommunalt ansatte i fylket.

Statsforvalteren har vært i møte med Fagskolen i Agder for å kartlegge tilbudene de gir ved skolen, og se på muligheter til fremtidig samarbeid. Her gis flere studietilbud i helse- og oppvekstfag. Fagskolen er et viktig tilbud for å øke kompetanse til fagstillinger og bidrar til karrierevei for denne faggruppen. Sammen med UiA har de nå startet opp et studium innenfor velferdsteknologi, og de ser på muligheter til flere slike samarbeidsprosjekter.

Grimstad kommune har tatt initiativ, sammen med UiA og Fagskolen i Agder, til et forprosjekt for å etablere et universitetssykehjem. Dette har Statsforvalteren gitt tilskudd til gjennom skjønnsmidler. Prosjektet er godt i gang og det er stor interesse i fagmiljøene nasjonalt for hvordan dette arbeidet legges opp.

Samlet vurdering

Det at Statsforvalteren har fått en ny stilling i 2023 som kan sette fokus på strategisk kompetanseutvikling særlig i omsorgssektoren og bidra til spredning og implementering av nye og gode løsninger har vært positivt. Stilling ble besatt i mai, og det har vært et uttalt mål om at kommunene skal få individuell veiledning og oppfølging fra Statsforvalteren. Det som gis oppmerksomhet, får oppmerksomhet, og det er stor aktivitet rundt kompetansestrategier og kompetanseplaner i kommunene.

Vårt tette samarbeid med ulike kompetanse-aktører som UiA, fagskolen, USHT, regionale kompetansesentre, interkommunale samarbeidsfora samt kommunene selv gjør at mange nye tilbud innen kompetanse i helse og omsorg utvikles på Agder og bidrar til muligheter for kompetanse-heving av mange ansatte i kommunene.

Rekrutteringssituasjon i Agder har i mange år vært bedre enn i de fleste andre landsdeler, og må fortsatt sies å være det, men vi ser en markert økning i rekrutteringsutfordringer nå, foruten kanskje i allmennelegetjenesten.

Rapportering på habilitering og rehabilitering (fra kapittel 7.3.3.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal gi en samlet vurdering av hvorvidt tilbudet innen habilitering og rehabilitering i fylket utvikles i henhold til nasjonale mål om å styrke tilbudet i kommunene, om samsvar mellom behov og tilbud, samt utvikling av samarbeidet med spesialisthelsetjenesten.

I 2023 har vi fortsatt å ha fokus på ny lovgivning om samhandling og barnekoordinator.

- Sammen med Kristiansand kommune har vi arrangert en fagsamling for fylkets koordinerende enheter hvor 22 av fylkets 25 kommuner deltok. Teamet for samlingsen var barnekoordinator, og vi hadde både Helsedirektoratet og to kommuner (Sandnes og Asker) med oss til å innlede på denne dagen. Både for å gi informasjon om den nye veilederen samt gi gode konkrete eksempler på måter å organisere arbeidet med barnekoordinator og den systematiske opplæringen av koordinatører på.
- Vi har arrangert et tverrsektorielt webinar om endringene i velferdslovgivningen knyttet til samarbeidet om utsatte barn, unge og deres familier hvor Hdir, Bufdir og Avdir deltok. Det var stor interesse rundt dette webinaret.
- Vi har gitt informasjon om lovendringene i Faglig samarbeidsutvalg for somatisk rehabilitering på Agder, som er en del av Helsefelleskapet Agder (se under).

Videre har vi i år også deltatt med en seniorrådgiver inn i en direktorats-arbeidsgruppe hvor

- Vi har deltatt på workshop med temaet «Ansvarsavklaring innen habilitering og rehabilitering»/innspill til Nasjonal helse- og samhandlingsplan.
- Vi har deltatt i planleggingen av dialogmøte mellom Statsforvalteren og Helsedirektoratet om oppdraget på rehabiliterings- og habiliteringsfeltet som ble gjennomført på Gardermoen den 16.10.2023 med hovedtema bærekraft.

Som følge av etableringen av rehabiliteringsforum på tvers av embetene, har Statsforvalterne blitt koblet på arbeidet i de regionale koordinerende enhetene her i helse Sør-Øst (RKE). Her er også spesialisthelsetjenesten fra Sørlandet sykehus HF med. Vi kalles inn til disse møtene, men har ikke selv kunnet prioritere å delta her i år.

Videre er det på Agder et Faglig samarbeidsutvalg for somatisk rehabilitering på Agder som er en del av Helsefelleskapet Agder. Statsforvalteren er påkoblet dette fagrådet ved at vi mottar referat fra møtene og at vi har som nevnt ovenfor deltatt blant annet ved formidling av nytt lovverk om samhandling der i år. I dette samarbeidsutvalget sitter det jo representanter fra både kommune og spesialisthelsetjeneste: I 2023 har utvalget hatt tre møter med fokus på blant annet læring og mestring, skrapelig eldre og pasienter med overvektspromatikk.

Vi har, som tidligere, et inntrykk av at mennesker med demens er en gruppe som ikke får tilstrekkelige rehabiliteringstjenester her i fylket. Videre ser vi gjennom våre klagesaker at familier med barn med funksjonsnedsettelse fremdeles ikke får oppfylt sitt behov for koordinering og tjenester. I 2023 har vi hatt en stor økning av klagesaker på BPA, og mange av disse handler om familier med barn med sammensatte behov, herunder habiliteringsbehov.

I gjeldende samfunnsdel til våre kommuners planverk, har syv av 25 kommuner nevnt rehabilitering og/eller habilitering.

Tilsyn (fra kapittel 7.3.4.1.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal i årsrapporten redegjøre for tilsyn med verger og blant annet beskrive:

- risikovurderinger i forkant av tilsyn
- funn i tilsyn
- oppfølging av verger og tiltak statsforvalteren har iverksatt på bakgrunn av tilsyn

Statsforvalteren skal også rapportere på totalt antall verger som er fratatt vergeoppdrag i 2023 og redegjøre for hovedårsakene til fratakelsene.

Vi vurderer at risikoen for avvik er større i saker med alminnelige- og nærstående verger. Spesielt når det gjelder respekt og ivaretagelse av vergehavers selvbestemmelse, samt faren for økonomisk mislighold. Ved bekymringsmeldinger eller liknende knyttet til både rolleforståelse og økonomi, vurderes ikke risiko før vi iverksetter undersøkelser og tiltak. Dette gjelder uavhengig av type verge.

Statsforvalteren legger stor vekt på å følge opp alle hendelser, bekymringsmeldinger og funn i vergeregnskapsskontrollen. Vi har i 2023 som tidligere år tatt slike tilfeller på største alvor, men ikke registrert alt som tilsynsaktiviteter. Vi viser her til SRFs tilsynsrapport av 20.12.23 og vår tilbakemelding av 15.01.24. Dette tilsier at vår tilsynsaktivitet er større enn hva statistikken viser. Vi har i siste kvartal 2023 iverksatt tiltak for registrering av alle oppfølginger av bekymringsmeldinger, hendelser og ikke godkjente vergeregnskapsskontroller som tilsyn i VERA.

Statsforvalteren gjennomførte i 2023 44 hendelsesbaserte tilsyn, tilsyn på bakgrunn av bekymringsmeldinger og tilsyn på bakgrunn av ikke-godkjent vergeregnskapsskontroll. Sistnevnte fortsetter med opprettelse av ytterligere tilsyn i 2024 på bakgrunn av funn i vergeregnskap 2022. Overordnet avdekker tilsynene behov for opplæring, veiledning og bistand for praksisendring av vergens økonomiske rutiner og ivaretagelse av selvbestemmelse.

Statsforvalteren har utført planlagt tilsyn med samtlige av våre 25 profesjonelle verger. Antallet kommer i tillegg til registrerte tilsyn i Power BI. For 2024 vil disse registreres som tilsyn. Dette tilsynet besto av individuelle oppdragsamtaler av 1-1 1/2 times varighet, med hovedfokus på vergehavers selvbestemmelse og vergens rolleforståelse i praksis. Det ble kontrollert at politiattest ikke var eldre enn tre år. Statsforvalteren stiller krav om dokumentert ansvarsforsikring der vergen har flere enn 20 oppdrag. Tilsynet viste en gjennomgående god rolleforståelse og evne til oppgaveløsning hos den enkelte vergen.

Det aller viktigste redskapet for tilsyn med vergene er den årlige kontrollen med vergeregnskapene. Statsforvalteren har et team bestående av særlig erfarne saksbehandlere som forestår denne oppgaven. Oppfølging av enkeltsaker etter funn i vergeregnskapsskontrollen anses særlig viktig.

Hovedårsak for fratakelse av vergeoppdrag etter tilsyn er manglende eller ikke godkjent vergeregnskap. Av ressurs hensyn utføres dette etterarbeidet etter vergeregnskap 2022 i 2024, og vi har derfor ingen registrerte fratakelse av oppdrag på grunnlag av registrerte tilsynsaktiviteter i 2023.

Årsrapportering rettshjelp (fra kapittel 7.3.4.2.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på antall innkomne, innvilgede og avslåtte søknader for perioden, fordelt på henholdsvis fritt rettsråd og fri sakførsel. Rapporteringen skal gi en oversikt over forekomsten av økonomisk dispensasjon, samt totale advokatutgifter og evt. andre utgifter som er innvilget i aktuell periode, fordelt på saksområde. Av rapporteringen skal det videre fremgå hvorvidt det er gitt avslag som følge av økonomisk overskridelse eller av andre grunner. Skjema over rettshjelpsstatistikk fra Statens sivilrettsforvaltning skal benyttes.

Statsforvalteren skal i tillegg rapportere på gjennomsnittlig saksbehandlingstid og antall restanser.

Statsforvalteren skal i årsrapporten også redegjøre for sine vurderinger av overordnet status på rettshjelpfeltet. Rapporten skal inneholde en analyse av effektene av de endrede inntekts- og formuesgrensene.

Fritt rettsråd: Totalt inntekstet i 2023 er 1570. 1381 er behandlet. Herav er 1286 innvilget og 95 avslått. Herav er 24 avslått med begrunnelse økonomisk overskridelse og 71 er avslått av andre grunner.

Fri sakførsel: Totalt inntekstet for 2023 er 23 søknader. Herav er 6 innvilget og 10 avslått.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er 3-6 uker. Restanse pr. 31.12.2023 er 29 saker.

Vi ser en økning av antall saker på rettshjelpområdet, og vi antar at økningen skyldes endringen i inntektsgrensene for å fri rettshjelp.

Forventet forbruk for 2023 var 7 500 000. Dette ble siden oppjustert til 8 000 000. Faktisk forbruk for 2023 var 7 880 854. Dette er uten tallene fra kontrollkommissjonen. Ved beregningen har vi tatt utgangspunkt i tallene fra 2022.

Forventet forbruk for 2024, inkludert kontrollkommisjonen er stipulert til 9 500 000. Ved beregningen har vi tatt utgangspunkt i totalforbruket for 2022, og lagt til noe for økningen i inntektsgrensene som betyr at flere oppfyller de økonomiske vilkårene.

Retts hjelp

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Fritt rettsråd	Fri sakførsel
Innkømne søknader	1 565	1 547	18
Innvilgede søknader	1 292	1 286	6
Avslåtte søknader	107	95	12

Retts hjelp forbruk

Forbruk kap. 470.01	Forventet forbruk kap. 470.01 neste år
9 100 057	9 500 000

Retts hjelp restanser

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum
Restanser	29

Samfunnsikkerhet i plan (fra kapittel 7.3.4.3 i TB)

Rapportere på

Samfunnsikkerhet i plan

Statsforvalteren bes rapportere på:

- Hvilke forventninger til samfunnsikkerhet i planprosessen er formidlet til kommunene?
- Hvordan statsforvalteren har bistått kommunene i arbeidet med samfunnsikkerhet etter plan- og bygningsloven?
- Hvordan statsforvalteren har bistått kommunene med å integrere funn fra helhetlig ROS i kommuneplanens samfunnsdel?

Beredskapsenheten hos Statsforvalteren vurderer alle planstrategier, planprogram, kommuneplaner og kommunedelplaner med hensyn til om samfunnsikkerhet og beredskap er ivarettatt. I tillegg vurderer vi enkelte større reguleringsplaner. Medarbeiderne i embetets plangruppe vurderer planer på lavere nivå, evt. i samråd med beredskapsenheten. I uttalelsene til planstrategier minner vi kommunene om at helhetlig ROS-analyse og overordnet og sektorplanverk må tas med i oversikten over planverk som skal revideres eller oppdateres i planperioden. Ifm. vurderingen av planbehovet trekker vi fram de samfunnsikkerhetsmessige utfordringene som kommunen må ta hensyn til. Vi nevner her spesielt klimautviklingen, bevissthet rundt kritisk infrastruktur, digitalisering og totalforsvaret. Vi ber også om at fylkesROS tas med i oversikten over regionale planer som legger føringer for kommunens planlegging. I gjennomgang av planprogram for kommuneplanens samfunnsdel gjentar vi mye av det samme som for planstrategien. I tillegg beskriver vi en forventning om at kommunen har en målstruktur for beredskapsarbeidet basert på bl. a. funn i helhetlig ROS-analyse. Dette gjentas om nødvendig i uttalelsen til planutkast. Dette er også tema ifm. tilsyn.

Statsforvalteren har støttet kommunene når de har bedt om det og gjennom planuttalelsene.

Det vises forøvrig til rapportering på TB pkt. 3.1.1.1.3.1.

Hensynssoner rundt storulykkevirksomheter (fra kapittel 7.3.4.4 i TB)

Rapportere på

Hensynssoner rundt storulykkevirksomheter

Statsforvalteren bes rapportere på:

- Hva er status i fylket for opprettelse av hensynssoner rundt storulykkevirksomheter i kommuneplan (alternativt i reguleringsplan) hos de kommuner som har storulykkevirksomheter?
  - o Angi gjerne hvilke kommuner som har opprettet hensynssoner i kommuneplanen (eller ivarettatt dette tilstrekkelig på annen måte).
- Hvilke tiltak gjør statsforvalteren overfor kommunene for å oppnå målet om etablering av hensynssoner rundt storulykkevirksomheter?

Statsforvalteren har kontrollert seks av kommunene med storulykkevirksomheter og kun i to av disse var det etablert hensynssoner rundt virksomhetene med tilhørende bestemmelser. Dette var Lindesnes og Birkenes kommuner.

Ved etablering av storulykkevirksomheter følger Statsforvalteren opp om det er tatt høyde for hensynssoner og konsekvenser av disse. Vi følger opp om det er tatt hensyn til eventuelle storulykkevirksomheter i eller ved planområdet ved utarbeidelse eller rullering av planer. Vi deltar i planforum når planer som for etablering av slike virksomheter presenteres.

Øvelser og fagsamlinger har medført at Statsforvalteren har høy bevissthet rundt storulykkevirksomheter og hensynssoner. Agder er en sentral region for utvikling av grønne energibærere, og flere av disse innebærer etablering av storulykkevirksomheter (batteri, hydrogen, ammoniakk, mm).

FylkesROS og oppfølgingsplan (fra kapittel 7.3.4.5 i TB)**Rapportere på****FylkesROS**

Statsforvalteren skal:

- Redegjøre for status på fylkesROS og tilhørende oppfølgingsplan
- Redegjøre for om uønskede hendelser i en sikkerhetspolitisk situasjon og/eller væpnet konflikt er inkludert i fylkesROS.
  - Inngår prioriterte tiltak for oppfølging i oppdatert oppfølgingsplan til fylkesROS?
  - Er oppfølgingsplanen behandlet i fylkesberedskapsrådet og regionale totalforsvarsforum?
  - Legges vurderinger av hendelsene til grunn for samordnet beredskapsplanlegging?
  - Legges vurderinger av hendelsene til grunn for sivil-militære øvelser?

I 2023 har Statsforvalteren, i samarbeid med berørte aktører, revidert ROS Agder og ny analyse ble publisert i desember. Det gjenstår et risikoområde (levetår), sikkerhetspolitisk scenario og ferdigstilt oppfølgings- og revisjonsplan. Dette skal være på plass innen utløpet av februar.

Sikkerhetspolitisk scenario skal inngå i revidert ROS Agder og er basert på DSBs veileder. Scenarioet utarbeides med innspill fra berørte aktører og skal være ferdigstilt innen 29. februar.

Oppfølgingsplanen for ROS Agder er ikke ferdig. Planen vil bli strukturert når alle tiltak foreligger. Det vil også bli utarbeidet en revisjonsplan med målsetting om at en oppdatert ROS Agder foreligger når planperioden er ferdig i 2027. Den til enhver tid oppdaterte og reviderte utgaven vil finnes på Statsforvalterens nettsider.

Av årsaker nevnt i forrige avsnitt er ikke oppfølgingsplanen behandlet i Fylkesberedskapsrådet, men aktørene har bidratt i analysen og bør være kjent med tiltakene. Planen vil bli behandlet i første møte etter at styringsgruppen har godkjent den. Sivil-militært kontaktmøte for Sør-Vest er kjent med analysen men er etter Statsforvalterens mening ikke en arena for behandling av ferdig dokument.

Gjeldende analyse ligger til grunn for samordnet beredskaps- og øvingsplanlegging og revidert analyse vil gjøre det samme.

Gevinstrealiseringsplanen: Tilsyn (fra kapittel 7.3.5.1 i TB)**Rapportere på**

I henhold til gevinstreiseringsplanen, rapportere på effekten av tiltakene som er gjort for å øke kvaliteten og sikre lik praksis på tvers av statsforvalterne og hvilke grep som er tatt for å øke tilsynsaktiviteten.

Tiltak:

- Alltid to som går på tilsyn (var tidligere vanlig med en på tilsyn i Vest- Agder).
- Tilsatt egen tilsynsordinator som jobber 100% med planlegging, gjennomføring og koordinering av tilsyn.
- Alle forurensningsseksjonens medarbeidere har spesialiserte saksområder og bransjer som de har hovedansvar for, og deltar på tilsyn hos virksomheter innen sine bransjer.
- Alle som fører tilsyn har gjennomført tilsynsopplæring. Nyansatte deltar på e-læringskurs.
- Tilsyn er tema på samtlige interne seksjonsmøter.
- Vi deltar i nasjonalt tilsynsforum sammen med alle Statsforvalterne, noe som bidrar til å sikre lik praksis i fylkene. I tillegg følger vi all opplæring ved tilsynsaksjoner i regi av Miljødirektoratet og benytter aktivt diskusjonsforum på teams for tilsynsaksjoner.

Kvaliteten på tilsynene er etter vår vurdering god, og vi jobber målrettet som en lærende organisasjon for å stadig forbedre oss. Tilbakemeldingene fra M dir. er gode.

I 2023 fikk vi gjennomført færre tilsyn enn ønsket pga. sykemeldinger hos tilsynspersonell og vakanse på 5 mnd. etter at tilsynsordinator sluttet i mars. Selv om det ble færre tilsyn i 2023 mener vi likevel at det har vært god effekt av tiltakene som er nevnt over.

Sammenslåingen og ny budsjettfordelingsmodell har imidlertid medført vesentlig reduksjon i bemanning på miljøområdet, her under forurensning.

Gevinstrealiseringsplanen: Veiledning av kommunene (fra kapittel 7.3.5.2 i TB)**Rapportere på**

I henhold til gevinstreiseringsplanen, rapportere på effekten av tiltakene som er innført for å bedre veiledningen av kommunene og hvilke resultater tiltakene har ført til.

Vi har som følge av gevinstreiserings og ny budsjettfordelingsmodell hatt betydelige kutt i bemanning etter sammenslåing av Agderfylkene i 2016. Oppgavemengde og ressurser på klima- og miljøområdet står ikke i forhold til hverandre. Det er p.t. ikke rom for å avsette egne ressurser til proaktiv

veiledning og kursing av kommunene. I den grad vi gir veiledning er dette knyttet til konkrete saker, eller konkrete spørsmål som kommer pr. tlf eller e-post.

Fellingstillatelser på rovviltområdet (fra kapittel 7.3.5.3 i TB)

Rapportere på

Fellingstillatelser på rovviltområdet

Antall fellingstillatelser i Agder i 2023: 0 (ingen).

Avfallsplan i havn (fra kapittel 7.3.5.4 i TB)

Rapportere på

Rapportere en oversikt over havner som med nytt regelverk (forurensningsforskriften kapittel 20) vil falle utenfor kravet om avfallsplan.

Endring i forurensningsforskriften kap. 20 som gir unntak fra krav om avfallsplaner trådte i kraft 1. oktober 2023. Det har ikke kommet noen nærmere føringer/veiledning fra Miljødirektoratet om hvordan oppdraget skal følges opp. Vi mangler avklaring på hva som er "liten eller begrenset trafikk", og vi har ikke tilgang i SafeSeaNet. Fagsystemet mangler også tekniske løsninger for å ta uttrekk av opplysningene som Miljødirektoratet ønsker excel-rapport på. Vi har oversikt over antall båtplasser i hver havn for alle kommuner unntatt Arendal. Oppsummert innebærer dette at vi ikke har mulighet til å sende en fullstendig tabell som etterspurt i oppdraget. Oppdraget er også videreført i 2024 og følges opp da.

Antall småbåthavner med krav om avfallsplan i Agder: 421

Klimaendringer og -tilpasning (fra kapittel 7.3.5.5 i TB)

Rapportere på

Rapportere en oversikt over hvordan klimaendringer og klimatilpasning blir tatt hensyn til i kommuneplaner

Vårt generelle inntrykk er at kommunene er oppmerksomme på at ras og flom forekommer hyppigere, og at de er plantema som må håndteres på en god og faglig måte. Klimaprofilene blir benyttet i ulik grad av kommunene, men tema som risiko for havstigning/ byggehøyder, flom og overvannshåndtering, har i hovedsak stort fokus i kommuneplaner.

Vi mener at utfordringen i dette bildet er manglende helhet i arbeidet med klimatilpasning i kommunene. For Agder sin del er det fremdeles bare Kristiansand som har en helhetlig, tverrsektoriell plan på klimatilpasning. Det hadde vært ønskelig med et klimatilpasningsnettverk for kommunene – en møteplass hvor de kan dele erfaringer.

Miljøkriminalitet (fra kapittel 7.3.5.6 i TB)

Rapportere på

Rapportering på antall anmeldte lovbrudd.

0 (null) anmeldte saker fra Statsforvalteren i 2023.

Spesifikk omtale av arbeid med fornying og innovasjon (fra kapittel 7.3.6.1.1 i TB)

Rapportere på

Det skal:

- Gis en spesifikk omtale av arbeid med innovasjons- og fornyingsprosjekter i kommunene.
- Redegjøres kort for fordeling av skjønnsmidler til formålet, herunder rapportering i søknads- og rapporteringsportalen Prosjektskjønn, og formidling av resultatene.
- Gis en omtale av virkninger og resultater av prosjektene.

Statsforvalteren i Agder har over tid ønsket å øke bruken av prosjektskjønnsmidler og har derfor over tid økt denne potten betydelig, selv om fylkesrammen samlet sett har blitt redusert. Agder fikk en samlet fylkesramme på 47,1 mill. kroner for 2024, samme nominelle ramme som i 2023. Samlet pott til prosjektskjønn for 2024 var på 14,5 mill. kroner, en reduksjon på 0,5 mill. kroner sammenlignet med for 2023. Vi åpner hvert år for registrering av søknader i prosjektskjønnportalen 1.september og har søknadsfrist 1.november. Tildeling skjer i løpet av desember.

Tildelingen av prosjektskjønn for 2024 tok utgangspunkt i retningslinjer for skjønnstildelingen, og hadde i tillegg følgende lokale prioriteringsområder:

- Sektorovergrepene prosjekter og prosjekter som bidrar til helhetlig styring innenfor systematisk kvalitetsutvikling av tjenester, effektiv ressursbruk og økonomistyring.
- Innovasjons- og fornyingsprosjekter innenfor områder som det er særlig fokus p.t. nasjonalt eller lokalt:
  - Bærekraftig omstilling og utvikling, for eksempel flomsonekartlegging, naturbasert flomsikring i store vassdrag, areal- og naturregnskap/budsjett, klimabudsjett, klima- og naturpositiv ledelse, arbeid med å oppfylle FN's naturavtale (30 før 30), naturrestaurering, klima- og naturtiltak i landbruket.
  - Velferdsteknologi
  - Prosjekter rettet mot barn og unge, for eksempel tverrfaglige omstillings- og samarbeidstiltak rettet mot utsatte grupper av barn og unge

Fra og med tildelingen for 2022 har Statsforvalteren også vektlagt hvordan de enkelte prosjektene bidrar til å nå FN's bærekraftsmål, herunder hvordan prosjektene håndterer bærekraftsmotsetninger. Vi tildeler normalt ikke prosjektskjønnsmidler som går ut over en tidsramme på 3 år. Vi krever at kommunene stiller med egenandel i prosjektene.

Før tildeling vurderer vi de enkelte prosjektene opp mot andre relevante støtte- og tilskuddsordninger, f.eks. klimasats og nasjonalt program for velferdsteknologi. I prosessen har vi også dialog med Innovasjon Norge og Forskningsrådet.

For 2024 mottok Statsforvalteren 40 søknader om støtte på til sammen 36,05 mill. kroner. Det ble tildelt prosjektskjønnsmidler på 14,5 mill. kroner til 27 prosjekter.

Vi har over flere år sett en økning i kvalitet og omfang på prosjektsøknadene. Vi støtter nå i større grad enn tidligere prosjekter der alle kommuner i en region eller alle kommunene i fylket går sammen om å søke. Vår vurdering er at de samlede virkningene blir bedre når innsatsen kan konsentreres rundt større prosjekter.

En relativt stor del av prosjektskjønnsmidlene har over tid blitt tildelt til prosjekter innenfor velferdsteknologi. Vi mener at disse tildelingene er et godt eksempel på at vi får en merverdi ved at vi ser prosjektskjønnsmidlene i sammenheng med andre tilskuddsordninger. Vi vil våren 2024 evaluere de lokale prioriteringsområdene og evt. justere disse til utlysingen for 2025.

Vi ser også en økning av likelydende prosjekter eller prosjekter med kommuner som samarbeider over fylkesgrensene, der de søker de respektive Statsforvalterne om prosjektskjønn. Statsforvalteren i Agder har derfor fortsatt et ønske om at søknadsfristene for prosjektskjønn samordnes for alle statsforvalterembetene, slik at samordning av tildeling til slike prosjekter forenkles.

Alle prosjekter som tildeles prosjektskjønnsmidler får en dedikert fagperson i en fagavdeling som får spesifikt ansvar. Resultatene omtales i fagkonferanser der det er aktuelt. Høsten 2023 ble flere av prosjektene som ble tildelt midler, presentert på konferanse for ordførere og kommunedirektører i regi av KS Agder.

Det skal gis rapportering i tabell... (fra kapittel 7.3.6.2.1 i TB)

Rapportere på

Det skal gis rapportering i tabell som viser:

- Antall saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i for året, hvor mange avgjørelser som er opprettholdt og hvor mange som er kjent ulovlige.
- Antall lovlighetskontroller som er foretatt etter initiativ av statsforvalteren, hvor mange avgjørelser som er opprettholdt og hvor mange som er kjent ulovlige.

Vi har behandlet 6 saker om lovlighetskontroll etter klage. Samtlige avgjørelser ble opprettholdt.

Vi har ikke foretatt lovlighetskontroller på eget initiativ.

Kommunalrettslig lovlighetskontroll etter klage og eget initiativ

Type lovlighetskontroll	Vedtak opprettholdt	Ulovlig vedtak	Sum
Etter klage	6	0	6
På eget initiativ	0	0	0

Kortfattet omtale av... (fra kapittel 7.3.6.2.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalterne skal gi en kortfattet omtale av hvilke særlige kommunalrettslige tema de veileder kommunene om, og om eventuelle kommunalrettslige saker som har vært ressurskrevende/hatt mye oppmerksomhet hos statsforvalteren.

Vi har har hatt en del henvendelser om valg av utvalg i etterkant av kommunestyrevalget. Tema har særlig vært krav til kjønns sammensetning av formannskap og utvalg, og valgbarhet til kontrollutvalg. Også noen henvendelser om habilitet.

Kortfattet omtale i årsrapporten av bruken av interkommunalt samarbeid i fylket (fra kapittel 7.3.6.2.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalterne skal, på bakgrunn av egne erfaringer etter kontakt med kommunene, gi en kort omtale av omfanget av interkommunalt samarbeid i fylket, i hvilke former kommunene samarbeider, og hvilke tjenester det samarbeides om.

Det skal også gis en kortfattet omtale av utviklingstrekk, muligheter og utfordringer, fordeler og ulemper statsforvalterne ser i det interkommunale samarbeidet i fylke.

Det interkommunale samarbeidet har i Agder vært omfattende og tett. Fra 2020 har alle Agders 25 kommuner deltatt i fylkets 4 faste regionsamarbeid.

Hoveddelen av det interkommunale samarbeidet skjer innenfor de 4 regionsamarbeidene. Samtlige kommuner deltar i interkommunale samarbeid etter den tidligere kommunelovens § 27, der det samarbeides om drift av felles oppgaver. Eksempler på oppgaver er IKT-tjenester, avløpsrensing, opplæringskontor, regionalt næringsfond og friluftsråd. Regionrådene var tidligere organisert etter denne paragrafen. Alle de fire tidligere regionrådene er nå endret til interkommunalt politisk råd iht. ny kommunelov kapittel 18. Oppgaver av rent forretningsmessig art er i mange tilfeller organisert som aksjeselskaper, men det er også utstrakt bruk av interkommunale selskaper. Eksempel på oppgaver som organiseres som interkommunale selskap er renovasjon, IKT, revisjon og kulturhus.

Svært mange interkommunale samarbeid er opprettet som administrativt vertskommunesamarbeid etter kommuneloven §20-2. De fleste av kommunene inngår i ulike vertskommunesamarbeid både innen barnevern, pedagogisk psykologiske tjenester (PPT) og krisesentertilbud. I helsesektoren er det etablert vertskommunesamarbeid både for legevakt, alarmsentral (110 Agder) og kommunal øyeblikkelig hjelp. Vertskommunesamarbeid er videre etablert innen brannvern, landbruksforvaltning, oppmåling og geodata, natur- og miljøforvaltning, kulturskole og arbeidsgiverkontroll.

På barnevernområdet er 21 av Agders kommuner med i ett av de fire interkommunale barnevernsamarbeidene i fylket, mens fire kommuner har sin egen barneverntjeneste. Tre av disse er store nok til å ha stabil tjeneste alene. Statsforvalteren vurderer at vi har to barneverntjenester som er små og sårbare; Setesdal barnevern, og Froland kommune som står alene.

NAV har vært gjennom en stor omstilling, og har fra 2020 hatt færre og større vertskommunesamarbeid enn tidligere. Dette gir mer robuste enheter og fagmiljøer. Alle kommunene opprettholder en lokal tilstedeværelse. Statsforvalteren er avventende i forhold til hvordan dette vil påvirke tilgjengeligheten for brukerne. De brukerne som trenger tett oppfølging mest, er ofte minst mobile.

Oppvekstreformen stiller sterkere krav til koordinerte tjenester som påvirker de interkommunale samarbeidene både innenfor barnevern, PPT og NAV – og hvordan disse tjenestene skal koordineres med tjenester som er i de enkelte kommunenes egen regi, blant annet skolehelsetjeneste, helsestasjon, skole og barnehage. Flere har startet arbeidet med blant annet å utarbeide felles forebyggende planer. Statsforvalteren har videreført tildeling av prosjektskjønnsmidler til et prosjekt for «bedre samhandling og samarbeid for barn og unge i Listerregionen», der målsettingen er at kommunene i regionen foretar nødvendige omstillinger av sitt forebyggende arbeid for barn og unge for å nå intensjon og målsetning i oppvekstreformen. Målsettinger i prosjektet er blant annet å utarbeide en felles forebyggende plan, kartlegge samhandlingsarenaer samt kartlegge kompetanse og tiltaksbehov.

Interkommunalt samarbeid etter vertskommunemodellen innenfor helsetjenestene setter kommunene i stand til å opprettholde tilstrekkelig robusthet og kompetanse, tross lange avstander og små miljøer i den enkelte kommune. Det gjelder typisk for lokalmedisinske tjenester i Setesdal, som også inkluderer spesialisthelsetjenester, legevakt og legetjenester. Det er åpenbart at slike små distriktskommuner ikke ville være i stand til å oppfylle myndighetskravene innenfor disse områdene om de sto alene. Det er også noe samarbeid om kommunelegeoppgaver. Videre har noen kommuner samarbeidet om institusjonsplasser ved at kommuner har «solgt» ut ledige plasser til nabokommuner. Dette viser hvor vanskelig det er å beregne, og tilby, tilstrekkelig behov i små kommuner.

Vi ser at det er et behov for å øke kunnskapen om de ulike formene for interkommunalt samarbeid. Vi har derfor med interesse lest de ulike rapportene om interkommunalt samarbeid, departementets veileder og til sist huskelister og praktisk veiledning knyttet til etablering av interkommunale samarbeid. Vår vurdering er nå at det meste formelle rundt interkommunale samarbeid er på plass, men at utfordringen fremover blir å få til endringer i praksis.

Statsforvalteren har også registrert at Generalistkommuneutvalget i sin rapport ga en tydelig anbefaling om mer langsiktig interkommunalt samarbeid «om mange oppgaver i faste konstellasjoner» og pekte på behovet for mer veiledning om interkommunalt samarbeid. Vi avventer her departementets behandling av rapporten, men ser allerede nå at dersom målet om mer langsiktig samarbeid om mange oppgaver i faste konstellasjoner skal nås, vil det måtte skje vesentlige endringer i dagens samarbeidsstrukturer i Agder.

Statsforvalterembeter som samordner statlig innsigelsler (fra kapittel 7.3.6.3.1 i TB)**Rapportere på**

Det skal rapporteres på statsforvalterens arbeid med samordning av statlige innsigelsler, herunder i hvilken grad innsigelsler blir løst gjennom dialog.

Se tabell.

Samordning av statlige innsigelser

Etat	1. Antall planer der andre statlige etater har oversendt innsigelse til statsforvalteren	2. Antall planer der innsigelsene fra andre statlige etater er løst før de er fremmet for kommunen	3. Antall planer der innsigelsene fra andre statlige etater er avskåret av statsforvalteren	4. Antall planer med innsigelse fra statsforvalteren og andre statlige etater fremmet for kommunen
Antall planer totalt	3	0	0	3
Statsforvalteren	0	0	0	29
Avinor	1	0	0	1
Direktoratet for mineralforvaltning				
Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap				
Fiskeridirektoratet				
Forsvarsbygg				
BaneNor	1	0	0	1
Kystverket				
Luffartstilsynet				
Mattilsynet				
NVE	3	0	0	3
Oljedirektoratet				
Politiet				
Riksantikvaren				
Statens vegvesen	1	0	0	1
Statsbygg				

Rapportering i SYSAM (fra kapittel 7.3.6.4.1 i TB)

Rapportere på

Alle statsforvalterne rapporterer byggesaker i SYSAM - rapporteringsløsningen for statsforvalterne.

- Av årsrapporten skal det fremgå totalt antall behandlede byggesaker.
- Av årsrapporten skal det fremgå antall saker der klagen ble gitt medhold, helt eller delvis.
- Av årsrapporten skal det i tillegg fremgå antall saker som ikke ble avgjort innen 12 uker. Det skal vises hvor lang gjennomsnittlig overskridelse var i disse sakene. Overskridelse skal føres i antall dager.
- Av årsrapporten skal det i tillegg fremgå hvor mange saker det ble avtalt lengre frist enn angitt i saksbehandlingsforskriften jf. pbl. § 21-8 andre ledd, hvor mange "særlige tilfeller" klageinstansen selv forlenget fristen i, og hvor mange saker der fristen ble forlenget på grunn av barmarksundersøkelse.

Totalt ble det behandlet 496 saker i 2023. 224 av disse sakene er behandlet av andre embeter, slik at 272 saker er behandlet i eget embete. I 137 av sakene ble klagen gitt medhold. Dvs at 28% av sakene er omgjort eller opphevet, og at vi har en stadfestelsesprosent på 72%. Dette gir likevel ikke et dekkende bilde av kvaliteten på kommunenes klagesaksbehandling, som vi opplever varierende.

408 saker ble ikke avgjort innen den lovpålagte frist, og gjennomsnittlig overskridelse var på 198 dager. Vi viser her til redegjørelser gitt departementet i forbindelse med prosjekt nedbygging av restanser i Agder.

Vi hadde ingen saker der vi selv forlenget klagefristen, og heller ingen saker der klagefristen ble forlenget på grunn av barmarksundersøkelser.

Rapportering om byggesaker etter plan- og bygningsloven

Totalt antall behandlede saker	Antall saker gitt medhold	Antall saker ikke avgjort innen 12 uker	Gjennomsnitt dager ikke avgjort innen 12 uker	Antall saker gitt lengre frist	Antall særlige tilfeller klageinstansen selv forlenget	Antall saker fristen ble forlenget på grunn av barmarksundersøkelse
496	137	408	198	0	0	0

Totalt antall behandlede saker omfatter også 224 saker behandlet av andre embeter iht restanseprosjekt Agder.

Rapportering av plansaker i SYSAM (fra kapittel 7.3.6.5.1 i TB)

Rapportere på

Alle statsforvalterne rapporterer plansaker i SYSAM-ny rapporteringsløsning for statsforvalterne.

- Av årsrapporten for 2023 skal det fremgå totalt antall behandlede klager på reguleringsplaner og gjennomsnittlig saksbehandlingstid i antall dager. Det skal i tillegg fremgå antall saker der klagen ble gitt medhold, helt eller delvis.

Vi har behandlet 67 klagesaker på reguleringsplaner. 25 av disse klagen er behandlet av andre embeter i forbindelse med prosjekt nedbygging av restanser i Agder. Dvs at 42 saker er behandlet i eget embete. Til sammenligning behandlet vi 31 saker i 2022. Av 67 klagesaker er det 62 saker som ikke er behandlet innen fristen. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for planklagene er 270 dager. Klagen er gitt medhold helt eller delvis i 9 saker. I 2022 ble det kun gitt medhold i 1 sak. Kvaliteten på planklagene som oversendes fra kommunen er i det vesentligste tilfredsstillende

Rapportering om plansaker etter plan- og bygningsloven

Betegnelse på rapporteringskrav	
Antall behandlede klagesaker reguleringsplaner	67
Gjennomsnittlig behandlingstid i dager for klager på reguleringsplaner	270
Antall klagesaker om reguleringsplan som ikke er behandlet innen 12 uker	62
Antall klagesaker om reguleringsplan der klagen er gitt medhold helt eller delvis	9

Tallene omfatter planklager behandlet av andre embeter i forbindelse med restanseprosjekt Agder.

Veiledning og informasjon universell utforming (fra kapittel 7.3.7.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal gi en omtale av statsforvalterens arbeid med veiledning og informasjon på universell utforming. Frist for oppdraget er 31.12.2023.

Rapporteringen må sees i sammenheng med 7.3.7.2.

Universell utforming tar utgangspunkt i utforming av produkter, omgivelser, program og tjenester på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpasning og en spesiell utforming.

Vårt oppdrag for universell utforming ivaretas i hovedsak gjennom arbeidet med arealplaner. I innspill til oppstart av planarbeid så ber vi alltid om at planbeskrivelsen angir hvordan planforslaget ivaretar hensyn til universell utforming. Vårt hovedinntrykk er at universell utforming ofte er stemoderlig behandlet, ofte ikke nevnt, eller mangelfullt vurdert, gjort rede for eller sikret i plankart/-bestemmelser. Vi ser også ofte at føringer gitt i kommuneplanen ikke videreføres eller konkretiseres. Vi har i 2023 fremmet innsigelse for manglende universell utforming.

Vi vektlegger også universell utforming i rollen som pådriver for utvikling av et mer aldersvennlig samfunn, som del av forebyggende strategier for å håndtere økende andel eldre i befolkningen framover.

Internt i embetet har vi egen CRPD-gruppe som jobber med implementering av konvensjonen. Gruppen har i 2023 hatt en innføring for ledere og ansatte om konvensjonene og våre forpliktelser. Vi er i gang med arbeidet for å øke kompetansen om universell utforming og CRPD blant ansatte i kommunene. Som sertifisert under Likestilt Arbeidsliv jobber vi med tilrettelegging som én av syv satsingsområder, og har konkrete tiltak for dette internt i embetet. Likestillingsredegjørelse vår omtaler dette nærmere.

Fremme likestilling og hindre diskriminering (fra kapittel 7.3.7.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering i sin rolle som arbeidsgiver og som offentlig myndighet, og redegjøre for arbeidet.

I tråd med likestillings- og diskrimineringsloven jobber vi for å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved en person, og kombinasjoner av disse grunnlagene. Likestilling og arbeid mot diskriminering er en integrert del av våre planer og vårt arbeid.

Med likestilling mener vi likeverd, like muligheter og like rettigheter. Likestilling forutsetter tilgjengelighet og tilrettelegging.

I vårt likestillingsarbeid legger vi vekt på å samarbeide med andre aktører på Agder for å nå vårt felles mål. Det gjelder særlig UiA og Senter for likestilling, og fylkeskommunen med virksomhetene i Likestilt Arbeidsliv. Vi deler gjerne av våre erfaringer med andre embeter. Vi har en tett og god dialog med Bufdir, og har blant annet bidratt med å gi innspill til e-læringskurs om CRPD og ARP.

Statsforvalteren i Agder er sertifisert under Likestilt Arbeidsliv, og vi jobber for resertifisering på nytt i 2024. Sertifiseringsordningen sikrer at vi oppnår en mer systematisk, aktiv og helhetlig tilnærming til likestilling, inkludering og mangfold i embetet. Det bidrar også til at vi lærer og inspireres av andre offentlige og private aktører i arbeidet for likestilling og mot diskriminering. Vi anbefaler andre statlige aktører, embeter og kommuner å bli sertifisert.

Ledergruppen har vedtatt Handlingsplan for likestilling, inkludering og mangfold. Planen tar utgangspunkt i bærekraftsmål 5, 8 og 10 – og inkluderer også oppfølgingen av de syv innsatsområdene i Likestilt Arbeidsliv. For 2023-2028 har vi valgt ut fire hovedsatsingsområder: Mangfold og inkludering, rekruttering, likelønn og forankring. Til hver hovedsatsingsområder er det utarbeidet mål, beskrivelser av utfordringer og tilhørende tiltak.

Kartlegginger og vurdering viser at vi særlig lykkes med heltidskultur, livsfasepolitikk og tilrettelegging av arbeidsplassen. Vi har i 2023 fortsatt arbeidet med rekruttering og tiltak for økt mangfold. Vi opplever å få flere gode søkere til ulike stillinger, men vi ønsker fremdeles et større mangfold. En utfordring for oss er at kjønnsbalansen blir stadig mer skjev, og at andel nyansatte som rekrutteres i hovedsak er kvinner. Med en krevende budsjettsituasjon er det også stadig vanskeligere for øverste ledelse å sikre gode rammebetingelser for likestillings- og mangfoldsarbeidet.

Vi har dokumentert og redegjort for arbeidet vårt i tråd med likestillings- og diskrimineringsloven §§ 24 og 26. Dokumentasjonen og redegjørelsen i sin helhet er tilgjengelig på vår hjemmeside: <https://www.statsforvalteren.no>. Her presenteres tilstanden for kjønnslikestilling i embetet, og hvordan vi arbeider for likestilling og mot diskriminering. Vår likestillingsredegjørelse har tatt utgangspunkt i Bufdirs veiledende mal og lovens arbeidsmetodikk.

Vi har i tråd med oppdraget arbeidet med implementeringen av konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter (CRPD). I 2023 har vi lagt vekt på intern kompetanseheving. Egen tverrfaglig prosjektgruppe er etablert. Konvensjonen har vært informert om på fellesmøter, og ledergruppen har fått egen orientering. Statsforvalteren i Rogaland har som pilotembete delt av sine erfaringer med oss, og vi har fått god bistand og veiledning i felles digitale møter. Vi opplever disse møtene som svært nyttige, og vil fortsette med erfaringsutvekslingen også i 2024. Vi har informert kommunene om oppdraget. Vi er gang med å få kontaktpersoner i hver kommune, og vi har også valgt å samle inn kontaktinformasjon til de kommunale rådene for personer med nedsatt funksjonsevne. Vi prioriterte også å delta på FN-dagen for mennesker med nedsatt funksjonsevne 4. desember.

Rapportering saksbehandlingstid i skolemiljø saker (fra kapittel 7.3.8.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på saksbehandlingstiden i håndhevings sakene per 31.12.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for saker der Statsforvalteren i Agder har fattet vedtak om brudd eller ikke brudd på skolens aktivitetsplikt er 65 kalenderdager.

Rapportering av tilsyn etter barnehageloven og opplæringsloven (fra kapittel 7.3.8.2 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal beskrive vurderingene som var avgjørende for valg av:

- a) tilsynsystema
- b) omfang
- c) skriftlig eller stedlig tilsyn
- d) tilsynsobjekt

A) Tilsynsystema

Vi prioriterer å føre tilsyn med tema som har viktig betydning for sårbare barn og unges rettigheter. Gjennomgående ser vi at det i klager er utfordringer med kommunenes saksbehandling, rettsforståelse og internkontroll.

Vi oppfatter barnehagemyndigheten som sentral i rollen med å påse at alle barn får et godt barnehagetilbud i samsvar med regelverket, og ett av tilsynene har omhandlet myndighetens risikovurderinger og virkemiddelbruk. I dette tilsynet har vi også sett på kravet til barnehagemyndighetens uavhengighet etter § 11. Kommunenes organisasjonskart viser at flere kommuner ikke har et tydelig skille i organiseringen av oppgavene som barnehagemyndighet og barnehageeier.

I de to siste årene har vi hatt et økende antall klagesaker som gjelder tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne, og vi har derfor valgt dette som tema på barnehageområdet i 2023.

I 2023 har vi gjennomført tilsyn med fylkeskommunen, ut fra medieoppslag, henvendelser og urovekkende få klager valgte vi å gjennomføre tilsyn med vedtak om spesialundervisning.

Vi har i samsvar med oppdraget gjennomført FNT skolemiljø og internkontroll. Valg av tema er basert på en generell risikovurdering knyttet til stor sannsynlighet for regelverksbrudd, bygd på egne og nasjonale erfaringer fra tilsyn og håndhevings-ordningen.

Brudd på del-plikten i enkeltsaker viser manglende forståelse av lovverk og manglende implementering av rutiner

Elevenes utbytte av opplæringen - deltema 5. har vært et spennende tilsynsystema som ble møtt svært positivt fra kommunen. Vi har undersøkt om kommunen sørger for at skolen vurderer om det er elever på 1. til 4. trinn som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning, og om disse elevene raskt får egnet intensiv opplæring slik at de oppnår forventet progresjon. Dette er viktig for å sikre tilpasset opplæring og tidlig kartlegge elever som ikke har utbytte av ordinær opplæring.

Vi har i tillegg åpnet det vi kaller forenklete tilsyn med tre kommuner, dette har omhandlet lang saksbehandlingstid i PP-tjenesten, mistanke om brudd på taushetsplikten og oppfølging av barnehagemyndighetens virkemiddelbruk i et tilsyn. I to av tilsynene ble det konkludert med pålegg som nå er rettet.

B) Omfang

Vi har i 2023 gjennomført tilsyn i 11 av kommuner og Agder fylkeskommune. På barnehageområdet har vi ble det skrevet fire tilsynsrapporter, i tillegg ble det skrevet rapport i to saker der vi brukte tilsyns-hjemmelen for å få mer informasjon. Etter opplæringsloven har vi skrevet to tilsynsrapporter knyttet til skolemiljø og internkontroll, en rapport om elevenes utbytte av opplæringen og en rapport etter undersøkelser om mulig brudd på taushetsplikten. Tilsynet om tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne ble gjennomført i tre kommuner, men alle åtte kommunene i nettverket (Øste Agder barnehagemyndighetsnettverk) deltok i åpning og slutt møte. Spesialundervisnings-tilsynet ble gjennomført på en av de videregående skolene i fylket,

og aktuelle saksbehandlere og administrasjon fra de øvrige skolene i fylkeskommunen deltok i for- og sluttmøtet. Å involvere hele nettverk i tilsynsarbeidet har vi opplevd som effektivt, og dette ble evaluert svært positivt av deltakere som deltok i tilsynsaktivitetene.

Vi gjennomfører smalere og mer treffsikre tilsyn enn tidligere.

C) Skriftlig og stedlig tilsyn

Vi har hatt en god variasjon mellom skriftlige tilsyn, tilsyn med digitale intervjuer og stedlige tilsyn hvor vi har gjennomført intervjuer med elever, foreldre og involverte ansatte i barnehager, skoler og kommuneadministrasjon. Når vi velger form tar vi utgangspunkt i hva som er nødvendig for å opplyse saken tilstrekkelig. For å ivareta kommunens behov og ønsker om veiledning tilbyr vi åpning- og sluttmøter i tilsyn.

D) Tilsynsobjekt

Tilsynsobjektene blir valgt på bakgrunn av risiko- og sårbarhetsanalyse. Relevante kilder er BASIL, GSI og elevundersøkelsen og enkeltstående kilder som klagesaker, henvendelser fra elever og foreldre, veilednings-forespørsler fra kommuner, kommunens hjemmesider og oppslag i media. I flere skolemiljø-saker viser brudd på del-plikter i enkeltsaker manglende forståelse av lovverk og manglende implementering av rutiner.

Vi har et bevisst forhold til om tilsyn er det riktige virkemiddelet for å oppnå økt relevans og etterlevelse i den skolen eller kommunen vi velger ut.

Funn fra foreløpig rapport i tilsyn etter barnehageloven og opplæringsloven

Tema	Deltema	Kommune	Kommunestørrelse: S:20000+ M:5000- 20000 L:-5000	Barnehage- eller skolenavn	Type tilsyn	Antall kontrollspørsmål per tilsyn	Kontrollspørsmål som er avdekket brudd på i foreløpig rapport	Kommentarer
Barnehagemyndighetens veiledning og tilsyn	Barnehagemyndighetens veiledning og tilsyn - risikovurdering	Lillesand	M		Kun skriftlig dokumentasjon	18	Inneholder pålegg om retting eller vedtak om stenging informasjon om: a) De reglene vedtaket bygger på? b) De faktiske forholdene vedtaket bygger på? c) De hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøving av forvaltningsmessig skjønn? d) Klageadgang? e) Klagefrist? f) Klageinstans? g) Fremgangsmåten ved klage? h) Informasjon om retten til å se sakens dokumenter? i) Informasjon om retten til å be om utsatt iverksettelse?	Avdekket brudd på krav til likebehandling og uavhengighet
Individuell tilrettelegging	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Tvedestrand	M		Tilsynsbesøk	14	Undersøker kommunen om barn med nedsatt funksjonsevne har rett til individuell tilrettelegging?	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak
Individuell tilrettelegging	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Tvedestrand	M		Tilsynsbesøk	14	Gir kommunen foreldrene mulighet til å uttale seg?	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak
Individuell tilrettelegging	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Tvedestrand	M		Tilsynsbesøk	14	Opplyser kommunen saken tilstrekkelig for å kunne ta stilling til: a) om et barn har en nedsatt funksjonsevne? b) om barnet ikke kan delta i barnehagen på lik linje med andre barn?	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak
Individuell tilrettelegging	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Tvedestrand	M		Tilsynsbesøk	14	Fatter kommunen vedtak om individuell tilrettelegging i barnehagen?	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak
Individuell tilrettelegging	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Tvedestrand	M		Tilsynsbesøk	14	Har kommunen i vedtaket tatt stilling til: a) om barnet har en nedsatt funksjonsevne b) om den nedsatte funksjonsevnen gjør at barnet ikke kan delta i barnehagen på lik linje med andre barn	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak
Barnehagemyndighetens veiledning og tilsyn	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Tvedestrand	M		Tilsynsbesøk	14	Inneholder vedtak om avslag en begrunnelse om hvorfor barnet ikke har rett til individuell tilrettelegging?	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak

Individuell tilrettelegging	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Tvedestrand	M		Tilsynsbesøk	14	Tar kommunen stilling til hva som er barnets beste når den fatter vedtak om individuell tilrettelegging?	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak
Individuell tilrettelegging	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Tvedestrand	M		Tilsynsbesøk	14	Inneholder vedtaket informasjon om klageadgang, klagefrist, klageinstans og informasjon om at klagen skal sendes til kommunen?	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak
Individuell tilrettelegging	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Tvedestrand	M		Tilsynsbesøk	14	Inneholder vedtaket informasjon om retten til å se sakens dokumenter?	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak
Individuell tilrettelegging	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Grimstad	M		Tilsynsbesøk	16	Inneholder vedtak om avslag en begrunnelse om hvorfor barnet ikke har rett til individuell tilrettelegging?	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak
Individuell tilrettelegging	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Gjerstad kommune	L		Kun skriftlig dokumentasjon	14	Opplyser kommunen saken tilstrekkelig for å kunne ta stilling til: a) om et barn har en nedsatt funksjonsevne? b) om barnet ikke kan delta i barnehagen på lik linje med andre barn?	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak
Individuell tilrettelegging	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Gjerstad kommune	L		Tilsynsbesøk	14	Inneholder vedtaket informasjon om retten til å se sakens dokumenter?	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak
Individuell tilrettelegging	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Gjerstad kommune	L		Kun skriftlig dokumentasjon	14	Fatter kommunen vedtak om individuell tilrettelegging så snart som mulig?	Her mangler noe nedtrekksmenyer deltema er Individ tilrettelegging - fa vedtak
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Hægebostad	L	Kollemo og eiken skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	Skolen/skoleeiga undersøker saka straks dersom de mistanke om eller kjennskap til at ei elev blir krenka av som arbeider på skolen.
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Hægebostad	S	Kollemo og eiken skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	Skolen/skoleeiga gjennomfører dei undersøkingane ut frå ein fagleg standard rimeleg forventast.
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Hægebostad	L	Kollemo og eiken skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	Skolen/skoleeiga dokumenterer kv som blir gjort for å oppfylle plikta til å undersøke
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Hægebostad	L	Kollemo og eiken skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	Internkontrollen i kommunen tilpass for å hindre eller forebygge brot på plikta til å undersøke og plikta til å dokumentere
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Hægebostad	L	Kollemo og eiken skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	Kommunen avdel og følgjer opp me korrigierende tiltal å hindre eller forebygge risikoer for at plikta til å undersøke og plik til å dokumentere ikkje blir oppfylt
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å sette inn tiltak	Hægebostad	L	Kollemo og eiken skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	Skolen/skoleeiga inn tiltak straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at ei elev har blitt krenka av ein som arbeid på skolen, eller ei leinga på skolen
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å sette inn tiltak	Hægebostad	L	Kollemo og eiken skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	Skolen/skoleeiga konkret vurderer l for tiltak som er e
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å sette inn tiltak	Hægebostad	S	Kollemo og eiken skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	Skolen/skoleeiga evaluerer tiltaka jamleg, og at tiltal blir endra ved bet

Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å sette inn tiltak	Hægebostad	L	Kollemo og eiken skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	Skolane/skoleeig alltid lagar ein skriftleg plan når det set inn tiltak i ein skule og at han innehar minimumskrav til innhald
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å sette inn tiltak	Hægebostad	L	Kollemo og eiken skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	Internkontrollen i kommunen tilpassa for å hindre eller førebygge brot på plikta til å sette inn tiltak og kravet om å lage ein skriftleg plan
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å sette inn tiltak	Hægebostad	L	Kollemo og eiken skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	Kommunen avdekk og følgjer opp med korrigjerande tiltak å hindre eller førebygge risikoe for at plikta til å sette inn tiltak og krave å lage ein skriftleg plan ikkje blir oppfylt
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Valle kommune	L	Valle skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	skolen/skoleeigar gjennomfører dei undersøkingar som utfrå ein fagleg standard med rimelegheit kan forventast
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Valle kommune	L	Valle skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	skolen/skoleeigar dokumenterer kv som blir gjort for å oppfylle undersøkingsplikta
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Valle kommune	L	Valle skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	kommunen si internkontroll er tilpassa for å hindre eller førebyggje brot på at undersøkingsplikta og dokumentasjonsplikta ikkje blir oppfylt
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å undersøke	Valle kommune	L	Valle skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	kommunen avdekk og følgjer opp med korrigjerande tiltak å hindre eller førebyggje risikoe for at undersøkingsplikta og dokumentasjonsplikta ikkje blir oppfylt
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å sette inn tiltak	Valle kommune	L	Valle skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	kommunen si internkontroll er tilpassa for å hindre eller førebyggje brot på tiltaksplikta og kravet om å lage ein skriftleg plan
Skolemiljø og internkontroll	Skolemiljø og internkontroll - plikten til å sette inn tiltak	Valle kommune	L	Valle skule	Tilsynsbesøk	13	Annet	kommunen avdekk og følgjer opp med korrigjerande tiltak å hindre eller førebyggje risikoe for at tiltaksplikta kravet om å lage ein skriftleg plan ikkje oppfylt
Elevenes utbytte av opplæringen	Elevenes utbytte - undervisvurdering som grunnlag for tidlig innsats	Arendal kommune	S	Stuenes skole	Tilsynsbesøk	4	Organiserer rektor skolen slik at lærerne bruker undervisvurderingen til å vurdere om det er elever på 1. til 4. trinn som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning?	
Elevenes utbytte av opplæringen	Godkjenning av barnehager - før søknad	Arendal kommune	S	Stuenes skole	Tilsynsbesøk	4	Organiserer rektor skolen slik at lærerne raskt gir elever på 1. til 4. trinn som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning, egnet intensiv opplæring slik at forventet progresjon blir nådd?	

Elevenes utbytte av opplæringen	Elevenes utbytte - undervisningsvurdering som grunnlag for tidlig innsats	Arendal kommune	S	Stuenes skole	Tilsynsbesøk	4	Organiserer rektor skolen slik at lærerne i undervisningsvurderingen hører eleven og vektlegger elevens synspunkter ut fra elevens beste når det gjelder egnet intensiv opplæring for elever på 1. til 4. trinn?
Elevenes utbytte av opplæringen	Elevenes utbytte - undervisningsvurdering som grunnlag for tidlig innsats	Arendal kommune	S	Stuenes skole	Tilsynsbesøk	4	Organiserer rektor skolen slik at elevene på 1. til 4. trinn får den intensive opplæringen som eneundervisning i en kort periode kun hvis det er til elevens beste?
Spesialundervisning	Spesialundervisning - fatte vedtak	Agder fylkeskommune	S	San Eyde vgs.	Tilsynsbesøk	13	Sørger skolen for at saken er tilstrekkelig opplyst før den fatter vedtak om spesialundervisning?
Spesialundervisning	Spesialpedagogisk hjelp - fatte vedtak	Agder fylkeskommune	S	San Eyde vgs.	Tilsynsbesøk	13	Fatter skolen vedtak så snart som mulig i alle saker der PPT har gjennomført en sakkyndig vurdering?
Spesialundervisning	Spesialundervisning - fatte vedtak	Agder fylkeskommune	S	San Eyde vgs.	Tilsynsbesøk	13	Inneholder vedtakene opplysninger om omfanget av spesialundervisningen, det vil si antall timer spesialundervisning samlet og i hvert av fagene?
Spesialundervisning	Spesialundervisning - fatte vedtak	Agder fylkeskommune	S	San Eyde vgs.	Tilsynsbesøk	13	Inneholder vedtakene opplysninger om hvilket innhold spesialundervisningen skal ha?
Spesialundervisning	Spesialundervisning - fatte vedtak	Agder fylkeskommune	S	San Eyde vgs.	Tilsynsbesøk	13	Begrunner skolen vedtak som ikke samsvarer med den sakkyndige vurderingen, ved å vise hvorfor elevene likevel kan få et forsvarlig utbytte av opplæringen?

Endring i praksis som ikke er i samsvar med regelverket (fra kapittel 7.3.8.3 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal redegjøre for hvordan valgte virkemidler har ført til endring av praksis som ikke var i samsvar med regelverket.

Statsforvalteren i Agder har fokus på regelverksbrudd og særlige konsekvenser for barn og unge i vår områdeovervåking. Vi har egen intern rutine for å registrere og følge opp henvendelser og hendelser som inngår i våre risiko- og vesentlighetsvurderinger for våre kommuner. Vi bruker informasjon vi får gjennom generelle henvendelser, enkelt saker, medieoppslag, kartlegginger o.a. for å kartlegge og følge opp kommuner ved risiko for praksis som ikke er i samsvar med regelverket. Gjennom rutinen for å gjennomgå henvendelser og hendelser jobber vi med å sikre at rett virkemiddel benyttes for å oppnå reguletterlevelse i og støtte til kommunene.

For saker vi ser berører flere kommuner, har vi gjennom året arrangert spørretimer, laget veiledningsmateriell og hatt veiledningsamlinger med sektor. Dette gjelder bl.a. regelverk knyttet til taushetsplikt, aktivitetsplikten for et trygt og godt barnehagemiljø, barn- og unges rett til å bli hørt og barnets beste vurderinger. I etterkant av dette merker vi oss endring i praksis ved at kommunene følger veiledningen i sine vedtak og saker som meldes til oss samt at de generelle henvendelsene med bekymring reduseres. Særlig merker vi oss dette for kommunenes forvaltningskompetanse gjennom deres vedtak og barnets beste vurderingene som ligger til grunn for kommunens avgjørelser.

Rapportering av antall klager på barnehage- og opplæringsområdet (fra kapittel 7.3.8.4 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal rapportere på antall klager, type klager og resultatet av behandlingen på barnehage- og opplæringsområdet.

Vi registrerer at antall klagesaker på de fleste områdene er stabilt over tid. For det spesialpedagogiske feltet har vi hatt noe økning i både klagesaker og regelverkshenvendelser. Vi ser også en økning i søknader om fritak for vurdering med karakter i fremmedspråk. Disse områdene ser vi i sammenheng, og økningen har ført til ytterligere fokus på dette hos oss. Henviser til rapportering for det spesialpedagogiske feltet for både barnehage, grunnskole og videregående skole der det fremkommer risikovurderinger og tiltak mot sektor.

Klagebehandling - Barnehage (barnehageloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Barnehageloven § 14	0				
Barnehageloven § 53	1	0	0	1	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0				
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0				
Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager	4	0	4	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon i barnehager § 4	1	0	0	1	0
Forskrift om regnskapsplikt for godkjente ikke-kommunale barnehager § 6	0				
Barnehageloven § 35	1	0	0	0	1
Barnehageloven § 37	12	0	2	10	0
Barnehageloven § 38	0				
Sum	19	0	6	12	1

Klagebehandling - Frittstående grunnskoler (friskoleloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Standpunkt i fag	0	0	0	0	0
Standpunkt i orden og oppførsel	0	0	0	0	0
Lokalt gitt muntlig eksamen	0	0	0	0	0
Inntak, § 3-1	0	0	0	0	0
Utsatt skolestart, § 3-3 annet ledd	0	0	0	0	0
Særskilt språkopplæring, § 3-5	0	0	0	0	0
Spesialundervisning, § 3-6	0	0	0	0	0
Skys, § 3-7	1	0	0	0	1
Bortvisning, § 3-10	1	0	0	0	1
Permisjon, § 3-13	0	0	0	0	0
Fysisk skolemiljø, § 2-4 jf oppl § 9a-2	0	0	0	0	0
Psykososialt skolemiljø, privatskolelova § 2-4, jf oppl § 9a-4 og § 9a-5	12	8	1	0	3
Fritak fra norsk sidemål	0	0	0	0	0
Sum	14	8	1	0	5

Slik vi forstår denne tabellen skal vi her rapportere på klagebehandling for private grunnskoler med rett til statsluskudd etter privatskoleloven. Vi viser også til tabell for rapportering om psykososialt skolemiljø der det ikke er rett å benytte kategoriene medhold/delvis medhold/ikke medhold/avvist/opphevet. Vi er ikke klageinstans for disse sakene og har som førsteinstans fattet enkeltvedtak om brudd eller ikke brudd på loven.

Klagebehandling - Frittstående videregående skoler (friskoleloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Psykososialt skolemiljø, privatskolelova § 2-4, jf oppl § 9a-4 og § 9a-5	1	1	0	0	0
Inntak, § 3-1	4	0	3	1	0
Særskilt språkopplæring, § 3-5	0	0	0	0	0
Spesialundervisning, § 3-6	0	0	0	0	0
Bortvisning, § 3-10	0	0	0	0	0
Tap av rett til vgo, § 3-10	0	0	0	0	0
Fysisk skolemiljø, § 2-4 jf oppl § 9a-7	0	0	0	0	0
Fritak fra vurdering med karakter i fremmedspråk, § 3-21 i forskrift til opplæringsloven [privatskoleloven/friskoleloven]	10	8	0	0	2
Sum	15	9	3	1	2

Slik vi forstår denne tabellen skal vi her rapportere på klagebehandling for private videregående skoler med rett til statsluskudd etter privatskoleloven. Vi viser også til tabell for rapportering om psykososialt skolemiljø der det ikke er rett å benytte kategoriene medhold/delvis medhold/ikke medhold/avvist/opphevet. Vi er ikke klageinstans for disse sakene og har som førsteinstans fattet enkeltvedtak om brudd eller ikke brudd på loven. Vi viser også til at vi saker om fritak fra vurdering med karakter i fremmedspråk ikke opphever eller gir delvis medhold da dette ikke er en klage som er behandlet av en førsteinstans.

Klagebehandling - Grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Standpunkt i fag	20	10	8	0	2
Standpunkt i orden og oppførsel	0	0	0	0	0
Sentralt gitt skriftlig eksamen	0	0	0	0	0
Lokalt gitt muntlig eksamen	0	0	0	0	0
Fremskutt skolestart, § 2-1 tredje ledd	0	0	0	0	0
Utsatt skolestart, § 2-1 tredje ledd	1	0	0	1	0
Ekstra år i grunnskolen, § 2-1 fjerde ledd	0	0	0	0	0
Tegnspråkopplæring, § 2-6	0	0	0	0	0
Særskilt språkopplæring, § 2-8	0	0	0	0	0
Bortvisning, § 2-10	1	1	0	0	0
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	0	0	0	0	0
Grunnskoleopplæring for voksne, § 4A-1	0	0	0	0	0
Spesialundervisning for voksne, § 4A-2	4	2	0	2	0
Spesialundervisning, § 5-1	24	5	2	7	10
Skys, § 7-1	11	3	3	2	3
Skoleplassering, § 8-1	12	0	6	6	0
Fysisk skolemiljø, § 9a-2	1	0	0	0	1
Sum	74	21	19	18	16

Vi informerer om at vi også mottar mange klager på andre forhold enn det som er med i denne tabellen der vi ikke er rett klageinstans, men der vi veileder skriftlig om både rett instans og om relevant lovverk og sentrale føringer. Disse henvendelsene tar vi med i vår risiko- og sårbarhetsvurderinger der det er aktuelt.

Klagebehandling - Videregående skoler (opplæringsloven med forskrifter)

Type sak	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Rett til ett/to ekstra år i vgo, § 3-1 femte ledd	0	0	0	0	0
Fritak fra vurdering med karakter i fremmedspråk, § 3-21 i forskrift til opplæringsloven	49	47	2	0	0
Standpunkt (fag og orden og oppførsel) for utenlandsskolene	0	0	0	0	0
Andre ikke-skriftlige eksamener for utenlandsskolene	0	0	0	0	0
Fysisk skolemiljø, § 9a-2	0	0	0	0	0
Spesialundervisning, § 5-1	3	1	1	0	1
Inntak, § 3-1 sjettemte ledd	3	0	0	0	3
Særskilt inntak, § 3-1 sjettemte ledd	1	0	1	0	0
Tap av rett til videregående opplæring, §§ 3-8 og 4-6	0	0	0	0	0
Sentralt gitt skriftlig eksamen	0	0	0	0	0
Videregående opplæring for voksne, § 4A-3	1	0	0	0	1
	57	48	4	0	5

Vi viser til at vi saker om fritak fra vurdering med karakter i fremmedspråk ikke opphever eller gir delvis medhold da dette ikke er en klage som er behandlet av en førsteinstans.

Kompetanseutvikling for barnehager og skoler (fra kapittel 7.3.8.5 i TB)**Rapportere på**

Statsforvalteren skal rapportere på hvordan de har forvaltet tilskuddsordning for lokal kompetanseutvikling og redegjøre for hvordan det er lagt til rette for måloppnåelse jf. retningslinjene for tilskuddsordningen. Statsforvalteren skal videre vurdere i hvilken grad tilskuddsordningen gir likeverdige muligheter for kompetanseutvikling uavhengig av geografi, størrelse og eierform.

Statsforvalteren skal også tabellrapportere på fordeling av midler og deltakelse på kompetansetiltak i 30-prosentdelen i regional ordning for kompetanseutvikling i barnehage.

Samarbeidsforum har i 2023 hatt 4 møter. Vi har i tillegg i løpet av 2023 etablert AU for samarbeidsforum, og gjennomført et møte med AU. Det er i stor grad gjennom disse møtene vi som sekretariat formidler overordnede nasjonale intensjoner, rammer og føringer for ordningen, inkludert sørger for at kriteriene for tildeling er kjent for aktørene i samarbeidsforum og regionale kompetansenettverk. Endringen vi gjorde høsten 2023 med opprettelse av et AU ser vi som positivt.

Ved å forankre saker, forslag til innstilling, agenda osv i AU, opplever vi en større legitimitet til ordningen.

Statsforvalteren har i 2023 lagt til rette for god flyt av informasjon om kompetanseordningene og vi bruker bl.a. hjemmesidene aktivt til dette formålet. Planer, referater og presentasjoner er lett tilgjengelig på våre hjemmesider både for nettverk og allmenheten.

På Agder er det valgt en nettverksstruktur som sikrer helhet og sammenheng både lokalt og regionalt, i partnerskap med UiA. Lokale utviklingsbehov blir ivare tatt i nettverkene, ved at innhold og fremdrift i nettverkene tilpasses lokalt, nær barnehager og skoler. Kompetansenettverkene jobber langsiktig i alle ordninger i hele regionen. Viser videre til tidligere årsrapporter som beskriver utviklingen av arbeidet med kompetanseordningene.

Nettverkene, for alle ordningene, har bærekraftige strukturer for varig endringsarbeid hvor alle er med som likeverdige parter. Fagpersoner fra UiA som jobber direkte med barnehager og skoler ser styrker og svakheter hos den enkelte enhet, ikke minst i mellomarbeidet. De peker på at det her kanskje er en mulighet til å sette inn ekstra ressurser for å løfte de som trenger ekstra oppfølging. Selv om det meldes at det ikke er gitt at alle klarer å nyttiggjøre seg den samme kunnskapen.

I Agder var tidlig ute med å organisere arbeidet i kompetansenettverk og vi har gode erfaringer med en slik organisering. Likevel, prosessarbeid krever fleksibilitet og endringsvilje, noe vi ser også gjelder organiseringen. Vi ser at innføringen av kompetanseløftet påvirket nettverkssamarbeid og i enda større grad fordrer fokus på helhet og sammenheng i kommunene.

Eksempelvis fant noen kompetansenettverk måter å inkludere kompetanseløftet i allerede eksisterende samarbeid og strukturer (Lister og Østre Agder). Det største nettverket så behov for å gjøre endringer i sin organisering for bedre å ivareta alle ordningene i en stor organisasjon (Region Kristiansand).

Vi ser at kommunenes størrelse kan skape utfordringer for likeverdige muligheter for kompetanseutvikling. Agder har både små og store kommuner. Noen kommuner er små i innbygger tall, men store i utstrekning. Andre er folkerike, men med mindre areal. Vi ser at geografi og størrelse i begge sammenhenger kan by på utfordringer.

Vår pro-rata tildeling har både fordeler og ulemper. Det styrker likeverdighet mellom deltakende kommuner ved at alle vet hva de får, og bygger på realiteter i kommunene, og ikke skjønnsvurderinger. Svakheten ligger i at små kommuner får små tildelinger, store kommuner får mye. Deler av dette kompenseres gjennom nettverkssamarbeid. Pro-rata modellen åpner ikke opp for dialog mellom kommunene om fordeling av midler. Ordningen legger med det ikke så godt til rette for å heve blikket til å drøfte fordeling av midler opp mot ulike behov i kommunene. På denne måten får ikke Agder en diskusjon om at noen kommuner har større behov enn andre. Dette påvirker muligheten til å løfte kommuner som har ekstra utfordringer mer enn andre.

Kompetanseutvikling i barnehage - deltakelse på andre kompetansetiltak

	Antall deltakere fra kommunale barnehager	Antall deltakere fra private barnehager	Antall deltakere totalt
Fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget	10	18	28
Kompetansehevingstudier for assistenter og barne- og ungdomsarbeidere			0
Barnehagefaglig grunnkompetanse			0
Tilretteleggingsmidler for lokal prioritering			0
Totalt	10	18	28

Kompetanseutvikling i barnehage - fordeling av midler til andre kompetansetiltak

	Beløp tildelt (kr)	% brukt på disse tiltakene av det totale beløpet som er tildelt for regional ordning
Fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget		
Kompetansehevingstudier for assistenter og barne- og ungdomsarbeidere		
Barnehagefaglig grunnkompetanse		
Tilretteleggingsmidler for lokal prioritering	725 000	4
Totalt	725 000	4

Oppfølgingsordningen (fra kapittel 7.3.8.6 i TB)

Rapportere på

Viser til oppgave 5.1.2.7 i hovedinstruksen. Statsforvalteren skal vurdere om tiltakene som er iverksatt i kommuner i oppfølgingsordningen bidrar til bedret læringsmiljø og læringsutbytte.

Når det gjelder i hvilken grad tiltakene som er iverksatt høsten 2023 bidrar til bedre læringsmiljø og læringsutbytte, er det for tidlig å si noe om dette. Likevel er det vår oppfatning at Oppfølgingsordningen allerede bidrar til prosesser og konkrete tiltak som kan føre til bedring i denne retning. I to av tre kommuner involveres flere instanser, og det er en god bredde i det tverrfaglige samarbeid med oppvekstsjef, skolefaglig rådgiver, representant fra barnehagemyndighet, SFO og skole. I den siste kommunen er det kun skole som er fokus.

Gjennom deltakelse på ulike møter gir mange av aktørene klart uttrykk for at de opplever arbeidet sammen med veilederne/kompetansemiljøene som konstruktivt og utviklende.

Veilederne gir også uttrykk for at de opplever kommunene og skolelederne som mottakelige for veiledningen og at det er gode prosesser i gang for å bedre læringsmiljø- og læringsutbytte.

Rapporter på antall årsverk mm (fra kapittel 7.3.9.1 i TB)

Rapportere på

- Antall årsverk i landbruksavdelingen og antall årsverk i avdeling eller seksjon for reindrift per 31.12.2023.
- Antall årsverk benyttet til førsteinstansforvaltningen av de økonomiske virkemidlene på landbruks- og reindriftsområdet.
- Antall årsverk benyttet til veiledning og kontroll med kommunenes forvaltning av de økonomiske virkemidlene på landbruksområdet.

Årsverk mm

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall
Antall årsverk i landbruksavdelingen hos SF per 31.12.2023.	15.0
Antall årsverk i avdeling eller seksjon for reindrift hos SF per 31.12.2023.	0.0
Antall årsverk benyttet til førsteinstansforvaltningen av de økonomiske virkemidlene på landbruksområdet.	4.0
Antall årsverk benyttet til førsteinstansforvaltningen av de økonomiske virkemidlene på reindriftsområdet.	0.0
Antall årsverk benyttet til veiledning og kontroll med kommunenes forvaltning av de økonomiske virkemidlene på landbruksområdet.	3.0
Antall personer hos SF som har arbeidet med kontroll i 2023 på landbruksområdet, jf resultatmål pkt 3.3.1.2.1.1	11.0
Antall personer hos SF som har arbeidet med kontroll i 2023 på reindriftsområdet, jf resultatmål pkt 3.3.1.2.1.1	0.0

De som forvalter tilskudsordninger, har også kontrollansvar

Innenfor regionalt kartsamarbeid og arealressurskart. (fra kapittel 7.3.9.2 i TB)

Rapportere på

Innenfor regionalt kartsamarbeid og arealressurskart (AR5) skal det rapporteres i henhold til tabell:

- Antall kommuner i fylket som ikke har utarbeidet og/eller oppdatert rutinebeskrivelse for ajourhold av AR5.
- Antall kommuner i fylket som ikke har hatt periodisk ajourhold siste 5 år, og som ikke har planlagt ajourhold i gjeldende geodataplan.
- Antall reinbeitedistrikt som har oppdatert reindriftens arealbrukskart i løpet av året.

Statsforvalteren i Agder har i foregående år informert og sendt ut maler for ajourføringsrutiner til kommunene på Agder. I 2022 rapporterte 10 av 25 kommuner at ajourføringsrutiner for AR5 var på plass. Statsforvalteren i Agder har ikke hatt kapasitet til å følge opp dette i 2023. Noen kommuner har tatt i bruk AR5web for løpende ajourføring, noe som har blitt positivt mottatt. Likevel er det knappheten på tid og ressurser som hindrer mer løpende ajourføring ute i kommunene. I 2023 var det 6 av 25 kommuner som ikke har utført kontinuerlig ajourhold. Videreføring av periodisk ajourhold fra NIBIO er

helt avgjørende for å opprettholde en tilfredsstillende kvalitet på AR5 på lang sikt.

Kartsamarbeid og arealressurskart

	Antall kommuner i fylket som ikke har utarbeidet og/eller oppdatert rutinebeskrivelse for ajourhold av AR5	Antall kommuner i fylket som ikke har hatt periodisk ajourhold siste 5 år, og som ikke har planlagt ajourhold i gjeldende geodataplan	Antall kommuner i fylket
AR5 tilstand	15	0	25

Anmeldelse (fra kapittel 7.3.9.3 i TB)

Rapportere på

Rapportere om bruk av anmeldelser.

Vi har ikke vurdert anmeldelse i noen saker i 2023

Utteksling av informasjon - dyrevelferdssaker (fra kapittel 7.3.9.4 i TB)

Rapportere på

Gi en kort vurdering av hvordan rutiner for utveksling av informasjon mellom Mattilsynet og landbruksforvaltningen i saker om dyrevelferd fungerer.

Sakene vi har fått er i tråd med avtalen. Vi har årlig møte med Mattilsynet i Agder. I 2023 var det i mars, og det planlegges et nytt før påske i år. Kontoret for Sør-Rogaland, Sirdal og Flekkefjord har vi kontakt med etter behov, når de har saker.

Kommunene får få saker, og har behov for veiledning når det er aktuelt. Saker som gjelder inneværende søknadsomgang blir godt fulgt opp med vurdering etter § 2, og resulterer som oftest i vedtak om at det ikke er vanlig jordbruksproduksjon. Det er mer krevende å omgjøre vedtak tilbake i tid. SF har ikke overprøvd kommunenes vurderinger.

Vi tar opp temaet på samlinger, og følger opp kommuner som får oversendt vedtak fra MT.

Utteksling av informasjon om dyrevelferd

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall saker oversendt fra Mattilsynet	Herav antall saker der kommunen vurderer at foretaket ikke oppfyller vilkåret vanlig jordbruksproduksjon, § 2	Herav antall saker kommunen har avkortet, § 11 første ledd	Herav antall saker kommunen har utbetalt tilskudd som omsøkt
Saker som gjelder avtalens punkt 3 a (forbud mot hold av dyr)				
Saker som gjelder avtalens punkt 3 b (helt/delvis avviking)	2	1	0	0
Saker som gjelder avtalens punkt 3 c (kronisk dårlige dyrehold)	1	0	0	1
Saker som gjelder avtalens punkt 3 d (alvorlig vanskjøtsel av dyr)				
Saker som ikke er i tråd med rutinen punkt 3				

Den ene saken etter 3 b gjelder 2023 og vurderes av kommunen som ikke vanlig jordbruksproduksjon. Den andre etter 3 b gjelder dyrehold som ble avvirket i mars 2023 og gir ikke tilskudd ut fra lavt antall dyr i PT-søknaden per 1.3.23. Siden oversendelsen kom lenge etter at tilskudd for 2022 var utbetalt, har kommunen ikke omgjort tidligere vedtak. Her var det også få dyr, og forholdsvis lite tilskudd. Saken etter punkt 3c er vurdert at kommunen som vanlig jordbruksproduksjon fordi forholdene bedret seg, og det ikke ble gitt aktivitetsforbud.

Rutineutveksling av informasjon mellom Mattilsynet og landbruksforvaltningen

Betegnelse på rapporteringskrav	Totalt antall møter	Herav antall møter samarbeidsavtalen var tema	Herav antall møter der pågående saker var tema	Herav antall møter der kontaktperson med ansvar for oppfølging av samarbeidsavtalen i Statsforvalteren møtte
Møter gjennomført med Mattilsynet	1	1	0	1

Vi hadde møte med Mattilsynet i mars 2023. Det ble ikke tatt opp enkeltsaker, de tar vi opp etter behov på e-post eller telefon.

Avvikling av pelsdyrproduksjon (fra kapittel 7.3.9.5 i TB)

Rapportere på

Rapporter iht. tabell vedrørende vedtak knyttet til avviking av pelsdyrproduksjon.

Det er presaksbehandlet syv saker hos oss i ordningen "erstatning etter avviking av pelsdyrhold". To klagesaker er sendt til LMD og er ikke tatt med i tabellen.

Den ubehandlede saken i ordningen "kompensasjon for kostnader til riving og opprydding" gjelder den ene klagesaken som er sendt til LMD. Søker ønsker ikke å begynne å rive før de vet utfallet av klagen.

SFAG har ingen saken ang. kompensasjon for lavere årlig alderspensjon.

Når det gjelder rapporteringspunkt 1142.77 er det uklart hva vi skulle rapportere på her. Jeg tolker det som at det er søknader etter forskrift om kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr mv. 27.11.19 nr. 158, siden det kun er for denne ordningen Statsforvalteren har vært førsteinstans (den ble opphevet 08.07.22). Det er ikke mulig å oppgi «sum av midler det søkes om i søknaden», fordi dette ikke oppgis i søknaden. Alle søknader etter denne forskriften ble ferdigbehandlet i 2020 og 2021. Jeg har oppgitt summen av det som ble utbetalt.

Kompensasjon og erstatninger etter avvikling av pelsdyrhold

Betegnelsen på rapporteringskrav	Sum	Ubehandlete saker	Saker under behandling	Ferdig behandlet
Presaksbehandling for erstatning etter avvikling av pelsdyrhold	7	0	0	7
Kompensasjon for kostnader til riving og opprydding	7	1	5	1
Kompensasjon for lavere årlig alderspensjon	0	0	0	0
Sum 1142.77 - Tilskudd til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhold	7 025 691	0	0	7 025 691

Én sak i ordningen "kompensasjon for kostnader til riving og opprydding" er ubehandlet. Søker venter på avklaring i klagesak. Jeg er litt usikker på hva det spørres etter i fjerde rapporteringskrav "Sum 1142.77". Jeg tolker det som at det er søknader etter forskrift om kompensasjon etter avvikling av hold av pelsdyr mv. 27.11.19 nr. 1587. Alle søknader etter denne forskriften ble ferdigbehandlet i 2020 og 2021. Jeg har oppgitt summen av det som ble utbetalt.

Gevinstrealiseringsplan (fra kapittel 7.3.9.7 i TB)

Rapportere på

I gevinstrealiseringsplanen for LMD forventes det at sammenslåing av statsforvaltere skal gi økt kvalitet gjennom mer ensartet rådgivning, veiledning og forvaltningspraksis, og økt profesjonalisering og likebehandling innenfor områdene:

- Reindriftsloven
- Eiendomslovgivningen
- Husdyrkonsesjonsregelverket
- Kontroll og oppfølging av kommunenes forvaltning av produksjonstilskudd og tilskudd til avløsning, og regionale miljøtilskudd

Statsforvalteren bes redegjøre kort for status for hvordan gevinstrealiseringsplanen følges opp på LMDs område, herunder ev. utfordringer og risiko knyttet til realisering av gevinst innen hver av de fire fagområdene.

Vi er i mål med arbeidet med gevinstrealisering etter sammenslåingen. Implementeringen av ny budsjettfordelingsmodell for Statsforvalterne innebærer en betydelig reduksjon i tildelingen og landbruksavdelingen er redusert bemanningsmessig. Reduksjonen i antall medarbeidere har gjort det krevende å gjennomføre deler av oppdraget.

Eiendomslovgivning – jordlov og konsesjonslov

Vi anser oss i mål med gevinstrealiseringen innen fagområdet eiendomslovgivning. Vi har også i 2023 hatt utfordringer knyttet til kapasitet grunnet sykemelding. Kursing og veiledning av kommunene er viktig for riktig og god forvaltning.

Husdyrkonsesjonsregelverket

Vi har fortsatt ikke hatt kapasitet til å arbeide ytterligere strategisk med oppgaven, men har foretatt kontroll i samsvar rundskrevet. Vi anser oss i mål med gevinstrealiseringen, men vil arbeide videre med planene for å sikre økt kvalitet.

Kontroll og oppfølging av kommunenes forvaltning

Vi har arbeidet med dette gjennom siden sammenslåingen i 2016. Vi har vektlagt arbeidet med likebehandling og internkontroll og anser oss i mål med gevinstrealiseringen.

Rapportering jord-, konsesjons- og odelslov (fra kapittel 7.3.9.10 i TB)

Rapportere på

Rapportere i tabeller om saker statsforvalteren har behandlet etter jordloven, konsesjonsloven og odelsloven i 2023.

Saker etter jord- og konsesjonslov - vedtak

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Endret	Stadfestet
Vedtak i klagesaker om omdisponering dyrka eller dyrkbar jord – jordloven § 9	2	0	2
Vedtak i klagesaker om deling – jordloven § 12	7	2	5
Vedtak i klagesaker om nydyrking - jordloven § 11 annet ledd (forskrift om nydyrking)	0		
Vedtak i klagesaker om fritak fra driveplikten - jordloven § 8 a	0		
Vedtak i klagesaker om pålegg ved brudd på driveplikten - jordloven § 8 tredje ledd	0		
Vedtak i klagesaker om konsesjon – konsesjonsloven § 9	4	2	2
Vedtak i klagesaker om konsesjon for selskaper med begrenset ansvar – konsesjonsloven § 9	1	1	0
Vedtak i klagesaker om konsesjon for erverv i nær familie – konsesjonsloven § 9 siste ledd	1	1	0
Vedtak i klagesaker om konsesjon i kommuner med forskrift om nedsatt konsesjonsgrense – konsesjonsloven § 7	0		

Saker etter jord- og konsesjonslov - utfall av søknaden/saken

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Innvilget uten vilkår	Innvilget på vilkår	Avslått	Fritak	Pålegg gitt	Ingen pålegg	Merknad
Utfall av søknaden i klagesaker om omdisponering dyrka eller dyrkbar jord – jordloven § 9	2	0	0	2	0	0	0	
Utfall av søknaden i førsteinstansbehandling av saker om omdisponering – jordloven § 9	3	2	1	0	0	0	0	
Utfall av søknaden om deling i klagesaker – jordloven § 12	7	0	2	5	0	0	0	
Utfall av søknaden i førsteinstansbehandling av saker om deling – jordloven § 12	7	5	2	0	0	0	0	
Utfall av søknaden i klagesaker om nydyrking - jordloven § 11 annet ledd	0							
Utfall av søknaden i førsteinstansbehandling av saker om konsesjon - konsesjonsloven § 9	4	3	1	0	0	0	0	
Utfall av søknaden i klagesaker om konsesjon - konsesjonsloven § 9	2	0	1	1	0	0	0	
Utfall av søknaden i førsteinstansbehandling av saker om konsesjon for selskaper med begrenset ansvar - konsesjonsloven § 9	0							
Utfall av søknaden i klagesaker om konsesjon for selskaper med begrenset ansvar - konsesjonsloven § 9	1	0	0	1	0	0	0	
Utfall av søknaden i førsteinstansbehandling av saker om konsesjon for erverv i nær familie - konsesjonsloven § 9 siste ledd	0							
Utfall av søknaden i klagesaker om konsesjon for erverv i nær familie - konsesjonsloven § 9 siste ledd	3	1	1	1	0	0	0	
Utfall av søknaden i klagesaker om konsesjon i kommuner med forskrift om nedsatt konsesjonsgrense - konsesjonsloven § 7	0							
Utfall av søknaden i førsteinstansbehandling av saker om fritak fra driveplikten – jordloven § 8 a	0							
Utfall av søknaden i klagesaker om fritak fra driveplikten - jordloven § 8 a	0							
Utfall av søknaden i klagesaker om pålegg ved brudd på driveplikten – jordloven § 8 tredje ledd	0							
Utfall av saken i førsteinstansbehandling av saker om pålegg ved brudd på driveplikten – jordloven § 8 tredje ledd	0							

Saker etter jord- og konsesjonslov - omdisponering

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Dyrka areal (fulldyrka- og overflatedyrka jord og innmarksbeite) ant. da.	Dyrkbart areal (skog, myr, etc.) ant. da.
Bolig	0		
Hytte ol.	0		
Forretn., kontor, industri	0		
Off./priv. tjenesteyting	0		
Andre byggeområde	0		
Skogplanting	0		
Samferd. og tekn. infrastruktur	2	2	0
Grønnstruktur	0		
Golf	0		
Forsvaret	0		
Andre landbruksformål	0		
Bruk og vern av sjø og vassdrag	5	5	0

Saker etter jord- og konsesjonslov - driftsenhet

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Driftsenhet	Ikke driftsenhet
Vedtak	1	1	0
Påklaget til Landbruksdirektoratet	0		

Saker etter jord- og konsesjonslov - omgjøring

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	§ 35 første ledd a) jf. annet ledd	§ 35 første ledd b) jf. annet ledd	§ 35 første ledd c) jf. annet ledd	§ 35 tredje ledd
Varsel om omgjøring av kommunale jordlovssaker – forvaltningsloven § 35	0				
Varsel om omgjøring av kommunale konsesjonssaker – forvaltningsloven § 35	0				
Vedtak om omgjøring av kommunale jordlovssaker – forvaltningsloven § 35	0				
Vedtak om omgjøring av kommunale konsesjonssaker – forvaltningsloven § 35	0				

Saker etter jord- og konsesjonslov - kontrollhemmel

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Delingssak	Drivepliktsak	Omdisponeringssak	Konsesjonssak
Antall saker	0				

Nydyrking av myr - utfall av søknader i første- og klageinstans

Betegnelse på rapporteringskrav	Søknader i alt	Innvilget i alt	Innvilget uten vilkår	Innvilget på vilkår	Innvilget som følge av at myr er eneste dyrkingsressurs	Innvilget som følge av ivaretagelse av særskilte produksjoner i myr på fjellgrunn	Innvilget som følge av tap av andre produksjonsarealer	Søknader om dispensasjon for å nydyrke myrarealer avslått	Merknad
Søknader i førsteinstans om dispensasjon for å nydyrke myrarealer jf. nydyrkingsforskriften § 5a	5	5	2	1	2	0	0	0	I tillegg kommer 3 søknader sendt på høring til oss er avskrevet uten gjennomgang pga manglende kapasitet
Utfall av søknaden i klagesaker om dispensasjon for å nydyrke myrarealer jf. nydyrkingsforskriften § 5a	0	0							

Nydyrking av myr - størrelse på arealene som er omsøkt

Betegnelse på rapporteringskrav	Omsøkt i alt	Omsøkt areal dyp myr	Omsøkt areal grunn myr	Innvilget myrareal i alt	Innvilget areal dyp myr	Innvilget areal grunn myr	Avslått myrareal i alt	Avslått myrareal dyp myr	Avslått myrareal grunn myr
Informasjon om omsøkt myrareal	57	2	55	57	2	55	0	0	0

Nydyrking av myr - ferdiggodkjent nydyrket myrareal

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall saker der nydyrking av myrareal er gjennomført og arealet er ferdiggodkjent	Ferdiggodkjent myrareal i alt	Ferdiggodkjent areal dyp myr	Ferdiggodkjent areal grunn myr
Informasjon om ferdiggodkjente saker	0	0	0	0

Vi får søknadene på høring (Miljø) og ev. klage (Landbruk). Tidspunkt for gjennomføring har vi ingen oversikt over, det er kommunen som er førsteinstans.

Odelsfrigjøring

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall saker i alt	Samtykke til odelsfrigjøring gitt	Avslag på søknad om odelsfrigjøring	Merknad
Saker om odelsfrigjøring	0			

Det todelt målet i rovviltpolitikken (fra kapittel 7.3.10.1.1 i TB)

Rapportere på

Rapporter på status i forvaltningen av det todelt målet for rovviltpolitikken, både på landbruks- og reindriftsområdet

Miljøvernavdelingen stiller stort sett i møter i regional rovviltnemnd og arrangerer kontaktutvalg for rovvilt for organisasjonene i Agder (region 1 og 2).

Landbruksavdelingen deltar aktivt i kontaktutvalget for rovvilt i Agder. Avdelingen deltar også i det løpende arbeidet med å vurdere skadefellingssøknader ved skade/tap av beitedyr til rovdyr.

Statsforvalteren mener vi løser det todelt målet i rovviltforvaltningen på en god måte

Utvalgte kulturlandskap og verdensarvområdene (fra kapittel 7.3.10.1.2 i TB)

Rapportere på

Rapporter på status for forvaltningen av ordningene Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyen, Vestnorsk fjordlandskap og Røros bergstad og Circumferensen på landbruks-, natur- og kulturmiljøområdet.

Vi har tre utvalgte kulturlandskap i jordbruket, Vest-Lista i Farsund kommune, Rygnestad og Flateland i Valle kommune og Furøya i Tvedestrand.

Det regionale samarbeidet er veldig godt. Se øvrige kommentarer i tabellen under.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyen, Vestnorsk fjordlandskap og Røros bergstad og Circumferensen

Betegnelse på rapporteringskrav	Beskrivelse
Bidrar tiltak støttet av tilskuddsordningen til å ivareta naturmangfold, kulturarv og jordbruksdrift på en tilfredsstillende måte?	Vi mener at UKL-tilskuddene bidrar til å ivareta naturmangfold, kulturarv og jordbruksdrift på en tilfredsstillende måte. De siste årene har mer av ordningen gått til å ivareta naturmangfold siden tilskudd til skjøtsel av trua og utvalgte naturtyper kun skjer av UKL-potten - ikke av UN-midlene.
Er natur- og kulturmiljøverdiene i områdene styrket eller svekket?	Furøya: Her mener vi at både natur- og kulturmiljøverdiene er styrket da Furøya er et lite og oversiktlig UKL-område med kun to grunneiere (offentlige eiere) og området forvaltes på en helhetlig og god måte. På Rygnestad og Flateland er det store kulturminneverdier (betydelig freda og verneverdig bygningsmasse blant annet) som i varierende grad blir ivaretatt. Naturverdiene blir også i varierende grad tatt vare på, men nå er det oppdatert skjøtselsplaner og det søkes om tilskudd til skjøtselen. Håpet er at skjøtsel av trua og utvalgte naturtyper/naturverdiene derved styrkes. På Vest-Lista blir kystlyngheia fortsatt godt forvaltet og det er også godt
Er det positive trender i områdene?	Vi mener at det er positive trender i de tre UKL-områdene i Agder. Alle områdene har nå fått oppdatert forvaltningsplan og det har vært bevisstgjørende og sikkert også positive prosesser i den forbindelse. Det er også oppdaterte skjøtselsplaner for trua og utvalgte naturtyper i alle områdene.
Er det noen spesielle trusler eller utfordringer mot natur- og kulturmiljøverdiene eller jordbruksdrift i områdene?	Furøya: Ingen store trusler så lenge eierstrukturen og forvaltningen av området er som nå. På Rygnestad og Flateland ønskes noe mer jordbruksaktivitet og beitedyr, (men det har vært en positiv utvikling de senere år), at grunneiere som har trua /utvalgte naturtyper skjøtter disse i samsvar med skjøtselsplanene. Det er behov for å oppgradere kulturminner-/miljøer, særlig den freda bygningsmassen på RygnestadUNET. Det er svært kostbart å sette i stand den verneverdige og freda bygningsmassen i området. På Vest-Lista er truslene trolig først og fremst knyttet til utbygginger generelt. Kommunene er fortsatt tydelige på at de har for liten kapasitet til å jobbe med UKL. De ønsker å gjøre en enda bedre innsat
Blir ordningen brukt i næringsutvikling basert på natur- og kulturmiljøverdier og jordbruksdrift?	Det har ikke vært gitt UKL-midler til ny næringsutvikling basert på natur- og kulturmiljøverdier i 2023 så vidt vi kan se.
Finnes det en overordnet forvaltningsplan for området (ja/nei)?	Ja, alle de tre UKL-områdene i Agder har nå oppdaterte forvaltningsplaner.
Fungerer de overordnede forvaltningsplanene/områdeplanene på en hensiktsmessig måte for å prioritere de viktigste tiltakene knyttet til alle deltema omfattet av formålet med ordningen?	Furøya: Ja. Rygnestad og Flateland: Der ble den omfattende forvaltningsplanen vedtatt like før jul så den har ikke blitt bruk som redskap i UKL-saksbehandling ennå. Vest-Lista: Ja
Fungerer samarbeidet mellom de ulike aktørene på lokalt og regionalt nivå på en tilfredsstillende måte?	Ja, vi mener at samarbeidet mellom de ulike aktørene på lokalt og regionalt nivå fungerer tilfredsstillende. Vi har en fylkesgruppe der Agder fylkeskommune (kulturminnevern), SF miljø og SF landbruk deltar. Og så ha vi forum UKL Agder der kommunenes UKL-saksbehandlere deltar i tillegg til fylkesgruppa. I fellesskap lager vi en arbeidsplan tidlig på året, oppdaterer den ved behov og gjennomfører den. Planen inneholder blant annet teammøter og samling.

Styrke arbeid og helse som fagområde (fra kapittel 7.3.10.2.1 i TB)

Rapportere på

Statsforvalteren skal:

- Redegjøre for kartleggingen av tjenestesamhandlingen som er etablert mellom NAV-kontor og kommunenes helse- og omsorgstjeneste
- Redegjøre for felles tiltak for å styrke og bedre tjenestesamhandlingen om tjenestemottakere/pasienter som har behov for tjenester fra NAV og helsetjenesten

NAV-kontorene har etablert samarbeid mellom andre offentlige organer og tjenesteytere etater med utgangspunkt i blant annet i NAV-lovens § 15 a første ledd (individuelle brukere) og andre ledd (systemnivå).

NAV-kontorene på Agder ivaretar etter vår vurdering ansvaret som følger av endringene i en rekke velferdstjenestelover, herunder sosialtjenesteloven og NAV-loven.

Vi ser imidlertid at det stadig er utfordringer knyttet til samarbeid mellom NAV og helse i forbindelse med overganger f.eks. soning, lengre døgnbehandling, samhandling i pakkeforløp TSB/Psyk helsevern mv.

Vi har ikke gjennomført særskilte tiltak for å styrke og bedre tjenestesamhandling mellom NAV og helsetjenesten i 2023, men har

I 2023 har vi gjennomført følgende tiltak som rer med på å bidra til å styrke og bedre tjenestesamhandlingen mellom NAV og helse:

1. Vi deltar regelmessig på ledermøter i NAV hvor samhandling regelmessig er tematisert.
2. Vi har gitt økonomisk støtte til regionsamling «alt det eg er» (nasjonalt prosjekt om vold og seksuelle overgrep, samarbeid med RVTS).
3. Vi har sammen med blant andre statlige aktører både regionalt og nasjonalt arrangert tre webinarer med god oppslutning med følgende tema:
  - Boligsosialt arbeid,
  - Rus psykisk helse og utsatte barnefamilier samt
  - Endringer i velferdstjenestelovgivningen.

Vi har erfart at noen av webinarne har vært gjennomført som "felles fagdag" hvor ansatte i NAV og helse fysisk har sittet sammen og deltatt på webinar, noe vi vurderer som effektivt med tanke på å få til god tjenestesamhandling i praksis.

3.4 Redegjørelse for, analyse og vurdering av ressursbruk

Ny budsjettfordelingsmodell for embetene ble fullt ut innført i 2023. Ny modell har ført til at Statsforvalteren i Agder har fått ett vesentlig nedtrekk i tildelingen over 4 år.

Embetet styrte i 2023 mot ett resultat i balanse. Økte pensjonskostnader og et lite merforbruk på ordinær drift har gitt oss ett totalt merforbruk på ca. kr 1,9 mill. Ca. kr 1,6 mill. skyldes økte pensjonskostnader. Embetet bruker prognosen fra SPK i budsjettarbeid gjennom året, det var derfor helt utenfor vår

kontroll at fakturaen vi mottok i desember var vesentlig høyere enn SPK sin prognose. I 2023 har det vært ett stort søkelys på å bygge ned restanser på klagesaker på plan- og bygningsrettens område. Embetet fikk i 2023 ekstra tildeling fra KDD på til sammen kr 1,5 mill. Midlene er benyttet til å kjøpe ressurser av de andre embetene, i tillegg er det brukt interne ressurser i form av engasjement og overtid. Vi har nå en saksbehandlingstid på klagesaker etter plan- og bygningsrettens område som ligger på 3-4 måneder. Statsforvalteren i Agder har i 2023 fortsatt avleveringen av arkivmaterialet fra gamle Aust-Agder og gamle Vest-Agder, det gjenstår likevel en betydelig andel for 2024. Embetet har i 2023 gjennomført to vellykkede statsborgerseremonier. Til sammen deltok 1057 personer.

Kommentar til forbruk 2023 og endringer i det enkelte departement fra 2022 til 2023:

AID: Det ble i 2023 ført omtrent dobbelt så mye lønn som i 2022 på kap. 052501. Hovedårsaken til dette er en intern justering av hvordan lønn er ressursrapportert i vår Helse- og sosialavdeling mellom og AID og HOD. I tillegg ble det arrangert statsborgerseremoni i 2023 som er belastet AID. Kostnad for statsborgerseremoni er ca. halvert i 2023 sammenlignet med 2022. Dette fordi gjennomføringen ble gjort på en helg istedenfor to helger. Lønn ført på fagdepartement på prosjekt «driftsutgifter sosiale tjenester» er omtrent uendret fra 2022.

BFD: Vi ser en liten reduksjon totalt for 2023 på kap. 0525. Vi har en økning i lønnskostnadene samtidig som vi har en økning i refusjon sykepengene. Lønn ført på fagdepartement på diverse prosjekt er omtrent uendret fra 2022.

HOD: På kap. 0525 ser vi en større reduksjon fra 2022 til 2023. Reduksjonen skyldes reduserte utgifter til lønn og økt refusjon foreldrepenger. I tillegg er det gjort en intern justering av hvordan lønn er ressursrapportert i vår Helse- og sosialavdeling mellom HOD og AID. På fagdepartement ser vi en liten økning fra 2022 til 2023. Vi har en reduksjon i utbetalinger til kontrollkommisjonen sammenlignet med 2022, samtidig har vi ført lønnsutgifter til prosjekt «regional koordinator strategisk kompetanseutvikling» i 2023.

JBD: Vi ser en reduksjon i forbruket fra 2022 til 2023 på kap. 0525. Reduksjonen gjelder lønn. På fagdepartement føres alt som gjelder vergemål. Økningen skyldes økte lønnskostnader i 2023. Vi ser også en økning i utbetaling til «godtgjørelse representanter for enslige mindreårige asylsøkere», samtidig har vi en liten reduksjon i «godtgjørelse til verger».

KLD: Forbruket på kap. 0525 i 2023 er omtrent uendret sammenlignet med 2022. På fagdepartement ser vi en reduksjon i forbruket. Reduksjonen skyldes reduserte lønnskostnader og noe reduksjon i utbetaling til «honorar» og «styrer, råd og utvalg». Reduksjon i lønn skyldes blant annet reduserte gebyrinntekter i forbindelse med «konsesjonsbehandling og tilsyn forurensning», samt at midler til «kvalitetssikring i grunnforurensning» utgikk. Samtidig fikk vi lønnsmidler til for eksempel prosjekt «adm. av restaureringstiltak» i 2023.

KDD: På kap. 0525 ser vi en større økning fra 2022 til 2023. Økningen har flere årsaker. På resultatområde 600 Ressursbruk knyttet til adm./fellesoppgaver drift ser vi en økning på ca. kr. 3,2 mill. Ca. kr 1,7 mill. av økningen skyldes pensjonspremie til SPK. Vi fikk i desember 2023 siste faktura fra SPK, det viste seg at våre kostnader for 2023 ble vesentlig høyere enn prognosen. Merkostnaden for 2023 ble ført på res. omr. 600 og ikke fordelt på det enkelte departement. I tillegg ble det i 2023 kjøpt inn nye mobiltelefoner til ansatte. Vi har også hatt økte kostnader til Forvaltningssentret i forbindelse med «ordningsprosjekt arkiv» i 2023. På resultatområde 660 ser vi en økning på ca. kr 3 mill. fra 2022 til 2023. Statsforvalteren i Agder fikk i 2023 tildelt kr 0,5 mill. på kap. 0525 til «restanseprosjekt klagesaker PBL», midlene ble brukt til kjøp av tjenester fra andre embeter. Vi har i tillegg økning i lønnskostnader på området i fra 2022 til 2023. Resten av økningen på kap. 0525 gjelder resultatområde 620 Kommuneøkonomi og resultatområde 699 Andre oppgaver under KDD, også her ser vi en økning i lønnsutgifter fra 2022 til 2023.

På fagdepartement har vi ført lønn i forbindelse med prosjekt «samordning av innsigelser» og «arbeid med byvekstavtaler». Prosjekt «fufinn» og «utrede deling av Kristiansand kommune» ble avsluttet i 2022, derfor har vi redusert forbruk fra 2022 til 2023.

KD: På kap. 0525 ser vi en reduksjon i forbruket fra 2022 til 2023. Reduksjonen skyldes reduserte lønnskostnader og økte sykepengerefusjoner. Det har i 2023 vært flere vakanser i avdelingen, blant annet stillingen som utdanningsdirektør deler av året. Vi har også hatt økte sykepengerefusjoner sammenlignet med 2022. På fagdepartement har vi økt forbruk. Etter 3 år uten eksamensavvikling i grunnskole har det i 2023 igjen blitt gjennomført eksamen. Økt forbruk skyldes utbetaling av honorar til sensorer.

LMD: Forbruket på kap. 0525 i 2023 er redusert sammenlignet med forbruk i 2022. Reduksjonen skyldes økte sykepengerefusjoner og avvikling av «virkemidler ved omstilling i staten»; en ordning som gjaldt i 2021 og 2022 for ansatte som måtte bytte kontorsted etter fysisk samlokalisering i Arendal. På fagdepartement har vi økt forbruk. Her føres «drift villreinnemder», på dette prosjektet har vi hatt en liten reduksjon fra 2022 til 2023. Økningen skyldes nytt prosjekt i 2023; «tiltaksplan villrein – prosessmidler», her er det ført lønn og utbetalinger til «styrer, råd og utvalg» i 2023.

Andre: Forbruket på kap. 0525 res. omr. 910 har økt fra 2022 til 2023. Vi har blitt oppmerksomme på at arbeid med apostille skal føres på «andre» og ikke på KDD sitt område. I tillegg har vi en feilføring på resultatområde 920 på ca. kr 335', dette skulle vært ført på HOD. Vi har i 2023 fått tildelt midler på fagdepartement til prosjekt «fagseminar CRPD», vi har ført lønnsutgifter på prosjektet.

Ressursrapportering

Departement	Kapittel 0525, 2023	Fagdep. 2023	Kapittel 0525, 2022	Fagdep. 2022
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	3 777	2 222	1 827	2 175
Barne- og familiedepartementet	9 104	1 305	9 269	1 333
Helse- og omsorgsdepartementet	20 248	9 933	24 557	9 755
Justis- og beredskapsdepartementet	5 830	12 151	6 218	11 585
Klima- og miljødepartementet	16 433	6 350	16 378	7 286
Kommunal- og distriktsdepartementet	48 939	196	41 661	2 501
Kunnskapsdepartementet	8 166	7 121	9 279	3 283
Landbruks- og matdepartementet	13 058	740	14 264	263
Andre	864	223	224	0
Sum	126 419	40 241	123 677	38 181

Kapittel 0525 viser forbruk kapittel 0525 post 01 lønn og driftsutgifter med fratrukk av inntekter på kapittel 3525 post 02. Fagdep. viser totalsum lønnskonti 5000-5899 på alle fagkapitler unntatt kapittel 0525 post 01 og kapittel 0525 post 21.

3.5 Samlet vurdering av måloppnåelse i forhold til samfunnsoppdraget og regnskapsresultat

Embetet har totalt sett løst samfunnsoppdraget på en god måte i 2023, innenfor de rammene og forutsetningene vi har hatt. Vi har hatt god økonomikontroll gjennom året, og endte med et merforbruk på om lag 1,5%. Det betyr at vi i 2024 har vi et krevende budsjett fremfor oss.

2023 har vært driftsår hvor embetet har vært i en organisasjonsutviklings prosess som vi fortsetter med i 2024. Målet med denne prosessen har vært å redusere arbeidspresset til avdelingsdirektørene, samt å styrke arbeidet med strategisk ledelse.

I 2023 har det vært ett stort søkelys på å bygge ned restanser på klagesaker på plan- og bygningsrettens område. Vi har nå en saksbehandlingstid på klagesaker etter plan- og bygningsrettens område som ligger på 3-4 måneder. Slitasjen på ansatte har vært stor og det knyttes bekymring til å skulle klare å holde saksbehandlingstidene nede i året som kommer. Dette gjelder også andre fagområder i embetet hvor vi ser at restansene øker.

Vi rapporterer også dette året med god måloppnåelse på de aller fleste områder, men likevel med enkelte avvik på byggesaker og bemanningsmessige forhold.

Regnskapsresultatet ble gjort opp med et merforbruk på ca. kr 1,9 mill. Økte pensjonskostnader utgjorde ca. kr 1,6 mill. av denne summen. For embetets regnskapsresultat for alle kapitler og poster viser vi til årsregnskapet i kap. 6.

4 Styling og kontroll hos statsforvalteren

4.1 Redegjørelse for vesentlige forhold hos statsforvalterens planlegging, gjennomføring og oppfølging

For å sikre at embetet løser pålagte oppdrag er det over tid innarbeidet tre nivåer for planlegging, gjennomføring og oppfølging. Det er overordnet strategisk nivå (strategiplan), det tverrsektorielle nivået (felles virksomhetsplan og drøfting i ledermøtet) og avdelingsnivået (avdelingsvise virksomhetsplaner).

Det sentrale operative leddet i den løpende styringen av embetets produksjon og ressursbruk er de avdelingsvise virksomhetsplanene, og den sykliske gjennomgangen av disse sikrer kontroll og grunnlag for oppfølging hvis det er utfordringer på noe område.

Den viktigste arenaen for å sikre koordinering på tvers av avdelingene og oppfølging og gjennomføring av de samlede oppdragene er ledermøtet som gjennomføres fast hver uke. Nødvendige omstillinger som følge av budsjettkutt og nedbemanning håndteres i ledergruppas ordinære arbeid. Med erfaringer fra 2023 og rammene for 2024 ser vi at det i større grad blir mangel på ressurser til å løse alle oppdrag. En tydeligere prioritering tvinger seg fram.

Strategisk nivå

Det er i 2023 arbeidet målrettet med å legge en ny strategiplan for embetet. Arbeidet har vært organisert med en arbeidsgruppe ledet av embetsledelsen, og strategiplanen har vært et fast tema i ledermøtene. De ansatte ble tidlig involvert ved at temaet ble tatt opp i det partssammensatte utvalget (SAMU), i avdelingsmøter og gjennom spørreundersøkelser. Sentralt for arbeidet i høst har vært å identifisere satsingsområder, som vil bli sett i sammenheng med høstens prosjekt «Bærekraftige embeter». Fremdriften av strategiarbeidet har vært påvirket av at embetet i 2023 har satt i gang en større OU-prosess. Arbeidet vil derfor fortsette inn i 2024.

Tverrsektorielt nivå

Embetet har over tid benyttet ulike opplegg for arbeidet med en felles virksomhetsplan, uten å finne en endelig funksjonell form. Hensikten med en felles plan er at denne skal fange opp tverrsektorielle og avdelingsovergripende aktiviteter, og fremme samarbeid på tvers i embetet. Erfaringer med ulike varianter av slike felles planer er at det er vanskelig å skape merverdi ved slike grep. Embetet er i en nedbemanningsprosess med svært stramme prioriteringer i alle fagavdelingene, og det er de avdelingsvise virksomhetsplanene som styrer det daglige arbeidet. Det er lite rom for egeninitierte aktiviteter ut over det som ligger i embetsoppdraget. Embetsledelsen og ledermøtets primære tiltak er derfor å sikre en riktig ressursfordeling mellom avdelingene, og sørge for at de oppdragene som angår mer enn en avdeling er effektivt koordinert og tilrettelagt for samarbeid i hver avdelings operative arbeidsplaner.

Fra 2021 har vi derfor endret innretningen på Felles VP til å konsentrere seg om noen utvalgte satsingsområder som angår alle avdelinger, og som fokuserer på å ta ut merverdi gjennom samarbeid på tvers i embetet. Barn og unge og klimautfordringene har vært blant de prioriterte temaene våre over lang tid. Valg av satsingsområder for 2024 er nå til vurdering som ledd i pågående OU- og strategiprosess. Sterkere implementering av FNs bærekraftsmål er et premiss for arbeidet.

Avdelingsnivået

Innenfor hver enkelt fagavdeling og stab utarbeides det detaljerte virksomhetsplaner for å følge opp tildelte oppdrag. Vi gjennomfører også en risikovurdering av hvert enkelt oppdrag. Nedprioritering ved ressursmangel forankres i ledermøtet og embetsledelsen.

4.1.1 Statsforvalterens risikostyring

Det gjennomføres en risikovurdering av alle oppgaver og oppdrag i de avdelingsvise virksomhetsplanene. Med utgangspunkt i ROS-analysen plasseres de enkelte oppdragene i kategoriene grønn, gul eller rød. Oppdrag som plasseres i gul kategori vil være "under observasjon" og disse diskuteres ved ledergruppas gjennomgang. Oppdrag som kategoriseres i rødt, skal kvitteres ut ved at det skal iverksettes konkrete tiltak. I forbindelse med turnover i ledergruppen har det ved inngangen til 2023 vært behov for en oppdatering og gjennomgang av kriteriene for ROS-kartet og grunnlaget for risikostyring.

4.1.2 Statsforvalterens internkontroll, herunder iverksatte tiltak

Oppgave- og ansvarsfordelingen fremgår av embetets delegeringsreglement. Ansvar for oppdatering av delegeringsreglementet ligger på embetsledelsen på virksomhetsnivå og avdelingsledelsen på avdelingsnivå. Det er utarbeidet en egen instruks for økonomiforvaltningen i embetet basert på "Reglement for økonomistyring i staten" og "Bestemmelser om økonomistyring i staten". Instruksen inneholder utfyllende bestemmelser, delegasjonsfullmakter, signaturprøver m.m. Instruksen oppdateres fortløpende.

"Informasjonssikkerhetsinstruks for fylkesmannsembetene og STAF" er gjennomgått i ledergruppa og i avdelingene.

Vi brukte tidligere RiskManager(RM) til dokumentstyring, avvikshåndtering og risikoanalyser. Dokumentene i RM har i 2023 blitt flyttet over til Styringsbiblioteket.

Avvikssystemet er også i prosess for ny anskaffelse gjennom STAF og det er etablert en midlertidig løsning.

Internkontrollhåndboken for HMS følges opp i samarbeid med embetets hovedverneombud.

Alle avdelinger utarbeider egne virksomhetsplaner. Disse er også viktige dokument i embetets system for risikostyring.

4.1.3 Bemanning, kapasitet og kompetansesituasjonen hos statsforvalteren

Embetet startet i 2023 en omorganiseringsprosess blant annet for å styrke den strategiske ledelsen og for å redusere kontrollspennet til avdelingsdirektørene. Siden de nye seksjonslederstillingene skulle lyses ut eksternt har vi holdt noen stillinger ledige over lengre tid enn normalt for å gjennomføre gode rekrutteringsprosesser.

Ny budsjettfordelingsmodell innebærer et vesentlig nedtrekk for Statsforvalteren i Agder. Dette stiller krav til effektivisering og strengere prioritering.

Vi har nå en høy turnover på 14%, som medfører tap av erfarne og høyproduktive ansatte. Så langt har embetet lyktes med å rekruttere nye medarbeidere. Vi får fortsatt mange og godt kvalifiserte søkere til de fleste utlyste stillinger, men innenfor noen fagområder er det i hovedsak søkere med begrenset arbeidserfaring. Ideelt skulle vi ønske at vi hadde klart å rekruttere mer erfarne medarbeidere, men lykkes ikke helt med dette fordi vi ikke er konkurransedyktige på lønn. I snitt så ligger annen offentlig sektor over 100 000 kr over sammenlignbare stillinger i embetet. Over tid er dette meget bekymringsfullt.

Sykefraværet økte i 2023 til 6,7% og fordeler seg ulikt på avdelingene. Sykefravær er uforutsigbart og gir en økt arbeidsbelastning til de som er friske og stort sett på jobb.

De fleste medarbeiderne våre har utdanning på mastergradsnivå og vi har også noen medarbeidere med doktorgrad. Statsforvalteren i Agder har kompetente medarbeidere som leverer godt, noe som gjør at avdelingene generelt sett har gjennomgående bra måloppnåelse.

4.1.4 Forvaltning av egne eiendeler (materielle verdier)

Embetet har relativt få eiendeler. Alle kontorlokaler vi disponerer er leide og i hovedsak alt IKT-utstyr ble overtatt av Fylkesmennes Fellesadministrasjon (nå STAF) fra 01.01.2019. Vi eier alle møbler i lokalene.

Det er inngått avtale om leasing av to biler.

Vi har utarbeidet en oversikt over kunsten som embetet besitter. Denne oversikten ble gjennomgått og oppdatert i forbindelse med innflytting i nye lokaler

4.1.5 Oppfølging av eventuelle avdekkede svakheter/utfordringer, herunder merknader fra Riksrevisjonen og status for arbeidet med informasjonssikkerhet

Riksrevisjonen gjennomgang i 2022 ble gjennomført uten merknader. Revisjonen for 2023 er ennå ikke ferdig.

Statsforvalteren i Agder skal være en virksomhet som har styring og kontroll på informasjonssikkerhet og personvern.

Fagutvalget har utarbeidet et felles ledelsessystem for informasjonssikkerhet for alle embetene.

Vi har en lav terskel for hva som skal meldes som brudd. Vi har ikke hatt noen alvorlige hendelser i 2023. Avvikene blir rapportert til, og ved behov, fulgt opp av, sikkerhetsutvalget. Ledergruppa informeres årlig om status.

Alle nyansatte deltar nå på et digitalt kurs i informasjonssikkerhet som er tilgjengelig på kurs- og kompetanseportalen. God sikkerhetskultur er avhengig av at alle ansatte er bevisste på det ansvaret de har for at sensitive opplysninger ikke kommer på avveie og at bruken av data og programvare er i tråd med instruksene som er utarbeidet.

I 2023 har vi fortsatt jobbet med sikkerhetskulturen i embetet og tatt del i STAF sitt opplegg rundt falske e-poster. Det har vært både opplæring og en konkurranse som varte frem til sommeren 2023. Vår informasjonssikkerhetsansvarlig har deltatt på avdelingsmøter og på «endelig mandag» med dette som tema. I tillegg bidrar han med kunnskap til alle nyansatte som starter i embetet. Informasjonssikkerhet er alltid et tema når en medarbeider skal ta i bruk hjemmekontor.

Et prioritert område er å sikre at ansatte får og retter seg etter instruksene for informasjonssikkerhet. Dette bidrar blant annet til å hindre at ansatte uforvarende viderefremidler personsensitiv informasjon som følge av feil bruk av IKT teknologien.

4.2 Rapportering av andre vesentlige forhold knyttet til personalmessige forhold, likestilling, HMS/arbeidsmiljø, diskriminering, ytre miljø og lignende

Høsten 2022 gjennomførte vi medarbeiderundersøkelsen fra STAMI for hele embetet med bortimot 100% deltakelse. NAV Arbeidslivssenter bistod avdelingene i 2022/2023 med å jobbe målrettet med resultatene fra undersøkelsen. Annenhver mandag har Statsforvalteren et kort informasjonsmøte kalt "Endelig mandag" for hele embetet. I tillegg benyttes lokalt intranett «Løvetavl@» til å gi ut informasjon i organisasjonen.

Likestilling og likeverd

Kvinneandelen i embetet har økt over tid og er i 2023 på 72,6%. Vi er kjønnsfordelingen bevisst ved rekruttering, men med utgangspunkt i kvalifikasjonsprinsippet har vi ikke klart å øke andel menn. I ledergruppa har kvinneandelen vært 62,5 % og i utvidet ledergruppe (inklusive assisterende direktører) utgjør den 83 %. Kjønnsfordelingen varierer betydelig fra avdeling til avdeling. Utdanning og barneverns avdelingen og Administrasjonsstaben har en svært høy kvinneandel, mens Landbruksavdelingen og Miljøvern avdelingen har en mer balansert kjønnsfordeling.

Likestillings-, inkluderings- og mangfolds- utvalget (LIM-utvalget) ved embetet består av en representant fra hver avdeling. Utvalget har utarbeidet en

handlingsplan for perioden 2023 - 2028. Statsforvalteren i Agder ble i 2018 sertifisert for likestilt arbeidsliv som en av de 15 første virksomhetene i Norge. Som sertifisert virksomhet har vi god tilgang på læringsarenaer og erfaringsdelinger med andre virksomheter.

HMS og arbeidsmiljø

Sykefraværet i 2023 utgjorde 6,7 %. I likhet med sammenlignbare virksomheter vi kan sammenligne oss med, så har vi et stigende sykefravær. Det er i hovedsak langtidsfraværet som har økt. Korttidsfraværet er lavt. Vi har gode rutiner for hvordan sykmeldte skal følges opp. Vernejenesten i embetet er organisert ved at alle avdelinger har et verneombud og et vara verneombud. I tillegg har vi valgt et hovedverneombud og et vara hovedverneombud.

Fra 2018 har vi hatt et felles utvalg for Arbeidsmiljøutvalg og Medbestemmelsesutvalg - Samarbeidsutvalget. Vi har i 2023 evaluert partssamarbeidet. Vi er godt fornøyde med denne organiseringen, og viderefører denne.

Alle medarbeidere har minst en årlig medarbeidersamtale samt tilbud om årlig ergonomigjennomgang/arbeidsplassvurdering. Vi gjennomfører også lønnsamtaler i forkant av lokale lønnsforhandlinger.

Medvirkning

I samarbeidsutvalget har det i 2023 møtt tre representanter fra Akademikerne, en fra LO, en fra YS og en fra Unio, samt hovedverneombudet. Arbeidsgiver har møtt med statsforvalter, assisterende statsforvalter og administrasjonsdirektør. Arbeidsgiver har ledet utvalget. Samarbeidsutvalget har i 2023 hatt ti møter og behandlet totalt 87 saker. Viktige saker har blant annet vært sykefraværsstatistikk, evaluering i bruk av hjemmekontor, og OU-prosessen i embetet.

Ytre miljø

Embetet er Miljøfyrtåmsertifisert, og vi er medlem av "Klimapartnere Agder". Embetet er lokalisert i et bygg som er BREEAM-sertifisert.

4.3 Andre forhold

Fellesføring om konsulentbruk

Omfanget av og utviklingen i embetets bruk av konsulenter er omtalt i note 3 (Andre utbetalinger til drift) til årsregnskapet. Normalt er det liten bruk av eksterne konsulenter til driftsoppgaver i embetet. I 2023 er det bl. a. kjøpt tjenester i forbindelse med avlevering av arkiv.

Det er ellers kjøpt tjenester i forbindelse med en rekke oppgaver som vi utfører for fagdepartementene, og som betales over belastningsfullmaktene. Dette omfatter også kjøp av tjenester på områder som er utenfor vår styring, der regelverket bestemmer kjøp av konsulenttjenester.

Kongehuset

Vi har ikke hatt offisielle besøk fra kongehuset i 2023.

5 Vurdering av framtidsutsikter

5.1 Forhold i og utenfor statsforvalteren som kan påvirke statsforvalterens evne til å løse samfunnsoppdraget på sikt

Vi bruker FNs bærekraftsmål som vårt arbeidsverktøy. De tre dimensjonene gir retning for våre prioriteringer og arbeid. Vi har hatt nytte av å delta i prosjektet «Bærekraftige embeter» og vil bygge videre på erfaringene fra dette.

Dagens geopolitiske situasjon, krig, med påfølgende flyktningsstrøm, klima- og naturkrise samt dyrtid, demografiske endringer og økende sosiale og økonomiske forskjeller påvirker hele verden, herunder også Agder. Vi er bekymret for at situasjonen vedvarer eller forverres. Kommunenes tjenestetilbud er i dag svært presset og deler av tjenestetilbudet vil kunne bryte sammen. Særlig utfordrende er situasjonen på bolig- og helseområdet.

Statsforvalterens kapasitet til å gjennomføre oppdragene innen samfunnsikkerhet og beredskap blir stadig testet. Nyttårshelgen 2024 har igjen minnet oss om at ekstreme hendelser vil opptre hyppigere i framtiden, og utfordre oss på alle områder. Informasjons- og datasikkerhet er et annet felt med åpenbart store og økende utfordringer, både sivilt og i totalforsvarsarbeidet.

Samarbeidet med kommunene på Agder om gode tjenester til innbyggerne er bærebjelken i vårt arbeid. Statsforvalteren prioriterer høyt å samordne og styrke innsatsen for å bedre levekårene på Agder. Veiledning og samhandling med kommunene er avgjørende for å lykkes. Vi vurderer samarbeidet i regionen som godt. Vi jobber målrettet med å sikre at vi er rustet for framtida, Regionplan «Agder 2030» ligger til grunn for kommuner, statlige aktører og privat sektor. Det er etablert en samhandlingsarena #vårtagder for å samle kreftene i oppfølgingsarbeidet. Statsforvalteren i Agder deltar aktivt i samarbeidet med de 25 kommunene og fylkeskommunen om å løfte de felles utfordringene vi har: Klimagassutslippene må ned – og levekårene må opp.

Både nasjonal og global situasjon tilsier at innsatsen på klimafeltet må økes framover. Embetet har allerede en viktig rolle, men vurderer at flere virkemidler og en enda tydeligere rolle er formålstjenlig. Statsforvalterens ansvar og oppgaver i gjennomføring av nasjonens klimaforpliktelser innen både utslippsreducerende tiltak og klimatilpasning bør klargjøres ytterligere.

Det er et stadig press på bruken av arealer. Vi opplever at det er krevende å få forståelse for vår rolle blant lokalpolitikere som har et utviklingsperspektiv for egen kommune. Embetet vil fremover tilby kommunene kompetansehevende tiltak, spesielt relatert til Plan- og bygningsloven, med fokus på handlingsrom og rammer som ligger i loven.

5.2 Konsekvenser for statsforvalterens evne til å nå fastsatte mål og resultater på lengre sikt

Generelt ser vi over tid at oppgavetilfanget til embetet øker. Vi har stor tilstrømning av nye saker på rettsikkerhetsområdet. Særlig klagebehandling etter plan- og bygningsloven, men også rettsikkerhetsoppgavene innen helse og sosial, barnevern og skolemiljø øker i omfang og kompleksitet. Agder er også preget av mange svært store plansaker i forbindelse med det grønne skiftet og hovedveitbygging. Dette er samfunnsmessig svært viktige saker, som det er knyttet betydelig politisk interesse til. Disse sakene er arbeidskrevende og til dels konfliktfylte. Vi legger til grunn at situasjonen vil fortsette og kunne forsterkes gjennom 2024. Det vil kunne gi en ytterligere utfordring for embetets kapasitet. Veksten i oppgaver og utfordringer samsvarer ikke med de siste års reduserte ressursrammer. Ivaretagelse av vår humankapital vil bli viktigere, men vanskeligere enn tidligere.

Opprettholdelse av embetets kompetanse og kapasitet over tid vil være kritisk viktig i årene som kommer. Embetet har hatt en generell høy turnover. Rekrutterings- og opplæringsprosesser krever mye tid og ressurser. Erfaringsmessig rekrutterer vi godt, men hovedsakelig medarbeidere med noe begrenset arbeidserfaring fra forvaltningen og inne aktuelle fagområder. Vi taper ofte kampen om mer erfarne medarbeidere relatert til lønnsnivået i embetet. Med meget stramme økonomiske rammer vil dette antakelig bare forsterke seg i tiden som kommer.

Den «nye» budsjettfordelingsmodellen som nå er fullt ut iverksatt, resulterte i et markant nedtrekk på om lag 14%. Dette utgjorde 15-20 stillinger i forhold til 2019 som var siste året før modellen ble innført. Vi har gjennom de siste fire årene dempet den direkte virkningen. Hovedsakelig gjennom engangsmidler dels gjennom overføring av tidligere mindre forbruk. 2023 er derfor første året med klart merforbruk, som må tas igjen i 2024. Situasjonen viser at vi ligger an til å få et betydelig merforbruk i 2024. Endrede arbeidsmåter og økt digitalisering er påkrevd. Vi trenger tydeligere ledelse og skarpere prioriteringer. I 2023 har vi derfor satt i gang en omorganisering av embetet. Målet er å ruste oss for framtida gjennom mer strategisk ledelse, klarere prioriteringer og bedre ivaretagelse av vår stadig mer konkurranseutsatte humankapital. Lederutviklingsprogrammet VIDSYN har vært og er en nyttig arena for vårt arbeid med dette.

Statsforvalternes mange oppdragsgivere må avstemme oppdrag med økonomiske rammer. Vårt eierdepartement, DFD må som koordinerende departement sikre dette.

6 Årsregnskap

[Årsregnskap for Agder.pdf](#)

7 Vedlegg

Tabellene nedenfor viser de utvalgte nøkkeltallene for Statsforvalteren i Trøndelag. Tallene er tatt ut i henhold til brukerveiledningene på HR og økonomi fra koordineringsembetene.

For nærmere omtale av nøkkeltall knyttet til personalområdet vises det til kap.4.2. For nærmere omtale av nøkkeltall på økonomiområdet vises det til kap.3.4. Se også ledelseskommantar til årsregnskapet

Budsjettavvik

Betegnelse på rapporteringskrav	
Budsjettavvik (tusen kr)	- 1 881.0
Budsjettavvik (%)	- 1.5 %

Husleie

Husleie (tusen kr)	15 320.0
Husleie (% av driftsutgifter)	12.0 %

SFAG fremleie lokaler til STAF, inntekter ved fremleie er trukket fra husleiekostnaden. Strømkostnader 2023 ble ca. kr 0,5 mill. lavere enn i 2022.

Journalposter

Betegnelse på rapporteringskrav	Journalposter totalt	Antall journalposter i ePhorte	Antall journalposter i vergemåls-ePhorte
Antall journalposter	99 971	60 941	39 030

Regnskapstall sortert på poster

Betegnelse på rapporteringskrav	2023
052501	126 459
052521	1 554
Post 01 (unntatt 052501)	31 897
Post 20-29 (unntatt 052521)	122 690
Post 30-39	11 647
Post 40-49	0
Post 60-69	65 218
Post 70-79	195 180
Post 80-89	6 495

Sykefravær

Betegnelse på rapporteringskrav	Dager/Prosentdel
Sum totalt sykefravær (legemeldt og egenmeldt)	2 448.0
Prosent sykefravær (legemeldt og egenmeldt)	6.7 %
Sum totalt sykefravær menn (legemeldt og egenmeldt)	472.0
Prosent sykefravær menn (legemeldt og egenmeldt)	4.6 %
Sum totalt sykefravær kvinner (legemeldt og egenmeldt)	1 976.0
Prosent sykefravær kvinner (legemeldt og egenmeldt)	7.5 %
Antall legemeldte sykedager for menn	327.0
Prosent legemeldte sykedager for menn	3.2 %
Avtalte arbeidsdager for menn	10 184.0
Antall legemeldte sykedager for kvinner	1 568.0
Prosent legemeldte sykedager for kvinner	5.9 %
Avtalte arbeidsdager for kvinner	26 422.0
Antall egenmeldte sykedager for menn	145.0
Prosent egenmeldte sykedager for menn	1.4 %
Antall egenmeldte sykedager for kvinner	408.0
Prosent egenmeldte sykedager for kvinner	1.5 %

Sykefraværet har økt noe i 2023 sammenlignet med 2022.

Likestilling

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall kvinner	Andel kvinner	Antall menn	Andel menn	Årslønn kvinner	Årslønn menn	Andel kvinners lønn av menns lønn
Totalt i virksomheten	119.0	72.6 %	45.0	27.4 %	708 292.0	707 686.0	100.1 %
Kategori 1: Embetsledelse/Dir/Admsjef	5.0	62.5 %	3.0	37.5 %	1 131 146.0	1 104 241.0	102.4 %
Kategori 2: Seksjonssjef/Ass dir	15.0	83.3 %	3.0	16.7 %	910 155.0	776 625.0	117.2 %
Kategori 3: Saksbehandler 1	65.0	70.7 %	27.0	29.3 %	688 141.0	705 757.0	97.5 %
Kategori 4: Saksbehandler 2	32.0	76.2 %	10.0	23.8 %	603 890.0	605 534.0	99.7 %
Kategori 5: Kontorstillinger	2.0	50.0 %	2.0	50.0 %	462 530.0	546 238.0	84.7 %
Kategori 6: Fagarb. stillinger	0.0		0.0		0.0	0.0	
Kategori 7: Læringer	0.0		0.0		0.0	0.0	

Lærlingen avsluttet lærlingeløpet sitt i august, men var stort sett i hele 2023 hos STAF på dokumentforvaltningen. Derfor har vi ikke tatt han med. Spesialrådgiver er tatt med i kategori 1, slik vi har gjort de siste årene, siden statsforvalter er nærmeste overordnede. Assisterende direktør for utdanning- og bamevemsavdelingen har vært konstituert direktør i store deler av 2023 og blir dermed ikke telt som avd.direktør.

Årsverk

Betegnelse på rapporteringskrav	2023
Totalt antall årsverk	143.5
Totalt antall årsverk for kvinner	101.4
Totalt antall årsverk for menn	42.1
Totalt antall årsverk for faste stillinger	135.3
Totalt antall årsverk for midlertidige stillinger	8.2
Sum andel administrasjon	6.1 %
Økonomi	3.5
Lønn	0.8
Personal	1.5
Resepsjon/sentralbord	2.0
Andre administrative oppgaver (spesifiser i kommentarfeltet)	1.0
DFØs definisjon av årsverk er benyttet.	

Administrasjonsdirektør er lagt inn under andre administrative oppgaver

Turnover

Betegnelse på rapporteringskrav	2023
Turnover i prosent	14.0 %
Gjennomsnittlig antall ansatte	164.0
Totalt antall ansatte som sluttet (eksludert de som gikk av med pensjon) i løpet av året og ble erstattet	23.0
Totalt antall ansatte som sluttet	33.0
Herav ansatte som sluttet grunnet pensjonering	9.0
Herav ansatte som sluttet grunnet andre årsaker	24.0

HR - fordelt på kjønn

Betegnelse på rapporteringskrav	Kvinner	Menn	Totalt
Sum antall ansatte	119	45	164
Sum antall deltidsansatte	5	2	7
Sum antall midlertidige ansatte	8	4	12
Sum antall ansatte med personalansvar	10	4	14
Ufrivillig deltid	0	0	0

2 av de 10 kvinnelige ledere var per 31.12.23 fungerende direktører med personalansvar. Av de midlertidige ansatte har vi tatt med 3 ansatte studenter som er ekstrahjelp per 31.12.23.

Driftsutgifter og lønn

Netto driftsutgifter	126 419.0
Administrativ kostnadsdekning	9 687.0
Brutto driftsutgifter	136 106.0
Lønn 052501	107 566.0
Lønnsandel av brutto driftsutgifter	79.0 %

HR - fordelt på alder/foreldrepermisjon

Betegnelse på rapporteringskrav	2023
Sum antall ansatte	164
Antall ansatte under 20 år	0
Antall ansatte 20 - 29 år	16
Antall ansatte 30 - 39 år	33
Antall ansatte 40 - 49 år	46
Antall ansatte 50 - 59 år	36
Antall ansatte over 60 år	33
Gjennomsnittlig ukesverk foreldrepermisjon kvinner	18
Dagsverk foreldrepermisjon kvinner	369
Antall kvinner i foreldrepermisjon	4
Gjennomsnittlig ukesverk foreldrepermisjon menn	11
Dagsverk foreldrepermisjon menn	162
Antall menn i foreldrepermisjon	3

Tallene er hentet fra SAP og ikke fagbruker innsikt da sistnevnte hadde en litt annen aldersinndeling.